

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ ANABİLİM DALI
AVRUPA ÇALIŞMALARI PROGRAMI
DOKTORA TEZİ

**COĞRAFİ İŞARETLERİN KORUNMASI: AVRUPA
BİRLİĞİ'NDEKİ HUKUKİ ÇERÇEVE VE TÜRKİYE
UYGULAMASI**

Didem ÖZGÜR

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Esin ÇAMLİBEL

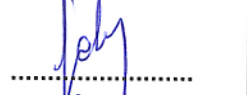
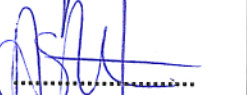
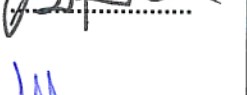
2011

DOKTORA
TEZ ONAY SAYFASI

2004800567

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : Didem ÖZGÜR
Tez Başlığı : Coğrafi İşaretlerin Korunması: Avrupa Birliğindeki Hukuki Çerçeve ve Türkiye Uygulaması
Savunma Tarihi : 24.12.2010
Danışmanı : Yrd.Doç.Dr.Esin ÇAMLİBEL

JÜRİ ÜYELERİ

<u>Ünvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>	<u>İmza</u>
Yrd.Doç.Dr.Esin ÇAMLİBEL	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Yrd.Doç.Dr.Yaşar Can GÖKSOY	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Yrd.Doç.Dr.Aslı TUTUCU	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Doç.Dr.Sevilay UZUNALLI	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Prof.Dr.Selma ÇETİNER ŞEKERCİ	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	

Oybirliği (☒)

Oy Çokluğu ()

Didem ÖZGÜR tarafından hazırlanmış ve sunulmuş "Coğrafi İşaretlerin Korunması: Avrupa Birliğindeki Hukuki Çerçeve ve Türkiye Uygulaması" başlıklı tezi kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Utku UTKULU
Enstitü Müdürü

Yemin Metni

Doktora Tezi olarak sunduğum “Coğrafi İşaretlerin Korunması: Avrupa Birliği’ndeki Hukuki ereve ve Türkiye Uygulaması” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

20/01/2011

Didem zgr

ÖZET

Doktora Tezi

Coğrafi İşaretlerin Korunması: Avrupa Birliği'ndeki Hukuki Çerçeve ve Türkiye Uygulaması

Didem Özgür

**Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Avrupa Birliği Anabilim Dalı
Avrupa Çalışmaları Programı**

Bu çalışma uluslararası sözleşmelerde, Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda coğrafi işaretlerin korunması ile ilgilidir.

Dünyada yıllık yaklaşık 3 milyar Dolar değerinde coğrafi işaret tescilli ürünün ticaretinin yapıldığı dikkate alınırse coğrafi işaretlerin korunmasının ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Ülkeler çoğunlukla ekonomik çıkarları doğrultusunda coğrafi işaretlerin korunması ile ilgili farklı tutumlara sahiptir. Avrupa Birliği coğrafi işaretlerin korunmasını desteklerken Amerika Birleşik Devletleri gibi tarım sektörüne kültürel bağı az olan ülkeler coğrafi işaret konseptine kuşku ile yaklaşmaktadır.

Coğrafi işaretlerle ilgili birçok tartışma yapılmaktadır. Her ne kadar TRIPs Sözleşmesi terimi tanımlayarak ve bazı ortak standartlar oluşturarak bazı sorunları çöze de konuyla ilgili yapılması gereken çok çalışma bulunmaktadır.

Bu çalışma ile dünyada uzun yıllardan beri üzerinde tartışılmakta olan bu konuya dikkat çekmek ve Avrupa Birliği üyeliğine aday olan ülkemizin mevzuatı ile Avrupa Birliği Mevzuatını karşılaştırıp Türkiye'de mevzuat ve uygulama anlamında yapılanları, yapılması gerekenleri belirleyip eksiklikler hususunda öneriler geliştirmek amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Coğrafi İşaret, Mahreç İşareti, Menşe Adı, Marka Hukuku, Avrupa Birliği Hukuku, Dünya Ticaret Örgütü.

ABSTRACT
Doctoral Thesis
Protection of Geographical Indications: The Legal Framework in
European Union and Practice in Turkey

Didem Özgür
Dokuz Eylül University
Institute of Social Sciences
Department European Union
European Union Studies Program

This thesis addresses the legal protection of geographical indications in international conventions, European Union Law and Turkish Law.

When we consider the annual 3 billion Dolar amount of trade of geographical indication products in the world the importance of the protection of geographical indications can be understood.

Countries have different attitudes towards the protection of geographical indications depending to a large degree on their economic interests. The European Union supports the protection of geographical indications where as countries with less strong cultural traditions in the agricultural sector are sceptical to the concept of geographical indications like The United States.

A great deal of controversy surrounds geographical indications. Although the TRIPs Agreement has solved some issues by defining the concept and trying to establish some common standards, there is much to do.

The aim of the thesis is to attract attention to this hotly debated topic and to compare the Turkish law and European Union Law about geographical indications to determine the negatif and positif aspects of Turkish legislation about geographical indications and to provide suggestions about the defects of Turkish practice and legislation about geographical indications.

Key Words: Geographical Indications, Indication of Source, Designation of Origin, Trademark Law, European Union Law, World Trade Organization.

COĞRAFİ İŞARETLERİN KORUNMASI: AVRUPA BİRLİĞİ'NDEKİ HUKUKİ ÇERÇEVE VE TÜRKİYE UYGULAMASI

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xx
ŞEKİL LİSTESİ	xxii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM:

ULUSLARARASI DÜZENLEMELER VE TÜRK HUKUKUNDA COĞRAFİ İŞARET KAVRAMI

I.COĞRAFİ İŞARETLERİN FİKRİ VE SİNİ MÜLKİYET HUKUKU

İÇİNDEKİ YERİ	3
A. Genel Olarak	3
B. Coğrafi İşaretler Üzerindeki Hakkın Niteliği	5
II. COĞRAFİ İŞARETLER HUKUKUNUN TARİHÇESİ	6
III. COĞRAFİ İŞARET KAVRAMI	9
A. Kaynak İşareti/ Kaynak Göstergesi Kavramı	13
1. Doğrudan Kaynak İşaretleri	15
2. Dolaylı Kaynak İşaretleri	17
B. Menşe Adları Kavramı	20
1. Menşe Adında, Ürünün Coğrafi Kökeni Olarak Bir Ülke, Bölge veya Yörenin Adı Gösterilmelidir	20
2. Menşe Adı, Ürünün Kaynaklandığı Coğrafi Yerin İsmiini Göstermelidir.	21
3. Menşe Adına Konu Ürünün Tüm veya Esas Nitelik ve Özelliklerinin Hepsinin Coğrafi Çevreden Kaynaklanması Zorunludur	21

4. Avrupa Birliği Hukukunda Menş e Adı Kavramı	22
5. Türk Hukukunda Menş e Adı Kavramı	24
C. Coğrafi İş aret Kavramı	25
1. 510/2006 sayılı Avrupa Birliği Tüzü ğünde Coğrafi İş aret Kavramı	26
2. TRIPS Sözleş mesi'nde Coğrafi İş aret Kavramı	27
3. Türk Hukukunda Mahreç İş areti Kavramı	28
IV.COĞRAFİ İ ŞARETLERİN TEMEL UNSURLARI	29
A.Ürün	29
1. Hizmetlerin Coğrafi İş aret Olarak Tescil Edilmesi	30
2. Hayvan Soylarının Coğrafi İş aret Olarak Tescil Edilmesi	32
B. İş aret	33
C. Belirli Bir Coğrafya	35
D. Ürün Ayırt Edici Özelliğ e Sahip Olmalıdır	36
E.Ürünün Ayırt Edici Özellikleriyle Coğrafi Kökeni Arasında Bağ lantı Olması	38
V. COĞRAFİ İ ŞARETLERİN İ ŞLEVLERİ	41
A. Asli İş levleri	41
1.Ayırt Etme İş levi	41
2.Coğrafi Kaynak, Köken Belirtme İş levi	42
3.Ürünün Kalitesini Garanti Etme İş levi	42
4.Reklam İş levi	43
B. Tali İş levleri	45
1.Yerel ve Kırsal Kalkınmayı Desteklemek	45
a) Genel Olarak	45
b) Coğrafi İş aretlerin Ekonomiye Etkisi	46
(1) Katma Değer Yaratması	46
(i) Ek Fiyatlar	46
(ii) Üretimin Artması	49
(iii) Üretim Zincirine Katma	

Değer Sağlaması	50
c) Kırsal Kalkınma Aracı Olarak Coğrafi İşaretlerin Ekonomiye Etkisi	50
(1) Fransa	52
(2) İtalya	53
(3) Diğer Ülkeler	55
2. Çevreyi ve Biyolojik Çeşitliliği Korumak	56
3. Geleneksel Bilgi ve Kültürel Değerleri Korumak	58
VI. COĞRAFİ İŞARETLERİN BENZER KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI VE MARKALARLA ARASINDAKİ İLİŞKİ	61
A. Coğrafi İşaretlerin Benzer Kavramlarla Karşılaştırılması	61
1. Ferdi Marka, Ticaret Markası ve Hizmet Markası İle Coğrafi İşaret Kavramlarının Karşılaştırılması	61
2. Garanti Markası İle Coğrafi İşaret Kavramlarının Karşılaştırılması	64
3. Ortak Markası İle Coğrafi İşaret Kavramlarının Karşılaştırılması	68
4. Endüstriyel Tasarımlar İle Coğrafi İşaret Kavramlarının Karşılaştırılması	69
5. Geleneksel Bilgi İle Coğrafi İşaret Kavramlarının Karşılaştırılması	70
B. Coğrafi İşaretlerle Markalar Arasındaki İlişki	73
1. Genel Olarak	73
a) Haksız Rekabet Hukuku Hükümlerine Göre Korumada Durum	74
b) Ortak veya Garanti Markası Hukuku Hükümlerine Göre Korumada Durum	74
c) Tescilli Coğrafi İşaret Olarak Korumada Durum	74
d) İdari Düzenlemelere Göre Korumada Durum	75
2. Coğrafi Yer Adlarının Marka Olarak Tescili	75
a) Avrupa Birliği Adalet Divanı Kararları Çerçevesinde Coğrafi İşaret ve Marka	

Arasındaki İlişki	78
(1) Chiemsee Kararı	78
(2) Gerri/Kerry Kararı	82
b) Coğrafi İşaretlerin İşaret Ettikleri Mallar	
Dışında Başka Mal Türleri İçin Marka	
Olarak Tescil Edilip Edilemeyeceği	84
3. Türk Marka Mevzuatına Göre Coğrafi İşaretler	
ve Markalar Arasındaki İhtilafın Çözümü	87
4. Marka Hukukunda Öncelik İlkesi ve	
Bir Arada Var Olma İlkesi	89

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI DÜZENLEMELERE GÖRE COĞRAFİ İŞARETLERİN KORUNMASI

I. COĞRAFİ İŞARETLER İLE İLGİLİ ULUSLAR ARASI SÖZLEŞME

TASLAKLARI VE MODEL KANUNLAR 94

A. 1975 Tarihli Coğrafi İşaretlerin Korunmasına	
İlişkin Uluslararası Sözleşme Taslağı	94
B. Dünya Fikri Haklar Örgütü Tarafından Hazırlanan	
Model Kanun	96
C. Paris Sözleşmesi'nin Gözden Geçirilmesi Taslakları	97
D. 1990 Tarihli Coğrafi İşaretlerin Korunmasına İlişkin	
Uluslararası Sözleşme Taslağı	98

II. TRIPS ÖNCESİ DÜZENLEMELERDE COĞRAFİ İŞARETLER 99

A. Sınai Mülkiyet Haklarının Korunmasına İlişkin	
Paris Sözleşmesi	100
1. Genel Olarak	100
2. Coğrafi Köken Gösteren İşaretlere İlişkin	
Kapsamı	101
3. Paris Sözleşmesi'nde Korumanın Kapsamı	102
4. Paris Sözleşmesi'nde Yaptırım	104
5. Paris Sözleşmesi'nin Değerlendirilmesi	105
B. Malların Kaynağı İle İlgili Sahte veya Aldatıcı	

Kaynak İşaretlerinin Önlenmesi Hakkında Madrid Sözleşmesi	106
1. Genel Olarak	106
2. Coğrafi Köken Gösteren İşaretlere İlişkin Kapsamı	106
3. Madrid Sözleşmesi'nde Korumanın Kapsamı	107
4. Madrid Sözleşmesi'nde Yaptırım	108
5. Madrid Sözleşmesi'nin Değerlendirilmesi	109
C. Menşe Adlarının Korunması ve Uluslararası Tescili İçin Lizbon Sözleşmesi	110
1. Genel Olarak	110
2. Coğrafi Köken Gösteren İşaretlere İlişkin Kapsamı	111
3. Lizbon Sözleşmesi'nde Korumanın Şartları	112
4. Lizbon Sözleşmesi'nde Jenerik Adlar	114
5. Lizbon Sözleşmesi'nde Korumanın Kapsamı, Koruma Süresi ve Korumanın Sona Ermesi	114
6. Marka Olarak Kullanılan Menşe Adlarının Terkini	115
7. Lizbon Sözleşmesi'nin Değerlendirilmesi	115
III. TRIPS SÖZLEŞMESİ'NDE COĞRAFİ İŞARETLER	118
A.Giriş	118
B.TRIPs Sözleşmesinde Coğrafi İşaretlerin Tanımı	121
1. Unsurları	122
a) Coğrafi Kökeni Gösteren Ad veya İşaretlerden Oluşur	122
b) Malın Coğrafi Kökenini Göstermektedir	123
c) Malın Belirgin Bir Niteliği, Ünü veya Diğer Özelliklerinin, Esas İtibariyle Belirtilen Coğrafi Kökene Göndermede Bulunması Gerekmemektedir	124
d)Coğrafi İşaretler Kaynaklandıkları Ülkede Korunuyor Olmalıdırlar	126
C. TRIPs Sözleşmesi'nin Tüm Mal Çeşitleri İçin Sağladığı Genel Koruma	127
D.TRIPs Sözleşmesi'ne Göre Eşsesli Coğrafi İşaretler	130

E. Şarap ve Alkollü İçkiler Üzerindeki Coğrafi İşaretler İçin Öngörölmüş Ek Koruma	131
F. TRIPS Sözleşmesi'nde Jenerik İsimler	134
G. Coğrafi İşaretler İle Markalar Arasındaki İlişki	135
H.Coğrafi İşaretlerle Aynı Olan Kişi Adları Kamuyu Malın Menşei Konusunda Yanıltmıyorsa Ticari Hayatta Kullanılabilirler	140
I. TRIPs Sözleşmesi'nde Öngörölen Müzakereler	141
1.Çok Taraflı Bildirim ve Tescil Sistemi	141
2. Şarap ve Alkollü Sert İçkilere Sağlanan Ek Korumanın Diğer Ürünlere Genişletilmesi	148
İ. TRIPs Sözleşmesi'nin Değerlendirilmesi	155

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRK HUKUKUNDA COĞRAFI İŞARETLERİN KORUNMASI

I.COĞRAFI İŞARETLERE İLİŞKİN KORUMA SİSTEMLERİ	157
A.Genel Olarak	157
B. Haksız Rekabet ve Tüketicinin Korunması Hükümlerine Göre Koruma	157
C. Passing Off	158
D. İdari Düzenlemelerle Koruma	158
E. Ticaret veya Hizmet Markası Olarak Korunması	159
F.Coğrafi İşaretlerin ve Menşe Adlarının Tescil Edilerek Korunması	160
G.Coğrafi İşaretlerin Tescil Edilmeden Pasif Olarak Mahkeme Kararlarınca Korunması	161
II. AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNDA COĞRAFI İŞARETLERİN KORUNMASI	162
A. Avrupa Birliği Hukukunda Malların Serbest Dolaşımı İlkesi Çerçevesinde Coğrafi İşaretlerin Korunması	162
1. Genel Olarak	162
2.Sekt Weinbrand Davası	163

3. Bocksbeutel Davası	164
4. Exportur Davası	166
5. Markenqualität aus Deutschen Landen Davası	167
6. Mountain Davası	169
7. Değerlendirme	170
B. Avrupa Birliği Hukukunda Alkollü Sert İçkilerin Üzerindeki Coğrafi İşaretlerin Korunması	171
1. Genel Olarak	171
2. Alkollü Sert İçki Tüzüğünde Alkollü Sert İçkinin Tanımı ve Kapsamı	172
3. Alkollü Sert İçki Tüzüğünde Coğrafi İşaretlerin Tanımı	173
a) Tanımı	173
b) Unsurları	174
(1) Alkollü Sert İçkinin Belirgin Bir Niteliği Ünü veya Diğer Özelliklerinin, Esas İtibariyle Belirtilen Coğrafi Kökene Göndermede Bulunması Gerekmetedir	174
(2) Alkollü Sert İçkinin Kökeni Coğrafi İşarete Gösterilen Ülke, Bölge veya Belirgin Yer Olmalıdır	174
4. Alkollü Sert İçkiler Üzerindeki Coğrafi İşaretlerin Tescil Edilmesi	175
a) Tescil Başvurusu	175
b) Alkollü Sert İçkiler Üzerindeki Coğrafi İşaretlerin Korunması	177
c) Alkollü Sert İçki Üzerindeki Tescilli Coğrafi İşaretlerin Denetimi	178
5. Jenerik ve Eşsesli Adlar	180
6. Coğrafi İşaretler ve Markalar Arasındaki İlişki	181
7. Tescil Edilen Coğrafi İşaretin Hükümsüzlüğü	182
C. Avrupa Birliği Hukukunda Şaraplar Üzerindeki Menşe Adları ile Coğrafi İşaretlerin Korunması	182

1. Genel Olarak	182
2.1234/2007 Sayılı Tüzük’de Şaraplar Üzerindeki Menşe Adının, Coğrafi İşaretin ve Geleneksel Terimlerin Kapsamı ve Tanımı	188
3. Menşe Adı ve Coğrafi İşaret Olarak Tescil Edilemeyecek Adlar	190
a) Jenerik Adlar	190
b) Eşsesli Adlar	190
c)Ünlü, Tanınmış ve Uzun Süredir Kullanılmakta Olan Marka Nedeniyle Tüketicileri Yanıltabilecek Adlar	191
4. Şaraplar Üzerindeki Menşe Adlarının ve Coğrafi İşaretlerin Tescil Edilmesi	191
a)Tescil Başvurusunu Yapabilecek Kişiler	191
b)Tescili Talep Edilen Coğrafi İşaretin veya Menşe Adının İlişkin Olduğu Şarabın Kaynağı Bir Birlik Üyesi İse Yapılacak Olan Tescil Başvurusu	192
c)Tescili Talep Edilen Coğrafi İşaretin veya Menşe Adının İlişkin Olduğu Şarabın Kaynağı Birlik Dışında Bulunan Bir Ülkede İse Yapılacak Olan Tescil Başvurusu	195
d) Tescili Talep Edilen Coğrafi İşaretin veya Menşe Adının İlişkin Olduğu Şarabın Kaynağı Birden Çok Ülkenin Ortak Sınırında İse Yapılacak Olan Tescil Başvurusu	196
e) Tescil Başvurusunun Komisyon Tarafından İncelenmesi	197
5. Tescil Edilen Menşe Adının ve Coğrafi İşaretlerin Korunması	199
6.Tescil Edilen Menşe Adının ve Coğrafi İşaretlerin Denetimi	201
7. Tescilli Coğrafi İşaret/Menşe Adı Marka İlişkisi:	203
a)Önceden Tescil Edilmiş Menşe Adı, Coğrafi İşaret ile Sonradan Tescili Talep Edilen Marka Arasındaki İlişki	203

b)Önceden Tescil Edilmiş Marka İle Sonradan Tescil Başvurusu Yapılan/ Tescil Edilen Menşe Adı, Coğrafi İşaret Arasındaki İlişki	204
8. Tescil Edilmiş Menşe Adının Coğrafi İşarete Dönüşmesi	205
9. Tescil Edilen Menşe Adının ve Coğrafi İşaretin Hükümsüzlüğü	205
10. Şaraplar Üzerindeki Geleneksel Terimlerin Tescil Edilmesi	207
a) Tescil Başvurusu	207
b) Tescil Başvurusunun Komisyon Tarafından İncelenmesi	208
11. Tescil Edilen Geleneksel Terimlerin Korunması	210
12. Eşsesli ve Jenerik Adlar	211
13. Tescilli Geleneksel Terim İle Marka İlişkisi	212
14. Tescil Edilen Geleneksel Terimin Hükümsüzlüğü	213
15 Şarapların Sunumu ve Etiketlenmesi	214
16. Değerlendirme	217
D. Avrupa Birliği Hukukunda Tarım Ürünleri ve Gıda Maddeleri Üzerindeki Menşe Adları ile Coğrafi İşaretlerin Korunması	218
1. Genel Olarak	218
2. 510/2006 sayılı Tarım Ürünleri ve Gıda Maddeleri Üzerindeki Coğrafi İşaretlerin ve Menşe Adlarının Korunması Hakkında Tüzüğün Kapsamı	222
3. 510/2006 Sayılı Tüzük’de Tarım Ürünleri ve Gıda Maddeleri Üzerindeki Menşe Adının, Coğrafi İşaretin Kapsamı ve Tanımı	223
a)Genel Olarak	223
b)Menşe Adı Kavramı	224
c) Coğrafi İşaret Kavramı	227
4. Menşe Adı ve Coğrafi İşaret Olarak Tescil Edilemeyecek Adlar	230
a)Jenerik Adlar:	230
b)İltibas Yaratıcı Tüketicileri Yanıltıcı Bitki Çeşidi veya Hayvan Soy Adları	235
c)Eşsesli Adlar	235

d)Ünlü, Tanınmış ve Uzun Süredir Kullanılmakta Olan Bir Marka Nedeniyle Tüketicileri Yanıltabilecek Adlar	235
5.Tarım Ürünleri ve Gıda Maddeleri Üzerindeki Menşe Adlarının ve Coğrafi İşaretlerin Tescil Edilmesi	236
a)Tescil Başvurusunu Yapabilecek Kişiler	236
b)Tescili Talep Edilen Coğrafi İşaretin veya Menşe Adının İlişkin Olduğu Tarım Ürünü veya Gıda Maddesinin Kaynağı Bir Birlik Üyesi İse Yapılacak Olan Tescil Başvurusu	237
c)Tescili Talep Edilen Coğrafi İşaretin veya Menşe Adının İlişkin Olduğu Tarım Ürünü veya Gıda Maddesinin Kaynağı Birlik Dışında Bulunan Bir Ülkede İse Yapılacak Olan Tescil Başvurusu	244
d) Tescili Talep Edilen Coğrafi İşaretin veya Menşe Adının İlişkin Olduğu Tarım Ürünü veya Gıda Maddesinin Kaynağı Birden Çok Ülkenin Ortak Sınırında İse Yapılacak Olan Tescil Başvurusu	246
e)Yapılan Tescil Başvurusunun Komisyon Tarafından İncelenmesi	247
6.Tescil Edilen Tarım Ürünleri ve Gıda Maddeleri Üzerindeki Menşe Adlarının ve Coğrafi İşaretlerin Ulusal Mevzuata Etkisi	250
7. Tescil Edilen Menşe Adının ve Coğrafi İşaretlerin Korunması	251
8. Tescilli Menşe Adı ve Coğrafi İşaret ile Coğrafi Yeri Gösteren Tescil Edilmemiş Adların Bir Arada Olabilecekleri Durumlar	253
9. Tescilli Menşe Adı ve Coğrafi İşaretlerin Kullanmak Zorunda Olduğu Semboller	254
10. Tescil Edilen Menşe Adlarının ve Coğrafi İşaretlerin Denetimi	255
11. Menşe Adı, Coğrafi İşaret İle Marka İlişkisi	257
a) Önceden Tescil Edilmiş Menşe Adı, Coğrafi İşaret ile Sonradan Tescili Talep Edilen Marka Arasındaki İlişki	257

b) Önceden Tescil Edilmiş Marka İle Sonradan Tescil Başvurusu Yapılan/Tescil Edilen Menşe Adı, Coğrafi İşaret Arasındaki İlişki	258
12. Tescil Edilen Menşe Adının ve Coğrafi İşaretin Hükümsüzlüğü	259
13. Tarım Ürünleri ve Gıda Maddeleri Üzerindeki Menşe Adları ile Coğrafi İşaretlerin Korunması ile ilgili 510/2006 Sayılı Tüzük'ün Değerlendirilmesi	259
III. TÜRK HUKUKUNDA COĞRAFİ İŞARETLERİN KORUNMASI	262
A. Türk Hukukunda Coğrafi İşaretlerin Korunmasının Tarihçesi	262
B. Türk Hukukunda Menşe Adlarının ve Coğrafi İşaretlerin Tanımı	263
C. Coğrafi İşaret Korumasından Yararlanacak Ürünler	263
D. Menşe Adı ve Coğrafi İşaret Olarak Tescil Edilemeyecek Adlar:	264
1. CoğİŞKHK'de 3. Maddede Belirtilen Tanımlara Uymayan Adlar	264
2. Ürünlerin Öz Adı Olmuş Ad ve İşaretler (Jenerik Adlar)	264
3. Ürünün Gerçek Menşei Hakkında Halkı Yanıltabilecek Ad ve İşaretler	264
4. Kamu Düzeni ve Genel Ahlaka Aykırı İşaretler	265
5. CoğİŞKHK 2. Maddesinde Belirtilen Ülkelerde Korunmayan veya Korunması Sona Ermiş veya Kullanılmayan Ad ve İşaretler	265
E. Coğrafi İşaretlerin Tescil Edilmesi	266
1. Tescil Başvurusunu Yapabilecek Kişiler	266
a) Üreticiler	266
b) Tüketici Dernekleri	267
c) Konu ve Coğrafi Yöre ile İlgili Kamu Kuruluşları	267
2. Tescil Başvurusunun Şartları	268
3. Tescil Başvurusunun İncelenmesi	270
F. Tescil Edilen Coğrafi İşaretlerin Korunması	275
G. Tescil Edilen Coğrafi İşaretin Kullanımı	277
H. Coğrafi İşaretlerin İyiniyetli Kullanımı	279

I. Tescilli Coğrafi İşaretin Denetimi	280
İ. Tescilli Coğrafi İşaretle Ticari Marka Arasındaki İlişki	283
J. Coğrafi İşaret Hakkına Tecavüz Halleri ve Davalar	285
K. Tazminat Davaları	292
L. Görevli ve Yetkili Mahkeme, Zamanaşımı ve Hükümün İlanı	294
M. İhtiyati Tedbirler, Gümrüklerde El Koyma	297
N. Coğrafi İşaretin Hükümsüzlüğü	299
SONUÇ	303
KAYNAKLAR	309

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABAD	Avrupa Birliği Adalet Divanı
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AET	Avrupa Ekononik Topluluğu
AIPPI	Association Internationale Pou la Protection de la Propriete Intellectuelle
AOC	Appellation d'Origine Controlée
AT	Avrupa Topluluğu
CIVC	Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne
CoğışKHK	555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
DEFRA	Department for Environment Food and Rural Affairs
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
EAAE	European Association of Agricultural Economists
EIPR	European Intellecual Property Review
EndTasKHK	Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
EU	European Union
GATS	General Agreement on Trade in Services
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade.
HGK	Hukuk Genel Kurulu
ICTSD	International Centre Trade and Sustainable Development
IIC	International Review of Intellectual Property and Competition Law
INAO	Institut National des Appellations d'Origine
INPI	National Institute of Industrial Property
INTA	International Trademark Association
IPRs	Intellectual Property Rigts
ISO	International Organization for Standardization
İKV	İktisadi Kalkınma Vakfı

İÜHF	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
MarkHK	Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
MATRIC	Iowa State University Midwest Agribusiness Trade Research and Information Center
OECD	Organisation for Economic Co-Operation and Development
OIV	International Organization of Wine and Vine
OJ	Official Journal
OPD	Ortak Piyasa Düzeni
OTP	Ortak Tarım Politikası
PDO	Protected Designation of Origin
PGI	Protected Geographical Indication
RG	Resmi Gazete
s.	Sayfa
S.	Sayı
STC	Standing Committee on the Law of Trademarks, Industrial Designs and Geographical Indications
TPE	Türk Patent Enstitüsü
TRIPS	Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
UK	United Kingdom
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development
USA	United States of America
USPO	United States Patent and Trademark Office
vd.	Ve Devamı
WIPO	World Intellectual Property Organization

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Kaynak İşareti, Mahreç İşareti, Menşe Adı	s. 15
Şekil 2: Bocksbeutel Şişesi	s. 19
Şekil 3: Korunmakta Olan Menşe Adı Sembolü, Korunmakta Olan Coğrafi İşaret Sembolü	s. 216
Şekil 4: Korunmakta Olan Menşe Adı Sembolü, Korunmakta Olan Coğrafi İşaret Sembolü	s. 254

GİRİŞ

Coğrafi işaretler tüm dünyada ciddi tartışmalara konu olmuş, hakkında farklı uygulamalar ve mevzuatlar kabul edilmiştir. Her ne kadar coğrafi işaretin korunması ile ilgili ülkeler arasında farklı hukuk kuralları benimsenmiş olsa da coğrafi işaretlerin korunmasının amaçları değişmemektedir.

Coğrafi işaretlerin korunmasının amaçları arasında tüketicileri taklit ürünlere karşı korumak, üreticilerin refahını sağlamak, kırsal kalkınmaya yardımcı olmak ve ülkelerin sahip oldukları kültürel değerleri koruyup diğer nesillere aktarabilmelerini sağlamak, çevreyi, biyolojik çeşitliliği korumak sayılabilir.

Bir ürünün coğrafi işaret mevzuatına göre korunabilmesi için belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibarıyla kaynağının bulunduğu bir yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmeli, ürünün kaynaklandığı coğrafi çevreyle ürün arasında bir ilişki ve bağ olması gerekmektedir. Bu özelliklerden herhangi birine sahip olmayan ürünler coğrafi işaret olarak korunamayacaklardır.

Ülkemizde de coğrafi işaretlerin korunmasının farkına varılması amaçlanarak hazırlanan bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde uluslararası düzenlemeler ve Türk Hukukunda coğrafi işaret kavramı konusu ele alınmıştır. Bu bağlamda birinci bölümde coğrafi işaretlerin fikri ve sınai mülkiyet hukuku içindeki yeri, coğrafi işaret üzerindeki hakkın niteliği, coğrafi işaret hukukunun tarihçesi, coğrafi işaret kavramı, coğrafi işaretlerin temel unsurları, coğrafi işaretlerin işlevleri, coğrafi işaretlerin benzer kavramlarla karşılaştırılması ve markalarla arasındaki ilişki konuları incelenmiştir. Coğrafi işaret kavramı incelenirken ulusal ve ulusal mevzuatta yer alan terim karmaşasının üzerinde durulmuş ve konuyla ilgili önerilerde bulunulmuştur.

İkinci bölümde uluslararası düzenlemelere göre coğrafi işaretlerin korunması konusu ele alınmıştır. Bu bölümde coğrafi işaretler ile ilgili uluslararası sözleşme

taslakları ve model kanunlar, Sınai Mülkiyet Haklarının Korunmasına İlişkin Paris Sözleşmesi, Malların Kaynağı İle İlgili Sahte ve Aldatıcı Kaynak İşaretlerinin Önlenmesi Hakkında Madrit Sözleşmesi, Menşe Adlarının Korunması ve Uluslararası Tescili için Lizbon Sözleşmesi ve TRIPS Sözleşmesinde coğrafi işaretler ve TRIPS Sözleşmesi'nde öngörülen müzakereler konuları üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde ise Avrupa Birliği coğrafi işaretlere ilişkin koruma sistemleri, Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda coğrafi işaretlerin korunması konuları ele alınmıştır. Bu bölümde coğrafi işaret tesciline sahip ürünlerin Avrupa Birliği Hukukunda malların serbest dolaşımı ilkesi çerçevesinde değerlendirilmesi, Avrupa Birliği Hukukunda alkollü sert içkilerin üzerindeki coğrafi işaretlerin korunması, Avrupa Birliği Hukukunda şaraplar üzerindeki menşe adları ile coğrafi işaretlerin korunması, Avrupa Birliği Hukukunda tarım ürünleri ve gıda maddeleri üzerindeki menşe adları ve coğrafi işaretlerin korunması, konuyla ilgili Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın verdiği kararlar ile Türk Hukukunda menşe adlarının ve coğrafi işaretlerin korunması konuları incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM:

ULUSLARARASI DÜZENLEMELER VE TÜRK HUKUKUNDA COĞRAFI İŞARET KAVRAMI:

I. COĞRAFI İŞARETLERİN FİKRİ VE SİNAİ MÜLKİYET HUKUKU İÇİNDEKİ YERİ

A. Genel Olarak:

Fikri ürünler için İngilizcede ‘intellectual property’, Fransızcada ‘propriété intellectuelle’ olarak geçen terimlere karşılık olarak Türkçede ‘fikri mülkiyet’ veya ‘fikri ve sınai mülkiyet’ veya ‘fikri, sınai ve ticari mülkiyet’ terimleri kullanılmaktadır. Bu terimlerin hepsi fikir ve sanat eserlerini patentleri, markaları, faydalı modelleri, tasarımları, coğrafi adlar ile işaretleri, yarı iletkenlerin topografyası veya entegre devrelerin yerleşim düzeni olarak bilinen çipleri ve dijital iletişimleri ifade etmektedir.¹ Buna karşılık, 1883 tarihli Sınai Mülkiyetin Korunmasına Dair Paris Sözleşmesi² ile 1886 tarihli Edebi ve Artistik Eserlerin Korunmasına Dair Bern Sözleşmesi’nde³ yapılan ayrıma dayanan ‘fikri ve sınai mülkiyet’ terimi ile telif haklarını ve sınai mülkiyet haklarını ayıran görüş ağırlığını yitirmektedir. Çünkü sadece fikir ve sanat eserlerinde değil patentler, faydalı modeller ve endüstriyel tasarımlarda da ‘fikri ürün’ söz konusudur, bunlar da fikrin, yaratıcı faaliyetin sonuçlarıdır. Markalar, coğrafi işaretler, işletme adları ve başka işaretler ise fikri ürün niteliği taşımayıp sadece ayırt edici niteliğe sahip işaretlerdir.

¹ Ünal Tekinalp, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, Dördüncü Basım, Aralık 2005, Beta Yayınevi, s. 1.

² 20 Mart 1883 tarihinde imzalanan ve 14 Aralık 1900 tarihinde Brüksel’de, 2 Haziran 1911’de Vaşington’da, 6 Kasım 1925 tarihinde La Haye’de, 2 Haziran 1934 tarihinde Londra’da, 31 Ekim 1958 tarihinde Lizbon’da ve 14 Temmuz 1967’de Stockholm’de tadil edilmiştir. Türkiye bu Sözleşme’nin 1925 tarihli La Haye metnini 15.05.1930 tarihinde 1619 sayılı Kanun ile kabul etmiştir. (Resmî Gazete(RG),29.05.1930, S. 1506). 1934 tarihli Londra metnini 6894 sayılı Kanun ile onaylamıştır (RG., 07.02.1957,S.9529). Sözleşme’nin Stockholm metnini, 1-12. maddelerine çekince koyarak kabul etmiştir. (08.08.1975 tarih ve 7/10464 sayılı Bakanlar Kurulu kararı, RG., 20.11.1975, S. 15418). Bu çekince 1994 yılında kaldırılmıştır. (94/5093 sayılı ve 29.07.1994 tarihli Bakanlar Kurulu kararı, RG., 23.09.1994,S.22060).

³ Bern Sözleşmesi 24.07.1971 tarihli Paris metni, Türkiye tarafından 4117 sayılı Karar ile kabul edilmiştir. (RG. 12.07.1995 , 22341 S.)

Fikri mülkiyet hakları, sınai, bilimsel, edebi veya sanatsal alanda yapılan fikri çalışmadan kaynaklanan haklardır. Ülkelerin fikri mülkiyet haklarını korumaya ilişkin yasalarının olmasının iki temel nedeni vardır. Birincisi fikri mülkiyet hakkı konusunun yaratıcılarının manevi ve ekonomik haklarının korunması, ikincisi ise yaratıcılığın teşvik edilmesi ve ekonomik ve sosyal gelişmeye katkıda bulunacak hakkaniyete uygun ticaretin desteklenmesidir. Fikri mülkiyet hukuku ise fikri ürünlerin yaratıcılarına belli bir süre koruma sağlamayı amaçlamaktadır.⁴

Geniş anlamda fikri mülkiyet hakları hem fikir ve sanat eserleri üzerindeki hakları hem de sınai hakları kapsar. İnceleme kolaylığı açısından fikri mülkiyet hakları kendi içinde sınıflandırılabilir. Buna göre fikri mülkiyet hakları fikir ve sanat eserleri (telif hakları) ve sınai mülkiyet hakları olarak iki grupta ele alınabilir.⁵

Fikir ve sanat eserleri, bilgisayar programları ve veritabanları dahil olmak üzere, edebiyat, müzik, mimari dahil güzel sanat veya sinema alanındaki eserleri içermektedir. Fikir ve sanat eserleri sahibinin hususiyetini (kişiliğini) yansıtmaktadır.

Sınai mülkiyet haklarının konusunu oluşturan ürünler ise kişilerin yaşamını kolaylaştırmayı amaçlayan, daha çok teknik eser niteliğindeki ürünlerdir. Bunlar üzerindeki haklar da ‘sınai hak’ olarak nitelendirilir ve bunlar daha çok yaşamı kolaylaştıran patent, faydalı model, endüstriyel tasarım gibi teknik eserlerdir. Teknik eser sayılmasını sağlayacak nitelikleri taşımamakla birlikte ticaret unvanı, işletme adı, coğrafi işaret ve marka gibi ayırt edici işaretler de fikri mülkiyet hakkı kavramına dahildir ve geniş anlamda fikri hakların içine girerler. Böylece fikri mülkiyet hakları kavramı fikir ve sanat eserleri üzerindeki haklar ve sınai haklar için üst kavram niteliğindedir. Dolayısıyla coğrafi işaretler de fikri mülkiyet haklarının bir çeşidini oluşturmaktadır.

Doktrinde coğrafi işaretlerin aslında markalar ve patentler gibi tam bir fikri mülkiyet hakkı niteliğinde olmadığı ve daha farklı bir yapıya sahip olduğu yönünde tartışmalar yer almaktadır. Stern’e göre coğrafi işaretler fikri mülkiyet haklarının

⁴ Paul Marett, **Information Law and Practice**, 2nd Edition, Asgate, Cornwall, 2002, s.3

⁵ Tekinalp, s. 4.

bazı özelliklerine sahip olmakla birlikte gerçek anlamda fikri mülkiyetten söz edilemez. Zira fikri mülkiyet hakları insan aklının oluşturduğu, yeni, benzersiz ürünlerdir ayrıca bir yaratıcılığın sonucu oluşmuş gayri maddi haklardır.⁶ Coğrafi işaretler ise bir insan aklının oluşturduğu, yeni benzersiz ürünler değildirler. Ürün belli bir bölgede yetiştirilmekte ve bu ürün tescillendikten sonra coğrafi işaret olarak korunmaktadır yani coğrafi işarete konu olan ürün yaratılmamakta sadece tanınmaktadır bu durum ise coğrafi işaretleri diğer fikri mülkiyet haklarından ayırmaktadır.

Belirtilen bu görüşe rağmen coğrafi işaretler bazı özellikleriyle diğer fikri ve sınai mülkiyet haklarından farklı yönere sahip olsalar bile sahip oldukları fonksiyonlar açısından markaya benzer özelliklere sahip olduklarından dolayı coğrafi işaretleri fikri mülkiyet hukukundan ayrı bir kategoride düşünmek imkânsızdır.⁷

Coğrafi işaretlerin tanımı ulusal ve uluslararası mevzuatta marka ve patentlerde olduğu gibi yeknesak bir tanıma sahip değildir bu nedenle uluslararası alanda yeknesak bir uygulama ve korumadan bahsedilememektedir.⁸ Farklı ülkeler coğrafi işaretlerin korunması ile ilgili farklı koruma sistemlerine sahiptirler. Bazı ülkelerde coğrafi işaretlerin korunması ile ilgili yasal düzenlemeler mevcut iken bazı ülkelerde coğrafi işaretlerin korunması ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

B. Coğrafi İşaret Üzerindeki Hakkın Niteliği:

Coğrafi işaretleri tescil ettirme hakkına sicilde belirtilen koşulları sağlayan tüm üreticiler sahiptir. Bu hakka ise coğrafi işareti tescil ettiren üreticiler değil, tescille garanti altına alınmış tarifname şartlarını sağlayan üreticiler de kullanma

⁶ Stephan Stern , ‘Are GIs IP?’, **European Intellectual Property Review (EIPR)**, Issue 2, 2007, s. 40-42.

⁷ Coğrafi işaretler de aynı markalar gibi ürünleri birbirinden ayırt etmekte, ürünlerin kökenini belirtmektedir.

⁸ Ludwig Baeumer, ‘Protection of Geographical Indications Under WIPO, World Intellectual Property Organisation (WIPO), Treaties and Questions Concerning the Relationship Between those Treaties and Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS) Agreement’, Symposium on the International Protection of Geographical Indications in the Worldwide Context’, WIPO Symposium, Eger, Hungary 1997, **WIPO Publication**, Geneva, 1999, s. 9-10.

hakkına sahiptirler. Bu nedenle coğrafi işaretler bu hakkı kullanan kişiler yönünden inhisari nitelik arz etmezler.⁹

Coğrafi işaretlerin üzerindeki hak anonim nitelikte bir hak olduğundan ve belirli kişi veya kişilere bağlanamaması nedeniyle bu işaretler üzerinde bulunan hak mutlak hak niteliğinde değildir. Mutlak hak herkese karşı ileri sürülebilen haktır. Coğrafi işaret üzerindeki hak kullanma hakkıdır ve hak sahiplerinin bu hakkı kullanabilmesi kanunun hak sahiplerine verdiği yetkiden kaynaklanmaktadır.¹⁰

Coğrafi işaretler üzerindeki hakkın inhisari ve mutlak nitelikte olmaması ve bu hakkın hukuki işlemlere konu olmaması nedeniyle bu hak sui generis haktır.¹¹

II. COĞRAFI İŞARET HUKUKUNUN TARİHÇESİ

Coğrafi işaret hukukunun tarihçesi tam olarak bilinmemekle birlikte, hukuki korumanın aksine, ifade ettiği anlam itibarıyla eskiye dayandığı bir gerçektir. Kullanıldıkları ürünlerin kökenini göstermesi nedeniyle markaların ilk hali olarak ortaya çıkan coğrafi işaretler, temel olarak coğrafi kökeni nedeniyle önemli olan ürünleri ayırt etmek için kullanılmışlardır. Bazı kaynaklara göre coğrafi işaretler ilk olarak 12. yüzyılda Orta Avrupa ve İngiltere'deki dokumacılar ve kolonilerin baharat gibi ürünlerin ticaretinde ürünler ile onların coğrafi kökeni arasında bağlantıyı sağlayan coğrafyanın belirtilmesi veya etiketlenmesi sonucu ortaya çıkmıştır.¹² Başka kaynaklara göre ise eski Mısır'da ürünleri tanımlamak ve kalite işareti olarak ürün kökenleri belirtmek amacıyla kullanılmıştır. Orta Çağ'da ise Avrupalı tacirler tüketicilere karşı ürünün seçkinliğini temin etmek için ürünlerinde bu tip işaretler kullanırlardı. Tanınan bazı peynir çeşitlerinin kökenleri bu döneme dayanmaktadır

⁹ Tekinalp, s. 23.

¹⁰ Gökmen Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı ve Korunması**, Beta, İstanbul, 2006, s. 82, (Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı) Örneğin hak sahipleri coğrafi işareten doğan hakları tecavüze uğradığı zaman, haklarını ihlal eden üçüncü kişilere karşı dava açabilmektedirler.

¹¹ Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 83.

¹² Dwijen Rangnekar, 'Geographical Indications-A Review of Proposals at The TRIPS Council: Extending Article 23 to Products Other Than Wines and Spirits', **United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD)- International Centre Trade and Sustainable Development (Project on Intellectual Property Rights and Sustainable Development, Issue Paper No:4, (ICTSD) France, 2003, s.11, http://www.ictsd.org/pubs/ictsd_series/iprs/CS_rangnekar.pdf, (12.08.2008).**

örneğin İtalya’da Parmesan peyniri, Hollanda’da Edam peyniri, Fransa’da Comte ve Gravyer peyniri bu peynir çeşitlerine örnek gösterilebilir.¹³

Coğrafi işaretlerle ilgili ilk kanunlardan bir diğeri de 1803 yılında Fransa’da çıkan kanundur. Konuyla ilgili diğer kanun ise 28 Haziran 1824 tarihinde Fransa’da yürürlüğe giren malların gerçek kökenini göstermeyenlere ceza veren kanundur.¹⁴ Anılan kanunların yürürlüğe girmesinden önce ürünün nereden geldiğini belirtme zorunluluğu bulunmamaktaydı ancak ürünün kaynağı belirtilmediği takdirde bu bilginin mutlaka doğru olması gerekmektedir. Bu kanun kendisinden sonra kanunlaşan kanunların basit bir örneği olmasına rağmen hiçbir zaman yürürlükten kaldırılmadı ve bu kanunun yaptırımını diğer kanunların yürürlüğe girmesine rağmen devam etti. Örneğin, 1930 yılında 1824 tarihli kanununa göre bütün Cezayir’den gelen portakallar İspanyol portakalı diye etiketlenemezdi. 1824 tarihli Kanun coğrafi işaret hukukunda alınmış olan uzun bir yolun başlangıcını oluşturmaktaydı.

Yanılıcı etiketlemeyle ilgili ilk kanun Fransa’da 1 Ağustos 1905 tarihinde kabul edilmiştir. 1905 tarihli yanılıcı etiketlemeye ilişkin bu kanun 1824 tarihli kanunu gibi etiketlendirmeyi zorunlu kılmıyordu. 1905 Kanunu bir yenilik getirmekteydi. Zira bu kanuna göre eğer bir ürün etiketlenirse üretici tüketiciye ürünlerinin menşei hakkında doğru bilgi vermekle mükellefdi. Ayrıca Fransa gibi İtalya da köklü coğrafi işaret kültür ve tarihine sahip ülkelerden biridir. Parma peyniri olarak nitelendirilen “Parmigiano-Reggiano” veya “Parmesan peyniri”, 1612 yılında yayınlanan bir kanun ile koruma altına alınmış ve sadece Parma’da üretilen ve yıllandırılan peynirlerin Parmesan ibaresini kullanabilmelerine müsaade edilmişti. 1751’de Parma peynirleriyle Milona’da üretilen peynirlerin karıştırılmasını önlemek amacıyla Parmesan peynirinin etiketlenilerek piyasaya sürülmesi şartı koşulmuşdu.¹⁵

¹³ Petra van de Kop, Denis Sautier Astrid Gerz, ‘Origin Based Products Lessons for Pro-Poor Market Development’, **Bulletin** 372, s. 21, http://www.kit.nl/net/KIT_Publicaties_output/ShowFile2.aspx?e=921, (15.10.2007).

¹⁴ Molly Torsen, ‘Apples and Oranges: French and American Models of Geographic Indications Policies Demonstrate an International Lack of Consensus’, **The Trademark Reporter**, November December 2005, s. 1425.

¹⁵ Hakan Kızıltepe, ‘Türkiye’de Coğrafi İşaret Uygulaması ve Avrupa Birliği Hukuku ile Mukayesesi’, Türk Patent Enstitüsü (TPE), Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara, 2005, s.6-7.

19. yüzyılda Avrupa şarap üreticilerini derinden sarsan üzüm bağlarına musallat olan “phylloxera” salgını sonuçları itibariyle coğrafi işaret korumasını gündeme getirmiştir.¹⁶ Ancak bu dönemde tek sorun phylloxera salgını değildi. Mildiya denilen bir parazit mantarı ile ‘Oidium’ (küllenme) denilen hastalık birleşiyor, hasarı çoğaltıyorlardı.

Bu salgın ile birkaç on yıl içerisinde çoğu üzüm bağları kaybolmuş ve oluşan hasarın giderilmesi için çok ciddi çaba harcanması gerekmişti. Örneğin Konyak bölgesinde üzüm bağları 300.000 hektarlık bir alan tutmasına rağmen bu salgın sonrasında söz konusu alan 40.000 hektara kadar düşmüştü.¹⁷

Bu durum şarap ve sert içkiler üretimine ciddi darbeler vurmuş ve halkın talebini karşılayacak bir arz oluşturulamamıştır. Bu eksiklik ise bir takım şahıslar ve firmalar tarafından kullanılarak coğrafi işarete konu olan ürünlerin yerine onları tutacak bir takım ürünler üretilmiş, taklit ürünler piyasaya sürülmüş ve bunlar gerçek ürünler olarak pazarlanmaya çalışılmıştır. Bu durumda sahtekârlığa karşı çıkartılan 1905 kanunları bile yetersiz kalmıştır.

Fransa’da Midi bölgesinde şarap üreticileri, sahte şarap üreticilerine karşı yönetimin tedbir almasını istemiştir. Bu taleplerine Fransız hükümetinin zamanında yanıt vermemesinden dolayı bölgede şarap üreticileri tarafından ayaklanmalar çıkmıştır.

Fransız Hükümeti çıkan ayaklanmalara cevap olarak 5 Ağustos 1908’de yeni bir kanun çıkarmıştır. Bu kanunun amacı sadece sahte şarabın üretilmesini engellemek için değil ayrıca yüksek kalitede ürünler üreten üreticilerin haklarını

¹⁶ Olcay Sönmez, **Şarap İle Doğayı Yudumlamak**, İnkılap Yayınevi, 2007, s. 55; Jancis Robinson, **The Oxford Companion To Wine**, Second Edition, Oxford University Press, 1999, s. 525; HUGH Johnson, **The Story of Wine**, Mitchell Beazley, United Kingdom, 2004, s. 211.

¹⁷ Jean-Marc Girardeau, ‘The Use of Geographical Indications in a Collective Marketing Strategy The Example of Cognac’, Symposium On The International Protection of Geographical Indications, Somerset West, Cape Province, South Africa, September 1 and 2, 1999 Organized By The World Intellectual Property Organization (WIPO) In Cooperation With The South African Patents and Trade Marks Office (SAPTO), No: 764, Somerset West, 1999, **WIPO Publication**, Geneva 2000, s.70; Christian Pessey, **The Little Book of Champagne**, Flammarion, 2002, s. 74.

korumak için de çıkartılmıştır. Kanun ‘appellations of control’ ya da ‘AOC’ sistemini kurmuş ve sadece belirli bölgede yetişen ürünlerin bu koruma sisteminden yararlanmasını sağlamıştır. 1908’de çıkartılan kanun iki sorunu ortaya çıkardı. Bunlardan biri kanun hükümlerinin yürütülmesine ilişkin zira hükümlerin icrası oldukça zordu. Özellikle yapılan düzenlemelerle bazı bölgeler koruma sisteminin dışında bırakılmışlardı. Buna karşılık belirli bölgenin ürünleri iyi ya da kötü olsun korumadan yararlanabiliyordu.¹⁸ Bu düzenleme sonucunda 1911’de Champagne Bölgesi’nde başka bir ayaklanma çıkmıştır. Çıkan bu ayaklanmalar ve üreticilerden gelen baskılar sonucu 6 Mayıs 1919’da yeni bir kanun çıkartılmıştır.

6 Mayıs 1919’da çıkarılan yeni kanunla belirli şartları taşıyan gıda ürünleri ve şaraplar coğrafi işaret olarak korunmaya başlamıştır. 1919 tarihli kanunda coğrafi işaretler anonim nitelikte hak ve fikri ve sınaî mülkiyet hakkı olarak kabul edilmiştir.

III. COĞRAFİ İŞARET KAVRAMI

Coğrafi işaret kavramı ile ilgili olarak ulusal ve uluslararası mevzuatta bir terminoloji birliğinin bulunmadığı görülmektedir. İlgili metinlerde malın veya ürünün coğrafi kökenini gösteren çok sayıda kavram kullanılmaktadır. Her ne kadar bu kavramların hepsi, malla veya ürünle bu malın veya ürünün kaynaklandığı coğrafi alan arasında ilişki kurmaktaysa da bunların kapsamları birbirlerinden farklıdır. Bu farklılıklar işaretin, malın veya ürünün belirli bir nitelik, özellik veya ününü belirtip belirtmediği ve üretim sürecinin tamamen belirtilen coğrafi alanda olup olmadığı konularında yoğunlaşmaktadır.¹⁹ Bu terminoloji sorunu, yabancı metinleri iç hukukumuzla karşılaştırmalı olarak incelerken çeşitli güçlüklerle yol açmaktadır. Coğrafi köken gösteren işaretlere ilişkin olarak yabancı mevzuatta yer alan bazı kavramların, Türk Hukuku’nda ve 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması

¹⁸ Raffi Melkonian, ‘The History and Future of Geographical Indications in Europe and the United States’, <http://leda.law.harvard.edu/leda/data/689/Melkonian05.html#fn1>; (16.08.2007), Christopher Foulkes, **Larousse, Encyclopedia of Wine**, Italy, 2001, s. 24.

¹⁹ Burçak Yıldız, ‘Coğrafi İşaretlere ve Coğrafi Köken Gösteren Diğer İşaretlere İlişkin Olarak Uluslararası Sözleşmelerde ve Avrupa Birliği Hukukunda Kullanılan Kavramların Kapsamı ile Bu Kavramların Hukukumuzla Uyarlanması Sorunu’, **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, Cilt 7, Sayı 4, 2007, s.37, (Coğrafi İşaret Kavramı).

Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de (CoğİşKHK)²⁰, karşılığı bulunmamaktadır. Buna örnek olarak ülkemizin de taraf olduğu Paris ve Malların Kaynağı ile İlgili Sahte ve Aldatıcı Kaynak İşaretlerinin Önlenmesi Hakkında Madrid²¹ Sözleşmeleri'nde tercih edilen 'indication of source' kavramı gösterilebilir. Bu kavram dilimize 'menşe işareti' veya 'mahreç işareti' gibi değişik şekillerde tercüme edilmiştir. Burada ortaya çıkan sorun bu kavramın Kanun Hükmünde Kararname ile kabul edilmiş ve içeriği Paris ve Madrid Sözleşmeleri'nde kullanılan 'kaynak işareti' kavramına oranla çok daha dar olan 555 sayılı CoğİşKHK anlamındaki menşe adı veya mahreç işareti kavramı ile karıştırılması ihtimalidir.

1995 yılında kabul edilen 555 sayılı CoğİşKHK üst kavram olarak 'coğrafi işaret kavramı' ve bu kavramın alt dalları olarak 'menşe adı' ve 'mahreç işareti' kavramları kullanılmıştır. Fakat kabul edilen bu kavramlar karşılaştırmalı hukukta mehzaz olan Avrupa Birliği Tüzüğü ve diğer uluslararası sözleşmelerde örneğin Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Sözleşmesi'nde (TRIPs)²² malın veya ürünün coğrafi kökenini göstermek amacıyla kullanılan kavramlar ile aynı anlama gelmemektedir. Örneğin Türkçede kullanılan coğrafi işaret kavramının birebir İngilizcesi TRIPs ve 510/2006 sayılı Avrupa Birliği Tüzüğünde²³ geçen 'geographical indication' olsa da, bu kavram Türk Hukukunda kullanılan 'coğrafi işaret' kavramını değil, onun alt başlığı olan 'mahreç işareti' kavramına karşılık oluşturmaktadır.²⁴

²⁰ RG. 27.06.1995, S. 22326.

²¹ Mevzuatımızda bu Sözleşme, 'Sahte Mevrit İşaretinin Men ve Tecviyesi Hakkındaki Madrid İtilafnamesi' (1616 sayılı Kanun m. 1-B) ve 'Ticaret Eşyası Üzerinde Sahte Mahreç İşaretlerinin Men'i Hakkındaki Madrid İtilafnamesi' (1616 sayılı Kanun'a ek Tercüme Metni, RG. 29.05.1930, S. 1506, s. 8994 ve 6894 sayılı Kanun m.1) olarak da adlandırılmıştır. 1616 sayılı Kanun m. 1-B hükmü ile, hükümete bu Sözleşme'nin 1925 tarihli La Haye metnine katılma yetkisi verilmiştir. Söz konusu değişiklik metni, 21.08.1930 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Madrid Sözleşmesi'ne 1934'te Londra'da yapılan revizyon 1957 tarih ve 6894 sayılı Kanun'un 1. madde hükmü ile kabul edilmiş ve onaylanmıştır. 1958'de Lizbon'da yapılan revizyon ve 1967'de kabul edilen Ek Sözleşme Metni Türkiye tarafından kabul edilmemiştir.

²² Ticarete Bağlı Fikri Mülkiyet Hakları Fikri Mülkiyet Hakları Sözleşmesi, Dünya Ticaret Örgütü'nün 1986-1994 yılları arasında yürütülen Uruguay Çok Taraflı Ticaret Müzakereleri sonucunda 15 Nisan 1994'te Marakeş'te kabul edilmiş olan Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Sözleşmesi'nin 1C sayılı ekidir. Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun No: 4067, Kabul Tarihi: 26.1.1995, RG. 29.1.1995, S. 22186, Anlaşma metni ve ekleri RG. 25.2.1995 tarih ve 22213 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

²³ Council Regulation (EC) No 510/2006 of 20 March 2006 on the Protection of Geographical Indications and Designations of Origin for Agricultural Products and Foodstuffs OJL 93, 31.3.2006.

²⁴ Yıldız, Coğrafi İşaret Kavramı, s.39.

Coğrafi işaret terimi ilk kez Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO)²⁵ tarafından hazırlanan ve 1975 yılında yayımlanan Uluslararası Sözleşme Taslağında²⁶ kullanılmıştır. Taslak'ta bu terim ürünlerin coğrafi kökenini gösteren tüm işaretleri kapsayacak şekilde bir üst kavram olarak seçilmiş ve kullanılmıştır. Taslak'ta kullanıldığı ifadeyle coğrafi işaret teriminin kapsamına, menşe adları (appellation of origin) girdiği gibi, kaynak işaretleri (indication of source) kavramı da dahil olmaktadır. Fakat bu metin taslak düzeyde kalmıştır ve uluslararası sözleşme olarak yürürlüğe girmemiştir.

'Coğrafi işaret' terimi daha sonra ilk olarak 1992 tarihli 2081/92 sayılı eski Avrupa Birliği Tüzüğü'nde²⁷ ve 1994 sayılı TRIPs Sözleşmesi'nde kullanılmıştır. 2006 tarihli revize edilen 510/2006 sayılı Avrupa Birliği Tüzüğü'nde bu kavram dar anlamıyla kullanılmıştır. Doktrinde ve bazı yabancı literatürde coğrafi işaret teriminin bir üst kavram olarak kullanıldığı zaman zaman görülse de²⁸ TRIPs'deki açık tanımlama ve düzenlemelerden sonra bu kavramı geniş anlamıyla kullanmanın olanağı kalmamıştır.²⁹

²⁵ 1967 tarihinde Stokholm'de imzalanan ve Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü Kurucu Sözleşmesi ile 1970 tarihinde kurulan Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü, Birleşmiş Milletler'in uzmanlık kurumlarından biridir. Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü Kurucu Sözleşmesi, 1979 tarihinde değişikliğe uğramıştır. Türkiye bu Sözleşme'ye 1976 tarihinden beri üyedir. 14.08.1975 tarih ve 7/10540 sayılı Bakanlar Kurulu kararı, RG. 19.11.1975, S.15417.

²⁶ WIPO:Draft Treaty on the Protection of Geographical Indications,Committe of Experts on the International Protection of Appellations of Origin and Other Indications of Source,WIPO Publication,Geneva 1975.

²⁷ EC Council Regulation 2081/92 of 14.07.1992 on the Protection of Geographical Indications and Designations of Origin for Agricultural Products and Foodstuffs-Official Journal of the European Communities (OJ.), L208,24.07.1992.

²⁸ Bernard O'Connor, **The Law of Geographical Indications**, Comeron May, 2004, İngiltere, s. 23, (The Law of Geographical Indications); Bernard O'Connor, **Geographical Indications in National and International Law**, Monographs in Trade Law, O'Connor and Company, No: 6, 2003, Brussels, s. 10, (Geographical Indications in National and International Law).

²⁹ Baeumer Ludwig, 'Protection of Geographical Indications Under WIPO Treaties and Questions Concerning The Relationship Between Those Treaties and The TRIPS Agreemen', Symposium on the Protection of Geographical Indications in the Worldwide Context, Organized by WIPO in Cooperation with the Hungarian Patent Office, Eger (Hungary), 24-25 October, 1997, **WIPO Publication**, Geneva, 1999, s.13; Lena Göransson Norrsjö, Indications of Geographical Origin As Part of The Intellectual Property Law, Master in European Intellectual Propert Law, Stockholm University, Sweden, s. 11; Marcus Höpperger, 'International Protection of Geographical Indications The Present Situation and Prospects for Future Developments', Symposium on the International Protection of Geographical Indications, Somerwest West, Cape Province, South Africa, September 1-2 1999, Organized by WIPO in Cooperation with the South African Patents and Trade Marks Office (SAPTO), **WIPO Publication**, Geneva 2000, s. 13.

Yabancı hukuk sistemlerinde coğrafi köken gösteren işaretlerle ilgili olarak başlıca iki temel kavram kullanılmaktadır bunlar ‘geographical indication’ ve ‘appellation of origin’ veya ‘designation of origin’ dır. Bu kavramlardan ‘geographical indication’ kavramının Türkçeye çevirisi birebir olarak coğrafi işaret olsa da yabancı hukuk metinlerindeki bu kavram hukukumuzda ‘mahreç işareti’ ni ifade etmektedir. ‘Appellation of Origin’ ya da ‘Designation of Origin’ kavramının dilimizdeki karşılığı ise ‘menşe adı’dır. Türk Hukukunda kullanılan ‘coğrafi işaret’ kavramı ise bizim hukukumuzda ‘menşe adı’ ve ‘mahreç işareti’ alt kavramlarını ifade eden üst kavramdır. Fakat yabancı hukuk literatürlerinde ve hukuk sistemlerinde Türk Hukukunda olduğu gibi ‘menşe adı’ ve ‘mahreç işaretlerini’ kapsayan bir üst kavram kullanılmamaktadır. Yabancı mevzuatta ve literatürde kullanılan ‘indication of source’ yani ‘kaynak işareti’ kavramı ise Türk Hukukunda kullanılan ‘coğrafi işaret’ kavramından daha üst bir kavram olup, bu kavramın karşılığını oluşturmamaktadır. Kaynak işareti kavramı hukukumuzdaki ‘coğrafi işaret’ kavramından daha geniş kapsamlı bir kavram olup bu kavramın karşılığını oluşturmamaktadır.

Belirtilen bu nedenlerden dolayı hukukumuzda kullanılan ‘coğrafi işaret’ kavramının yabancı hukuk sistemlerinde bir karşılığı bulunmamaktadır.

Doktrinde menşe adı ve mahreç işaretlerini kapsayan bir üst kavram olan coğrafi işaret teriminin kullanılması tartışmalara yol açmıştır. Yıldız’a göre coğrafi işaretin alt dallarından biri olarak düzenlenmiş olan menşe adları, mahreç işaretlerinin alt dalını oluşturmaktadır, her menşe adı doğal olarak mahreç işareti sayılmaktadır. Hukukumuzda coğrafi işaret kavramının sadece mahreç işareti ve menşe adlarının toplamından oluştuğu sonucuna varıldıktan sonra, coğrafi işaretin mahreç işaretinden ibaret olduğu sonucuna da ulaşmak mümkün görülmektedir. Bütün menşe adları aynı zamanda mahreç işareti niteliği de taşımaktadır. Buna göre hukukumuzdaki coğrafi işaret kavramı aslında mahreç işareti sayılan ifadelerden ibarettir. Menşe adı kavramı da, bu iki kavramın alt dalıdır. Bu nedenle, menşe adı niteliği taşıyan mahreç işaretleri bulunduğu gibi, menşe adı niteliği taşımayan

mahreç işaretleri de bulunmaktadır. Bu nedenle, mahreç işaretleri ile menşe adlarını, coğrafi işaretin iki alt dalı olarak göstermek yanıltıcı olabilir. Açıklamak gerekirse, eğer hukukumuzda mahreç işareti niteliği taşımayan menşe adları bulunsaydı, bu durumda, coğrafi işaret şeklinde bir üst kavramın ve bu üst kavramın da mahreç işaretleri ve mahreç işareti sayılan ve/veya sayılmayan menşe adları şeklinde alt dallarının bulunması gerekli olabilirdi. Fakat, mahreç işareti ve menşe adı niteliği taşımayan bir coğrafi işaret bulunmamaktadır. Bu nedenle coğrafi işaret şeklinde bir üst kavramın kullanılması gereksizdir. Mahreç işareti ile coğrafi işaret kavramları arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır. Kanun Hükmünde Kararname sistematik açıdan yanıltıcı bir terminoloji kullanmıştır. Bu nedenle coğrafi işaret mahreç işareti ayrımı gereksiz ve sakıncalıdır. Ayrıca mehzaz metinlerde örneğin Avrupa Birliği Tüzüğünde böyle bir ayrım mevcut değildir. Böyle bir ayrım olmadığından (coğrafi işaret ve mahreç işareti) Türk Hukukuyla yabancı mevzuat karşılaştırılmalı olarak incelendiğinde kavramların eşleşmesinde ve anlamlarında sorunlar yaşanmaktadır.³⁰

Kanımca kapsamaları aynı olan bu iki kavramdan birebir karşılığı olan kavram ise coğrafi işaret kavramıdır. Kanun Hükmünde Kararname’de değişiklik yapılacağı sırada mahreç işareti kavramından vazgeçilmeli, yürürlükteki mahreç işareti kavramı için kullanılan tanım ve kavramlar mehzaz metinlere de uygun olarak coğrafi işaret kavramı için kullanılmalıdır. Temel ve tek bir kavram olarak coğrafi işaret kavramının kullanılması ve menşe adının bunun alt dalının olduğunun belirtilmesi bizce mehzaz metinlere uygunluk ve uygulama açısından daha yerinde olacaktır.³¹

A. Kaynak İşareti/ Kaynak Göstergesi Kavramı:

‘Indication of Source’ kavramının tercümesi kaynak işareti/kaynak göstergesi şeklindedir. Bu kavram, coğrafi köken gösteren işaretlere ilişkin kavramların en eskisi ve en geniş kapsamlısıdır. Coğrafi köken gösteren işaretleri

³⁰ Yıldız, Coğrafi İşaret Kavramı, s. 80.

³¹ Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>

konu eden en eski uluslararası sözleşmeler olan Paris³² ve Madrid³³ Sözleşmelerinde bu kavram kullanılmıştır.³⁴ Ancak her iki sözleşmede de bu kavram tanımlanmamıştır. Kaynak işareti, bir malın coğrafi kökeninin bir ülke, bölge ya da belirli bir alan olduğunu gösteren ifade ya da işaretlerdir.³⁵ Kaynak işaretinin malın herhangi bir nitelik, özellik ya da ününe işaret etmesi zorunlu değildir. Bu durum bu kavramı coğrafi işaretler kategorisinden çıkarmaktadır. Ayrıca bu kavramın menşe adı kavramından farkı ise malın coğrafi kökenini gösteren işaretin, aynı zamanda tüm veya esas nitelik ya da özelliklerinin, bu yöre, alan veya bölgeye özgü doğal ve beşeri unsurlardan kaynaklandığını göstermesinin zorunlu olmamasıdır.³⁶ Başka herhangi bir şart aramaksızın sadece malın coğrafi kökenine işaret etmesinin yeterli olması nedeniyle kaynak işareti kavramı, coğrafi köken belirten kavramlar arasında kapsamı en geniş olan kavramdır. Kaynak işareti niteliği taşıyan işaretlerden belli şartları sağlayanlar coğrafi işaret seviyesine bunlardan da ek bazı diğer şartları sağlayanlar ise menşe adı seviyesine ulaşmaktadır. Bu sebeple coğrafi işaret ve menşe adı niteliğindeki bütün işaretler aynı zamanda kaynak işareti de sayılmaktadırlar. Bu durum aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

³² Paris Sözleşmesi'nin 1/2. maddesinde sınai hak kapsamında korunması amaçlanan hak grupları belirtilirken 'kaynak işaretleri' bu hak gruplarının içinde sayılmıştır. Paris Sözleşmesi'nin 10. maddesi ise kaynak işaretlerinin korunması ile ilgili düzenlemeyi içermektedir.

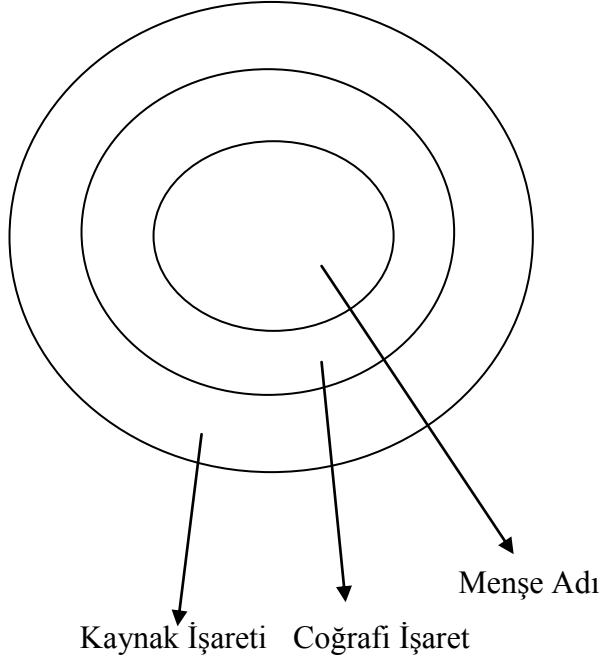
³³ Madrid Sözleşmesi tek bir sınai hak türü olan kaynak işaretlerinin korunması ile ilgilidir.

³⁴ Doktrinde bu kavramı ifade etmek için 'indication of provenance' teriminin kullanıldığına da rastlanmaktadır. Dominique Barjolle, Bertil Sylvander, 'Protected Designations of Origin and Protected Geographical Indications in Europe: Regulation or Policy? Recommendations, European Commission, PDO and PGI Products: Market, Supply Chains and Institutions', **Final Report**, June 2000, <http://www.origin-food.org/pdf/pdo-pgi.pdf>, (02.02.2008).

³⁵ Felix Addor, Alexandra Grazioli, 'Geographical Indications Beyond Wines and Spirits A Roadmap for a Better Protection for Geographical Indications in the WTO/TRIPS Agreement', **The Journal of World Intellectual Property**, Volume 5, No 6, 2002, s. 867.

³⁶ Sergio Escudero, **International Protection of Geographical Indications and Developing Countries**, Trade-Related Agenda, Development and Equity Working Papers, South Centre, 2001, s. 3-4; Yıldız, Coğrafi İşaret Kavramı, s. 50.

Şekil 1: Kaynak İşareti, Mahreç İşareti, Menşe Adı:

Kaynak: Dr. Burçak Yıldız, Coğrafi İşaretlere ve Coğrafi Köken Gösteren Diğer İşaretlere İlişkin Olarak Uluslararası Sözleşmelerde ve Avrupa Birliği Hukukunda Kullanılan Kavramların Kapsamı ile Bu Kavramların Hukukumuzda Uyarlanması Sorunu, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Cilt 7, Sayı 4, 2007, syf. 51.

Kaynak işaretleri malın ya da ürünün kaynaklandığı yeri ya da bölgeyi doğrudan gösteren işaretler olabileceği gibi dolaylı olarak gösteren işaretlerde olabilirler.

1. Doğrudan Kaynak İşaretleri:

Kaynak işaretleri malın ya da ürünün kaynaklandığı yeri ya da bölgeyi doğrudan gösteren işaretler ise doğrudan kaynak işaretinden bahsedebiliriz. Örneğin Made in Turkey, Product of USA (United States of America), Swiss Made, Fabriquè

en France gibi ifadeler malın ya da ürünün nerede üretildiğini gösteren işaretlerdir. Bazı ticari sektörlerde örneğin İtalya’da ‘Made in Italy’ kavramı önemlidir özellikle örneğin İtalyan modası, İtalyan ürünlerinde bu kavram belirli bir kaliteyi, stili, ve dizaynı belirtmek için kullanılmaktadır.³⁷ Aynı kural belirli ürünler bakımından örneğin ‘Swiss Made’ kavramı için de geçerlidir. ‘Swiss Made’ kavramı saatler, çakılar, peynirler ve çikolatalar için kullanıldığında bu kavram sadece saatin, çakının, peynirin ya da çikolatanın İsviçre’de üretildiğini değil aynı zamanda bu malların coğrafi kökenlerinden kaynaklanan belirgin bir niteliğe, üne veya diğer özelliklere sahip olduğunu, söz konusu mallar açısından kalite sembolü olduğunu göstermektedir.³⁸ ‘Swiss Made’ ifadesinin saatler için geçerli olan hukuki tanımı ise 23 Aralık 1971 tarihli İsviçre Marka Hukuku Kanununda düzenlenmiştir. Bu kanuna göre Swiss Made ifadesini kullanacak saatlerin mutlaka montajı, testi ve üretimi İsviçre’de gerçekleşmelidir.³⁹ Ancak aynı kavram İsviçre’de üretilmesinin bir kalite sembolü olmadığı ürünlerde örneğin çantalarda kullanıldığında ‘Swiss Made’ kavramı mahreç işareti (geographical indication) seviyesine çıkmaz sadece kaynak işareti seviyesinde kalırlar.⁴⁰ Franzosi’e göre ise belli bazı ürün tipleri için ‘Made In’ ifadesi belli bir kaliteyi çağrışırsa da bu ifade sadece malın ya da ürünün nerede üretildiğini belirten ifadeden başka bir şey değildir. Bu ifade kendi içinde ne pozitif ne de negatif bir anlam taşımaktadır sadece malın kaynağını belirten bir ifadeden başka bir şey değildir bu nedenle belli bazı kalite sembolü ürünler için bu ifade kullanılsa bile bu ifade mahreç işareti yâda menşe işareti seviyesine çıkamaz.⁴¹

‘Made In’ ifadesi hukuki olarak ne markadır ne menşe işaretidir ne de mahreç işaretidir. Önceleri coğrafi kökenine işaret eden ama günümüzde bu kökeni ve bağı kaybetmiş olan bazı ürünler vardır. Bu ürünlere örnek olarak ‘Eau de Cologne’, ‘Savan de Marseille’, gösterilebilir. Bu ürünler zaman içinde coğrafi çağrışımlarını kaybetmişler ve sadece ürünlerin isimleri olmuşlardır. Ayrıca belli bir yöreden ya da

³⁷ Mario Franzosi, ‘Made In...’ ‘Made In Ruritania’ ‘Made in Italy’, **EIPR**, 1996, Volume 18, No. 11, s.613.

³⁸ Escudero, s. 1; Yıldız, Coğrafi İşaret Kavramı, s. 52; Thomas Helbling, The Term Swiss on Trade Goods: A Denomination of Origin and Its Legal Protection in The United Kingdom, **EIPR**, 1997, Volume 19, No 2, s. 51- 58.

³⁹ O’Connor, **Geographical Indications in National And International Law**, s. 130.

⁴⁰ Yıldız, Coğrafi İşaret Kavramı, s. 52.

⁴¹ Franzosi, s. 614.

bölgeden kaynaklanıyormuş gibi olan fakat o bölgeyle ya da ülkeyle hiçbir bağlantısı olmayan işaretler de bulunmaktadır. Örneğin ‘Mont Blanc Kalemleri’ bu türe örnektir. Bu ifade kalemlerin İsviçre’nin Mont Blanc Bölgesi’nde üretildiği hissi uyandırır da bu kalemlerin Mont Blanc Bölgesi ile hiç bir bağlantısı bulunmamaktadır.

Konumuz açısından ise doğrudan kaynak göstergesi/işareti fonksiyon açısından tüketicilerin malın veya ürünlerin hangi ülkede üretildiklerini bilmeleri açısından bir işaret bir etiket fonksiyonu olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca Yıldız’a göre⁴² ve bizim de katıldığımız görüşe göre gümrük mevzuatında menşe kuralları sadece bir ülkeyi göstermektedir oysa coğrafi işaret hukuku anlamında malın coğrafi kaynağı bir devlet olabileceği gibi, bir bölge, bir şehir, yöre adı dahi olabilmektedir. Bu nedenle bu iki kavram birbirine benzemekle birlikte birbirinden ayrılmaktadır.

Avrupa Birliği’nde ise henüz sanayi ürünlerinde doğrudan kaynak işaretini düzenleyen herhangi bir mevzuat bulunmamakla birlikte bazı tarım ürünleri için doğrudan kaynak işaretini düzenleyen kurallar yürürlükte. Bazı ülkeler kendi ülkeleri bazında düzenleme yoluna gitmekte ve her ülke doğrudan kaynak işareti hususunda farklı kriterlerle hareket etmektedir. Bu nedenle ‘Made In’ işaretleme her üye ülkede aynı anlamı taşımamaktadır. Birlik düzeyinde üreticiler ürünlerinde ‘Made In EU’ etiketini kullanıp kullanmama konusunda serbest olup, bu konuda yasal düzenleme boşluğu bulunmaktadır.

2. Dolaylı Kaynak İşaretleri:

Bir ifadenin kaynak işareti olarak kabul edilebilmesi için malın ya da ürünün kaynaklandığı coğrafi yerin adını açıkça göstermesi zorunlu değildir. Bu yeri çağrıştıran, zihinlerde bu yerle özdeşleşmiş bir başka adın hatta coğrafi olmayan bir adın ya da işaretin (sembolün, grafiğin, çizimin hatta şeklin özellikle belirli şekle haiz şifeler) kullanılması da mümkündür. Malın kaynaklandığı coğrafi yerin, açıkça

⁴² Yıldız, Coğrafi İşaret Kavramı, s. 54.

o yerin adıyla gösterilmeyip, başka bir isimle ya da işaretle ifade edildiği durumlarda, dolaylı kaynak işaretinden bahsedebiliriz.⁴³ Dolaylı kaynak işaretine örnek olarak İsviçre Bayrağı'nın üzerinde bulunan Haç işaretini İrlanda'yı simgeleyen dört yapraklı yeşil yonca'yı gösterebiliriz. Bu işaret ya da sembol, malın kaynaklandığı coğrafi alandaki bir yeryüzü şeklinin ya da bir mimari eserin resmi de olabilir. Örneğin Fransa'da üretilmiş bir ürünün üzerinde Eyfel Kulesi'nin resmi, Amerika Birleşik Devletleri'nde üretilmiş bir ürünün üzerinde Özgürlük Heykeli'nin ya da Golden Gate Köprüsü'nün resminin bulunması dolaylı kaynak işareti niteliğindeki işaretlere örnek olarak gösterilebilir. Votkanın üzerinde bulunan Kril Alfabeleri votkanın Rus ürünü olduğunu çağrıştırabilir.⁴⁴ 1789 Fransız Devrimine kadar Bordo şarapları için özel tasarlanmış fiçılar kullanılmaktaydı. Ayrıca Almanya'da, Frankonia Bölgesi'nde üretilen şaraplar için özel olarak tasarlanmış sadece bu bölgede üretilmiş şarapların kullanabileceği 'Bocksbeutel' denen şişeler bulunmaktadır.⁴⁵ Ayrıca coğrafi kökeni hatırlatan işaret ya da sembol olarak o coğrafi bölgeyle özdeşmiş hayvan⁴⁶ ya da yer şekilleri⁴⁷ hatta ünlü kişilerin isimleri kullanılabilir.⁴⁸

⁴³ Yıldız, Coğrafi İşaret Kavramı, s. 48; Friedrich Karl Beier, Roland Knaak, 'The Protection of Direct and Indirect Geographical Indications of Source in Germany and the European Community', **International Review of Intellectual Property and Competition Law (IIC)**, Volume 25, No.1/1994, s. 4-5.

⁴⁴ Florent Gevers, 'Geographical Names and Signs Used As Trade Marks', **EIPR**, Volume 12, No 8, 1990, s.286.

⁴⁵ Albert Conrad., 'The Protection of Geographical Indications In The TRIPS Agreement', **The Trademark Reporter**, Volume 86, 1996, s. 12; Andre Domine, **Wine**, 2004, Könerman, Germany, s. 512.

⁴⁶ Çin için Panda Ayısı ya da Almanya için Ayı.

⁴⁷ İsviçre için İsviçre Alp'lerinin görüntüsü.

⁴⁸ Mozart Çikolatası, Napolyon Brendisi. Michael Blakeney, 'Proposals for the International Regulation of Geographical Indications', **Journal of World Intellectual Property**, Volume 4, Issue 5, 2001, s. 629.

Şekil 2: Bocksbeutel Şişesi

Kaynak:http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Bocksbeutel_bottle.jpg, (12.04.2008)

Malın kaynaklandığı coğrafi yerin dolaylı yönden belirtilmesi amacıyla, coğrafi yerin adı dışında bir adın kullanılması durumunda ‘geleneksel ad’ söz konusu olmaktadır. Geleneksel adlar, coğrafi yerin adını açıkça belirtmeyen, ama yine de coğrafi kökeni çağrıştıran, malla bu coğrafi köken arasındaki bağlantıya işaret eden, coğrafi kökeni dolaylı olarak gösteren adlardır. Bu tür adlara örnek olarak ‘feta peyniri’ ifadesini gösterebiliriz. ‘Feta’ kelimesi dilim anlamındadır ve bu tür peynirlerin üretildiği coğrafi yerlerin adını içermemektedir. Fakat ‘feta peyniri’ ifadesi belirli niteliklere sahip, belirli coğrafi bölgelerde üretilen peynir türüne işaret ettiğinden geleneksel ad olarak adlandırılmaktadır.⁴⁹

Kaynak işaretinin kapsamına baktığımızda Türk Coğrafi İşaret Hukuku’nda tam bir karşılığının bulunmadığını görmekteyiz. 555 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye (KHK) baktığımızda coğrafi işaret kavramı bir üst kavram olarak belirlenmiş bu üst kavramın alt dalları olarak ise menşe adı ve mahreç işareti düzenlenmiştir. Kaynak işaretinde herhangi bir nitelik, özellik belirtmek gerekmediğinden sadece malın coğrafi kökeni belirtildiğinden bu kavram KHK’de belirtilen üst kavram olan coğrafi işaret kavramından daha geniş kapsamlıdır. Bu durumun bizim için en önemli sonucu taraf olduğumuz Paris ve Madrid Sözleşmeleri

⁴⁹ O’Connor, **The Law of Geographical Indications**, s. 52.

uyarınca dolaylı ve doğrudan kaynak işaretlerini koruma altına almayı taahhüt etmemiş olmamızdır.⁵⁰

B. Menşe Adı Kavramı:

Menşe adı kavramı Paris Sözleşmesi'nin 1.2 maddesinde belirtilmiş ancak tanımlanmamıştır. Menşe adı 1958 tarihli Menşe Adlarının Korunması ve Uluslararası Tescili Hakkında Lizbon Sözleşmesi'nin⁵¹ 2. maddesinde tanımlanmıştır. Sözleşme bu kavramı '*ürünün kökenini bir ülke, bölge veya yöre olduğunu ve ürünün tüm veya esas nitelik ve özelliklerinin, bu coğrafi çevreden ve bu çevreye özgü doğal ve beşeri unsurlardan kaynaklandığını gösteren coğrafi yer adı*' (2/1. madde) şeklinde tanımlamıştır. Menşe isminin üç unsuru vardır. Buna göre,

1. Menşe Adında, Ürünün Coğrafi Kökeni Olarak Bir Ülke, Bölge veya Yörenin Adı Gösterilmelidir:

Bir ürünün coğrafi kökeni olarak bir ülkenin tamamı da gösterilebilir fakat ülkenin köken olarak kabul edilmesi AB (Avrupa Birliği) Tüzüğü'ne göre ancak istisnai durumlarda söz konusudur. İstisnai durumların neler olabileceğine ilişkin bir açıklama ise AB Tüzüğü'nde belirtilmemiştir. Bu durum ürüne özellik katabilecek tüm unsurların ülkenin tamamında aynı şekilde ve değişmeden mevcut olduğu durumlarda söz konusu olabilecektir.

Bir ülkenin küçük bir ülke olması durumunda bir ürünün coğrafi kökeni olarak bir ülkenin gösterilmesi fazla sorun yaratmayabilir örneğin söz konusu ülke Lüksemburg gibi coğrafi alanı küçük bir ülkeyse bu durumun uygulanması nispeten daha kolay olacaktır. Örneğin, Küba tütün ürünü için menşe adı olarak Lizbon Sözleşmesi'ne göre tescillenmiş bir üründür. Buna karşın, Amerika Birleşik Devletleri gibi bir ülkenin köken olarak kabul edilmesi söz konusu olursa bu durum

⁵⁰ Yıldız, Coğrafi İşaret Kavramı, s. 55.

⁵¹ 1958 tarihli Menşe Adlarının Korunması ve Uluslararası Tescili Hakkında Lizbon Sözleşmesi 1958 tarihinde imzalanmış, 1967'de Stokholm'de revize edilmiş ve 1979'da değişikliğe uğramıştır. Türkiye bu Sözleşme'ye taraf değildir.

bazı sorunlar içerebilir çünkü coğrafi alan olarak büyük ülkelerin her yerinde aynı iklimin ve aynı bitki örtüsünün bulunması çok zor ayrıca istisnai bir durumdur.⁵²

2. Menşe Adı, Ürünün Kaynaklandığı Coğrafi Yerin İsmi Göstermelidir.

Ürünün coğrafi kökenini, coğrafi yer adı dışında gösteren isimler menşe adı olamazlar. Ayrıca Lizbon Sözleşmesi'ne göre dolaylı olarak malın kaynaklandığı yeri gösteren işaretler menşe ismi olamazlar. Bu nedenle sadece coğrafi kökene doğrudan işaret eden coğrafi yer adları menşe adı olarak kullanılabilir.⁵³ Lizbon Sözleşmesi'ne taraf olan ülkelere tescil edilmiş menşe isimlerine örnek olarak Porto Şarabı, Tekila İçkisi, Bordo Şarabı, Comte Peyniri, Jaffa Portakalı, Rokfor Peyniri, Bohemya Kristalleri gösterilebilir.⁵⁴

3. Menşe Adına Konu Ürünün Tüm veya Esas Nitelik ve Özelliklerinin Hepsinin Coğrafi Çevreden Kaynaklanması Zorunludur:

Ürünlerin menşe adı alabilmeleri için sadece ünlü olmaları yetmemektedir. Bu özelliğe ek olarak ürünün bu coğrafi kökenden kaynaklanan spesifik özelliklere ya da karakteristik özelliklere sahip olması gerekmektedir.⁵⁵

Lizbon Sözleşmesi, ürünün nitelik ve özelliği ile coğrafi çevre arasında çok sıkı bir bağ aramaktadır. Ürün kendisine özellik katan tüm veya esaslı unsurları bu coğrafyadan kazanmalıdır. Bu unsurlar, o coğrafi çevrenin doğal yapısından (örneğin toprağın yapısı, bitki örtüsü ve iklim) ve beşeri nitelikli özelliklerinden (örneğin ürünlerin geleneksel metotlarla üretilmesi gibi) kaynaklanması gerekmektedir. Yabancı literatürde doğal ve beşeri özellikleri tanımlamada kullanılan genel kavram ise 'Terroir'dır. Bu kavram Fransızca kökenli bir kavram olup İngilizceye tercümesi yapılmamıştır. 'Terroir' sözcüğü bir bölgeye ait olan doğal ve beşeri özelliklerinin

⁵² Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 65. Ayrıca bir ürünün bir ülkenin tamamına atfedilmesi hali, geleneksel özellikli ürünlerde de söz konusu olmamaktadır.

⁵³ Addor , Grazioli, s. 868.

⁵⁴ <http://www.wipo.int/ipdl/en/search/lisbon/search-struct.jsp>, (6.4.2008).

⁵⁵ Addor, Grazioli , s. 868.

tümünü tanımlamaktadır doğal özellikler olarak bölgenin coğrafyası, iklimi, topografyası ve toprağını, beşeri faktörler olarak ise bu bölgeyi ve toprağı işleyen yetenekli üreticileri kapsamaktadır.⁵⁶ Ayrıca ürünle ilgili tüm işlemlerin bu bölgede gerçekleşmesi gerekmektedir.

4. Avrupa Birliği Hukukunda Menşe Adı Kavramı:

Menşe adı 510/2006 sayılı Tarım Ürünleri ve Gıda Maddelerinde Mahreç İşaretlerinin ve Menşe Adlarının Korunması Hakkında Avrupa Birliği Tüzüğünde tanımlanmıştır. Bu tanımda Lizbon Sözleşmesi'nden farklı olarak 'appellation of origin' kavramı değil 'designation of origin' kavramı kullanılmıştır.

510/2006 sayılı Tarım Ürünleri ve Gıda Maddelerinde Mahreç İşaretlerinin ve Menşe Adlarının Korunması Hakkında Tüzüğün 2/1. a maddesinde tarım ürünleri ve gıda maddeleri bakımından menşe adı tanımlanmıştır. Bu tanıma göre '*menşe adı, doğal ve beşeri faktörler dahil olmak üzere, kalitesi veya karakteristik özellikleri tamamen veya esasen coğrafi sınırları belirlenmiş bir bölge, yöre veya istisnai durumlarda bir ülkeden kaynaklanan; üretimi işlenmesi ve hazırlanması işlemlerinin tamamen belirlenen coğrafyada yapıldığı bir tarım ürününü veya gıda maddesini belirten bir bölge, spesifik bir yer veya istisnai durumlarda bir ülkenin adıdır.*'

Tüzük'te belirtilen menşe adının unsurlarını incelediğimizde ürün kavramı Lizbon ve TRIPs Sözleşmelerinde belirtilen ürün kavramından farklı olarak ele alınmıştır. Tüzük'te sadece belirli tarım ürünleri ve gıda maddeleri üzerindeki adlar koruma altına alınmıştır. Tüzük uyarınca sadece,

⁵⁶ Oskari Rovamo, 'Monopolising Names? The Protection of Geographical Indications in the European Community', Helsinki University Faculty of Law Department of Public Law, Project: Globalisation, International Law and IPR, Helsinki, Finlandiya, 2006. s. 8. <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/oik/julki/pg/rovamo/>, (06.06.2007); Cornelis Van Leeuwen, Gerard Seguin, 'The Concept of Terroir In Viticulture', **Journal of Wine Research**, Volume 17, No 1, 2006, s. 1-8.

- Topluluk Kurucu Anlaşması'nın 1 numaralı Ekinde⁵⁷ belirtilen ve insan tüketimi için öngörölmüş olan tarım ürünleri⁵⁸,

- Tüzüğün 1 numaralı Ekinde⁵⁹ yer alan gıda maddeleri⁶⁰ ve

- Tüzüğün 2 numaralı Ekinde⁶¹ yer alan tarım ürünleri⁶² üzerindeki menşe adlarını düzenlemektedir.

Tüzük'te menşe adı kavramının, ürünün kaynaklandığı coğrafi alanı, ürünün coğrafi kökenini, menşeyi göstermesi gerektiği belirtilmiştir. Ürünün coğrafi kökeni olarak bir bölgenin adı, spesifik bir yerin adı veya istisnai durumlarda bir ülkenin adı gösterilebilmektedir. Yapılan bu tanıma göre Tüzük'te ürünün coğrafi kökeni olarak sadece coğrafi yer adları gösterilebilmekte, doğrudan nitelikli menşe isimlerine izin verilmektedir. Ürünün coğrafi kökenini gösteren semboller, işaretler, grafikler, şekiller menşe adı olamazlar. Ürünün tüm veya esas nitelik ya da özelliklerinin belirli coğrafi çevreden kaynaklanması zorunludur. Bu unsur Lizbon Sözleşmesi'nde belirtilen unsura benzemekle birlikte 'ürünün tüm veya esas nitelik ya da (tüm veya esas) özelliklerinin belirli coğrafi çevreden kaynaklanması şartı aranmaktadır böylece ürünün sadece niteliklerinin ya da sadece özelliklerinin tümüyle veya esas itibariyle belirli bir coğrafi bölgeden kaynaklanması yeterlidir. AB Tüzüğü'nün bu özelliği Tüzüğün uygulamasını kolaylaştırmıştır.

Menşe adların AB Tüzüğündeki 2.1.a maddesinde belirtilen diğer bir unsuru ise ürünün üretimi, işlenmesi ve hazırlanması işlemlerinin tümüyle belirtilen coğrafi bölge sınırları içinde yapılmasının zorunlu olmasıdır.

⁵⁷ http://europa.eu.int/eur-lex/en/treaties/dat/C_2002325EN.015701.html, (20.8.2007)

⁵⁸ Anlaşmanın 1 numaralı ekinde sayılan tarım ürünlerinden insan tüketimine uygun olanlara örnek olarak, et, balık, doğal bal, mandıra ürünleri, yenilebilir sebze ve meyveler, kahve, çay, baharatlar, tahıl-huubat, pekmek, yağlar, şeker, kakao vs. gösterilebilir.

⁵⁹ Annex I, Foodstuffs Referred to in Article 1(1), OJ (Official Journal) L 93, 31.03.2006, s. 22.

⁶⁰ Bu tarım ürünleri bira, bitki özünden yapılan içecekler, ekmek, pasta, kek, şekerleme ve diğer unlu mamuller, doğal sakızlar ve reçineler, hardal ezmesi ile makarnadır.

⁶¹ Annex II, Agricultural Products Referred to in Article 1(1), OJ L93, 31.03.2006, s. 23.

⁶² Bu tarım ürünleri kurutulmuş otlar, yağ esansları, şişe mantarı, kırmızı böceği boyası, çiçekler, süs bitkileri, yün, hasır ve dövölmüş ketendir.

5. Türk Hukukunda Menşe Adı Kavramı:

555 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’de ise menşe adı 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin (CoğİŞKHK) 3/3. madde de tanımlanmıştır. Bu tanıma göre;

-‘Coğrafi sınırları belirlenmiş bir yöre, alan, bölge veya çok özel durumlarda ülkeden kaynaklanan bir ürün olması,

-Tüm veya esas nitelik veya özellikleri bu yöre, alan veya bölgeye özgü doğa ve beşeri unsurlardan kaynaklanan bir unsur olması,

- Üretimi, işlenmesi ve diğer işlemlerinin tümüyle bu yöre, alan veya bölge sınırları içinde yapılan bir ürün olması ’ gerekmektedir.

555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye İlişkin Uygulama Yönetmeliğin⁶³ 3/2. maddesinde ise menşe adı, ‘*bir ürünün coğrafi sınırları belirlenmiş bir yöre, alan, bölge veya çok özel durumlarda ülkeden kaynaklanması, üretimi, işlenmesi ve diğer işlemlerinin tümüyle bu yöre, alan veya bölge sınırları içinde yapılması koşulu ile o yöre, alan veya bölge adını’* belirten işaret olarak tanımlanmıştır.⁶⁴

Bu tanımda görüldüğü gibi Lizbon Sözleşmesi’nde ve AB Tüzüğünde belirtilen menşe adı tanımları CoğİŞKHK’de belirtilen menşe adı tanımına mehzaz olmaktadır.

⁶³ R.G. 5.11.1995,S. 22454.

⁶⁴ Taslakta menşe adı 2/m maddesinde şöyle tanımlanmıştır, ‘Coğrafi sınırları belirlenmiş özel bir yöre, bir bölge veya istisnai durumlarda bir ülkeden kaynaklanan nitelik veya özelliklerinin tamamını yahut bunlardan esaslı olanlarını söz konusu coğrafi alana özgü doğal ve beşeri faktörlerden alan ve üretimi, işlenmesi ve hazırlanması işlemlerinin tümü bu coğrafi alanda gerçekleştirilen ürünlerin söz konusu bölge, coğrafi sınırları belirlenmiş özel bir yöre veya istisnai durumlarda ülke adıyla anılan isimlerini yahut belirli bir bölge, yer veya istisnai durumlarda ülkeden kaynaklandığı ve menşe adları için belirtilen diğer şartları sağladığı halde, adında coğrafi bir ibare yer almayan ürünlerin geleneksel olarak kullanılan güncel dilde yerleşmiş adlarını’ ifade eder.

C. Coğrafi İşaret Kavramı:

İlk kez Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü tarafından hazırlanan ve 1975 yılında yayımlana Uluslararası Sözleşme Taslağında tanımlanan coğrafi işaret kavramı üst bir kavram olarak belirlenmiştir. Bu kavramın kapsamına menşe adları, kaynak işaretleri ve geleneksel işaretler girmektedir.⁶⁵ Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'nün terminolojisinde coğrafi işaret kavramı sadece coğrafi kökenine göndermede bulunan belirgin özellikli ürünler için kullanılmamıştır.⁶⁶ Ancak bu metin taslak olarak kalmış ve uluslararası sözleşme olarak yürürlüğe girmemiştir.

Coğrafi işaret kavramı 1992 tarihli 2081/92 sayılı AB Tüzüğünde, 2006 tarihli 510/2006 sayılı AB Tüzüğünde ve TRIPs'de dar anlamıyla yani mahreç işareti anlamıyla kullanılmıştır. Doktrinde de zaman zaman bu kavram mahreç ve menşe adlarını içine alacak şekilde bir üst kavram olarak da kullanılmıştır.⁶⁷ Ancak AB Tüzüğü ve TRIPs'deki düzenlemelerden sonra coğrafi işaret kavramının bir üst kavram olarak kullanılmaktan vazgeçildiği, sadece mahreç işareti olarak kullanıldığı görülmektedir.⁶⁸

⁶⁵ Ludwing Baeumer, 'Various Forms of Protection of Geographical Indications and Possible Consequences For An International Treaty', **Symposium on The International Protection of Geographical Indications organized by World Intellectual Property Organisation (WIPO) in Cooperation with The Ministry of Industry and Energy of Portugal, Funchal (Maderia, Portugal), October 13-14 1993**, Geneva, s. 32; Robert Tinlot, 'Geographical Indications for Wine', Symposium on The International Protection of Geographical Indications organized by WIPO in Cooperation with the Government of The Federal Republic of Germany, Wiesbaden (Germany), October 17-18 1991, **WIPO Publication**, Geneva, 1992, s. 39. (Geographical Indications for Wine)

⁶⁶ Ürünün coğrafi kökenine göndermede bulunan belirli özellikli ürünler hem TRIPs hem eski 208/92 sayılı AB Tüzüğü'nde belirtilmiş olmasına rağmen ABAD 10 Kasım 1992'de verdiği kararda C-3/91 (Exportur SA vs. LOR SA and Confiserie du Tech) ürünler bulundukları bölgenin coğrafi kökenine göndermede bulunan belirli nitelik ve özellikte ürünler olmasalar dahi coğrafi işaret olarak korunmalıdırlar diye karar vermiştir.

⁶⁷ Conrad, s. 13; O'Connor, **The Law of Geographical Indications**, s. 23; O'Connor, **Geographical Indications in National and International Law**, s. 10.

⁶⁸ Ludwing Baeumer, 'Protection of Geographical Indications Under WIPO Treaties and Questions Concerning The Relationship Between Those Treaties and The TRIPS Agreement', Symposium on the Protection of Geographical Indications in the Worldwide Context, Organized by WIPO in Cooperation with the Hungarian Patent Office, Eger (Hungary), 24-25 October 1997, WIPO Publication, Geneva, 1999, s.13; Norrsjö, s. 11; Höpferger, s. 13.

1. 510/2006 Sayılı Avrupa Birliği Tüzüğünde Coğrafi İşaret Kavramı:

510/2006 sayılı Avrupa Birliği Tüzüğü'ne göre bir tarım ürünü veya gıda maddesini tanımlamak üzere kullanılan bölge adı, belirgin bir yerin adı veya istisnai durumlarda bir ülkenin adı, bu tarım ürünü veya gıda maddesinin 510/2006 Sayılı Tüzüğün 2/1(b) hükmünde belirtilen şartlara sahip olması durumunda coğrafi işareti niteliği kazanmaktadır. 510/2006 sayılı Tüzüğün 2/1(b) hükmünde belirtilen şartlar;

- Tarım ürünü ya da gıda maddesi bu bölgeden, spesifik yerden ya da ülkeden kaynaklanmalıdır.

- Tarım ürünü ya da gıda maddesi bu coğrafi kökene göndermede bulunan spesifik bir özelliğe ya da üne ya da diğer özelliklere sahip olmalıdır.

- Tarım ürününün ya da gıda maddesinin üretimi ve/veya işlenmesi ve/veya hazırlanması işlemlerinin belirtilen coğrafi alan içinde yapılması gerekmektedir.

Menşee adında olduğu gibi coğrafi işarete de mutlaka coğrafi bölgenin, spesifik yerin ya da bazı istisnai durumlarda bir ülkenin adının tarım ürününü ya da gıda maddesinin kaynağı gösterilirken belirtilmesi gerekmektedir. Bu maddeye göre sadece doğrudan nitelikli coğrafi işareti korunmaktadır.

Tüzüğün 2.1/b maddesindeki tanıma göre, coğrafi işareti, coğrafi işarete konu olan ürünün belirgin bir niteliği, ünü ya da diğer özellikleri itibarıyla coğrafi kökenine göndermede bulunması gerekmektedir. Bu ifadeden, ürünün belirgin bir niteliği veya ünü ya da diğer özelliklerinden sadece birinin bulunmasının yeterli olduğu anlaşılmaktadır. Ürünün üretimi, işlenmesi ve hazırlanması işlemlerinden en az birinin belirtilen coğrafi alan içinde yapılması zorunlu ve yeterlidir.

2. TRIPS Sözleşmesi'nde Coğrafi İşaret Kavramı:

TRIPs'de coğrafi işaretlerle ilgili olarak Avrupa Birliği Tüzüğünde kullanılan coğrafi işaret (geographical indications) terimini kullanmıştır. TRIPs'de coğrafi işaretler, menşe adları ve mahreç işaretleri olarak iki ayrı kavramda belirtilmeyecek, tek bir terim kapsamında tanımlanmıştır. Bu tanıma göre *'bir malın üye ülke devletlerden birinin ülkesinden ya da bu devlet ülkesindeki bir bölge ya da yöreden kaynaklandığına işaret eden, malın belirli bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibarıyla bu coğrafi kökene göndermede bulunan gösterge/işaret'* şeklinde tanımlanmıştır. (22.1. madde)

TRIPs'in coğrafi işaret tanımı AB Tüzüğünde aynı kavram için yaptığı tanıma göre daha geniş kapsamlıdır. Buna göre, TRIPs hükümleri uyarınca menşe adının mutlaka coğrafi yeri gösteren bir ad olmasını zorunlu değildir, bunun yerine gösterge kavramını temel alınmıştır. TRIPs Anlaşması'na göre coğrafi yerin adını açıkça belirten bir kelime, ifade kullanılabileceği gibi, coğrafi yerin adını içermeyen kelimeler, işaretler, sembollerde kullanılabilmektedir.⁶⁹

Tanımdan da anlaşılacağı gibi malın sadece niteliği, ünü veya diğer özellikleri bakımından esas itibarıyla coğrafi kökene göndermede bulunması yeterlidir. Avrupa Birliği Tüzüğünde belirtilen coğrafi işaret tanımdan farklı olarak, TRIPs'deki coğrafi işaret tanımda, malın üretimi ve/veya işlenmesi ve/veya hazırlanması işlemlerinden en az birinin, belirtilen coğrafi alan içinde yapılması unsuru açıkça aranmamıştır. Ayrıca TRIPs'de malın nitelik ya da ün ya da diğer özelliklerinin belirli coğrafi bölgeye özgü doğal ve beşeri unsurlardan kaynaklanması gerektiğini açıkça belirtilmemiştir. Fakat bu maddede yer alan *'belirli bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri'* ifadesindeki *'diğer özellik'* unsurunun, doğal ve beşeri unsurlardan kaynaklanan özellikleri zaten içerdiği bu nedenle de *'doğal ve beşeri unsur'* ifadelerine tanımda açıkça yer verilmesine gerek duyulmadığı ifade edilmektedir.⁷⁰

⁶⁹ Yıldız, Coğrafi İşaret Kavramı, s. 73; Jacques Audier, TRIPs Agreement: Geographical Indications, **European Commission, Directorate-General for Trade, Office for Official Publications of the European Communities**, Luxembourg, 2000, s. 38.

⁷⁰ WIPO Geographical Indications, SCT/10/4, Standing Committee on the Law of Trademarks, Industrial Designs and Geographical Indications, Tenth Session, Geneva, April 28-May 2, 2003,

3. Türk Hukukunda Mahreç İşareti Kavramı:

Türk Hukukunda mahreç işareti kavramı 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (CoğİşKHK) 3/5 hükmü ve 555 Sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye İlişkin Uygulama Yönetmeliği ile düzenlenmiştir. Mahreç işareti Yönetmeliğin 3/3. maddesinde ise *'bir ürünün coğrafi sınırları belirlenmiş bir yöre, alan veya bölgeden kaynaklanması, belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibarıyla bu yöre, alan veya bölge ile özdeşleşmiş olması, üretimi, işlenmesi ve diğer işlemlerden en az birinin belirlenmiş yöre, alan veya bölge sınırları içinde yapılması koşulu ile o yöre, alan veya bölge adını'* belirten işarettir.⁷¹

Mahreç işaretini taşıyacak bir ürünün karşılaması gereken koşullar 555 Sayılı CoğİşKHK'nin 3/5 hükmünün (a), (b) ve (c) bentlerinde sayılmaktadır. Anılan koşullar uyarınca mahreç işaretini taşıyacak ürünün,

(i) *Coğrafi sınırları belirlenmiş yöre, alan veya bölgeden kaynaklanan bir ürün olması,*

(ii) *Belirli bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibarıyla bu yöre, alan veya bölge ile özdeşleşmiş bir ürün olması,*

(iii) *Üretimi, işlenmesi veya diğer işlemlerden en az birinin belirlenmiş yöre, alan veya bölge sınırları içinde yapılan bir ürün olması gerekmektedir.*

Yukarıda belirtilen yasal düzenlemeler karşısında mahreç işaretlerinin iki önemli özelliği ortaya çıkmaktadır. Birincisi mahreç işareti konu olan ürünün belirgin bir niteliği, itibarı veya diğer özellikleri itibarıyla belirtilen coğrafi kökeniyle

http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/sct_10/sct_10_4.doc, (16.08.2007), Yıldız, Coğrafi İşaret Kavramı, s. 75.

⁷¹ Tasarıda mahreç işareti şöyle tanımlanmıştır. 2/k maddesi: *'Coğrafi sınırları belirlenmiş özel bir yöre, bir bölge veya istisnai durumlarda bir ülkeden kaynaklanan ve coğrafi bir yer adı içersin ya da içermesin, belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibarıyla kaynaklandığı coğrafya ile özdeşleşmiş olan; üretimi, işlenmesi veya hazırlanması işlemlerinden en az biri söz konusu coğrafi alanda gerçekleştirilmiş ürünlerin adlarını'* ifade eder.

özdeşleşmiş olması gerekmektedir.⁷² Ürünün menşe adından farklı olarak tüm veya esaslı özelliklerini belirtilen yöreden alması gerekmemektedir. İkinci olarak ise mahreç işaretine konu olan ürünün üretimi, işlenmesi veya hazırlanması işlemlerinden en az birinin sınırları belirlenen coğrafyada gerçekleşmesi gerekli ve yeterlidir. Menşe adıyla karşılaştırıldığında ürünün kökeni ile karakteristik özellikleri arasındaki bağ, mahreç işaretlerinde daha esnek ve azdır.⁷³

IV. COĞRAFİ İŞARETLERİN TEMEL UNSURLARI:

A. Ürün:

Bir işaretin coğrafi işaret olarak korunabilmesi için o işaretin bir ürünü göstermesi gerekmektedir. Coğrafi işaretlerle ilgili düzenlemelerin büyük çoğunluğunda ürün bazında bir sınırlama yapılmaktadır. Örneğin 510/2006 AB Tüzüğü'nde ürün bazında sınırlama yapılmış sadece Tüzük'te belirtilen ürünler için menşe adı ya da coğrafi işaret tescili kabul edilmektedir.

Coğrafi işaretlerin korunmasıyla ilgili ilk uluslararası sözleşme olan 1883 tarihli Sınai Mülkiyetin Korunmasına Dair Paris Sözleşmesi'ni incelediğimizde sözleşmenin ürün kavramıyla ilgili düzenlemesinin 1/3. maddesinde yer aldığını görürüz. Bu maddeye göre '*sınai mülkiyet çok geniş anlamda anlaşılmakta olup sadece dar anlamda sanayi ve ticarete uygulamakla kalmayarak, aynı zamanda şaraplar, hububat, yaprak tütünleri, meyveler, hayvanlar, madenler, maden suları, biralar, çiçekler bunlar gibi tarımsal sanayi ve maden çıkarma sanayi sahalarında ve bütün ürünlere veya tabii ürünlere de tatbik olunur.*' Anlaşılağı üzere sözleşme ürün bazında herhangi bir ayırıma gitmemiştir bunun nedeni ise sözleşmenin sadece coğrafi işaretlerle ilgili bir sözleşme değil bütün sınai mülkiyet haklarıyla ilgili bir sözleşme olmasıdır.

⁷² Bu durum mehz olan AB Tüzüğü ile karşılaştırıldığında farklılık arz etmektedir. AB Tüzük'ünde ürünün karakteristik özelliklerinin coğrafi kökenine atfedilebilir olması aranırken KHK'de ürünün kökeniyle özdeşleşmiş olması aranmaktadır. Bu iki düzenleme karşılaştırıldığında KHK'nin daha katı bir tutum benimsediğı söylenebilir. Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 67.

⁷³ Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 67.

1881 tarihli Madrit Sözleşmesi incelendiğinde ürün bakımından herhangi bir tanımlama ya da sınırlama yapılmadığı, ürün kavramı yerine eşya ‘goods’ kavramının kullanıldığı görülür. Lizbon Sözleşmesi’nde de ürün bakımından herhangi bir tanımlama ve sınırlama yapılmamıştır. Sözleşmede ürün kavramı en geniş anlamıyla kullanılmış ve ürün çeşidine göre herhangi bir ayırım yapılmamıştır. Sözleşme’nin unsurlarını taşıyan her menşe adı Lizbon Sözleşmesi’ne göre tescil edilebilir.⁷⁴ Türk Hukukunda ise Coğrafi İşaretler Kanun Hükmünde Kararname’nin 1. maddesinde ‘*Bu Kanun Hükmünde Kararname, doğal ürünler, tarım, maden ve el sanatları ürünleri ile sanayi ürünlerinden bu Kanun Hükmünde Kararnamede yer alan tanımlara ve koşullara uygun her türlü ürünün coğrafi işaretle korunmasına ilişkin kuralları ve şartları kapsar.*’ Şeklinde tanımlanarak beş kategori ürün sayılmış ve CoğİŞKHK’de belirtilen tanım ve koşulları sağlayan ve bu kategori ürünlerin korunacağı hükmedilmiştir. Sadece bu kategorilere giren ürünler 3. ve 4. maddede belirtilen diğer şartları da sağlıyorsa CoğİŞKHK sağladığı korumadan faydalanabileceklerdir.⁷⁵ Böylece Türk Hukukunda ürünler numeris clausus ilkesine uygun olarak tahdidi olarak sayılmıştır. Sayılan bu ürün kategorilerine girmeyen ürünler CoğİŞKHK göre koruma kapsamının dışında kalacaklardır.

1. Hizmetlerin Coğrafi İşaret Olarak Tescil Edilmesi:

Ürün unsuru açısından inceleme yapıldığı zaman hizmetlerin de coğrafi işaret olarak tescil edilip edilemeyecekleri konusu doktrinde tartışmalıdır. TRIPs Sözleşmesinde ürün (product) kavramı değil mal (goods) kavramı kullanılmıştır. Ürün kavramından farklı olarak mal kavramının kullanılmasından dolayı hizmetlerin Sözleşme’nin içeriğinde olmadığı kabul edilmektedir. Fakat bu konuda görüş farklılıkları vardır. Rangnekar, TRIPs’de ürün unsurunu karşılamak üzere kullanılan ‘goods’ kavramına dayanarak hizmetlerin coğrafi işaret olarak tescil edilemeyeceğini

⁷⁴ Gökmen Gündoğdu, ‘555 Sayılı CoğİŞKHK’nın Uygulanmasında ‘Ürün’ Kavramı ve Bazı Sorunlar’, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası (İÜHFM)*, C.LXIII, Sayı 1-2, 2005, s. 222. (Ürün)

⁷⁵ Tasarıda konuyla ilgili olan tasarının amaç ve kapsamı başlıklı 1. maddesinde ‘*Bu Kanun,..... tarım, maden, el sanatları ve benzeri alanlarda ortaya çıkan her türlü ürünün korunmasına ilişkin usul ve esasları kapsar*’ hükmü yer almaktadır. Taslakta ürün bazında her hangi bir sınırlamaya gidilmemiştir.

belirtmiştir.⁷⁶ Gervais ise, ürün (product) kelimesinin yerine geçen eşya (good) kelimesinin 1990 yılında yapılan Brüksel Bakanlık Toplantısından önce değiştirilmesinin Sözleşmenin 22/1 servisleri kapsamadığının işareti olduğunu, kelimenin Fransızca ve İspanyolcası'nın değiştirilmemiş olmasının bu görüşü desteklemediğini belirtmiştir.⁷⁷

Kanımca, Sözleşme'de ürün yerine mal kavramının kullanılmasının bilinçli bir tercih olduğu yönündedir. TRIPs Sözleşmesi'nin 24/4. ve 24/6. maddelerinde yer alan hizmet sözcüğünün ise bazı üye ülkelerde Sözleşme'nin kabulünden önceki dönemde, malların yanı sıra hizmetler üzerindeki ad veya işaretlere coğrafi işaret niteliği tanınmış olabileceği dikkate alınarak kabul edildiği, söz konusu düzenlemelerin hizmetler üzerindeki ad veya işaretleri sadece bunlarla sınırlı olarak koruduğu kabul edilmektedir.

Her ne kadar TRIPs, hizmetleri coğrafi işaretler hukuku kapsamına almasa da üye ülkeler ulusal düzenlemeleriyle hizmetleri coğrafi işaret olarak tescil ettirebilirler. İsviçre, Peru, Liechtestein hizmetleri coğrafi işaret olarak koruyan ülkelerdir.⁷⁸ Örneğin İsviçre'de İsviçre Bankacılık hizmetleri coğrafi işaret olarak korunan hizmetlerden biridir.⁷⁹ Doktrinde Tekinalp ve Suluk hizmetlerin de coğrafi işaret olarak tescil edilmesi gerektiğini savunmaktadırlar.⁸⁰ Bu Tekinalp ve Suluk'a göre eğer bir hizmet coğrafi kökeninden hususiyet ve ayırt edicilik kazanıyorsa ve bu kökene atfedilen etkenler olmadığında hizmetin niteliği değişiyorsa, bu hizmeti

⁷⁶ Dwijen Rangnekar, 'Geographical Indications-A Review of Proposals at the TRIPs Council: Extending Article 23 to Products Other Than Wines and Spirits', UNCTAD-ICTSD Project on IPRs (Intellectual Property Rights) and Sustainable Development, Issue Paper No: 4, 2003, http://www.ictsd.org/pubs/ictsd_series/iprs/CS_ranghekar.pdf, (12.08.2008). Doktrinde mal ürün kavramlarını bu anlamlarıyla da kullanmayan yazarlar da bulunmaktadır. Baeumer, ürün kavramını, mal kavramıyla eş anlamlı şekilde ve hizmeti kapsam dışı bırakacak şekilde kullanmaktadır. Ludwig Baeumer, 'Considerations Concerning a Definition of Geographical Indications', Symposium on the International Protection of Geographical Indications, organized by the World Intellectual Property Organisation (WIPO) in Cooperation with the National Institute of Industrial Property (INPI) of France, Santenay, November 9 and 10, 1989, **WIPO Publication**, Geneva 1990, s.25.

⁷⁷ Daniel Gervais, **The TRIPs Agreement, Drafting History and Analysis**, Second Edition, Sweet&Maxwell London, 2003, s.191.

⁷⁸ Rangnekar, s. 17,

⁷⁹ Carolina Hungria de San Juan Paschoal, 'Geography, Source and Origin: The Legal Framework', **Trademark World**, 2002, No: 152, s.38.

⁸⁰ Tekinalp, s. 23.

coğrafi işaret olarak tescil etmek gerekmektedir.⁸¹ TRIPs ve diğer uluslararası sözleşmelerde ve Türk Hukukunda da hizmetler coğrafi işaret olarak korunmamaktadır. Sadece Dünya Fikri Haklar Örgütü tarafından hazırlanan 1975 tarihli Coğrafi İşaretlerin Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme Taslağının ikinci bölümünde hizmetlerin de coğrafi işaret olarak tescil edilebileceği belirtilmiştir; fakat bu taslak sözleşme yürürlüğe girmemiştir.

Her ne kadar Türk Hukukunda hizmetlerin de coğrafi işaretler olarak korunabileceğini belirten açık bir hüküm olmasa da Kangal Balıklı Kaplıcası Türk Patent Enstitüsü tarafından tescil edilmiştir. Bu tescil kanımca yanlıştır ve sicilden terkin edilmesi daha uygun olur. Çünkü bir hizmet, örneğin kaplıca hizmeti bir bölgede veriliyorsa bu hizmeti aynı ismi kullanarak ve aynı kalitede başka bir yerde verebilmek mümkün değildir.⁸²

2. Hayvan Soylarının Coğrafi İşaret Olarak Tescil Edilmesi:

Hayvan soylarının coğrafi işaret olarak tescil edilmesi uluslararası sözleşmelerde ve uygulamalarda rastlanan bir durum olmamasına rağmen Türk Patent Enstitüsü tarafından önceki yıllarda Gemlik Türk Atı, Kars Çoban Köpeği, Türk Tazısı, Kangal Koyunu, Kangal Türk Çoban Köpeği, Akbaş Türk Çoban Köpeği, Kangal Çoban Köpeği coğrafi işaret olarak tescil edilmişlerdir. Burada bir ayırım yapmak gerekmektedir. Hayvanların ürünlerinden yani etinden, yününden üretilen ürünler tescil edilebilmektedir örneğin Parma jambonu, İskoç dana eti gibi. Fakat uluslararası uygulamada hayvanların ırk özelliklerinin korunması için bu canlıların tescil edildiği görülmemiştir. Hayvana ırk özelliklerini veren özellikler toprak, iklim gibi doğa veya üreticilerin üretim yaparlarken kullandıkları teknik gibi beşeri unsurlar değil onların genleridir.⁸³ Dericioğlu, Türk Patent Enstitüsü

⁸¹ Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 12, Cahit Suluk ,Ali Orhan, **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku**, Cilt 2, Genel esaslar-Fikir ve Sanat Eserleri, İstanbul, 2005 s. 22, Tekinalp, s. 23. Tekinalp CoğİşKHK 1. madde hükmünün sadece mallar için coğrafi işaretlerin tescil edilebileceği zannını uyandırmaktaysa da hizmetler için de kullanılabileceğini belirtmekte ve bunlara örnek olarak ılıca ve kaplıcaları göstermektedir.

⁸² Coğrafi İşaretler KHK Taslağında da bu konuyla ilgili herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

⁸³ Serap Tepe, 'Coğrafi İşaretlerin Ekonomik Etkileri', Türk Patent Enstitüsü, Uzmanlık Tezi, Ankara, 2008, s. 10.

tarafından tescillenen köpek ve atlarla ilgili olarak, Türk köpek ve atlarının coğrafi işaret olarak tescil edilmelerinin ilginç örnekler olduğunu, köpek ve atların coğrafi işaret olarak tescil edilmelerinin hukuki açıdan mümkün olamayacağını belirtmiştir.⁸⁴ Aksi görüşü savunan Suluk ve Orhan ise Coğrafi İşaretler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname 5. maddesinden dolayı hayvan soylarının tescil edilebileceğini belirtilmişlerdir.⁸⁵ Kanımca hayvan soylarını korumak, hayvanların yurt dışına kaçırılmasını ve nesillerinin tükenmesini önlemek amacıyla hayvanların coğrafi işaret tescilleriyle korunmaya çalışılması hukuka aykırıdır. Zira hayvan ıslahı ve soy kütüklerinin tutulması, tescili hususları 4631 sayılı Hayvan Islahı Kanunu⁸⁶ ve ilgili yönetmelikleri ile esasen Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nın yetki ve görevindedir.⁸⁷ Bu uygulamanın yanlışlığı ilk derece mahkemelerinin verdiği kararlarla ortaya çıkmaktadır. Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün Türk Patent Enstitüsü ve Kangal Kaymakamlığı aleyhine coğrafi işaret tescil başvurusuna yapılan itirazın reddi kararlarının iptali ile tescil olunan 'Kangal Çoban Köpeği' coğrafi işaretinin hükümsüzlüğüne yönelik açtığı davada, Ankara Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi söz konusu coğrafi işaretin hükümsüzlüğüne ve sicilden terkinine hükmetmiştir.⁸⁸ Diğer bir dava olan Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün Türk Patent Enstitüsü ve Milli Savunma Bakanlığı aleyhine açtığı davada Ankara 3. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi 'Akbaş Türk Çoban Köpeği' coğrafi işaretinin hükümsüzlüğüne ve sicilden terkinine hükmetmiştir.⁸⁹

B. İşaret:

Coğrafi işaretin bir diğer unsuru ise işarettir. Ürünün kaynaklandığı coğrafi yeri gösteren adlar, işaretler veya sembollerdir. Ürünün kaynaklandığı coğrafi yeri, kökeni açıkça ürünün kaynaklandığı yerin adını belirten işaretlere doğrudan

⁸⁴ M. Kaan Dericioğlu, Coğrafi İşaretler, **Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi**, Yıl 1, sayı 3, İstanbul, 2005, s. 665.

⁸⁵ Suluk, Orhan s. 22

⁸⁶ RG. 10.03.2001, 24338S.

⁸⁷ Anadolu mandası, Ankara keçisi, Denizli horozu gibi türler hayvan soyu olarak ırk özellikleri soy tüküğüne tescil edilerek Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından koruma altına alınmıştır.

⁸⁸ Ankara 3. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi'nin Esas No: 2004/194 Karar No: 2006/342 01.06.2006 tarihli yayımlanmamış kararı.

⁸⁹ Ankara 3. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi'nin Esas No: 2006/506, Karar No: 2006/40 08.11.2006 ve 12.07.2006 tarihli yayımlanmamış kararı.

kaynak işareti denir. Örneğin ‘Made in Turkey’ gibi. Ürünün kaynaklandığı coğrafi yerin doğrudan belirtilmesine gerek yoktur bu yeri çağrıştıran zihinlerde bu yerlerle özdeşleşen bir işaretin, sembolün ya da şeklin kullanılması da mümkündür. Ürünün kaynaklandığı yeri açıkça o yerin adıyla göstermeyen başka işaret, ad ya da şekillerle gösterildiği durumlarda dolaylı kaynak işaretinden bahsetmiş oluruz. Dolaylı kaynak işaretlerine örnek olarak İstanbul menşeli mallar için ‘Boğaziçi Köprüsü’, Paris için ‘Eiffel Kulesi’ örnek olarak verilebilir. Ayrıca coğrafi kökeni hatırlatan işaret ya da sembol olarak⁹⁰ o coğrafi bölgeyle özdeşmiş hayvan⁹¹ ya da yer şekilleri⁹² hatta ünlü kişilerin isimleri kullanılabilir.

Ürünün kaynaklandığı coğrafi yerin dolaylı yönden belirtilmesi amacıyla, coğrafi yerin adı dışında bir adın kullanılması durumunda geleneksel adlardan söz edilir. Geleneksel adlar coğrafi yerin adını açıkça belirtmeyerek, malla coğrafi köken arasındaki bağlantıya işaret eden, coğrafi kökenin dolaylı olarak belirtilmesini ifade eden adlardır.⁹³ Bu tür isimlere örnek olarak feta peyniri ve Basmati pirinçleri örnek gösterilebilir. ‘Feta’ kelimesi, bu peynir türünün üretildiği coğrafi yerin adını içermemektedir. Kelime sözlükte dilim anlamına gelmektedir. Bununla birlikte ‘feta peyniri’ ifadesi belirli özelliklere sahip ve belirli bir coğrafi alanda üretilen peynir türüne işaret etmektedir ve geleneksel ad olarak kabul edilmektedir.⁹⁴

1883 tarihli Paris Sözleşmesi’nin 10/1 maddesine göre doğrudan ve dolaylı kaynak işaretleri korunmaktadır. Lizbon Sözleşmesi’nin 2/1 maddesine göre ise ürünlerin menşe adı olarak korunabilmeleri için mutlaka tescil edilirken ürünün kaynaklandığı yerin isminin belirtilmesi gerekmektedir. Sözleşmeye göre dolaylı kaynak işaretlerinin tescil edilmesi mümkün değildir. Aynı şekilde 510/206 sayılı Avrupa Birliği Tüzüğü’nde de menşe adında da Tüzüğün 2/1 maddesine göre ürünün kaynaklandığı coğrafi yerin adı mutlaka belirtilmelidir. Avrupa Birliği Tüzüğünde sadece kural olarak doğrudan nitelikli kaynak işaretleri korunmaktadır. Ayrıca Tüzüğün 2. 1.b maddesine göre menşe adında olduğu gibi coğrafi işaret kavramında

⁹⁰ İrlanda için dört yapraklı gonca.

⁹¹ Çin için Panda Ayısı ya da Almanya için Ayı.

⁹² İsviçre için İsviçre Alp’lerinin görüntüsü.

⁹³ O’Connor, **The Law of Geographical Indications**, s. 52, Audier, s. 28.

⁹⁴ Yıldız, Coğrafi İşaret Kavramı, s. 48.

da mutlaka coğrafi yerin adı belirtilmelidir. Tüzük sadece doğrudan nitelikli coğrafi işaretleri korumaktadır. Böylece ürünlerin coğrafi kökenini gösteren ve ürünlerin bu yerden kaynaklanan belirgin nitelik, özellik ya da ününe dolaylı göndermede bulunan işaretler, AB Tüzüğü'ne göre coğrafi işaret sayılmayacaklardır.⁹⁵ Ancak Tüzüğün 2/2. maddesi bu kurala istisna getirerek geleneksel olarak yerleşmiş adlar 2/1/b maddesinde belirtilen şartları taşımaları halinde coğrafi işaret sayılabilmektedirler.⁹⁶

TRIPs Sözleşmesi'nde ise coğrafi işaret tanımı Avrupa Birliği Tüzüğünde belirtilen tanımdan daha geniş bir tanıma vardır ve coğrafi işaretlerin malın kaynaklandığı coğrafi yerin adından, coğrafi yer adı olmayan bir addan veya işaretten oluşmasına izin vermektedir. Sözleşmenin 22/1 maddesinde gösterge 'indication' kavramı kullanılmıştır ve coğrafi ad yerine gösterge kavramının temel alınmasıyla birlikte coğrafi kökene dolaylı yönden işaret eden adlar Sözleşme kapsamında korunmaktadır. Bir malın coğrafi işaret olarak korunması için malın kaynaklandığı yerin adının açıkça belirtilmesi gerekmemektedir.

C. Belirli Bir Coğrafya:

Coğrafi işaretten bahsedebilmek için öncelikle ürünün geldiği bir kaynağa, mekana ihtiyaç vardır. Ürünün kökenini belirten coğrafya, ulusal ve uluslararası sözleşmelerde hemen hemen aynı şekilde tanımlansa bile bu tanımlarda farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin Lizbon Sözleşmesi'nde bir ürünün menşe adı olabilmesi için mutlaka o ürünün kaynaklandığı coğrafi yerin ya da bölgenin adının belirtilmesi gerekmektedir. Lizbon Sözleşmesince tescil edilmiş ürünlere örnek olarak Porto Şarabı, İskoç Viskisini gösterebiliriz. 510/206 sayılı Avrupa Birliği Tüzüğü'nün 2/1/a maddesine göre menşe adından bahsedebilmek için ürünün üretimi, işlenmesi ve hazırlanması işlemlerinin tamamının belirtilen coğrafi alan sınırları içinde yapılması gerekmektedir. Belirtilen coğrafi alan kavramının anlamı şartnamede

⁹⁵ Gevers'e göre AB Tüzüğü'nde dolaylı coğrafi işaretlerin tescil edilememesinin TRIPs'e aykırı olduğunu ve bu nedenle Tüzükteki tanımın TRIPs'e uyumlu olacak şekilde değiştirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Gevers, bu eleştirileri o tarihte yürürlükte olan 2081/92 sayılı eski Tüzüğe referans vererek yapmıştır fakat 510/206 sayılı yeni AB Tüzüğü'nde de kavram açısından eski Tüzük ile arasında bir fark olmadığından yapılan eleştiriler günümüzde de geçerliliğini sürdürmektedir. Gevers, s. 149.

⁹⁶ Yıldız, Coğrafi İşaret Kavramı, s. 69.

belirtilen coğrafi alandır. Tüzüğün 2/1/b maddesine göre ise ürünün üretimi, işlenmesi ve hazırlanması işlemlerinden en az birinin belirtilen coğrafi alan içinde yapılması gerekmektedir. Böylece ürünün şartnamede belirtilen coğrafi alan dışında üretilmesi yasaklanmamıştır.

TRIPs Sözleşmesi'nin 22/1. maddesinde ise ürünün kalitesini, itibarını veya diğer özelliklerinin coğrafi bölgeye atfedilmesi şartı aranarak belirli bir coğrafya unsurunu karşılamak üzere 'bir üye ülke, bu ülkedeki bir bölge veya yöre' ifadesi kullanılmıştır.

CoğİşKHK'de ise menşe adı tanımlanırken 3/a maddesinde '*Coğrafi sınırları belirlenmiş bir yöre, alan, bölge veya çok özel durumlarda ülkeden kaynaklanan bir ürün olması*' 3/c maddesinde ise '*Üretimi, işlenmesi ve diğer işlemlerinin tümüyle bu yöre, alan veya bölge sınırları içinde yapılan bir ürün olması*'. Mahreç işareti ile ilgili hükmünde ise 3/5a'da '*Coğrafi sınırları belirlenmiş bir yöre, alan, veya bölgeden kaynaklanan bir ürün olması*' ve 3/5c'de ise '*Üretimi, işlenmesi ve diğer işlemlerinden en az birinin belirlenmiş yöre, alan veya bölge sınırları içinde yapılan bir ürün olması*' gerekmektedir. Ayrıca CoğİşKHK 8/1-d maddesi ve Yönetmeliğin 5/3-g maddesine göre tescil için başvururken '*yöre, alan veya bölgenin coğrafi sınırlarını açıkça tanımlayan ve belirleyen bilgi ve belgelerin de başvuruya eklenmesi gerekmektedir*'.

D. Ürün Ayırt Edici Özelliğe Sahip Olmalıdır:

Coğrafi işaret olarak bir ürünün tescil edilip, korumadan yararlanabilmesi için o ürünün mutlaka ayırt edici özelliğe sahip olması gerekmektedir. Lizbon Sözleşmesinde bir ürünün korunabilmesi için Sözleşmenin 2/1. maddesine göre 'kalitesinin ve karakteristik özelliklerinin' olması şartı aranmıştır. Ancak Sözleşme ürünün 'kalitesi' ve 'karakteristik özellikleri' kavramlarını açıklamamıştır. TRIPs Sözleşmesinin 22/1. maddesine göre bir ürünün coğrafi işaret olarak korunabilmesi

için ‘belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özelliklere’ sahip olması gerekmektedir.⁹⁷ Tarım Ürünleri ve Gıda Maddelerinde Coğrafi İşaretlerin ve Menşe Adlarının Korunması Hakkında 510/2006 sayılı AB Tüzüğü’nde ise bir tarım ürünün veya gıda maddesinin menşe adı olabilmesi için Tüzük’ün 2/1a maddesine göre tarım ürünü veya gıda maddesinin tüm veya esas nitelik veya özelliklerinin, belirli coğrafi çevreye özgü doğal ve beşeri unsurlardan kaynaklanması gerekmektedir. 510/2006 Sayılı Tüzük’te ‘nitelik’ ve ‘özellik’ kavramlarının tanımları yapılmamıştır.⁹⁸ Tüzük menşe adı tanımında ürünün nitelik veya özelliklerinin belirli bir coğrafi çevreden kaynaklanması gerektiğini belirtmiştir. Bu nedenle sadece ürünün niteliğinin veya özelliğinin bu coğrafi bölgeden kaynaklanması yeterli sayılmıştır. Tüzük’te, TRIPs’de olduğu gibi ün kavramına yer verilmemiştir.⁹⁹

510/2006 sayılı Avrupa Birliği Tüzüğü’nde ise bir tarım ürünün veya gıda maddesinin coğrafi işaret olabilmesi için Tüzük’ün 2/1b maddesine göre ürünün ‘belirgin bir nitelik, ün veya diğer özelliklerden’ birini taşıması gerekmektedir. Bu hükme göre bir tarım ürünün veya gıda maddesinin coğrafi işaret olabilmesi için ürünün niteliği veya ününün veya diğer özelliklerinden sadece birinin bulunması yeterlidir.

⁹⁷ Nitelik ve diğer özellikler objektif olsa da ünün sübjektif bir unsur olduğuna ilişkin bilgiye bkz. Auider, s. 17, TRIPs Sözleşmesinde bahsedilen nitelik, ün ve diğer özellikler kavramlarıyla ilgili açıklamalar için, WIPO: Geographical Indications, SCT/10/4, Standing Committee on the Law of Trademarks, Industrial Designs and Geographical Indications, Tenth Session, Geneva, April 28-May 2, 2003, http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/sct_10/sct_10_4.doc (16.08.2007)

⁹⁸ Avrupa Birliği’nde kalite kavramı ülkeden ülkeye değişmektedir. Kuzey ülkeleri için kalite sağlık ve hijyen koşullarına uygun şekilde üretilen ürünler için kullanılmaktadır oysa güney ülkelerinde kalitenin daha geniş bir anlamı vardır. Güney ülkelerine göre kalite ürünün kaynaklandığı coğrafi yörenin özelliklerine sahip olup olmamasıyla ilgilidir. Dominique Barjolle, Bertil Sylvander, ‘Protected Designations of Origin and Protected Geographical Indications in Europe: Regulation or Policy? Recommendations, European Commission, PDO (Protected Designation of Origin) and PGI (Protected Geographical Indication) Products: Market, Supply Chains and Institutions’, **Final Report**, June 2000, <http://www.origin-food/pdf/pdo-pgi.pdf> (02.02.2008).

⁹⁹ Her ne kadar Tüzükte ün kavramına yer verilmemiş olsa da Almanya’da yapılan bir araştırmaya göre tüketiciler belirli bir markaya ve üne sahip olan ürünleri coğrafi işaretli ürünlerle karşılaştırıldığında daha çok tercih etmektedirler. Maren Luth, Achim Spiller, ‘Brands as Quality Signals in The Meat Market: Lessons From The Poultry Sector’, **Paper Presented in 92nd EAAE (European Association of Agricultural Economists). Seminar on Quality Management and Quality Assurance in Food Chains**, 2-4 March 2005, Göttingen, Germany, <http://www.eaae.uni-goettingen.de>, (12.10.2008). Portekiz’de yapılan başka bir araştırmaya göre tüketicilerin şarap alırlarken en çok önem verdikleri hususların başında şarabın üretildiği bölge olurken ikinci unsur olarak ise şarabın markası ve fiyatı gelmektedir. Cadima José Ribeiro, Freitas José Santos, ‘Portuguese Quality Wine and The Region o Origin Effect Consumers’ Retailers’ **Perceptions**, NIPE WP 11/2008, http://www3.eeg.uminho.pt/economia/nipe/docs/2008/NIPE_WP_11_2008.pdf, (26.04.2010)

CoğışKHK 3/5-b maddesine göre mahreç işareti için ürünün ‘belirgin bir niteliğı, ünü veya diğeri özellikleri’ haiz olması gerektiğı belirtilmiştir. CoğışKHK menş adları için herhangi bir açıklama yapılmamıştır.¹⁰⁰

E.Ürünün Ayırt Edici Özellikleriyle Coğrafi Kökeni Arasında Bağlantı Olması:

Coğrafi işaretlere konu olan ürünler özelliklerini iklim, rüzgâr, nem, yağış, bitki örtüsü, toprak yapısı gibi doğal unsurlardan alabileceğı gibi üretim teknikleri gibi beşeri unsurlardan da alabilmektedirler. Ürünün kaynaklandığı coğrafi bölgenin sahip olduğu doğal veya beşeri özellikler ürünlere ayırt edicilik kazandırmakta ve ürünlerin coğrafi işarete konu olabilmelerini sağlamaktadır. Lizbon Sözleşmesi’nin 2/1. maddesinde menş adı ‘ürünün tüm veya esas nitelik ve özelliklerinin belirtilen coğrafi çevreden ve bu çevreye özgü doğal ve beşeri unsurlardan kaynaklandığını gösteren coğrafi yer adı’ şeklinde tanımlanmıştır.

Tarım Ürünleri ve Gıda Maddelerinde Coğrafi İşaretlerin ve Menş Adlarının Korunması Hakkında 510/2006 sayılı AB Tüzüğünde ise 2/1-a maddesinde menş adı tanımlanırken aynen Lizbon Sözleşmesi’nde olduğu gibi tarım ürünü veya gıda maddesinin tüm veya esas nitelik ya da özelliklerinin, belirli coğrafi çevreye özgü doğal ve beşeri unsurlardan kaynaklanmasının gerektiğı belirtilmiştir.

TRIPs Sözleşmesi’nin 22/1. maddesine göre bir malın coğrafi işaret olarak tescil edilebilmesi için ‘üye bir ülkenin toprağından veya bu toprak üzerinde bulunan bir bölge veya yöreden kaynaklanan, belirgin bir niteliğı, ünü veya diğeri özellikleri itibarıyla esas olarak bu coğrafi kökene atfedilen ürünleri tanımlamak için kullanılan işaretlerdir.’ TRIPs Sözleşmesinde Lizbon Sözleşmesi ve Avrupa Birliğı’nin ilgili Tüzüğü’nde belirtildiğı gibi doğal veya beşeri faktörlerden bahsedilmese de maddede ‘diğeri özellikleri’ itibarıyla ifadesinden beşeri ve doğal

¹⁰⁰ Tasarıda ise konuyla ilgili herhangi bir değışiklik yapılmamıştır.

faktörlerden bahsedildiği anlaşılabilmektedir.¹⁰¹ CoğışKHK 3/b maddesine göre bir ürünün menşe adı olabilmesi için *‘tüm veya esas nitelik ve özellikleri bu yöre, alan veya bölgeye özgü doğa ve beşeri unsurlardan kaynaklanan bir ürün olmalıdır’*. Bir ürünün mahreç işareti olabilmesi için 3/5-b maddesine göre *‘belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibarıyla bu yöre, alan veya bölge ile özdeşleşmiş bir ürün olmalıdır’*. Maddede belirtilen diğer özellikler kavramı ile ürüne özellik veren doğal veya beşeri faktörlerden bahsettiği anlaşılmaktadır.

Ürüne özellik veren ve kaynaklandığı coğrafi çevrenin sahip olduğu doğal ve beşeri özelliklerin hepsini içeren kavram ‘terroir’ kavramıdır. Kavram Fransızca kökenli bir kelimedir ve İngilizce metinlerde İngilizce karşılığı bulunmamaktadır. ‘Terroir’ belirli bir bölgeye, coğrafi çevreye işaret etmektedir. Bu kavram daha çok şarapçılıkta kullanılmaktadır ve şarap yapımında kullanılan üzümlerin belirli coğrafi bölgelere ayrılması sonucu sadece belirtilen coğrafi bölgede yetiştirilen üzümler kullanılarak istenen kalitede şarap üretilmektedir.¹⁰²

‘Terroir’ ürüne belirli özelliklerini veren ve ürünün kaynaklandığı coğrafi bölgenin sahip olduğu toprak yapısını, iklimi, bitki örtüsünü belirtmektedir.¹⁰³ Her bölge birbirinden farklı iklime, bitki örtüsüne ve toprak yapısına sahip olduğu için farklı bölgelerde yetiştirilen ürünler için aynı coğrafi işaretin kullanılması doğru olmaz. Daha geniş anlamda terroir beşeri özellikleri de içermektedir.¹⁰⁴ Beşeri özelliklerin içinde toprağı işleme metodu, üreticilerin sahip olduğu know how, kullanılan geleneksel metodu, coğrafyanın sahip olduğu kültürel değerler gibi o

¹⁰¹ WIPO, Geographical Indications, SCT/10/4, Standing Committee on The Law of Trademarks, Industrial Designs and Geographical Indications, Tenth Session, Geneva, April 28- May 2, 2003, http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/sct_10/sct_10_4.pdf, (16.08.2007).

¹⁰² ‘Terroir’ kavramı yeni bir kavram değildir. Mısırlılar Milattan Önce 3000 yılında coğrafi çevreyle üzüm bağı arasındaki ilişkiyi fark etmişler ve Nil Deltası’nın üstünde şaraba karakteristik özelliklerini veren yapay tepeler oluşturmuşlardır. Victoria Carey, Eber Archer, ‘Natural Terroir Units: What are They? How Can They Help The Wine Farmer?’, <http://www.wynboer.co.za/recentarticles/0202terroir.php3> (12.06.2008)

¹⁰³ Elizabeth Barham, ‘Translating Terroir: The Global Challenge of French AOC Labeling’, 19 **Journal of Rural Studies**, 2003, s.13; Robinson, s. 700.

¹⁰⁴ Tomer Broude, ‘Taking Trade and Culture Seriously: Geographical Indications and Cultural Protection in WTO Law’, <http://ssrn.com/abstract:714981>, s.18, (14.02.2009).

yörenin bölgenin sahip olduğu değerler girmektedir. Fransız Appellation d'Origine Controlée (AOC) sistemi terroir kavramı üzerine kurulmuştur.¹⁰⁵

AOC sistemine göre sadece belirlenen bölgelerde belirlenen ürünler yetiştirilebilir örneğin şampanya sadece Şampanya Bölgesinde yetiştirilebilen bir üründür; dünyanın başka bir yerinde üretilen köpüklü şaraplar aynı üzüm çeşidi ve aynı üretim yöntemiyle üretilse bile Fransa'nın Şampanya Bölgesinde üretilmedikleri için Şampanya içeceği olamayacaklardır çünkü her coğrafi bölgenin kendine has özellikleri vardır ve bu özellikler ürüne kalite ve karakteristik özellikler vermektedir. AOC sisteminde her ürünün kendine özel bölgesi vardır ve bu bölgelerin dışında yetiştirilen ürünler Fransa'da hukuki korumanın kapsamı dışında kalırlar. Bazı yazarlar AOC sisteminin çok katı kurallara sahip olduğunu ve bu sistemin günümüz dünyasında artık geçerliliğini kaybetmeye başladığını belirtmekle birlikte, terroir kavramının da artık eskisi kadar geçerli olamayacağını savunmaktadırlar.¹⁰⁶ Özellikle günümüzde gelişen teknolojiye paralel olarak birçok ürün doğal olmayan ortamlarda örneğin laboratuvar ortamında yetiştirilebilmektedir bu teknolojik gelişmelerin sonucu olarak terroir kavramının içeriğini oluşturan ürün ile yetiştiği bölge arasındaki bağ unsurunun ortadan kalkacağını savunulmaktadır. Ayrıca günümüzde yaşanan küresel ısınmadan dolayı iklimlerin değiştiği ve bir bölgede yetiştirilen ürünlerin artık aynı bölgede yetiştirilemeyeceği yetiştirilse bile aynı kalitede ürünler olamayacaklarını belirtmektedirler.¹⁰⁷ Bu görüşler bir noktaya kadar doğrudur özellikle yetiştirilen ürün ile kaynaklandığı coğrafi bölge arasında çok sıkı bağların olmadığı ürünler artık doğal olmayan ortamlarda yetiştirilseler ya da başka bölgelerde yetiştirilseler bile yine aynı kalitede ürünler olmaktadır. Bu ürünlere örnek olarak bazı şarap türlerini gösterebiliriz. Fakat yetiştiği coğrafi bölge ile ürün arasında çok sıkı ilişki ve bağ olan ürünler yani kaynaklandığı coğrafi bölgenin iklimi, bitki örtüsü, doğal koşulları olmaz ise yetiştirilemeyecek ürünler olan bazı menşe isimleri için 'terroir' kavramı

¹⁰⁵ Vanessa L Brown, 'The French Wine Industry in Crisis: Is It A Case of Intellectual Property Rights Gone Too Far?', <http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/1434199>, (12.06.2007), s. 8.

¹⁰⁶ Justin Hughes, 'Champagne, Feta, and Bourbon: The Spirited Debate Over Geographical Indications', Cardozo Legal Studies Research Paper No. 168, **Hastings Law Journal** 2006-2007, Volume 58, No. 2, s. 362; Olivier Gergaud, Victor Ginsburg, 'Natural Endowments, Production Technologies and The Quality of Wines in Bordeaux. Does Terroir Matter?', **The Economic Journal**, Volume 118, Issue 529, June 2008, s. 150.

¹⁰⁷ Gregory V. Jones, Michael A. White, Owen R. Cooper, Karl Storchmann, Climate Change and Global Wine Quality, **Climatic Change**, Volume 73, Number 3, December 2005, s. 340.

bence hala önemini korumaktadır. Örneğin Güney Fransa'nın Rokfor kasabasında yetişen Rokfor peyniri yapılışında Rokfor kasabası civarındaki tabii mağaraların ve sonradan bu mağaralara benzetilerek yapılan mahzenlerin olduğu kadar rokfor küfünün de büyük rolü ve tesiri vardır. Rokfor peyniri çok nemli bir ortama sahip özel mağaralarda olgunlaşmaktadır ayrıca peynirin yapımında kullanılan süt geleneksel yöntemlerde yetiştirilen koyundan elde edilen süttür. Her ne kadar Almanya ve İsviçre'de inek sütünden rokfor yapılmaktaysa da hiçbiri Fransızların koyun sütünden yaptıkları rokforun sahip olduğu karakteristik özelliklere sahip değildir.¹⁰⁸ Bu örnekten de anlaşıldığı gibi bazı ürün çeşitleri için 'terroir' kavramı hala önemini korumaktadır.

V. COĞRAFI İŞARETLERİN İŞLEVLERİ:

A. Asli İşlevleri:

1.Ayırt Etme İşlevi:

Coğrafi işaretlerin işlevlerinden biri ayırt etme işlevidir. Coğrafi işaretler, kullanıldıkları ürünleri piyasadaki diğer ürünlerden ayırt edilmelerini sağlar. Fakat burada esas olan belli coğrafyadan gelen, belirli bir karakteristik özellik kazanmış ürünleri diğerlerinden ayırt etmektir.¹⁰⁹ Dünyada birçok peynir çeşidi arasından Rokfor peynirinin ayırt edilmesi bu işleve örnektir. Ayırt etme işlevi coğrafi işaretlerle markaların sahip olduğu işlevlerden biridir. Her iki sınai mülkiyet türü ürünleri birbirinden ayırt etmek için kullanılır. Ayırt etme fonksiyonu ve köken belirtme işlevi arasında sıkı bir bağ vardır.¹¹⁰

¹⁰⁸ Bruce A.Babcock, Roxanne Clemens, 'Geographical Indications and Property Rights: Protecting Value- Added Agricultural Products', **MATRIC (Iowa State University Midwest Agribusiness Trade Research and Information Center) Briefing Paper**, 04-MBP 7, May 2004, <http://www.card.iastate.edu/publications/DBS/pdf/04mbp7.pdf>,(06.08.2008)

Rokfor Peyniri <http://www.bilgininadresi.net/Madde/43430/Rokfor-Peyniri>, (12.12.2008)

¹⁰⁹ WIPO, Possible Solutions For Conflicts Between Trademarks and Geographical Indications and For Conflicts Between Homonymous Geographical Indications (SCT/5/3), http://www.wipo.int/sct/en/documents/session_5/doc/sct5_3.doc (15.06.2009).

¹¹⁰ Hanife Dirikkan, **Tanınmış Markanın Korunması**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2003, s. 12.

2.Coğrafi Kaynak, Köken Belirtme İşlevi:

Coğrafi işaretlerin en önemli ve en temel işlevidir zira böyle bir işleve sahip olmayan bir ürün coğrafi işaret olarak tescil edilemez.

Coğrafi işaretin köken belirtme işlevi markalardan farklıdır. Köken belirtme işlevi markalarda, malın hangi işletme tarafından üretildiği veya piyasaya sunulduğu veya hizmetin hangi işletme tarafından verildiğini göstermek için kullanılırken coğrafi işaretler malın kaynaklandığı coğrafi bölgeyi belirtirler.¹¹¹

3.Ürünün Kalitesini Garanti Etme İşlevi:

Coğrafi işaretlerin aynı markalarda olduğu gibi garanti etme işlevi vardır. Bu işlev tüketici için bu işaretin kullanıldığı ürünlerin kalitesinin aynı kalacağını belirten, bunu garanti eden bir işaret olarak kabul edilmektedir. Tüketici için bu işaretlerin kullanıldığı ürünlerin kalite ve niteliklerinin önceden olduğu gibi aynı kalması, daha önce üründen elde ettiği olumlu bilgileri garanti etmesi, coğrafi işarete duyduğu güven yönünden yanılgıya düşmemesi anlamına gelmektedir.¹¹² Markalarda olduğu gibi coğrafi işaretlerde de garanti işlevi ile tüketicide, coğrafi işarete sahip olan ürün ile ilgili olarak, en azından aynı seviyede kalan bir kalite beklentisi vardır. Marka hukukunda markanın kalite ve garanti fonksiyonu hukuki düzenden kaynaklanmaz. Hukuk düzeni, marka sahibine aynı marka ile üretilen malların hep aynı kalitede olması yükümlülüğünü yüklememiştir. Bu nedenle de markanın, malın belli niteliklere sahip olduğunu ve hep aynı kalitede üretildiğini garanti etme fonksiyonu yoktur.¹¹³ Markalarda ürünün kalitesinin devamından üretici bizzat kendisi sorumludur. Marka sahibi mallarını üreticinin belirli bir kalitenin seviyesinde üretip satması elbette kendi menfaatinedir fakat üretici ürettiği ürünlerin hep aynı kaliteye sahip olmasını sağlamak zorunda değildir.¹¹⁴ Bu noktada markalar coğrafi işaretlerden ayrılmaktadır.

¹¹¹ WIPO SCT/5/3/s. 7, Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 69,

¹¹² Dirikkan, s. 14.

¹¹³ Sabih Arkan, **Marka Hukuku**, Cilt I. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No:520, 1997, s. 38.

¹¹⁴ Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 70.

Coğrafi işaret hukukunda coğrafi işarete sahip olan ürünler her zaman belirli bir kaliteye, özelliğe sahip olmaları gerekmektedir. Coğrafi işaretlerin en önemli işlevlerinden biri ürünün kalitesini güvence altına almaktır. Tüketici tarafından beklenen ve istenen, bu kalitenin sürdürülebilirliğinin garanti altına alınmasıdır. Zira coğrafi işaretlerde bu kalite, tescil ile güvence altına alınır ve denetimler sayesinde de sürdürülür.¹¹⁵ Yapılan denetimlerde ürünlerin beklenen kaliteden ve özelliklerden uzak olduğu ortaya çıkarsa bu ürünlerin artık coğrafi işaret olarak korunmaları mümkün olmaz.

Coğrafi işaret başvurusunu yapanlar yaptıkları başvuruda ürüne ilişkin sundukları tarifname ve dokümanlarla ürünün karakteristik özelliklerini, kalitesini taahhüt etmiş olurlar. Bu belgelerde; ürünün tanımı yapılır, gerekirse harita ile üretim alanı belirlenir, üretim metodunun her bir aşaması baştan sona anlatılarak, ürünün karakteristik özellikleri belirtilir, menşe ad veya coğrafi işaret olmasına, denetim ve kullanım biçimine ilişkin bilgi ve belgeler sunulur. Diğer bir deyişle ürüne coğrafi kökenin sağladığı tüm özellik ve ayrıcalıklar açıkça ortaya konarak bu şartları taşımayan ürünlerin coğrafi işaret taşıması hukuken engellenir. Bu da ürüne asli değerini veren geleneksel bilginin, karakteristik özelliklerin ve kalitenin bozulmadan ve değerini yitirmeden korunarak devamına olanak verir. Dolayısıyla bu işaretler; ürünün geleneksel ve tanımlanmış işlemlerden geçtiğini, ikamelerinden farklı olduğunu belirterek, tüketicileri doğru bilgilendirir ve tüketicilerin yanılgı riskini azaltır.¹¹⁶

4. Reklam İşlevi:

Coğrafi işaretlerin diğer bir asli unsuru ise reklam işlevidir. Coğrafi işaretlerde aynı markalarda olduğu gibi bir ürünün coğrafi işaret aracılığıyla tanınması ve bu sayede anılması, coğrafi işaretlerin reklam fonksiyonunu ortaya koymaktadır. Tüketiciler ürünlerin sahip olduğu menşe adı veya coğrafi işaretler aracılığıyla ürünü tanır ve satın alır. Coğrafi işareti gören tüketici hangi tarz ve hangi

¹¹⁵ Tepe, s. 20.

¹¹⁶ Tepe, s. 20

kalitede bir ürünün kendisine sunulduğu konusunda fikre sahip olur. Ürünlerin sahip olduğu bu imaj tüketiciler nezdinde coğrafi işaretlerin kendi reklamıdır.¹¹⁷ Özellikle alıcılar tarafından aynı kalite ve fiyata sahip olan ürünlerden birinin diğerine tercih edilmesinde, coğrafi işaretlerin reklam fonksiyonunun etkili olduğunu söyleyebiliriz. Hatta bazı tüketiciler kullandıkları ürünlerin üzerinde bulunan işaretlerin kendi yaşam tarzlarını ifade ettiğini belirtmekte ve tüketiciler bazen sırf o işareti taşıdığı için belli ürün veya mallara yönelmektedirler.

Coğrafi işaretlerin TRIPs Sözleşmesinin 22/1. maddesine göre korunabilmesi için ‘ *Bu sözleşme açısından coğrafi işaretler, üye bir ülkenin toprağından veya bu toprak üzerinde yer alan bir bölge veya yöreden kaynaklanan, belirgin bir niteliğı, ünü veya diğer özellikleri itibariyle esas olarak bu coğrafi kökene atfedilen ürünleri tanımlamak için kullanılan işaretlerdir.* ’ Bu tanımdan anlaşılacağı üzere ‘ün’ unsuru coğrafi işaretler açısından önemli bir unsurdur. Bir ürünün ünü kaynaklandığı coğrafi çevrenin özellikleri sonucu olabileceğı gibi reklam, halkla ilişkiler gibi faaliyetler sonucu bir ürüne itibar, ün kazandırılabilir.

Coğrafi işarete sahip olan ürünlerimiz dünyada tanıtıldıkça daha çok üne ve itibara sahip olacaklar bu sayede dolaylı olarak ülkemizin tanıtımı yapılmış olacaktır. Özellikle bazı coğrafi işaretler kaynaklandıkları coğrafi bölgenin tanıtımında büyük etkene sahip olmuşlardır. Buna en iyi örneklerden biri hiç kuşkusuz “Champagne”dir. Champagne, Fransa’nın bir sembolüdür. Ayrıca, tüketicilerce algılanan ülke imajı da doğrudan o ülke ürününe yansır. Örneğın Fransızların güçlü bir yemek geleneğı olduğu için Fransız menşeli gıda ürünlerinin kaliteli olması beklenir.

Türkiye’den örnek vermek gerekirse pışmaniye denince akıllara İzmit, leblebi denince akıllara Çorum, kayısı denince akıllara Malatya gelmektedir. Bu ürünler kaynaklandıkları coğrafi bölgenin tanıtımına yardımcı olmakta bu illerin reklamlarını yapmaktadır. Bu nedenle ülkeler sahip oldukları ürünlerin tanıtımını yaparak

¹¹⁷ Lerzan Yılmaz, **Marka Olabilecek İşaretler ve Mutlak Tescil Engelleri**, Beta Yayınları, İstanbul, 2008, s.56.

lkelerinin tanıtımlarını yapmaktadırlar. Reklam işlevi coğrafi işaretlerin önemli unsurlarından biridir.

B. Tali İşlevleri

1.Yerel ve Kırsal Kalkınmayı Desteklemek

a) Genel Olarak

Menş e adları ve coğrafi işaretler, kalite, ün ve gelenek ile doğrudan bağlantılıdır ve sürdürülebilir kırsal kalkınmaya ve ekonomik gelişmeye önemli katkıları vardır. Yapılan birçok bilimsel araştırma göstermektedir ki menş e adları ve coğrafi işaretler, kırsal bölgelerin ekonomik olarak canlanmasında ve kalkınmasında önemli paya sahiptirler.

Coğrafi işaretlerle ilgili Avrupa Birliği'ndeki genel rakamlara bakılacak olursa, coğrafi işaretlerin Avrupa ekonomisinde yarattığı değ er ve taşıdığı ekonomik önem daha iyi ortaya çıkmaktadır. AB'ne üye ülkelerde 4300' ş arap ve alkollü içkiler, 700'den fazlası diğ er ürünler olmak üzere 5000'in üzerinde tescilli ürün bulunmaktadır. Avrupa Birliği Komisyonu'nun 2003 yılında yayınladığı verilere göre Fransa'da 593 coğrafi işaret tescilli ürün bulunmaktadır. Bunlardan 466 tanesini ş arap ve alkollü içkiler oluştururken, 127 tanesini diğ er ürünler oluşturmaktadır ve 19 milyar Avro'luk bir Pazar oluşturmaktadır. İtalya'da ise 420 coğrafi işaret tescilli ürün bulunmaktadır. Bunlardan 300 tanesini ş arap ve alkollü içkiler oluştururken 120 tanesini diğ er ürünler oluşturmaktadır ve 12 milyar Avro'luk bir Pazar oluşturmaktadır ve 300.000 üzerindeki kişiye istihdam sağlamaktadır. Coğrafi işaretlerin AB ihracatındaki payı gittikçe artmaktadır. Buna göre 5.4 milyar Avro'luk alkollü içki ihracatının 3.5 milyar Avro'luk bölümünün coğrafi işaret tescili olan ürünlerden oluştuğu görülmektedir.¹¹⁸ 2004 yılında AB'den dünyaya yapılan iş lenmiş ürün ihracat tutarı 83.380 milyar Avro, iğecek ve alkollü içki ihracat tutarı

¹¹⁸ Tepe, s. 23.

ise 31.593 milyar Avro'dur. İhraç edilen tüm bu ürünlerin en az %70'inin coğrafi işaretli ürün olduğu tahmin edilmektedir.

b) Coğrafi İşaretlerin Ekonomiye Etkisi:

Coğrafi işaretlerin mikro ekonomiye üç önemli etkisi bulunmaktadır. Bunlar, katma değer yaratması, üretimin artması ve yerel düzeyde üretim zincirinde katma değer sağlamasıdır.

(1) Katma Değer Yaratması:

Yapılan çalışmalar, coğrafi işaret tescilli ürünlerin perakende fiyatlarının, benzer ürünlere göre daha yüksek fiyata sahip olduğunu göstermektedir. Tüketiciler, bu fiyat farklılığını işlem-üretim taahhüdü ve kalitenin maliyeti olarak değerlendirmektedirler. Bu fiyat farklılığı yani katma değer ekonomik yönden yarattığı değer ortaya ek fiyat ve coğrafi işaretli ürünlerin yetiştigi toprağın değerlendirilmesi olarak ortaya çıkmaktadır.

(i) Ek Fiyatlar:

Coğrafi işaret korumasının ekonomik etkisine gelince, coğrafi işaretler ürüne piyasa kimliği kazandırmaktadır ve ürün farklılaşmasına yol açarak ürüne korunmadığı duruma göre daha yüksek bir fiyat verilmesine neden olmaktadır.¹¹⁹ Örneğin Fransa'da peynirlerde coğrafi işaret tesciline sahip peynirler ile diğer peynirler arasındaki fiyat açığı %30 iken şarap gibi özellikli bir üründe bu fark %230 gibi büyük bir seviyeye ulaşmaktadır. Bu verileri değerlendirdiğimizde tüketiciler coğrafi işaret tesciline sahip olan bir peynirin kilogramına 10,42 Avro ödemeyi kabul ederlerken, diğer peynirler için 8,11 Avro ödemektedirler. Şaraplarda ise fiyat farkı

¹¹⁹ Ümmühan Gökova, 'Coğrafi İşaretler ve Ekonomik Etkileri: Türkiye Örneği', **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Sayı:2, Cilt:21, 2007, s. 149.

daha belirgindir.¹²⁰ Tüketiciler coğrafi işaret tesciline haiz bir şaraba %230 oranında bir fark ödemeye razı olduklarını göstermektedir.

2000 yılında Fransa’da PDO (Protected Designation of Origin) etiketi taşıyan bir peynir ile coğrafi işaret tescili olmayan sıradan bir peynir arasındaki fiyat farkının peynir türüne göre değişse de kilogram başına yaklaşık 2.1 Avro olduğu belirtilmektedir.¹²¹ Bu konuda yapılan başka bir araştırmaya göre ise coğrafi işaret tesciline sahip ortalama bir Fransız peyniri, coğrafi işaret tesciline sahip olmayan başka bir Fransız peynirine göre her bir kilogram için 2 Avro daha pahalıya satılmaktadır.¹²² Ayrıca İtalyan Toscano zeytinyağı diğer zeytinyağlarına göre %20 daha fazla bir fiyattan satılmaktadır. Benzer şekilde Fransız Comte peyniri için kullanılan süt normalden %10 daha fazla ücretle satılabilmektedir. İtalyan Riviera Ligure zeytinyağının perakende satış fiyatı ise ortalama bir zeytinyağından %30 daha fazladır. İtalyan Roccaverano peynirinin perakende fiyatı, coğrafi işaret tescili aldıktan sonra %100 artmıştır.¹²³ İnek sütünden üretilen peynir Jura dağlık bölgesinden elde edilir ve yarı dağlık bir iklimi vardır. 6500 üretici 200 üretim kooperatifi 40.000 ton peynir üretmektedir. Fransa’nın Champagne bölgesinde yetiştirilen üzümlerden yapılan bir köpüklü şarap etiketindeki Champagne coğrafi işaret ibaresi ile 40\$ civarında alıcı bulurken herhangi bir köpüklü şarap olan Korbel California Champagne 12\$ ile fiyatlandırılmaktadır. Aradaki 28\$’lık ücret farkı ürünün kaynaklandığı yöreden dolayısıyla coğrafi işaret korumasından elde ettiği bir katma değerdir.¹²⁴

Bu noktada tüketicilerin bu tür ürünlere olan ilgisi de önemlidir, çünkü bu sayede bu tip ürünlerin Pazar payları artmaktadır. Tüketicilerin de bu özellikli olan ürünlere olan ilgilileri her geçen gün artmakta ve bu ürünlere daha fazla ödeme

¹²⁰ EU (European Union) Commission, Trade Issues; “Intellectual Property: Why do Geographical Indications Matter to Us?” Brussels, July, 2003, http://ec.europa.eu/trade/issues/sectoral/intell_property/argu_en.htm, (06.02.2008).

¹²¹ Carina Folkesson, ‘Geographical Indications and Rural Development in the EU’, Lund University, School of Economics and Management, Lund, Sweden, 2005, s. 36.

¹²² Folkesson, s. 56.

¹²³ Folkesson, s. 56.

¹²⁴ Kızıltepe, s. 9-10, Bruce A Babcock, Roxanne Clemens, ‘Geographical Indications and Property Rights: Protecting Value Added Agricultural Products’, **MATRIC Briefing Paper, Midwest Agribusiness Trade Research and Information Center**, Mayıs 2004, <http://www.card.iastate.edu/publications/DBS/PDFFiles/04mbp7.pdf>, s. 7 (12.08.2007)

yapmaya razı olmaktadır. Yapılan araştırmalar bu tezi doğrulamaktadır örneğin Eurobarometer'ın 29 Ekim 1998'den 10 Aralık 1998 tarihine kadar Avrupa Birliği'ne üye 15 ölkede 16.214 kişiyle yaptığı ve tüketicilerin coğrafi işaretleri algılamalarını ortaya koyan anket çalışması sonucu ortaya çıkan sonuçlara göre ankete katılan katılımcıların %37'si coğrafi işaretleri ürünün kökenini garanti ettiğini, %37'si ürünün kalitesini garanti ettiğini, %56'sı coğrafi işaretlerin ürünün yer ve üretim metodunu garanti ettiğini, %17'si coğrafi işaretlerin gelenekleri yansıttığını belirtmişdir.

Aynı anketin sonuçlarına göre Avrupalı tüketicilerin,

-%43'ünün coğrafi işretli ürünler için %10,

-%8'inin coğrafi işretli ürünler için %20,

%3'ünün coğrafi işretli ürünler için %30, oranında daha fazla ödeme yapmaya razı olduğu belirtilmiştir.

Bu anketten çıkan sonuçlara göre Avrupalı tüketicilerin yaklaşık yarısı ürünün kökenini belirten ürünlere daha fazla ücret ödemeye hazır olduklarını ve ürünün kökenini belirten etiketleri bildiklerini ve bu etiketleri ürünün kalitesini ve kökenini garanti ettiklerini bildiklerini göstermektedir. Fakat bu anket çalışması 1998 yılında yapılan başka bir Eurobarometer anket çalışması sonuçları ile çelişmektedir. Yapılan bu anket çalışmasına göre tüketicilerin sadece %6.3'ü 'PDO' (Protected Designation of Origin) kısaltmasını tanımakta, %13.5'i ise 'protected designation of origin' ismini bilmektedirler. Ayrıca Kuzey ve Güney Avrupa ölkelerinde tüketicilerin coğrafi işretli ürünleri bilmeleri ve tanımaları arasında büyük farklar bulunmaktadır. Örneğin Portekiz ve Lüksemburg'da tüketicilerin sadece %20'si coğrafi işretli ürünleri bildiklerini belirtirken bu oran İsveç ve Danimarka'da sadece %1'dir.¹²⁵ Tüketicilerin PDO ve PGI kısaltmaları ve bu etiketleri tanımaması çözümleri gereken bir sorundur zira bu bilgi eksikliği tüketicilerin bu ürünler için daha fazla ödeme yapma isteklerini azaltıcı etki yaratmaktadır.

¹²⁵ Dominique Barjolle, Bertil Sylvander, 'Protected Designations of Origin and Protected Geographical Indications in Europe: Regulation or Policy? Recommendations, European Commission, PDO and PGI Products:Market, Supply Chains and Institutions', **Final Report**, June 2000, <http://www.origin-food.org/pdf/pdo-pgi.pdf>, s. 37 (02.02.2008)

2005 yılında Eurobarometer'ın 25 üye ülkede ve 25.000 Avrupa Birliği vatandaşı ile yapmış olduğu anket çalışması ile Avrupalı tüketicilerin Avrupa tarım politikalarına ilişkin algılamaları araştırılmıştır. Anket, doğrudan coğrafi işaretlerle ilgili olmasa dahi Avrupalı tüketicilerin %45'inin Ortak Tarım Politikasının Avrupalı tarım ürünlerinin özgüllüğünü ve lezzetini iyi bir şekilde koruduğunu belirtmişlerdir. Yapılan anket çalışmasına göre ürünün kalitesinin ve kökeninin tüketiciler için önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.¹²⁶ Kısacası yapılan bu araştırmaların sonucu olarak coğrafi işaret tesciline sahip olan ürünlerin, üreticilerin gelirini arttırdığı ve tüketicilerin de üretim kaynağını ve metodunu bildiği bir ürüne daha çok para ödemeye hazır olduğunu göstermektedir.

Coğrafi işaretin değer yaratmasının bir diğer göstergesi de coğrafi işaretli ürün üretimi yapılan yerlerin değerlendirilmesidir. Ürünün coğrafi işaret olarak tescili üretimi arttırdığı gibi toprak değerini de artırır. Örneğin 1999-2002 yılları arasında Fransa Nyons bölgesinde yapılan zeytin üretiminde yıllık o bölgede toprağın değeri yıllık %9.5 oranında artarken aynı süre içinde sıradan zeytin üretimi yapılan yerlerde bu oran %7.4'dür.¹²⁷

(ii) Üretimin Artması:

Coğrafi işaret koruması otomatik olarak ürünlerin üretimini arttırdığı savını doğrulamakla birlikte eğer bir sektörde büyüme olduğu görülürse tüketicilerin bu sektöre olan ilgisinin arttığı ortaya çıkmaktadır. Örneğin 1998 yılında Moebier Fransız peynirini 25 çiftçi yıllık 2500 ton üretirken, 2000 yılında menşe ad tescilini aldıktan sonra 2002 yılında 40 çiftçi üretimlerini iki katına çıkararak yıllık 5000 ton Morbier peyniri üretmeye başladılar. Aynı şekilde San Daniele İtalyan jambonu coğrafi işaret tescilini aldıktan sonra üretimi 1.78 milyon jambondan 2.14 milyon jambona artmıştır.

¹²⁶ Folkeson, s. 49.

¹²⁷ Folkeson, s. 56.

Fransa’da 1991-1998 yılları arasında genel olarak Camembert peynirinin¹²⁸ tüketimi %31 oranında azalırken aynı dönemde menşe adı tesciline sahip olan ‘Camembert de Normandie’ peynirinin tüketimi ise %31 oranında artmıştır.¹²⁹

(iii) Üretim Zincirine Katma Değer Sağlaması:

Coğrafi işaretler üretim zincirine katma değer sağlarlar. Ortaya çıkan bu artı değerın sektörde dağılımına bakıldığında ise ilk üretici olan çiftçiler lehine bir yararlanma olduğu görülür. Zira coğrafi işaret ürünlerine daha yüksek bedeller ödenir. Yaratılan bu katma değer, tipik bir coğrafi işaret ürününün üretim-süreç taahhütlerini garanti etmesinin ve ürünün sahip olduğu ünün bir karşılığıdır.

Örneğin menşe adı niteliğindeki Nyons zeytinyağının litre perakende fiyatı 20 €, çiftçi alım fiyatı 12,70 € iken; bu özellikte olmayan bir marka zeytinyağının litre perakende fiyatı 14 €, çiftçi alım fiyatı 8,40 €’dur. Menşe adı taşıyan üründe çiftçi alım fiyatının, diğer üründen %50 oranında daha yüksek olduğu görülmektedir.¹³⁰

c) Kırsal Kalkınma Aracı Olarak Coğrafi İşaretlerin Ekonomiye Etkisi:

Avrupa Birliği ülkelerinde 1975-1995 yılları arasında tarımsal çiftlikler %40 oranında azalırken tarımsal üretimde büyük çiftlikler ve üreticilerin oranı gittikçe artmaya başlamıştı. Büyük çiftlikler ekonomide daha fazla söz sahibi olmaya başlarken küçük çiftçiler ve üreticiler ekonomide istedikleri yerde yer alamamaktaydılar ve gelirleri her geçen gün azalmaktaydı. Kırsal alanlarda yaşayan küçük üreticilerin gelirlerinin azalmasına paralel olarak bu bölgelerde göçler yaşanmaya ve kırsal nüfus azalmaya başlamıştı. Avrupa Birliği yaşanan bu sürece çözüm bulmak amacıyla 14 Temmuz 1992 tarihinde 2081/92 sayılı Konsey Tüzüğü’nü yayınladı. Bu Tüzük ile şunlar amaçlanmaktaydı:¹³¹

¹²⁸ Normal Camembert peynirinin coğrafi işaret tescili bulunmamaktadır.

¹²⁹ Folkeson, s.57.

¹³⁰ Tepe, s. 62.

¹³¹ Folkeson, s. 28.

- I. Tarımsal ve kırsal politika olarak;
 - Tarımsal üretimin çeşitlendirilmesini teşvik etmek (Tarımsal politika),
 - Arz ve talep arasında daha iyi denge kurmak (Pazar politikası),
 - Az tercih edilen bölgelerin kalkınması için ürün değerini geliştirmek; çiftlik gelirlerini artırmak ve dengelemek (Kırsal kalkınma politikası).
- II. Rekabet politikası olarak;
 - Coğrafi işaretli ürün üreticileri arasında eşit rekabeti garanti etmek,
- III. Tüketici politikası olarak;
 - Şeffaflık (Tüketicilerin en iyi seçim yapmalarını sağlamak için ürünün kökeni ile ilgili açık ve özlü bilgi verilmesi),
 - Güvenirlilik (Tüketicilerin gözünde ürünlerin güvenilirliğini artırmak).

Bu Tüzük yerini 20 Mart 2006 tarihinde 510/2006 sayılı Tüzüğe¹³² bırakmıştır.

Avrupa Birliği'nin kırsal kalkınma aracı olarak coğrafi işaretleri bir araç olarak seçmesi tesadüf değildi özellikle ulusal coğrafi işaretleme koruma sistemine daha önceden sahip olan ülkelerde bu koruma sisteminin birçok olumlu sonucu görülmüştü. Ayrıca coğrafi işaret koruma sistemiyle geri kalmış bölgelerin ekonomileri canlanabilir ve bu bölgeler kısa zamanda ekonomik olarak kalkınabilirdi. Nitekim bugüne kadar yaşanan süreç de coğrafi işaretler kırsal kalkınmada önemli bir rol üstlenmişlerdir. Özellikle bu durum coğrafi işaret korumasında yararlanabilecek ürünlerin sahip olduğu bir takım özelliklerden dolayı coğrafi işaret tesciline sahip ürünler bulundukları bölgelerin kırsal olarak kalkınmalarında önemli rol oynamışlardır. Bilindiği gibi bir ürünün menşe adı ya da coğrafi işaret olarak tescil edilebilmesi için o ürünün o bölgenin sahip olduğu bir takım karakteristik özelliklere sahip olması ve bu özelliklerin o bölgenin doğal ya da beşeri özelliklerinden kaynaklanması gerekmektedir. Menşe adlarında ürünler mutlaka belirtilen bu bölgelerde yetiştirilmesi gerekmektedir. Coğrafi işaretlerin sahip oldukları bu özellikler bu ürünlerin belirtilen bölgelerin dışında

¹³² Council Regulation (EC) No 510/2006 of 20 March 2006 on the protection of geographical indications and designations of origin for agricultural products and foodstuff (OJ L 93 of 31.03.2006).

yetiştirilmelerini ve üretilmelerini engellemekte ve yetiştirildikleri bölge ile sahip oldukları bu sıkı bağ sonucu ister istemez bu ürünler kaynaklandıkları bu bölgelerin ekonomik olarak kalkınmalarına neden olmaktadır. Özellikle bu ürünler ekonomik getirisi fazla olan ürünler olurlarsa kırsal kalkınma daha çok görülmektedir.

Kırsal kalkınma aracı olarak coğrafi işaretlerin ülke ekonomisine olan katkısını incelediğimizde İtalya, Fransa, İspanya gibi AB üyesi ülkelerde coğrafi işaret tescilli ürünlerin kırsal kalkınmada önemli yerlerinin olduğunu görmekteyiz.

(1)Fransa:

Fransa'da 2004 yılında Fransa'nın coğrafi işaretli ürünlerden elde ettiği toplam hâsılat 18 milyar Avro'dur. Başka bir deyişle 607 adet coğrafi işaretli ürün, ekonomide 18 milyar Avro değerinde gelir yaratmıştır. Bu rakam toplam tarımsal gıda ürünü satış tutarının yaklaşık %15'ine tekabül etmektedir. İhracat rakamlarına bakıldığında ise coğrafi işaretli ürünlerin 11 milyar € ile toplam gıda endüstrisi ihracat tutarının %30'unu oluşturduğu görülmektedir.¹³³

Bu verilerden de anlaşıldığı gibi Fransa, coğrafi işaret taşıyan ürün üretimi ve ihracatından önemli miktarlarda gelir elde ederek ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Bu durum ülke ekonomisine katkıda bulunmasına paralel olarak yeni iş imkanlarının oraya çıkmasına ve coğrafi işaret tescilli ürünleri yetiştiren bölgelerde istihdamın artmasına neden olmaktadır. İstihdamın bu bölgelerde artması kırsal kalkınmanın gerçekleşmesine neden olmaktadır. Özellikle bazı ürünler emek yoğun şekilde yetiştirilmektedir örneğin Fransa'da 2003 yılında PDO/PGI tescilli süt ürünlerini yetiştiren 23.000 üretici bulunmaktadır. Süt ürünleri dışındaki menşee adı tescilli zeytinyağı, bal, meyve ve sebze üreticilerinin 2003 yılındaki gelirleri yaklaşık 0.15 milyar Avro'dur ve bu sektörlerde yaklaşık 300 üretici firma bulunurken, 9.000'den fazla üretici çalışmaktadır.¹³⁴

¹³³ Tepe, s. 64.

¹³⁴ Folkeson, s. 37.

Fransa’da coğrafi işaretlerin turizm ekonomisine de etkileri olmuştur. Özellikle menşe adı ve coğrafi işaretlerin yetiştirildiği bölgelerde yerel halk ve üreticiler o bölgede yetiştirilen ürünle ilgili festivaller ya da tanıtım turları düzenlemektedirler. Örneğin Comté peyniri, geleneksel bir ürün olarak turistleri bölgeye çekerek, yemek üretim ve servisi ve otel işletmeciliği hizmetlerinin gelişmesini sağlamıştır. Yerel üreticiler bu sayede hem ürünlerini daha çok satmakta hem de ürünlerinin bilinirliğini artırarak tanıtımını yapmaktadırlar.

Yerel mutfağı sayesinde, 2002 yılında menşe ad bölgesini (la zone AOC), gecelik ziyaret eden sayısı 2.190.000’e ulaşmıştır. 115.000 ziyaretçi mandıraları, 30.000 ziyaretçi peynirlerin olgunlaştığı mağaraları ziyaret etmiş ve çoğunluğu da Comté peyniri satın almıştır. Ayrıca Poligny kasabasında Comté peynirliyle ilgili bir müze açılmıştır.¹³⁵

(2)İtalya:

İtalya, AB üyesi ülkelerin içinde coğrafi işaret tescilli ürünlerden en yüksek geliri elde eden ülkelerdedir. 2002 yılında İtalya’da menşe adı ve coğrafi işaretli ürünlerden elde ettiği ciro 7.8 milyar Avro’dur. 7.8 milyar Avro ise İtalya’nın 2002 yılı toplam tarım üretimi hâsılatının %7’sine denk gelmektedir. Fakat 7.8 milyar Avro’luk bu cironun yaklaşık %65’ini tescilli dört ürün oluşturmaktadır. Bu ürünler, Prosciutto di Parma, Prosciutto di San Daniele, Grana Padano ve Parmigiano Reggiano’dur. 2002 yılı itibariyle İtalya’nın tamamında 100.000’in üstünde tarımsal üretim birimi ve 5400 üretim işletmesi doğrudan menşe adı ve coğrafi işaretli ürünlerin üretiminde yer almaktadır. Bu ürünlerin doğrudan ve dolaylı olarak 300.000 iş yaratarak kırsal bölgelerin ekonomik olarak canlı kalmasına katkıda bulunduğu belirtilmiştir.¹³⁶

İtalya’da menşe adı ya da coğrafi işaret tescilinden en fazla kazanan sektör peynir sektörüdür. 2002 yılında bu sektörün yıllık cirosu 4.5 milyar Avro’dur. 2002 yılında menşe adı ya da coğrafi işaret tescilli işlenmiş et ürünlerinin cirosu ise 3.1

¹³⁵ Folkeson, s. 71, Tepe, s. 90.

¹³⁶ Folkeson, s. 38.

milyar Avro'dur. 2002 yılında Prosciutto di Parma jambonunun yıllık cirosu yaklaşık 1.5 milyar Avro'dur. AB ülkelerine yapılan coğrafi işaret tescilli ürünlerin ihracat tutarlarına bakıldığında ise %81.4 oran ile işlenmiş et ürünlerinin başı çektiğini, AB üyesi olmayan ülkelere yapılan ihracatta ise sırasıyla meyve, sebze, zeytinyağı ve peynir sektörlerinin önde olduğu görülmektedir.¹³⁷ Parma jambonunun üretim zincirinde 5550 domuz yetiştiricisi, 163 mezbahane, 201 üretici firma ve bu üretici firmalarında yaklaşık 3000 işçi çalışmaktadır. Parma jambonunun İtalya'nın sadece belirli bölgelerinde yetiştirilen domuzun etinden üretildiğini dikkate alırsak bu tescilli ürünün kırsal kalkınmaya ve istihdama ne kadar büyük etkisinin olduğunu görmüş oluyoruz.¹³⁸

Tescilli başka bir ürün olan Parmigiano Reggiano peyniri ise İtalya'nın sadece Parma bölgesinde üretilmektedir. 2002 yılında Parmigiano Reggiano peynirinin yıllık cirosu 1.4 milyar Avro'dur ve coğrafi işaret tescilli ürünlerin arasında en fazla ciroya sahip olan üründür. Parmigiano Reggiano peyniri emek yoğun şekilde üretilmektedir ve Parma bölgesinde istihdama önemli bir katkı sağlamaktadır.¹³⁹

510/2006 AB Tüzüğü'nün AB üye ülkelerin kırsal kalkınmasına ve ekonomilerine olan etkisini incelediğimizde AB'ne üye olan birçok ülkede Tüzük'ün ve menşe adı/ coğrafi işaret tescillerinin olumlu etkisini görmekteyiz. Fakat AB Tüzüğü'nün tek başına ekonomik kalkınmada ve kırsal kalkınmada belirleyici ve etkili olduğunu söylemek mümkün değildir. Özellikle Tüzük ürünlerin ek fiyatlarını ve ürünün devamını garanti etmemektedir. AB Tüzüğü'nün sağladığı hukuki koruma ve imkanlar bu imkana sahip üreticilerin kendi ellerindedir. Bu hukuki korumadan yaralanan tüm paydaşlar ürünlerinin ulusal ve uluslararası arenada korunmasında, tanıtılmasından ve pazarlanmasından sorumludurlar. Tek başına hukuki koruma her zaman yeterli değildir. 510/2006 sayılı AB Tüzüğü'nün sağladığı hukuki koruma özellikle dünya çapında belirli bir ürüne sahip olan ürünler için çok önemli olmuştur. Örneğin Parmigiano Reggiano ve Rokfor gibi ürünler dünya çapında belirli bir üne

¹³⁷ Folkeson, s. 38.

¹³⁸ Folkeson, s. 76.

¹³⁹ Folkeson, s.80.

sahip olan ürünlerdir ve bu ürünlerin ününden faydalanmak isteyen üreticiler bu ürünlerin isimlerini haksız olarak kullanarak pazarda daha avantajlı bir konuma gelmeye çalışmaktadırlar. Özellikle bu Tüzük sayesinde tescilli ürünlerin sicillerinde belirtilen bölgelerde yetiştirilmesi zorunlu hale gelmiştir. Bu zorunluluk ise bu ürünlerin yetişmesini sağlayan birçok kırsal bölgenin ekonomik olarak kalkınmasına neden olmuştur.

(3) Diğer Ülkeler:

Dünyada da birçok menşe ad/coğrafi işaret tescilli birçok ürün yetiştirildikleri bölgelerin ekonomik olarak gelişmesine katkıda bulunmuşlardır. Örneğin Meksika’da yetiştirilen mavi agave bitkisinden üretilen Tekila içkisi coğrafi işaret olarak 1974 yılında tescil edilmiştir ve Meksika’nın en önemli ihracat ürünlerinden biridir ve pazar değerinin toplam 6 milyar Avro olduğu tahmin edilmektedir.¹⁴⁰ Coğrafi işaretlerin mikro ekonomik etkilerinden olan ‘üretim artışı’ ve ‘fiyat artışı’ bu üründe de gerçekleşmektedir. 2005 yılında Meksika Ulusal Tekila Sektörü Odasının yapmış olduğu açıklamaya göre 209.7 milyondan fazla tekila üretilmiştir.¹⁴¹ Tekila sektöründe agave bitkisini üreten çiftçiler, tekila içkisini damıtanlar, içkiyi şişeleleyen üreticiler ve distribütörler bu sektörde yer almaktadır. 2005 yılında tekila üretiminde 12.000 çiftçi ve 11.200 günlük olarak çalışan geçici çiftçi istihdam edilmiştir. Fiyatlarda ise Tekila’nın 1995 yılında kilo başına ortalama fiyatı 0.3 Dolar ilken, 2002 yılında fiyatı 15 Dolar olmuştur. Diğer bir deyişle yedi yıllık bu dönemde ürünün fiyatı yaklaşık %5.000 oranında artmıştır. Üretimin yaklaşık %80’i ihraç edilen bu ürün gerek ekonomide ki payı gerek kırsal bölgelerde yarattığı istihdam nedeniyle Meksika’da kırsal kalkınmanın gerçekleşmesine yardımcı olmuştur.¹⁴²

¹⁴⁰ Sarah Bowen, Anna Valenzuela Zapata, ‘Geographical Indications, Terroir, and Socioeconomic and Ecological Sustainability: The Case of Tequila’, **Journal of Rural Studies**, Volume 25, 2009, s. 110.

¹⁴¹ Sarah Bowen, ‘Localizing Production: Geographical Indications and Their Impact on Rural Development,’ Meeting of PhD Researchers Geneva, 3-4 June 2007, http://www.origin-food.org/2005/upload/Sarah_Bowen_SIN_PhD_Researchers_Meeting_Bowen.pdf, s. 4. (12.08.2008).

¹⁴² Tepe, s. 77.

Hindistan’da yetiştirilen ‘Darjeeling’ çayı ise coğrafi işaret olarak 2004 yılında tescil edilmiştir. Hindistan’ın en önemli ihraç ürünlerinden biri olan Darjeeling Çayı 87 bahçe ve toplam 19.000 hektar alanda üretimi yapılmaktadır ve yıllık üretimi 10-11 milyon kilogram arasında değişmektedir. Darjeeling Çayı’nın ihraç edildiği ülkelerin başında Almanya, Japonya, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa ve Hollanda gelmektedir. 2000 yılında Darjeeling Çayı’nın yıllık ihracatından 30 milyon Dolar gelir elde edilmiştir. Darjeeling Çay sektöründe yaklaşık 15.000’den fazla mevsimlik işçi ve 52.000’den fazla tam zamanlı işçi çalışmaktadır ve bu işçilerin %60’dan fazlasını kadınlar oluşturmaktadır.¹⁴³

2. Çevreyi ve Biyolojik Çeşitliliği Korumak:

Coğrafi işaretler üretimde çeşitliliği teşvik ederek; çevreyi, bio-çeşitliliği ve doğal kaynakları koruyarak ve gelecek nesillere aktarılmasına katkıda bulunarak da bölgeye bir katma değer sağlar. Bu çeşitlilik; bitki türleri, bazı hayvan ırkları ve bakteri düzeyinde olabilir. Örneğin bazı coğrafi işaret şartnamelerinde, üretilen peynirde kullanılan sütün, belirli ırka ait bir hayvandan olması gerekliliği vurgulanmakta; böylece dolaylı da olsa bu hayvan ırkının devamlılığına olanak sağlamaktadır.

Coğrafi işaretlerin çevreye etkisini gösteren en iyi örneklerden birisi Fas’ın Argan Ağacı örneğidir. 1900 yılında 1.400.000 hektar alanda dikili olan bu ağaç; bugün yaklaşık 830.000 hektar alana kadar gerilemiştir. Bu da kaba bir hesaplama ile yılda 600 hektarın çölleştiği anlamına gelmektedir. İşte bu noktada Fas’ın istihdam gücü bakımından önemli bir coğrafi işareti olan Argan yağı projesi, yılda en az 10 Argan ağacı dikilmesini taahhüt ederek doğal kaynakların ve bitkisel çeşitliliğin korunmasına katkıda bulunur.¹⁴⁴ Meksika’da Tekila içkisinin yapımında Agave Ağacından üretilen şeker kullanıldığından Agave ağacının yetiştirildiği bölgelerde Agave

¹⁴³ N.S. Gopalakrishnan, Prabha S. Nair, Aravind K. Babu, **Exploring The Relationship Between Geographical Indications and Traditional Knowledge An Analysis of The Legal Tools For The Protection of Geographical Indications in Asia**, ICTSD Programme on IPRs and Sustainable Development, August 2007, <http://www.iprsonline.org/ictsd/docs/Gopaletal%20-%20GIs&TK.pdf>, s. 43. (20.12.2008).

¹⁴⁴ Tepe, s. 28.

ağacının türleri korunmakta ve o bölgede yetiştirilen bitki örtüsü koruma altına alınmış olmaktadır.¹⁴⁵

Fransa'nın Jura Massif ve Kuzey Alp Bölgesinde üretilen Comté peyniri bölgenin ekosistemine ve bitki örtüsüne katkıda bulunmaktadır. Comté peyniri bölgede gübre ve bitki öldürücü kullanımı, menşe ada dahil olmayan bölgeye kıyasla 2,5 kat daha az olduğundan ve Comté menşe adının şartları hayvan yetiştiriciliğini sınırlandırdığından, çiftçiler daha az girdiye ihtiyaç duyarlar ve dolayısıyla da çevre daha az kirletilerek daha verimli korunmuş olur. Comté peyniri üretilen bölgede 30-65 adet, yapay otlaklarda ise 10 adet bitki türünün tanımlanmış olduğu ifade edilmektedir. 20'den fazla bölgede ise 426 farklı bitki türüne rastlanmıştır. Bu da coğrafi işaret üretimine kaynaklık eden bir bölgenin, ekolojik açıdan daha zengin bir bio-çeşitliliğe sahip olduğunu kanıtlamaktadır.¹⁴⁶

İspanya'da yetiştirilen Montes de Granada Zeytinyağları İtalya'da yetişen 'Riso Nano Vialone Veronese' pirinci, İspanya'da yetişen 'Arroz de Valencia' ve 'Arroz del Delta del Ebro' pirinci yetiştirildikleri bölgelerin ekosistemine ve bitki örtüsüne ve bölgenin biyo çeşitliliğine katkıda bulunmaktadır¹⁴⁷

Bu örneklerden anlaşılabileceği gibi coğrafi işaretler yetiştirildikleri bölgenin eko sistemine ve florasına katkı da bulunarak o bölgenin biyolojik çeşitliliğine, ekolojisine katkıda bulunmaktadır. Kaybolmaya yüz tutmuş bazı bitki türleri ya da hayvan ırkları menşe adlarının ve coğrafi işaretlerin şartnamelerinde belirtilmek

¹⁴⁵ Rachel M. Williams, 'Do Geographical Indications Promote Sustainable Rural Development?', Two UK (United Kingdom) Case Studies and Implications For New Zealand Rural Development Policy', A Thesis Submitted In Partial Fulfillment For The Degree of Master of Natural Resource Management and Ecological Engineering, Lincoln and BOKU Universities, Lincoln University, 2007, http://reseracarchive.lincoln.ac.nz/dspace/bitstream/10182/585/1/williams_mnrme.pdf, s. 48 (20.02.2009).

¹⁴⁶ Jorge Larson, **Relevance of Geographical Indications and Designations of Origin for The Sustainable Use of Genetic Resources**, Rome, Italy, 2007, http://www.underutilizedspecies.org/Documents/PUBLICATIONS/gi_larson_lr.pdf, (16.06.2008); s. 26-27, Tepe, s. 28-29; Laurence Berard, Philippe Marchenay, 'Local Products and Geographical Indications: Taking Account of Local Knowledge and Biodiversity', **International Social Science Journal**, Volume 58 Issue 187, March 2006, s. 114.

¹⁴⁷ Larson, s. 32, Addor, Grazioli, ss. 894-895.

suretiyle koruma altına alınarak bu türlerin soylarının tükenmesi engellenmiş olmaktadır.

Bazı coğrafi işaretlerin şartnamelerinde çevresel şartlar belirtilmektedir. Örneğin ürün yetiştirilirken ürünün hormonlu olmaması, organik yöntemlerle yetiştirilmesi gerektiği şartnamede yazabilir örneğin Schwabisch Haal domuz etinin, Diepholzer Moorschnuncke kuzu etinin ve Idiazabal koyun peyniri coğrafi işaretlerinin şartnamelerinde bu ürünlerin çevreye duyarlı şekilde yetiştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Çoğu coğrafi işaretlerin tescilinin altında yatan neden ekonomik olsa da bazı coğrafi işaretlerin ve menşe adlarının tescil edilmelerindeki neden çevrenin korunması olabilmektedir örneğin Diepholzer Moorschnuncke etinin tescil edilmesinin nedeni yetiştirildiği bölgenin çevresinin korunmasıdır. Ayrıca coğrafi işaretlerin üreticilere sağladığı ekonomik gelir üreticilerin ürünlerini çevreye daha duyarlı olarak yetiştirmelerini sağlamıştır.¹⁴⁸

3. Geleneksel Bilgi ve Kültürel Değerleri Korumak:

Coğrafi işaretlerin oluşumunda coğrafi faktörlerin yanı sıra beşeri faktörlerinde önemli bir yeri vardır. Bu faktörler geleneksel bilgi ve kültürel değerlerdir. Yerel değerleri yaşatıp korumanın o kültürü yaşatmakla eşdeğer olduğu savından hareketle, coğrafi işaretler yetiştirildikleri bölgelerin gelenek ve kültürünü koruyan, ürünün özgün niteliğinin bozulmadan devamını sağlayan, üretici ile tüketici arasında bilginin ve kültürün paylaşımına imkân veren bir araçtır. Özellikle nesilden nesile sözlü aktarımla ilerleyen geleneksel ve kültürel birikimin, bozulmadan yazıya aktarılmasını sağlama noktasında önem taşırlar. Yerel ve ulusal kimliğin oluşumunda, pozitif bir rol oynarlar. Ülkeler sahip oldukları değerleri ve kültürleri coğrafi işaret tescilli ürünler sayesinde tanıtabilirler ve uluslararası pazarlara sunabilirler. Coğrafi işaretler ülkelerin kültürel sembolleridirler. Avrupa Birliği Komisyonu Ticaret Bölümü Komiseri Pascal Lamy yaptığı bir konuşmada ‘Parma

¹⁴⁸ Mariano Richeri, Benjamin Görlach, Stephanie Schlegel, Helen Keefe, Anna Leipprand, ‘Assessing the Applicability of Geographical Indications as A Means To Improve Enviromental Quality in Affected Ecosystems and The Competitiveness of Agricultural Products’, Impact of the Intellectual Property Rules On Sustainable Development Project, Workpackage 3 **Final Report**, http://ecologic.eu/download /projekte/1800-1849/1802/wp3_final_report.pdf, s. 57. (12.08.2007)

Peyniri'nin, Konyağın, Manchego'nun ve İskoç Viskisi'nin İtalya'nın, Fransa'nın, İspanya'nın ve İngiltere'nin kültürel ve ulusal kimliklerinin bir parçası olduğunu belirtmiştir.¹⁴⁹ Gelişen bölgesel kimlik, bölgedeki diğer üreticiler için de kullanılabilir duruma gelir. Tüketicilerin sadece tükettikleri ürün hakkında değil; bölgenin kültürü hakkında da bilgi sahibi olmasına imkân verirler.¹⁵⁰

Ürünün işlenmesi ve hazırlanması belirli bazı geleneksel yöntemlerin kullanılmasını gerektirebilir hatta bazı menşe adlarının ya da coğrafi işaretlerin şartnamelerinde ürünlerin kalitesinin sağlanabilmesi için ürünlerin üretim koşullarında bu geleneksel yöntemlerin kullanılması zorunlu olabilir. İşte bu zorunluluk ürünlerin geleneksel yöntemlerle hazırlanmasını, üretilmesini sağlamakta ve bu ürünlerin nesilden nesile aktarılmasını sağlamaktadır. Bu ürünlere kaynaklık eden tarihin ve kültürün kaybolması engellenmektedir. Örneğin Fransa'da üretilen Bresse tereyağı diğer tereyağlarından farklı olarak önceden üretilmiş krema kullanılarak üretilmektedir. Kremanın aromasının kaybolmaması için krema el değmeden üretilmekte daha sonra tereyağına dönüştürülmektedir. Fransa'da üretilen Rosette Lyon sosisinde ise sosis doğal bağırsak kullanılarak üretilmektedir. Sosisin üretimi daha uzun sürse de doğal bağırsağın sosise verdiği özel tat ancak bu üretim yöntemiyle gerçekleşmektedir.¹⁵¹

Başka bir örnekte ise İngiltere'de üretilen Jersey Royal Patatesleri'nin üretim aşamasında Jersey sahillerinden toplanan deniz yosunu doğal gübre olarak kullanılmaktadır. Bu uygulamanın tarihi 12. yüzyıla dayanmaktadır. Yetiştirildikleri bölgenin dik ve engebeli olmasından dolayı genellikle Jersey Royal Patatesleri'nin üretimde emek yoğun tarım uygulamaları kullanılmaktadır. Bu durum hem o bölgenin kırsal kalkınmasında etkili olmakta hem de geleneksel bilginin ve geleneksel tarım uygulamalarının korunmasında etkili olmaktadır.¹⁵²

¹⁴⁹ Rovamo, s. 14.

¹⁵⁰ Tepe, s. 25

¹⁵¹ Laurence Berard, Philippe Marchenay, 'From Localized Products To Geographical Indications. Awareness and Action',

<http://www.foodquality-origin.org/documents/LocalizedProductstoGInenglish.pdf>, s. 28, (12.04.2009)

¹⁵² Williams, s. 47.

Avrupa’da 1994 ve 1996 yıllarında 16.000 tüketiciyle yapılan anket çalışmalarında tüketicilerin %17’sinin ürünlerin geleneksel yöntemlerle üretilmesinin coğrafi işaretler ve menşe adlarının önemli unsurlarından biri olduğunu belirtmişlerdir.¹⁵³

Erzincan bakır işlemeciliği, Erzincan kültürünün önemli bir parçasıdır. Bu coğrafi işaret, tescile ilişkin ürün tarifnamesinde “*Külçe halinde gelen hammaddenin levha haline dönüştürülüp elde ve tezgâhlarda şekillendirilerek, sanatkârın tarihten gelen birikim ve ince nakışı ile 104 defa elden geçirilerek ortaya konan bir sanat eseri*” olarak tanımlanmıştır.¹⁵⁴ Ayrıca iyi bir işlemeci ustasının 10-15 senede yetiştiği belirtilerek aslında korunan bir diğer değer de nesilden nesle aktarılan geleneksel bilgi olduğu vurgulanmıştır.¹⁵⁵

Kısacası bir ürünün coğrafi işaret ya da menşe adı olarak tescillenmesi o ürünün taklitlerinden korumasının yanı sıra ürüne hususiyet veren karakteristik özelliklerinin korunması ve nesilden nesile aktarılması da garanti altına alınmış olur.¹⁵⁶

¹⁵³ Broude,s.20.

¹⁵⁴TPE, Tescilli Coğrafi İşaretler, <http://www.turkpatent.gov.tr/dosyalar/cografitescil/38-2.jpg>, (16.02.2008).

¹⁵⁵ Tepe, s. 25.

¹⁵⁶ Coğrafi İşaret Korumasının Ülkelerin Kültürlerinin Korunmasında Yetersiz Kaldığını Belirten Görüşler İçin Bakınız, Broude, s. 20; Andras Jokuti, ‘Where Is The What If TheWhat Is In Why? A Rough Guide To The Maze of Geographical Indications’, **European Intellectual Property Law Review**, Volume 31, No 3, s. 120; Dwijen Rangnekar, **The Socio Economics of Geographical Indications A Review of Empirical Evidence From Europe**, UNCTAD-ICTSD Project on Intellectual Property Rights and Sustainable Development, Issue Paper No 8, May 2004, s. 17-18.

VI. COĞRAFİ İŞARETLERİN BENZER KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI VE MARKALARLA ARASINDAKİ İLİŞKİ:

A. Coğrafi İşaretlerin Benzer Kavramlarla Karşılaştırılması:

1. Ferdi Marka, Ticaret Markası ve Hizmet Markası İle Coğrafi İşaret Kavramlarının Karşılaştırılması:

Coğrafi işaretlerde aynı markalar gibi ürünleri ve malları birbirinden ayırt etme, köken belirtme, garanti ve kalite fonksiyonları vardır. Her iki hak türü iyi bir itibara ve ticari değere sahip olabileceğinden hak sahibi olmayanlar tarafından kötü niyetle kullanılabilirler.

1883 tarihli Sınai Mülkiyetin korunması ile ilgili Paris Sözleşmesi markaların korunması ile ilgili birçok hükme sahip olmasına rağmen markayı tanımlamamıştır. TRIPs Sözleşmesi'nin 15/1. maddesinde marka *'bir işletmenin mal ve hizmetlerini diğer işletmelerin mal ve hizmetlerinden ayıran herhangi bir işaret veya işaret kombinasyonu bir marka oluşturabilecektir. Bu tür işaretler, özellikle kişisel adları, harfleri, sayıları, mecazi unsurları içeren sözcükler, renk kombinasyonları ve her türlü işaret kombinasyonları marka olarak tescil edilmek için uygun addedilecektir.'*

Ticaret markası 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulama Şeklini Gösteren Yönetmeliğin¹⁵⁷ 8. maddesinde tanımlanmıştır. Bu tanıma göre *'bir işletmenin imalatını ve/veya ticaretini yaptığı malları başka işletmelerin mallarından ayırt etmeye yarayan işaret'* diye tanımlanmıştır. Yapılan tanımlardan anlaşıldığı gibi ticaret markası bir menkul mal ile ilgili olan, onun üstüne ve/veya ambalajına konan markadır. Menkul malların birçoğu markaya konu olabilir. Malın mekanik yolla veya el ile üretilmesi şart olmayıp sebze ve meyve gibi doğal mallar da ticaret markasının konusu olabilir.

¹⁵⁷ R.G. 02.10.2002,S.24894

Hizmet markası ise aynı yönetmeliğin 9. maddesinde tanımlanmıştır. Bu tanıma göre hizmet markası *‘bir işletmenin hizmetlerini diğer işletmenin hizmetlerinden ayırt etmeye yarayan işaretlerdir.’* Sağlık, taşıma, turizm, eğitim gibi alanlarda çalışan işletmelerin malları yoktur ama hizmetleri vardır. Sundukları hizmet bu işletmelerin ürünüdür. Hizmet markalarında sunulan hizmet mali bir amaç taşımaktadır.

Bir marka, bir gerçek veya tüzel kişiye ait olup o markanın sağladığı haklar sadece bir kişiye aitse böyle markalara ferdi marka denilmektedir. Bir marka üzerinde iştirak halinde veya müşterek mülkiyet varsa o marka ferdi markadır. Ferdi markada belirleyici olan unsur, marka üzerindeki mutlak hakkın bir veya birkaç kişiye ait olması ve bu kişilerin iştirak ve müşterek mülkiyet hükümleri dahilinde marka üzerinde mutlak hak sahibi olmaları ve bütün hakları kullanmalarıdır.¹⁵⁸

Coğrafi işaretlerle markalar arasında birçok fark bulunmaktadır.

- Markalarda bireysel mülkiyetten söz edebilirken coğrafi işaretlerde mülkiyet hakkı söz konusu değildir.¹⁵⁹

- Coğrafi işaret hukukunda ‘başvuru hakkı sahibi olanlar’ veya ‘tescilli coğrafi işareti kullanma hakkına sahip olanlar’ bulunmaktadır.¹⁶⁰

- Markalar devredilebilir¹⁶¹, miras yoluyla geçebilir, haczedilebilir, teminat olarak gösterilebilir veya rehnedilebilirler. Coğrafi işaretler ise bu tür hukuki işlemlere konu olmamaktadır.

¹⁵⁸ Tekinalp, s. 352.

¹⁵⁹ Seniha Dal, **Geographical Indications in the European Union and Turkey**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü, İstanbul 2001, s. 22; Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 73, Gündoğdu’ya göre ve bizim katıldığımız görüşe göre CoğİŞKHK 25. madde başlığında ‘coğrafi işaret sahibi’ ifadesi ve madde içeriğinde ‘coğrafi işaret hakkı sahibi’ ifadeleri kullanılmışsa da burada mülkiyet hakkından değil, coğrafi işareti kullanma hakkı olan kişilerden bahsedilmiştir

¹⁶⁰ Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 73.

¹⁶¹ Taslakda coğrafi işaretlerin devredilebileceği ile ilgili hüküm yer almaktadır. Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı 27. madde

- Markalar lisans sözleşmesine konu olurken, coğrafi işaretlerle ilgili lisans sözleşmesi yapılamamaktadır.

- Marka hukukunda markayı kullanma külfeti var iken¹⁶² coğrafi işaretler bakımından böyle bir külfet yoktur.

- Markaların koruma süresi belirli bir süre ile sınırlı iken coğrafi işaretlerde ürünün kalitesiyle kaynaklandığı coğrafi bölge ile olan bağı, ünü ve karakteristik özellikleri devam ettiği sürece ürün korumadan yararlanabilir.

- Bir ürünün coğrafi işaret veya menşe adı olarak tescil edilebilmesi için ürün ile ürünün kaynaklandığı coğrafya arasında mutlaka bir bağ olmalıdır. Menşe adlarda bu bağ daha sıkıdır. Oysa markalarda ürün ile ürünün kaynaklandığı coğrafya arasında bir bağ olmasına gerek yoktur.

- 556 Sayılı KHK 46. maddesine göre marka hukukunda marka sahibi markanın kullanılacağı malların ve/veya hizmetlerin tamamından veya bir kısmından vazgeçebilir. Oysa böyle bir imkan tescilli coğrafi işareti veya menşe adını kullanma hakkına sahip olanlara tanınmamıştır.

- Markayla coğrafi işaretler arasındaki diğer bir fark ise bu işaretlerin oluşum süreciyle ilgilidir. Marka sahibi markasını kendi iradesiyle oluştururken coğrafi işarete konu olacak ürün irade dışı doğal yollarla oluşur örneğin ürünün kaynaklandığı coğrafi bölgenin sahip olduğu doğal koşullar veya beşeri unsurlar

¹⁶² Markaların Korunmasıyla ilgili Kanun Hükmünde Kararname'nin 14. maddesinde tescil edilen markaların kullanılması yükümlülüğü düzenlenmiştir. İlgili hükme göre 'Markanın tescil tarihinden itibaren beş yıl içinde, haklı bir neden olmadan kullanılmaması veya bu kullanıma beş yıllık bir süre için kesintisiz ara verilmesi halinde, marka iptal edilir'. Marka beş yıllık süre içinde bir kere de olsa, kapsadığı mal hizmetlerden ayırt edebilme fonksiyonundan yararlanabilmek amacıyla kullanılması gerekmektedir. Marka sahibi markasını sürekli olarak kullanmak zorunda değildir. Markanın kullanımına zaman zaman ara verilebilir. Fakat bu sürenin beş yılı aşmaması gerekmektedir. Hanife Dirikkan, 'Tescilli Markayı Kullanma Külfeti', **Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Armağan**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, No: 715, 1998, İstanbul, s. 247. Markanın kullanımı marka sahibi için külfettir. Külfet; bir kişinin haklarını kısmen veya tamamen kaybetmemesi için kanun tarafından bu kişiye yüklenen bir davranış ödevidir. Külfeti yerine getirmekle yükümlü olan kişi, bir başkadsına karşı belirli bir davranışta bulunmak, bir şeyi yapmak veya yapmamak durumundadır; Selin Sert, **Markanın Kullanılması Yükümlülüğü**, Seçkin Yayın Evi, 2007, Ankara, s. 84-85.

ürüne bir özellik, ünü katmaktadır. Doktrinde dolaylı kaynak işaretlerini örneğin Mozart Çikolatası, Napolyon Brandisi gibi iradeyle oluştuğu belirtilmektedir.¹⁶³

- Markalar ve coğrafi işaretlerin her ikisi de belirli mallar için talep edilirler. Aralarında bulunan fark, markaların üzerinde kullanılacağı mal ve hizmetlerin, sahibinin inisiyatifine bağlı olarak seçilmesine karşın coğrafi işaretlerde korumanın talep edildiği malların isteğe göre seçilmemesidir.

- Ürün coğrafi işaretin ayrılmaz bir parçasıdır. Coğrafi işaret olarak korunan ürünler başka ürün veya mallarla ikame edilemez.

- Bir ürünün menşe adı olarak tescil edilebilmesi için belirli bir üne sahip olması gerekirken böyle bir kural marka hukukunda yoktur.

- Ayrıca coğrafi işaretler kanun hükmü uyarınca belirli dönemlerde denetimden geçmeleri gerekirken, marka hukukunda ise böyle bir zorunluluk yoktur.

2.Garanti Markası İle Coğrafi İşaret Kavramlarının Karşılaştırılması:

Garanti markası, marka sahibinin kontrolü altında birçok işletme tarafından kullanılan ve o işletmelerin ortak özelliklerini, üretim usullerini, coğrafi menşelerini ve kalitesini garanti eden işaretlerdir.¹⁶⁴

Garanti markası 556 Sayılı Marka Kanun Hükmünde Kararnamesi'nin 54. maddesinde tanımlanmıştır. Bu tanıma göre '*Garanti markası, marka sahibinin kontrolü altında birçok işletme tarafından o işletmelerin ortak özelliklerini, üretim usullerini, coğrafi menşelerini ve kalitesini garanti etmeye yarayan işaretlerdir.*'

556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulamasına Dair Yönetmeliğin 7. maddesinde garanti markası tanımlanmıştır. Bu tanıma göre '*Garanti Markası, marka sahibinin kontrolü altında birçok işletme*

¹⁶³ Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 74

¹⁶⁴ Tekinalp, s. 352-353, Sert, s. 24,

tarafından o işletmelerin ortak özelliklerini, üretim usullerini, coğrafi menşelerini ve kalitesini garanti etmeye yarayan işarettir.'

556 Sayılı Marka Kanun Hükmünde Kararnamesi'nin 54/2. maddesine göre '*Garanti markasının marka sahibinin veya marka sahibine iktisaden bağlı olan bir işletmenin mal veya hizmetlerinde kullanılması yasaktır.*' Garanti markasının sahibi, garanti markasını bizzat kendisi kullanamaz. Bu hüküm, kişinin kendini kontrol etme durumunda bırakılmasının güçlülere neden olacağı gerekçesiyle kabul edilmiştir.¹⁶⁵

Garanti markaları dört çeşittir. Bunlardan ilki ortak özellik işareti olarak da belirtilebilecek ilk garanti markası çeşidinde garanti markası, işletme tarafından üretilen mal veya sunulan hizmetin ortak özelliklerini garanti eder. Bu garanti markasına örnek olarak bir malın saf ve yeni yünden üretildiğini gösteren uluslararası yün birliğine ait olan 'WOOLMARK' markası gösterebiliriz.

İşletme tarafından üretilen mal veya sunulan hizmetlerin üretim yöntemlerini garanti etmeye yarayan diğer garanti markasına örnek olarak 'el işi' 'handmade' markaları gösterilebilir.¹⁶⁶

Kalite işareti olan garanti markasında ise işletme tarafından üretilen mal veya sunulan hizmetlerin kalitesi garanti edilir. Bu tür garanti markasına örnek olarak bir malın Türk standartlarına uygun olarak üretildiğini gösteren 'TSE' markasını gösterebiliriz. 'ISO 9000' kalite standartlarını da garanti markalarına örnek olarak gösterebiliriz.¹⁶⁷

Garanti markası, başvuruda sunulan teknik yönetmelikte belirtilen şartlara uygun olarak üretim yapan herkes kullanabilir. Garanti markasının sahip olduğu bu özellik

¹⁶⁵ Sert, s.25.

¹⁶⁶ Karahan, s. 21.

¹⁶⁷ İtalya'da yapılan bir araştırmaya göre üreticiler ürünlerinin kalitesini onaylatmak için ISO kalite standartlarını Avrupa Birliği menşe adı ya da coğrafi işaret olarak tescil ettirme imkanına göre daha çok tercih etmektedirler çünkü ISO tescil belgesi almanın Avrupa Birliği Menşe Adı veya Coğrafi İşaret tescili almaktan daha çabuk ve daha kolay olduğu belirtilmiştir. Margaret Loseby, 'Quality Certification for Traditional Products: A Comparison Between ISO and EU Systems, Typical and Traditional Productions: Rural Effect and Agro-Industrial Problems', 52nd EAAE Seminar, Parma, Italy, 19-21 June 1997, http://www.origin-food.org/pdf/eaee97/07_loseby.pdf (12.06.2008)

coğrafi işaretlere benzerlik gösterse de garanti markası ile coğrafi işaret arasında birçok fark bulunmaktadır.

- Öncelikle coğrafi işaretler de ürünün belirli bir kaliteye, karakteristik özelliklere sahip olması gerekmektedir ve bu ürünün karakteristik özellikleriyle coğrafi kökeni arasında mutlaka bağ olmalıdır. Bu bağ menşe adlarda daha sıkı iken coğrafi işaretlerde daha azdır fakat garanti markalarında işletme tarafından üretilen mal veya sunulan hizmetlerin coğrafi kaynağını belirten garanti markalarında ürünün karakteristik özelliklere sahip olup olmadığına ve ürünün kaynaklandığı coğrafi çevreyle ürünün karakteristik özellikleri arasında bir bağın olup olmadığına bakılmamaktadır.

- Garanti markaları lisans hariç her türlü hukuki işleme tabi iken coğrafi işaretlerde böyle bir imkan yoktur.¹⁶⁸

- Garanti markaları aynı ferdi markalarda olduğu gibi kanunda belirtilen koruma süresi geçtikten sonra marka sahibinin veya onun verdiği vekilinin talebi ve yönetmelikte belirtilen ücretin ödenmesi koşuluyla garanti markaları yenilenmektedir. Coğrafi işaretler ise bir kere tescil edildikten sonra tekrar yenilenmezler.

- Garanti markasının sahibinin veya marka sahibine iktisaden bağlı olan bir işletmenin, söz konusu markayı kullanması yasak iken coğrafi işaretler hukukunda coğrafi işareti tescil ettiren kimse bu işareti kullanabilmektedir.

- Garanti markaları sadece marka sahibince yetkilendirilmiş kişilerce kullanılabilirken coğrafi işaretleri şartnamede belirtilen coğrafi bölgede ve şartnamede belirtilen özelliklere göre üreten herkes kullanabilir.

¹⁶⁸ Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 77.

- Garanti markaları Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Avustralya dahil birçok ülkede onay markası (Certification Mark) adıyla anılmakta ve coğrafi işaretler onay markaları aracılığıyla korunmaktadırlar.¹⁶⁹

Örneğin Parmigiano Reggiano peyniri ABD’de onay markası olarak tescil edilmiştir ve bu peynirin İtalya’nın Parma Bölgesi’nde üretildiğini göstermektedir. Aynı şekilde ABD’de Rokfor onay markası da Fransa’nın Rokfor kasabasında üretilen peynirler için kullanılmaktadır.¹⁷⁰ Parmigiano Reggiano peyniri ABD’de onay markası olarak korunsa bile yerel üretilen peynirlerin bazıları hala Parma Peyniri olarak piyasada yer almaktadır ve bu peynirlerin İtalya’da üretilen Parma peynirinin sahip olduğu kalite ve özelliklere sahip olan peynirler değildirler. ABD’de coğrafi işaretlere sağlanan koruma Avrupa Birliği’nin sağladığı korumaya eş değer bir koruma değildir.¹⁷¹

Kanımca coğrafi işaretlerin garanti markası veya onay markası olarak tescil edilmemeleri gerekir. Zira her ne kadar bu kavramlar bazı yönlerden birbirlerine benzeseler de sahip oldukları haklar açısından birbirlerinden farklı kavramlardır. Garanti markası sahibinin veya marka sahibine iktisaden bağlı olan bir işletmenin, ilgili markayı kullanması yasaktır. (Markalar Kanun Hükmünde Kararname 54/2. madde). Oysa coğrafi işareti tescil ettirenin sicilde belirtilen şartnamede yazan şartları yerine getirdiği sürece bu işareti kullanabilmektedir. Garanti markasını kullanmak isteyen kimse önceden marka sahibinin onayını alması gerekirken coğrafi işaretlerde böyle bir şart bulunmamaktadır. Belirtilen bu farklılıklardan dolayı coğrafi işaret olarak tescil edilebilecek kalite ve özelliklere sahip olan ürünlerin garanti markası ya da onay markası olarak tescil edilmelerinin ürünlerin ününe, karakteristik özelliklerine uzun vadede zarar verebilir.¹⁷²

¹⁶⁹ Deniz Ilgaz, ‘Coğrafi İşaretlerin Korunması, Dünyada ve Türkiye’de Durum’, **Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü, Avrupa Araştırmaları Dergisi Marmara Journal of European Studies**, Cilt:4, Sayı:2 No:1-2, 1995-1996, s. 121

¹⁷⁰ O’Connor, s. 249; Eva Gutierrez, ‘Geographical Indicators: A Unique European Perspective on Intellectual Property’, **29 Hastings International and Comparative Law Review**, Fall, 2005, s. 42.

¹⁷¹ Ivy Doster, ‘A Cheese By Other Name: A Palatable Compromise to the Conflict Over Geographical Indications’, **Vanderbilt Law Review**, April 2006, Volume 59, Issue 3, s. 879.

¹⁷² Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı** s. 76-77.

3. Ortak Markalar İle Coğrafi İşaret Kavramlarının Karşılaştırılması:

Ticaret, üretim veya hizmet işletmelerinden oluşan grubun kullandığı işarete ortak marka denir.¹⁷³ Ortak markası 556 sayılı KHK'nin 55. maddesinde düzenlenmiştir. Bu tanıma göre '*Ortak marka, üretim veya ticaret veya hizmet işletmelerinden oluşan bir grup tarafından kullanılan işaretlerdir. Ortak marka gruptaki işletmelerin mal veya hizmetlerini diğer işletmelerin mal veya hizmetlerinden ayırt etmeye yarar.*'

556 sayılı KHK'nin Uygulamasına Dair Yönetmeliğin 6. maddesinde '*Ortak Marka, üretim veya ticaret veya hizmet işletmelerinden oluşan, bir grubun mal veya hizmetlerini diğer işletmelerin mal veya hizmetlerinden ayırt etmeye yarayan işarettir*' şeklinde tanımlanmıştır.

Ortak markanın tescili için ortak marka sahipleri birlikte hareket ederler ve yenilenmesi için ortaklardan birinin başvurması yeterlidir. Ortak markayı kullanan işletmelerin oluşturduğu grup tüzel kişiliğe sahip değildir. Ortak marka bir grubun değil aynı veya ayrı gruplara dahil veya tamamen bağımsız işletmeler veya kişiler adına tescillidir.¹⁷⁴ Ortak marka, hak sahiplerine sadece markayı kullanma hakkı değil bütün hakları ve yetkileri diğer ortakların haklarıyla sınırlandırmış olarak sağlar.¹⁷⁵

Ortak markalara örnek olarak 'TARİŞ' ortak markasını gösterebiliriz. Ortak marka grup markası demek değildir. Ortak markalardan farklı grup(holding ya da konzerne) markası, iştişal konuları ne olursa olsun, bir gruba dahil, yani aynı hakimiyet altında bulunan işletmelerin varsa kendi markaları yanında, mensup oldukları grubu simgelemek için kullandıkları markadır. Örneğin Koç grubuna giren işletmelerin, kendi markalarının yanında (Arçelik, Beko vs.) kullandıkları kırmızı renkli koçboynuzu ile altındaki siyah 'Koç' adından oluşan marka bir grup markası

¹⁷³ Sert, s. 25; Şule Özdağ, **556 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 5. Maddesi Çerçevesinde Marka Olarak Tescil Edilebilecek İşaretler**, Beta Yayınları, İstanbul, 2005, s. 54.

¹⁷⁴ Sabih Arkan, **Marka Hukuku**, Cilt 1, Ankara, 1997, s. 45.

¹⁷⁵ Tekinalp, s. 353.

olup, ortak marka değildir.¹⁷⁶ Ortak markalar her türlü hukuki işleme tabidirler ve garanti markalarında olduğu gibi tabii oldukları teknik yönetmeliğin kural ve şartlarına uymak zorundadır.

Her ne kadar ortak markaların tabi olduğu teknik yönetmeliklerde üretilen malların menşei belirtilse bile tescil eden kurum coğrafi işaretlerde olduğu gibi ürünün kaynaklandığı coğrafi çevreyle ürünün karakteristik özellikleri arasında bir bağın olup olmadığına bakmamaktadır. Ayrıca böyle bir zorunluluk da yoktur. Coğrafi işaretlerin koruma süresi herhangi bir süreye tabi değilken ortak markanın korunma süresi kanunlarca süreye tabi kılınmıştır. Coğrafi işaretler devir, lisans gibi hukuki işlemlere konu olamaz iken ortak markalar her türlü hukuki işleme tabidir.¹⁷⁷

Ortak marka hükümleri ülkelerin iç hukuk kurallarına göre birbirlerinden farklı olabilir. Bazı ülkelerde coğrafi işaretler ortak markalarca korunmaktadırlar örneğin ABD’de coğrafi işaretler ortak marka hükümlerince korunmaktadırlar.¹⁷⁸

4.Endüstriyel Tasarımlar İle Coğrafi İşaret Kavramlarının Karşılaştırılması:

Endüstriler tasarımlarla coğrafi işaretleri karşılaştırdığımızda her iki kavramın birbirinden farklı olduklarını görürüz. Öncelikle bir tasarımın hukuki korumadan yararlanabilmesi için 554 Sayılı ve 24.6.1995 tarihli Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname¹⁷⁹ (EndTasKHK)’nin 5. maddesine göre ‘yeni’ ve ‘ayırt edici’ olması gerekmektedir oysa bir ürünün coğrafi işaret olarak tescil edilebilmesi için o ürünün ‘yeni’ ve ‘ayırt edici’ unsurlara sahip olması gerekmemektedir. Tasarımın tanımı 24.06.1995 tarihli EndTasKHK’nin 5. maddesinde yapılmıştır. Bu tanıma göre ‘*Tasarım, bir ürünün tümü veya bir parçası*

¹⁷⁶ Tekinalp, s. 353.

¹⁷⁷ Mota Jose Maia, ‘The Protection of Geographical Indications in Portugal’, Symposium on The International Protection of Geographical Indications, Funchal Madeira, Portugal, October 1993, **WIPO Publications**, s. 57.

¹⁷⁸ Tim Josling, ‘What is In A Name? The Economics, Law and Politics of Geographical Indications for Foods and Beverages’, **Institute For International Integration Studies Discussion Paper No 109**, January 2006, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=922267, (12.06.2007).

¹⁷⁹ R.G.27.6.1995,S.22326.

veya üzerindeki süslemenin, çizgi, şekil, biçim, renk, doku, malzeme veya esneklik gibi insan duyuları ile algılanan çeşitli unsur veya özelliklerin oluşturduğu bütünü' şeklinde tanımlanmıştır.

Tasarımların ayırt edici özeliğe sahip olması, korumanın tescille sağlanmış olması, sınai hak olmalarından dolayı coğrafi işaretlere benzeseler de birçok yönden bu iki kavram birbirinden farklıdır.¹⁸⁰

Öncelikle tasarımların koruma süresi beş yıla kadardır bu süre yenilenmez ise tasarımlar hukuken korunamazlar, Tasarımlar devredilebilir, miras ile geçebilir ayrıca lisans sözleşmesine konu olabilirler oysa coğrafi işaretler devredilemezler, miras ile geçemez ve lisansa konu olamazlar.

Tasarımların coğrafi işaret olarak tescil edilip edilemeyecekleri tartışmalıdır. Türkiye’de Simav El Halısı, Kula El Halısı, Devrek Bastonu, Görece Nazar Bocuğu coğrafi işaretlerle korunan ürünlerden birkaçıdır. Bir ürünün coğrafi işaret olarak tescil edilebilmesi için o ürün ile kaynaklandığı coğrafi bölge arasında bir bağ olmalı ve ürünün ayırt edici özellikleriyle coğrafi kökeni arasında bağlantı olması gerekmektedir. Tescil edilmiş bu ürünlerin eğer belirli bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibarıyla kökenin bulunduğu bir yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmemiş iseler bu ürünlerin coğrafi işaret olarak tescil edilmemeleri gerekir.

5.Geleneksel Bilgi ile Coğrafi İşaret Kavramlarının Karşılaştırılması:

Geleneksel bilgi geniş anlamda ele alındığında hem teknik bilgiyi hem de geleneksel kültürel eserleri içerir. Geleneksel kültürel eserler genellikle telif hakları kapsamına giren eserleri içerir. Örneğin halk masalları, müzik eserleri, geleneksel seremoniler, semboller, isimler, etnik resimler, şekiller, mozaikler, mimari eserler geleneksel kültürel eserdir. Geleneksel bilgi genetik kaynaklar, tıp, tarım, biyoçeşitlilik gibi benzer alanlarla ilgili veya onlarla birleşik teknik know-how ve diğer bilgiyi ifade eder. Örneğin patent ve ticari sır koruması kapsamına giren

¹⁸⁰ Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 77.

bilgiler geleneksel bilgilerin de kapsamına girebilir. Öte yandan, geleneksel bilgi sadece teknik alanla sınırlı olmayıp, tarımsal bilgi, ekolojik bilgi, tıbbi bilgi ve genetik kaynak bilgisini de içermektedir.¹⁸¹

Geleneksel bilgi bir topluma ait tüm bilgileri içerir. Geleneksel bilginin bütünsel bir anlamı vardır. Başka bir ifadeyle onu oluşturan unsurların tümüyle birlikte değerlendirilmelidir. Örneğin bir şamanın hastaları iyileştirme faaliyeti yaptığı danstan, giydiği elbiselerden, okuduğu dualardan, kullandığı bitki çeşitlerinden oluşan bütünsel bir niteliğe sahiptir. Bütün bu unsurlar ayrı ayrı fikri mülkiyet korumasına tabi olabilir ancak bütünsel olarak tüm bu unsurlar geleneksel bilgi olarak da korunabilmelidir.¹⁸²

Geleneksel bilginin çok eski olması gerekmemektedir bu bilgi her zaman gelişim içindedir. Bu açıdan geleneksel bilgi güncel bir bilgidir. Bazı toplumlarda bu bilgi geliştirilir, muhafaza edilir ve gelecek nesillere aktarılır. Toplamlar bu bilgiyi kendi kültürlerinin ve kimliklerinin bir parçası olarak görürler.¹⁸³

Geleneksel bilginin korunması toplumlara ekonomik bir getiri sağlamaktadır. Geleneksel bilginin korunmasıyla izinsiz kullanım, yanlış ve kötüye kullanımlar engellenmek istenmiştir. Özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından geleneksel bilginin korunması önem arz etmektedir. Geleneksel bilgi ülkelerin kültürel değerlerinin korunmasında, ekonomik ve sosyal açıdan kalkınmalarında önem taşımaktadır. Geleneksel bilginin korunmasında uluslararası anlaşmaların ve işbirliğinin önemi büyüktür. Birçok uluslararası kurum, örgüt ve ülke geleneksel bilginin korunmasıyla ilgili çalışmalar yapmaktadır. Örneğin Brezilya, Hindistan, Peru, Panama, Filipinler, Kosta Rika, Portekiz, Tayland ve Amerika Birleşik Devletleri geleneksel bilginin korunmasıyla ilgili sui generis hukuk kurallarına sahip olan ülkelerdir. Avustralya, Kanada, Kolombiya, Kazakistan, Yeni Zelanda, Rusya

¹⁸¹ Mustafa Tüysüz, 'Geleneksel Bilgiler Üzerindeki Fikri Mülkiyet Hakkının Korunması', **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, Yıl:6, Cilt:6, Sayı:2, 2006, s.20; Intellectual Property Needs And Expectations of Traditional Knowledge, WIPO Report on Fact-Finding Missions on Intectual Property and Traditional Knowledge (1998-1999), Geneva, 2001, s.25.

¹⁸² Tüysüz, s.21

¹⁸³ WIPO, Intellectual Property and Traditional Knowledge Booklet No:2, s.6

Federasyonu, Venezuela, Vietnam geleneksel bilgiyi fikri mülkiyet hukuku kurallarıyla koruyan ülkelerdir. Örneğin Kolombiya’da yerli halka ve Afro-Amerikan topluluklarının isimlerini içeren işaretlerin bu halklardan izin alınmadan tescil edilmesini yasaklamıştır. Kolombiya’da ‘Tairona’ markası ‘Tairona’ isminin yerel bir halka ait olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Ayrıca Hindistan, Venezuela, Vietnam, Meksika, Portekiz ve Rusya Federasyonu geleneksel bilgiyi coğrafi işaret tesciliyle koruyan ülkelerdir.¹⁸⁴ Madeira nakışı Portekiz’de coğrafi işaret olarak tescil edilmiştir.¹⁸⁵

Literatürde geleneksel bilginin coğrafi işaretler hukuku yoluyla korunup korunamayacakları tartışmalıdır. Öncelikle geleneksel bilgide bilgi söz konusu iken coğrafi işarete ürün söz konusudur.¹⁸⁶

İlk bakışta geleneksel bilginin korunmasında coğrafi işaretler hukukunun önemi ortaya çıksa da geleneksel bilgi ile coğrafi işaret arasında kavramsal olarak farklılıklar bulunmaktadır.

- Öncelikle geleneksel bilgide bilgi söz konusu iken coğrafi işarete ürün ya da mal söz konusudur. Geleneksel bilgi geniş anlamda ele alındığında hem teknik bilgiyi hem de geleneksel kültürel eserleri içerir. Bu açıdan ele alındığında geleneksel bilgi coğrafi işaretlerden daha geniş kapsamlıdır ve kendi içinde birçok hakkı barındırır.

- Coğrafi işaretlerde bir ürünün menşe adı ya da mahreç işareti olarak tescil edilebilmesi için o ürünün ya da malın ünlü olması gerekmektedir oysa geleneksel

¹⁸⁴ Bernard O’Connor, ‘Protecting Traditional Knowledge: An Overview of A Developing Area of Intellectual Property Law’, **The Journal of World Intellectual Property**, Volume 6, No:5, September 2003, s. 696.

¹⁸⁵ Daphne Zografos, **Can Geographical Indications Be A Viable Alternative for The Protection of Traditional Cultural Expressions?**, New Directions in Copyright Law, Volume 3, Edited By Fiona Macmillan, Kathy Bowrey, 2006, Published By Edward Elgar Publishing Ltd. UK, s. 41.

¹⁸⁶ Marion Panizzon, ‘Traditional Knowledge and Geographical Indications: Foundations, Interests and Negotiating Positions’, **NCCR Trade Working Paper, Swiss National Centre of Competence In Research, Working Paper NO:2005/01**, October 2006, <http://ssrn.com/abstract=1090861>, (25.10.2008)

bilgide sadece bazı ürünler ünlü olabilmektedir ünlü olmayan ürünler menşe adı ya da coğrafi işaret olarak tescil edilememektedirler.

Günümüzde geleneksel bilgi yürürlükte olan fikri ve sınai mülkiyet hukuku kurallarınca korunmaya çalışılsa da uygulamada çoğu kez bu kurallar yetersiz kalmaktadır çünkü geleneksel bilginin kendine özgü sui generis hukuk kuralları ile korunması gerekmektedir.¹⁸⁷

B. Coğrafi İşaretlerle Markalar Arasındaki İlişki

1. Genel Olarak:

Coğrafi işaretlerin marka olarak tescil edilmesini benimseyen hukuk sistemleri bulunduğu gibi bu yaklaşımı kabul etmeyen hukuk sistemleri de bulunmaktadır.

Coğrafi işaretlerin marka olarak tescilinin kabul edilmesi halinde bu durum coğrafi işaret ve marka arasında tescile ilişkin problemlerin doğmasına neden olacaktır.

Aynı işaretin aynı veya benzer ürünler için farklı taraflarca hem marka hem coğrafi işaret olarak tescil ettirilmesinin istenmesi durumunda öncelik hakkının kime ait olacağı sorusunun yanıtını bulmak oldukça güçtür. Tanınmış bir coğrafi işaret farklı bir ürün için marka olarak kullanılırsa o zaman tanınmış markalar için getirilen çözümün benimsenip benimsenmeyeceği tartışılabilir.

Bir coğrafi işaretin marka olarak veya bir markanın veya bir markanın coğrafi işaret olarak tesciline ilişkin farklı yaklaşımlar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

¹⁸⁷ Shivani Singhal, 'Geographical Indications and Traditional Knowledge', **Journal of Intellectual Property Law and Practice**, Volume 3, No.11, 2008, s. 736-738; Zografos, s. 55.

a)Haksız Rekabet Hukuku Hükümlerine Göre Korumada Durum:

Haksız rekabet hukukunda coğrafi işaretten oluşan veya coğrafi işaret içeren markalar eğer halkı malların menşei konusunda yanıltıyorsa o zaman bu kullanım haksız rekabet olarak nitelenecek ve bu kullanımın engellenmesi için haksız rekabet hukuku hükümlerinden yararlanılacaktır. Eğer bu kullanım halkı malların menşei konusunda yanıltmıyorsa o zaman haksız rekabet hükümlerinden yararlanılamayacaktır. Burada belirleyici unsur ticari hayatta kullanılan markaların halkı malların menşei konusunda yanıltıp yanıltmadığı hususudur.¹⁸⁸

b)Ortak veya Garanti Markası Hukuku Hükümlerine Göre Korumada Durum:

Coğrafi işaretlerin ortak veya garanti markası olarak tescil edilip korundukları sistemlerde çıkan uyuşmazlıklar marka hukukunun genel ilkelerine göre çözümlenmektedir. Böylece çıkan uyuşmazlıklarda öncelik ilkesi gereği markasını ilk önce tescil ettiren veya kullanan kişilerin markaları korunmakta markasını daha sonra tescil ettirmek isteyenlerin talepleri kabul edilmemektedir.¹⁸⁹

c)Tescilli Coğrafi İşaret Olarak Korumada Durum:

Coğrafi işaretlerin tescilli coğrafi işaret ve menşe adı olarak tescil edilip korunduğu hukuki sistemlerde markalar ve coğrafi işaretler arasında çıkan uyuşmazlıklarda uygulanacak kuralları belirlemede ülkelerde uygulanmakta olan kurallar belirleyici olmaktadır. Markalara coğrafi işaretlere göre öncelik tanıyan sistemlerde önceden tescil edilen marka sonradan tescil talebinde bulunulan coğrafi işaretin tescil talebini engellemektedir. Coğrafi işaretlere markalara göre öncelik tanıyan sistemlerde ise önceden tescil edilen marka coğrafi işaret tescil edildikten sonra sicilden terkin edilmekte ya da önceden tescil edilmiş olan marka eğer iyi niyetle tescil edilmiş veya uzun yıllardır kullanılmakta olup tanınan marka seviyesine ulaştıysa o zaman markalar ile coğrafi işaretlerin bir arada kullanılabilmesi mümkün

¹⁸⁸ (SCT/5/3), s. 16

¹⁸⁹ (SCT/5/3), s. 16.

olmaktadır. Bu etkenler değerlendirilirken her somut olayın özellikleri dikkate alınmalıdır.¹⁹⁰

d)İdari Düzenlemelere Göre Korumada Durum:

İdari düzenlemeler coğrafi işaretler ve markalar arasında çıkan uyuşmazlıklara doğrudan etki yapmamaktadırlar. Bu sisteme göre coğrafi işaretleri koruyan düzenlemelerde bazı coğrafi işaretlerin bazı ürünler için kullanılamayacağına hükmedilmiştir. Haksız rekabet hukuku kurallarının yetersiz kaldığı durumlarda idari düzenlemelere başvurulabilmektedir. Bu durumlar örneğin TRIPs Sözleşmesinin şarap ve alkollü sert içkiler ile ilgili 23. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen durumlardır.¹⁹¹

2. Coğrafi Yer Adlarının Marka Olarak Tescili:

Coğrafi yer adları ancak istisnai durumlarda marka olarak tescil edilip korunmaktadır. Eğer coğrafi ad fantezi bir ad haline dönüştüyse veya kullanımı sonucu ikincil bir anlam kazananmış ise o zaman ürünlerin menşesine ilişkin yanıltıcı bir durum oluşturmadıkları sürece bireysel marka olarak tescil edilip kullanılabilirler. Örneğin muz için Antartika markası kullanılabilir çünkü ‘Antartika’ ifadesi tüketicileri ürünün menşei konusunda yanıltmamaktadır. Birçok ülkede fantezi isim haline dönüşen veya kullanımı sonucu ikincil anlam kazanan yer isimleri marka olarak tescil edilmiştir bu markalara örnek olarak Hollanda markası ‘Etna’ bacalar için, ‘Malta Heineken’ bira için, ‘Sarı Nehir’ Fransız çiçekleri için, ‘Neva Nehri’ Alman alkollü içkileri için, ‘Londra Rıhtımı’ Hollanda’da tütün için, ‘Karadeniz’ Brüksel’de alkollü içkiler için tescil edilmiştir. Ayrıca bazı farklı ülkelerde aynı coğrafi yer adları marka olarak farklı mal ve hizmet çeşitleri için kullanılmaktadır. Örneğin dünyanın en büyük gölü olan ‘Baikal’ gölü Rusya’da birçok firma tarafından farklı ürünler için marka olarak tescil edilmiştir. İsviçre’de ise ‘Baikal’ ismi marka olarak biralara ve sodalar için kullanılmaktadır. ‘Adriyatik’ ismi ise Slovenya’da metal mobilyalar için tescil edilmiş iken Almanya’da eldivenler

¹⁹⁰ (SCT/5/3), s. 17.

¹⁹¹ (SCT/5/3), s.16.

için tescil edilmiştir. ‘Baltık’ ismi ise Almanya Münih’te saç losyonları için marka olarak kullanılmakta iken, Hamburg’da klimalar için kullanılmaktadır.¹⁹²

Fakat bazı coğrafi yer adları birçok ülkede marka olarak tescil edilip kullanılması yasaklanmıştır. Örneğin İsviçre’de ‘Alaska’ ifadesinin içecekler, Peru’dan gelmeyen tatlılar için ‘Cusco’ ifadesi marka olarak tescil edilmemiştir. Rusya Federasyonu’nda ise ‘Sir Kent’ markası çay ürünleri için tescil edilmemiştir. Rus yetkililer her ne kadar İngiltere’de bulunan Kent şehrinin çay üretimi konusunda dünyada tanınan bir şehir olmamasına rağmen tüketicileri çayın menşei konusunda yanıltılabileceği gerekçesiyle ‘Sir Kent’ ifadesini çaylar için marka olarak tescil etmemişlerdir.¹⁹³

Kanada’da Şili’den bir şarap üreticisi ‘Leyda’ markasını şaraplar için tescil ettirmek üzere başvurmuştur. Şili Leyda Vadisinden iki şarap üreticisi bu başvuruya itiraz etmişlerdir. Yerel mahkeme Kanada’daki ortama tüketicilerin ‘Leyda’ işaretini Şili’de şarap üretimi yapılan bir yer olarak algılamayacakları gerekçesiyle bu talepleri reddetmişlerdir. Kanada Federal Mahkemesi ise verdiği kararda Kanada’da ortama tüketicilerin yerin ismi ile ürün arasında bir bağ kurup kuramayacakları kıstasını dikkate almayarak, haksız kazanç sağlamak isteyen üreticilerin başka bir ülkede ürettiği ürün ile bilinen yer isimlerinin marka olarak tescil edilerek bu kişilerin tekeline verilemeyeceğini belirterek yerel mahkemenin kararını bozarak ‘Leyda’ markasını şaraplar için tescil ettirmemiştir. Verilen karardan anlaşılabileceği üzere sadece ülkede o yer adının ürünü çağrıştırıp çağrıştırmadığına bakılmadığı genel olarak tescili istenen yerin herhangi bir ürün ile ünlü olup olmadığının mahkeme tarafından dikkate alınması isabetli olmuştur.¹⁹⁴

Doğrudan kaynak işaretleri değil dolaylı kaynak işaretleri olan malın kaynağını dolaylı olarak gösteren işaretler de eğer tüketicileri malın menşei konusunda yanıltıyorlarsa bu işaretlerin de marka olarak tescil edilmeleri

¹⁹² O’Connor, **The Law of Geographical Indications**, s. 111-112

¹⁹³ O’Connor, **The Law of Geographical Indications**, s. 111.

¹⁹⁴ Toni Polson Ashton, ‘The Canadian Prohibition Against Registrability of Words Clearly Descriptive of Origin’, **Journal of Intellectual Property Law And Practice**, Volume 3, No.7, 2008, s. 427-428.

yasaklanmıştır örneğin Polonya Marka Ofisi ise Romanya’da üretilen votkalar için ‘Stalinskaya’ markasının tescil edilmesi ve kullanılması halinde bu markanın Rusya’yı ve Stalin’in ülkesi olan Gürcistan’ı çağrıştıracak ve tüketicilerin votkanın menşei konusunda yanılabileceklerini düşünerek ‘Stalinskaya’ markasının tescil talebi reddedilmiştir.¹⁹⁵ Aynı şekilde İskoçya’da üretilmeyen viskilerin üzerinde İskoçya’yı hatırlatan ekose işaretlerinin ve Loch Ness¹⁹⁶ ifadesinin marka olarak tescil edilme talebi ve Milano Mahkemesi tarafından reddedilmiştir.¹⁹⁷ İsviçre’de Beşinci Cadde Belçika kökenli güzellik ürünleri için, Big Ben Hollanda kökenli tekstil ürünleri için, Lima İtalyan oyuncak trenleri için, Florida Amerikan menşei olmayan içecekler için marka olarak tescil edilmemişlerdir.¹⁹⁸ Fakat ülkeler arasında coğrafi yer isimlerinin marka olarak tescil edilmeleri konusunda uygulamada farklılıklar bulunmaktadır örneğin İsviçre’de ve Avusturya’da Florida markası Amerikan kökenli olmayan içecekler için tescil edilmezken Hollanda ve Almanya’da tescil edilmişlerdir.¹⁹⁹

Marka benzeri kullanımla ilgili verilen mahkeme kararlarından biri de ‘Swiss Chalet’ davasıdır. İngiliz firması Cadbury İngiltere’de ürettiği çikolataların üzerinde ‘Swiss Chalet’ ifadesini kullanmıştır. Ürettiği çikolatanın ambalajında İsviçre’de bulunan karlı Matterhorn dağının ve bir dağ evinin resmi bulunmaktadır. İngiltere’de açılan davada İsviçre çikolataları, ‘Swiss Chocolate’ işaretini korumakla yükümlü olan The Chocosuisse Union des Fabricants Suisses de Chocolat (Chocosuisse), çikolata üreticileri olan Suchard ve Lindt, Cadbury firmasına ‘Swiss Chalet’ ismini ürettiği çikolatalarda haksız şekilde kullandığı gerekçesiyle dava açmıştır. Davada hakim davacıların ürünlerinin korumaya değer itibarlı, ünlü ürünler olup olmadıklarını incelemiştir. Hakim davacıların ürettikleri çikolatanın ünlü ve bilinen çikolatalar olduğu ve diğer çikolatalardan farklı kaliteye ve özelliklere sahip

¹⁹⁵ Marcin Ozog, ‘Stalinskaya: The Uneasy Case of Offensive Trade Mark Registration’, **Journal of Intellectual Property Law and Practice**, Volume 4, No.5, 2009, s. 360.

¹⁹⁶ Less Noch İskoçya’da bulunan bir göldür. http://en.wikipedia.org/wiki/Loch_Ness, (06.08.2009)

¹⁹⁷ Gianluca Villa La, The Protection of Geographic Denominations in Italy, Protection of Geographic Denominations of Goods and Services Edited by Herman Cohen Jehoram, Monographs on Industrial Property and Copyright Law 3, Sijthoff & Noordhoff 1980, Alphen aan den Rijn, The Netherlands Germantown, Maryland, USA, s. 44; Florent Gevers, ‘Geographical Names and Signs Used As Trade Marks’, **EIPR**, Volume 12, No 8, 1990, s. 287.

¹⁹⁸ Marco Bundi, ‘Swiss Trade Marks Practice on Misleading Geographical Indications’, **Journal of Intellectual Property Law and Practice**, Volume 3, No.4, 2008, s. 265.

¹⁹⁹ Bundi, s. 262-263.

olduğuna karar vermiştir. Halkın çoğu İsviçre Çikolatasının belirli bir üne ve kaliteye sahip olduğunu bilmektedir. İkinci olarak ise üretilen çikolatalarda ‘Swiss Chalet’ ibaresinin kullanılmasının tüketicileri ürünün menşei konusunda yanıltıp yanıltmayacağı mahkeme tarafından incelenmiştir. Mahkeme İsviçre’de çikolata yapımında belirtilen kurallara uymadan İngiltere’de üretilen çikolataların üzerinde ‘Swiss Chalet’ ibaresinin kullanılmasının tüketicileri yanıltacağını gerekçesi ile davada haksız fiil suçunun işlendiğine karar vermiştir.²⁰⁰

Bulgaristan’da ‘Ouzaki Zorbas’ etiketiyle pazara sunulan içkinin Yunanistan’da ünlü olan Ouzo içkisiyle benzer olduğu ve Bulgaristan’da üretilen içkinin tüketiciler tarafından Ouzo içkisi ile karıştırılabileceği gerekçesiyle firmaya davada haksız rekabet hükümlerinin şartlarının olduğu gerekçesiyle para cezası vermiştir.²⁰¹

a) Avrupa Birliği Adalet Divanı Kararları Çerçevesinde Coğrafi İşaret ve Marka Arasındaki İlişki:

(1) Chiemsee Kararı:

Markalar ve coğrafi işaretler arasındaki ilişkiyi açıklayan önemli Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) kararlarından biri Chiemsee kararıdır.²⁰²

Chiemsee Bavyera’da bulunan en büyük gölün adıdır. Gölün çevresi turizm açısından önemli bir bölgedir ve gölde sörf gibi spor dalları yapılmaktadır. Windsurfing Chiemsee firması Chiemsee gölünün yanında kurulmuştur ve spor giysileri, ayakkabıları ve diğer sportif eşyaları satmaktadır fakat sattığı bu mallar başka yerde üretilmektedir. 1992-1994 tarihleri arasında Windsurfing Chiemsee

²⁰⁰ Elizabeth Stuart, ‘Case Comment Passing Off- ‘Swiss Chalet’ For Chocolate- Class of Goods As Swiss Chocolate’, **EIPR**, Volume 20, No 2,, 1998,s.24-26; Norma Dawson, ‘Locating Geographical Indications: Perspectives from English Law’, **Trademark Reporter**, Volume 156, 2000, s. 609-610.

²⁰¹ Ouzaki’s not Ouzo—and it’s not Greek Either, http://www.marques.org/class46/Default.asp?D_A=20100114&XID=BHA1619#1619, (16.02.2010).

²⁰² Windsurfing Chiemsee Productions- und Vertriebs GmbH (WSC)/Boots – und Segelzubehör Walter Huber und Franz Attenberger, 4.5.1999, C- 108/97 ve C-109/97, <http://curia.europa.eu> (16.02.2010)

firması ‘Chiemsee’ markasını şekil markası olarak tescil ettirmiştir. Alman Otoriteleri ‘Chiemsee’ yer ismini coğrafi işaret olarak değerlendirdikleri için ‘Chiemsee’ ifadesinin marka olarak tescil edilemeyeceğine hükmetmişlerdir fakat ‘Chiemsee’ ifadesi ile birlikte şekil ve grafiklerle birlikte ‘Chiemsee’ şekil markasının tescil edilebileceğine karar vermişlerdir. Bay Huber ise 1995 yılından beri Chiemsee yakınlarındaki bir kasabada spor giysileri satmaktadır. Sattığı mallarda ‘Chiemsee’ işareti yer almaktadır fakat Bay Huber’in ‘Chiemsee’ markasının üzerinde bulunan grafikler Windsurfing Chiemsee firmasının kullandığı grafiklerden farklıdır.

Bay Attenberger ise Chiemsee bölgesinde ‘Chiemsee’ markalı spor giysileri satmaktadır fakat sattığı giysilerde Windsurfing Chiemsee firmasının kullandığı grafiklerden farklı şekil ve grafikler kullanmıştır.

Windsurfing Chiemsee firması açtığı davada Bay Huber ve Attenberger’in kullanmakta olduğu ‘Chiemsee’ markalarının kendi kullanmakta olduğu markasına benzer olduğu ve kendi kullandığı markasını 1990 yılından beri kullandığını bu nedenle tüketiciler arasında bilinen ve tanınan bir marka olduğunu iddia etmiştir. Davalılar ise ‘Chiemsee’ ifadesinin coğrafi kaynağı gösteren bir işaret olduğunu ve bu kelimenin kullanımının herkes tarafından tanındığını ve bu işaretin farklı şekillerde başkaları tarafından kullanılmasının karıştırma ihtimali oluşturmayacağını belirtmişlerdir. Windsurfing Chiemsee firması 89/104 sayılı Marka Yönergesi’nin 3. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendine göre sadece malın menşeyini belirten ve yer ile özdeşleşmiş coğrafi yer isimlerinin marka olarak tescil edilemeyeceğini belirterek Chiemsee bölgesinde birçok firmanın Chiemsee markasını kullanarak mallar ürettiklerini fakat üretilen bu malların Chiemsee bölgesi ile özdeşleşmediklerini ve bu bölgenin spor giysileri üretmek ile ünlenen bir bölge olmadığını belirtmiştir.

Münih Eyalet Mahkemesi ise önüne gelen bu davayı Avrupa Toplulukları Adalet Divanına 89/104 sayılı Marka Yönergesi’nin 3. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendinin ve aynı Yönerge’nin 3. maddesinin 3. fıkrasının yorumlanması için ABAD’na ön karar için göndermiştir. ABAD vermiş olduğu kararda Yönerge’nin 3.

maddesinin 1. fıkrasının (c) bendine göre coğrafi yer adı taşıyan markaların hepsinin tescil talebinin reddedilemeyeceğini bu markaların ilgili halk kitlesine coğrafi menşei olarak bilinir olmaması durumunda veya ürünlerin kaynağına ilişkin coğrafi işaret olarak algılanmamaları durumunda tescil edilebileceklerini belirtmiştir. Marka olarak tescili talep edilen coğrafi yer isimleri işaret ettikleri malların kaynaklandığı coğrafi yeri gösteriyorsa veya gelecekte gösterme ihtimali varsa o zaman coğrafi yer isimlerinin marka olarak tescil edilemeyeceğini belirtmiştir. Bu durumda hakim yetkili makamların marka olarak tescili talep edilen coğrafi yer isimlerinin halk içinde ilgili ürün kategorisi ile bağlantılı bir yeri belirtip belirtmediğine veya böyle bir bağlantının ileride oluşup oluşmayacağına bakılması gerektiğini belirtmiştir. Bu durum tespit edilirken tüketicilerin coğrafi yer adını bilip bilmediğine, bu isim ile tanımlanan yerin niteliklerine ve ilgili ürün kategorisine bakılmasının gerektiğini belirtmiştir.

ABAD verdiği kararda 89/104 sayılı Marka Yönergesi'nin 3. maddesinin 3. fıkrası çerçevesinde kullanım yolu ile kazanılan ayırt edicilik ile ilgili açıklamalarda bulunmuştur. Mahkeme kullanım yolu ile kazanılan ayırt ediciliğin kanıtının, markanın kullanım yolu ile satıcının mallarına işaret edip etmemesi ve bu sayede ikincil bir anlam kazanıp kazanmaması durumuna göre değiştiğini belirtmiştir. Özellikle çok iyi tanınan bir coğrafi işaretin Yönergenin 3. maddesinin 3. fıkrasına göre ayırt edici duruma gelebilmesi için kullanımın uzun süreli ve yoğun olması gerekmektedir. Bir isim coğrafi işaret olarak belirli mal grupları için tüketiciler arasında biliniyorsa bu coğrafi işareti bu mal grupları için marka olarak tescil ettirmek isteyen firma coğrafi işaretin uzun süreli ve yoğun kullanım sonucu ayırt edicilik kazandığını kanıtlaması gerekmektedir. ABAD 'Chiemsee' kararında kullanım ile elde edilen ayırt ediciliğin belirlenmesinde önemli kriterler belirlemiştir. Markanın Pazar payı, markanın birçok yerde uzun süreli yoğun kullanımı, markanın tanıtımı için firmanın yaptığı yatırım, markayla ilgili ürünlerin belirli bir işletmeden geldiğini anlayan ilgili çevrenin oranı, endüstri ve ticaret odalarının ve diğer meslek birliklerinin açıklamaları kullanım yolu ile elde edilen ayırt ediciliğin belirlenmesinde kullanılan önemli kriterlerdir. ABAD verdiği kararda bu belirleme yapılırken yetkili otoritelerin eğer gerekli görürlerse anketler düzenleyebileceklerini

belirtmiştir. ABAD kararında kullanım yolu ile elde edilen ayırt ediciliğin belirlenmesinde kullanılacak olan en önemli kriterin tescili istenen coğrafi işaretin tescil talebine konu olan malı diğer işletmelerin mallarından ayırt etmeye uygunluğu olduğunu belirtmiştir.²⁰³

Chiemsee kararından sonra verilen birçok karar Chiemsee davasında belirtilen kriterlere paralel olarak verilmiştir. Avrupa Birliği Marka ve Tasarım Tescil Ofisi ‘Oldenburger’ şehir adının süt ürünleri için yapılan marka başvurusunu ‘Oldenburger’ şehrinin tarım ve hayvancılıkla ilgili bir şehir olduğu ve burada üretilen birçok tarım ürününün ‘Oldenburger’ coğrafi işaretini taşıdığı gerekçesi ile bu marka başvurusunu reddetmiştir.²⁰⁴ Avrupa Birliği İlk Derece Mahkemesi ise bu karara uymuştur.²⁰⁵

Avrupa Birliği Marka ve Tasarım Tescil Ofisi ‘Cloppenburg’ ismini hizmet markası olarak tescil edilme talebini ‘Cloppenburg’ isminin Aşağı Saksonya’da bulunan şehir ismi ile benzer olduğu gerekçesi ile reddetmiştir. Avrupa Birliği İlk Derece Mahkemesi ise verdiği kararda Almanya’da bulunan Cloppenburg şehrinin küçük bir yer olduğunu ayrıca bu şehrin o bölgede üretilen herhangi bir ürün ile özdeşleşmediğini, tescili talep edilen hizmet markası ile ilgili perakendecilik sektörünün bu şehirde bilinen ve tanınan bir sektör olmadı gerekçesiyle Avrupa Birliği Marka ve Tasarım Tescil Ofisi’nin verdiği kararı bozmuştur.²⁰⁶

Chiemsee davasında belirtilen kriterler ayrıca Avrupa Birliği Marka ve Tasarım Tescil Ofisi’nin verdiği kararlarda da uygulanmıştır. ‘Arcadia’ markası Avrupa Birliği Topluluk Markası olarak şarap, içki ve likörler için tescil talebinde bulunulmuştur fakat bu talep Arcadia Bölgesi’nin Yunanistan’da şarapçılık ile bilinen bir yer olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.²⁰⁷

²⁰³ Sevilay Uzunallı, **Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Markanın Köken Ayırt Etme İşlevi İle Bağlantılı Kavramların Yorumu**, Çağa Hukuk Vakfı Yayınları, 2007, s. 120.

²⁰⁴ R 826/2000-3, http://oami.europa.eu/LegalDocs/BoA/2000/en/R0826_2000-3.pdf, (16.02.2010).

²⁰⁵ Nordmilch eG/OHIM, T-295/01 <http://oami.europa.eu/en/mark/aspects/pdf/JT010295.pdf>, (16.02.2010).

²⁰⁶ Peek & Cloppenburg KG/ OHIM, T-379/03, <http://oami.europa.eu/en/mark/aspects/pdf/JT030379.pdf>, (16.02.2010).

²⁰⁷ R 246/1999-1, http://oami.europa.eu/LegalDocs/BoA/1999/en/R0246_1999-1.pdf, (16.02.2010).

Avrupa Birliği Marka ve Tasarım Tescil Ofisi'nin 'Richmond Specials' markasının tescil talebiyle ilgili verdiği kararda Chiemsee kararında belirtilen kriterleri uygulamıştır. Marka tescil başvurusunu inceleyen makam Amerika Birleşik Devletlerinde bulunan 'Richmond' ilinin tütün üretimi ile bilinen ve tanınan bir şehir olduğunu ve bu nedenle tütün ürünleri için 'Richmond' isminin tanımlayıcı olduğu gerekçesiyle bu başvuruyu reddetmiştir. Birinci Temyiz Kurulu ise tütün üretiminin şehirlerde değil kırsal kesimde yapıldığını Richmond ilinin her ne kadar tütün üretimi ile bilinen bir şehir olsa da esasen Richmond ilinin değil Virginya Eyaletinin tütün üretimiyle bilinen ve tanınan bir yer olduğu ve sigara için Avrupalı üreticilerin Virginya Eyaletini Amerikan tütünü ile özdeşleştireceği gerekçesi ile marka tescil başvurusunu coğrafi olarak tasviri olduğu gerekçesi ile reddedilmemesi gerektiğine karar vermiştir.²⁰⁸

(2) Gerri/Kerry Kararı:

ABAD'ın coğrafi işaretler ve markalar arasındaki ilişkiyi belirlemede verdiği önemli kararlardan biri de Gerri/Kerry kararıdır. Davacı Gerolsteiner Brunnen firması Münih Yerel Mahkemesinde davalı Putsch firmasına markasını ihlal ettiği gerekçesiyle dava açmıştır. Davacı alkolsüz içkiler için tescilli olan 'Gerri' markasının sahibidir. Davalı ise Almanya'da 1990'lı yılların ortasından beri 'Kerry Spring' isimli etiketlerle alkolsüz içecekler satmaktadır. Bu içecekler İrlanda'da bulunan Kerry, Ballyferitter'de İrlandalı firma Kerry Spring Water tarafından üretilmektedir. Kerry Spring Water firması ise içeceklerde kullandığı suyu Kerry Spring isimli kaynaktan almaktadır. Münih Yerel Mahkemesi davalıyı haklı bularak davacıya 'Kerry Spring' etiketini ürünlerinde kullanmaması gerektiğine hükmetmiştir. Davalı tarafından yapılan temyiz başvurusunda Münih Temyiz Mahkemesi kararı bozarak 'Gerri' markası ile 'Kerry Spring' arasında herhangi bir karıştırma ihtimalinin olmadığına karar vermiştir. Bu karardan sonra Gerolsteiner Federal Mahkemeye temyiz başvurusunda bulunmuştur. Alman Federal Mahkemesi

²⁰⁸ R 329/2002-1, http://oami.europa.eu/LegalDocs/BoA/2002/en/R0329_2002-1.pdf, (16.02.2010); Burkhardt Goebel, 'Geographical Indications and Trademarks in Europe', **The Trademark Reporter**, November December 2005, s.1170.

‘Gerri’ markası ve ‘Kerry Spring’ arasında karıştırma tehlikesi olduğunu belirterek davayı ön karar için ABAD’a göndermiştir. Alman Federal Mahkemesi Adalet Divanı’na Alman Marka Kanunu’nun 23. paragrafına uyarlanmış olan 89/104 sayılı Marka Yönergesi’nin 6. maddesinin, işaretin marka benzeri kullanımı durumunda da uygulanabilir olup olmadığını sormuştur. Alman Federal Mahkemesi ayrıca marka benzeri kullanımın ticaret ve sanayide dürüstçe kullanılmaları şartının değerlendirilmesinde dikkate alınması gereken bir şart olup olmağıyla ilgili soruyu da ABAD’a yöneltmiştir. ABAD vermiş olduğu kararda 89/104 sayılı Marka Yönergesi’nin 6. maddesinin uygulama alanının tespiti için marka benzeri kullanımın önemli olmadığını, 89/104 sayılı Marka Yönergesi’nin 6. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinin işaretlerin muhtemel kullanımları ile ilgili bir ayırım yapmadığını belirtmiştir. İlgili maddenin uygulanabilmesi için işaretin coğrafi işaret gibi maddede belirtilen özelliklerle ilgili olması yeterlidir. ABAD 89/104 sayılı Marka Yönergesi’nin 6. maddesinde belirtilen ticaret ve sanayide dürüstçe kullanılma şartlarının belirlenmesinde her somut olayın ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiğini ve bu değerlendirmenin ulusal mahkemelerce yapılması gerektiğine hükmetmiştir. Davada Alman Federal Mahkemesi tüketicilerin ‘Kerry Spring’ etiketli ürünleri sipariş verirken kelimeyi kısaltarak sadece ‘Kerry’ dediklerini bu nedenle ‘Gerri’ markası ve ‘Kerry Spring’ arasında sözel bir benzerlik olduğunu belirtmiştir. ABAD verdiği kararda AB’ne üye 15 ülke olduğunu bu nedenle Birlikte bir üye ülkede tescilli markası ve diğer üye ülkenin coğrafi işareti arasında belirli bir fonetik benzerliğin mevcut olması olasılığının büyük olduğunu ve bu olasılığın Birliğin genişlemesi ile birlikte daha da artacağını belirtmiştir. Olayda fonetik benzerliğin değil şekilsel benzerliğe dikkat edilmesi gerektiği davalının ürettiği ürünlerin şişelerinin şekil olarak davacının ürünleriyle Yönerge’nin 6. maddesi anlamında benzer olup olmadığına bakılması gerektiği belirtilmiştir. Mahkeme sorulan sorulara cevap olarak bir üye ülkede tescilli marka ile diğer üye ülkenin coğrafi işareti arasında fonetik benzerlik olması durumunda marka sahibinin Yönerge’nin 5. maddesinde belirtilen imkânlardan yararlanabilmesi için kullanımın ticaret ve sanayide dürüstçe olmaması gerekmektedir. Kullanımın dürüst olup olmadığını ulusal mahkemeler belirleyecektir.²⁰⁹

²⁰⁹ Gerlsteiner Brunnen GmbH & Co/Putsch GmbH, C-100/02, <http://curia.europa.eu>, (16.02.2010)

ABAD'ın konuyla ilgili verdiği kararı incelediğimizde bir üye ülkenin coğrafi işaretinin diğer üye ülkeden gelen marka ile tesadüfi olarak çatışması halinde, buna marka sahipleri katlanmak zorunda kalacağı sonucuna varmaktayız. Bu düşünceden hareket edildiğinde marka hakkı ihlalinin ancak coğrafi işaret altında satılan ürünlerin ambalajında bilinçli olarak marka altında satılan ürünle bağlantı kurulması durumunda söz konusu olabileceği sonucu çıkmaktadır. Dava konusu olayda ise coğrafi bölgeden elde edilen ürünün kendisi için değil, bu üründen elde edilen meyveli tatlı içecek için coğrafi işaretin kullanılması söz konusu olmuştur. 'Kerry Spring' işareti maden suyu için coğrafi köken işaretidir. Olayda ise bu işaret 'Kerry Spring' maden suyundan elde edilen meyveli tatlı içecekler için kullanılmıştır. Serinletici içecek için 'Kerry Spring' coğrafi işaretinin kullanılmasına yönelik menfaatin, İrlandalı maden suyu kaynağı 'Kerry Spring'den elde edilen maden suyu ile aynı kapsamda korunmaya değer olarak değerlendirilmesi ABAD'ın coğrafi işaretin serbest kullanım alanını oldukça geniş yorumladığının göstergesi olmuştur.

210

b) Coğrafi İşaretlerin İşaret Ettikleri Mallar Dışında Başka Mal Türleri İçin Marka Olarak Tescil Edilip Edilemeyeceği:

Coğrafi işaretler ile markalar arasındaki ilişki belirlenirken coğrafi işaretlerin işaret ettikleri mallar dışında başka mal türleri için marka olarak tescil edilip edilemeyeceğidir. Özellikle dünya çapında ün kazanmış coğrafi işaret adları farklı mal türleri için marka olarak tescil edilmektedirler. Şampanya coğrafi işareti parfümler, bisküviler için marka olarak tescil edilmiştir. Uygulamada görülen davalarla bu konu açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır. Delos ve Cantreau firmaları Şampanya menşe adını 'Biscuits Champagne' ve 'Boudoirs Champagne' olarak bisküviler için kullanmaktadır Paris Mahkemesinde açılan davada Şampanya menşe adının bisküviler için kullanılmasının durdurulması istenmiştir. Davada davalı firmalar bisküvi satışlarının 1986'dan beri azaldığını ve Şampanya menşe adının bisküviler için kullanılmasının Şampanya menşe adına zarar vermediğini

²¹⁰ Uzunallı, s. 149-150.

belirtmişlerdir. Fakat Paris Mahkemesi davalıların iddialarını geçerli bulmayarak Şampanya menşe adının bisküviler için kullanılmasını yasaklamıştır.²¹¹

‘Elderflower Champagne’ davası konuyla ilgili diğer bir davadır.²¹² Davalılar İngiltere’de ‘Elderflower ve Champagne’ etiketini ürettikleri alkolsüz içecekler üzerinde kullanmaktadır. Ürettikleri ürünlerin şişesi ve mantarı Şampanya coğrafi işaretiyle benzerlik göstermektedir. İngiltere’de görülen davada mahkeme Advocaat Davasında²¹³ belirlenen (passing off) haksız rekabet şartlarının oluşup oluşmadığını incelemiştir. Bu şartlar

- a) yanlış beyan,
- b) yapılan beyan tacir tarafından ticari yaşamında yapılmalıdır,
- c) tacirin sunduğu mal veya hizmetlerin tüketicilerinin nihai olması,
- d) başka bir tacirin iş veya ticari itibarını zarar vermiş olması,
- e) açılan davada davacının davalının bu fiilinden dolayı zarara uğramış veya uyaracak durumda olması gerekmektedir.

Yüksek Mahkeme davada ilk dört şartın gerçekleştiğini fakat son şart olan davacıların davalının fiilinden dolayı zarar gördüğü veya görecekt ihtimalinin olması durumunun olayda gerçekleşmediğini belirtmiştir. Mahkeme verdiği kararda gerekçe olarak ise davalının ürününün alkolsüz içecek olduğu ve gerçek şampanyadan daha ucuz olduğunu bu nedenle çok az tüketicinin davalının ürettiği malları yanlışlıkla alacağını ve tüketicilerin yanılmayacağını ve bu nedenle davacının herhangi bir zarara uğramadığını belirterek haksız fiilin şartlarının gerçekleşmediğine hükmetmiştir. Yüksek Mahkeme ise bu kararı bozarak tüketicilerin ürünle ilgili olarak yanılma ihtimalinin olmamasının gerçekçi olmadığını çünkü davacının işinin büyüyebileceği ihtimalinin olduğunu belirtmiştir. Mahkeme verdiği kararda tüketiciler davalının ürünlerinin şampanya içeceği olmasa da şampanya ile ilişkilendirilebileceğine ve davacının fiilinin davalının isminin ayırt ediciliğine ve

²¹¹ O’Connor, **The Law of Geographical Indications**, s. 173-174.

²¹² Taittinger SA And Others v. Allbev Ltd And Another 641 FSR (1993)

²¹³ Erven Warnink v. J Townend & Sons (Hull) Ltd. (1980) RPC 31; Malcom Todd, ‘The Protection of Geographical Indications In The United Kingdom’, Symposium On The International Protection of Geographical Indications, Organized By WIPO in Cooperation With The Ministry of Industry and Energy of Portugal, Funchal Maderia, Portugal, 13-14 October 1993, **WIPO Publication**, Geneva 1994, s.202.

itibarına zarar verdiğini gerekçesiyle ‘Champagne’ coğrafi işaretini sattığı ürünlerde kullanamayacağına karar vermiştir.²¹⁴ Mahkeme verdiği kararda tüketicilerin karıştırma ihtimali değil ürünleri benzetme, ilişkilendirme ihtimali üzerinde durmuştur.²¹⁵

Diğer bir dava ise YSL Champagne davasıdır. Fransa’da Yves Saint Laurent firması ürettiği yeni parfümde Champangne coğrafi işaretini kullanmaktadır. Bu durumu fark eden Institut National des Appellations d’Origine (INOA), the Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne (CIVC), Moët & Chandon ve Champagne Lanson üreticileri ile birlikte 14 Haziran 1993 tarihinde Yves Saint Laurent firmasına dava açmıştır. Temyiz Mahkemesi ilk derece mahkemesinin kararına uyarak firmanın ‘Champagne’ etiketli ürünleri kullanımını yasaklamıştır ayrıca Yves Saint Laurent firması tarafından tescil ettirilen ‘Champagne’ markasının sicilden terkinine karar vermiştir.²¹⁶

Konuyla ilgili bir diğer dava örneği ise ‘Darjeeling’ davasıdır. Paris Yüksek Mahkemesi tarafından 22 Kasım 2006 tarihinde verilen kararda Fransa’da çayla ilgili olan ‘Darjeeling’ coğrafi işareti çay markası olarak değil çaydanlık markası olarak tescil edilmiştir. Davada ‘Darjeeling’ coğrafi işareti Fransa’da ve AB’de korunan bir coğrafi işaret olmasa da dünya çapında bilinen ve tanınan bir çay türüdür bu nedenle hakim verdiği kararda TRIPs hükümlerini uygulamıştır. Kararda ‘Darjeeling’ markasının kullanımının ve tescilinin marka sahibinin coğrafi işaretin ününden

²¹⁴Todd, s. 203-204.

²¹⁵ Frederick Mostert, ‘Unauthorized Use Of Geographical Indications On Non-Competing Goods’, Symposium On The International Protection of Geographical Indications, Organized By WIPO in Cooperation With The Government of Australia and The Victorian Wine Industry Association, Melbourne, Australia, 5-6 April 1995, **WIPO Publication**, Geneva 1995, s. 200-201.

²¹⁶ Mostert, ss. 201-202; Elisabeth Logeais, ‘Case Comment France Appellations of Origin Scope of Protection of Appellations of Origin’, **EIPR**, Volume 16, No. 4, s. 74-75; Alberto Francisco Ribeiro de Almeida, ‘Key Differences Between Trade Marks and Geographical Indications’, **EIPR**, Volume 30, No 10, 2008, s. 409.

haksız şekilde yararlanmasına yol açtığına hükmetmiş, haksız rekabet şartlarının oluştuğuna karar vermiştir.²¹⁷

3. Türk Marka Mevzuatına Göre Coğrafi İşaretler ve Markalar Arasındaki İhtilafın Çözümü:

556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin²¹⁸ (MarkKHK) 5. maddesinin birinci fıkrasına göre '*Marka, bir teşebbüsün mal veya hizmetlerini bir başka teşebbüsün mal veya hizmetlerinden ayırt etmeyi sağlaması koşuluyla, kişi adları dahil, özellikle sözcükler, şekiller, harfler, sayılar malların biçimi veya ambalajlarının gibi çizimle görüntülenebilen veya benzer biçimde ifade edilebilen, baskı yoluyla yayınlanabilir ve çoğaltılabilen her türlü işaretleri içerir.*' Bu hükümden anlaşıldığı gibi sözcükler, malların biçimi veya ambalajları gibi çizimle görüntülenebilen veya benzer biçimde ifade edilebilen, baskı yoluyla yayınlanabilen ve çoğaltılabilen her türlü işaret marka olabilmektedir. İlgili hükümde coğrafi yer adlarının açıkça marka olabilecekleriyle ilgili bir düzenleme bulunmasa da hükmün içeriğinden coğrafi yer adları da marka olarak tescil edilebilmektedirler.²¹⁹

MarkKHK'nin 7/1 (c) ve (f) bendi ise markanın mutlak ret nedenlerini düzenlemektedir. MarkKHK'nin 7/1 (c) bendine göre '*Ticaret alanında cins, çeşit, vasıf, kalite, miktar, amaç, değer, coğrafi kaynak belirten veya malların üretildiği, hizmetlerin yapıldığı zamanı gösteren veya malların ve hizmetlerin diğer karakteristik özelliklerini belirten işaret ve adlandırmaları münhasıran veya esas unsur olarak içeren markalar tescil edilemezler.*' Aynı hükmün (f) bendine göre ise '*Mal veya hizmetin niteliği, kalitesi veya üretim yeri, coğrafi kaynağı gibi konularda halkı yanıltacak markalar tescil edilemezler*'. MarkKHK'nin 7/1 (c) hükmüne göre coğrafi köken belirten işaretleri münhasıran veya esas unsur olarak içeren markalar

²¹⁷ Caroline Le Goffic, 'Cancellation of A Trade Mark Based On A Prior Foreign Geographical Indication Related To Different Products', **Journal of Intellectual Property Law And Practice**, Volume 3, No.3, 2008, s. 152-154.

²¹⁸ RG 27.07.1995, 22326

²¹⁹ Sami Karahan, **Marka Hukukunda Hükümsüzlük Davaları**, s. Konya, 2002, s. 58; Hamdi Yasaman, Sıtkı Anlam Altay, Tolga Ayoğlu, Fülürya Yusufoglu, Sinan Yüksel, **Marka Hukuku**, Cilt I, İstanbul, 2004, s. 66; Özdal, s. 92.

tescil engeliyle karşılaşacaktır. Markada münhasıran veya esas unsur olarak kullanılan işaret ve adlandırmalar coğrafi kaynak belirtiyorlarsa MarkKHK'nin 7/1 (c) hükmüne göre tescil edilemezler. Ayrıca markada münhasıran veya esas unsur olarak kullanılan işaret ve adlandırmaların coğrafi kaynak belirtmesi gerekmektedir. İlgili hükümde 'coğrafi kaynak' ifadesi geniş anlamıyla kullanılmıştır. Kullanılan coğrafi kaynak, ürünün kaynağını belirtmesi yeterlidir. Kullanılan coğrafi kaynağın doğrudan mı yoksa dolaylı kaynak işareti olup olmamasının önemi yoktur. Ürünün kaynağını doğrudan gösterebileceği gibi dolaylı yoldan gösteren işaretlerde bu hükmün kapsamındadır. Bu nedenle Türkiye'de üretilen votkaların üzerinde kiril alfabesinin bulunması mümkün olmamalıdır.²²⁰

Yanılıcı markalarla ilgili olan 7/1 (f) hükmüne göre kullanılan markalar halkı yanıltıyorsa bu markalar tescil edilemeyeceklerdir. Halkın yanılıp yanılmadığı konusu saptanırken markayı kullanan orta düzey tüketici kitlesi dikkate alınmalıdır. Bir markanın yanıltıcı olabilmesi için yanılının açık olması gerekmektedir.²²¹

MarkKHK'nin 7/1 (c) ve 7/1 (f) bentleri arasında bir ayrım yapmak gerekirse coğrafi işaret eğer markada esas unsur olarak kullanılıyor ise reddin dayanağı 7/1 (c) maddesi olmaktadır. Coğrafi işaret markada eğer yardımcı unsur olarak bulunuyor ve halkı yanıltıyorsa marka reddinin dayanağı 7/1 (f) maddesi olmaktadır.²²² Diğer bir ayrım ise 7/1 (c) bendi 'tasviri işaretleri', 7/1 (f) bendi ise 'yanılıcı markaları' düzenlemektedir.²²³

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin verdiği 'Pendik' ile ilgili kararda Pendik sözcüğünün bir kişi adına marka olarak tescil edilmesi durumunda bu sözcük bir tek kişinin tekelinde kalacağı ve bu durumda bir kamu adının başkaları tarafından kullanılamayacağını, şehir, ilçe veya bilinen yerleşim yerlerinin isimlerini taşıyan sözcükler hangi ürünün markası olarak kullanılacak ise o ürün adı ile birlikte tescil

²²⁰ Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s.153.

²²¹ Yasaman, Altay, Ayoglu, Yusufoglu, Yüksel, s. 240, Gündoğdu, **Coğrafi İşaretlerin Korunması**, s. 153.

²²² Karahan, s.61.

²²³ Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s.150.

edilmesinin daha uygun olacağına hükmetmiştir.²²⁴ Yargıtay'ın verdiği diğer bir kararda göre İstanbul, Ankara isimleri coğrafi işaretlerle karıştırmaya ihmal vermeyecek şekilde 'İstanbul Şarabı', 'Restoran İstanbul', 'Ankara Pazarı' malın ve hizmetin çeşidi ile birlikte kullanılabileceğine ve bu ifadelerin marka olarak tescil edilebileceklerine hükmetmiştir.²²⁵ Mahkeme ayrıca bu ilkeye bağlı kalınarak 555 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenen coğrafi işaretlerle karışıklığın önlenebileceğini belirtmiştir.

Yargıtay'ın verdiği bu karar doktrinde birçok yönden eleştirilmiştir. Yargıtay verdiği kararlarda coğrafi yer adı içeren işaretlerin marka olarak tescil edilip edilemeyeceklerini değerlendirirken bu işaretlerin ne halkı yanıltıp yanıltmadığına ne de malın üretildiği yeri gösterip göstermediğini dikkate almıştır. Kullanıldığı üründen bağımsız olarak meşhur bir coğrafi yerin adının kullanılması coğrafi işaretlerle karışıklığa neden olmaz. Bir coğrafi adın ürün adıyla beraber kullanılması markayı coğrafi işaretlere yakınlaştırır. Coğrafi kaynak göstermeyen şehir ve bölge adları coğrafi işaretlerle herhangi bir karışıklığa neden olmamakla birlikte, bu adların önüne getirilecek olan mal veya hizmetin türünü gösteren sözcüklerin ise karıştırmayı engellemesi de mümkün değildir.²²⁶

Yargıtay verdiği kararlarda coğrafi yer adı içeren işaretlerin marka olarak tescilinin değerlendirirken işaretin marka tesciline konu olan ilgili mala göre değerlendirme yapmalıdır.²²⁷

4. Marka Hukukunda Öncelik İlkesi ve Bir Arada Var Olma İlkesi:

Bir coğrafi işaretin marka olarak tesciline imkan verilmesi halinde bir coğrafi işaretin aynı veya benzer ürünler için farklı kişilerce hem marka hem de coğrafi işaret olarak kullanılması durumunda kullanım hakkının kime ait olacağı sorunu

²²⁴ 22. Hukuk Dairesi Tarih 26.11.1999, Esas 1999/5790, Karar 1999/9590 (Yasaman, Altay, Ayoğlu, Yusufoglu, Yüksel, s.118), Karahan, s. 59-60.

²²⁵ Hukuk Genel Kurulu (HGK) Tarih 20.12.2000/11-1804, Karar 2000/1814 (Yasaman, Altay, Ayoğlu, Yusufoglu, Yüksel, s.108).

²²⁶ Uzunallı, s. 145; Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 155, Özdal, s. 94.

²²⁷ Uzunallı, s. 146.

ortaya çıkmaktadır. Bu soruna çözüm olarak öncelik ilkesinden veya bir arada var olma ilkesinden yararlanılabilmektedir.

Öncelik ilkesinde coğrafi işaretler ve markalar arasındaki uyumsuzluklarda başvuru, tescil veya kullanım açısından öncelik hakkına sahip olanın koruma kapsamında hakları ilk elde eden olacağı ilkesine göre (first in time first in right) çözülmektedir. Öncelik ilkesi TRIPs'in 16. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen marka sahiplerinin 3. kişilerin markasına benzeyen tüm işaretleri ticari hayatta benzer veya aynı mallar veya hizmetler için kullanılmasını engelleme hakkı olarak belirtilmiştir.

Uluslararası Şarap ve Asma Ofisi International Vine and Wine Office (OIV) 1994'de OIV Genel Meclisi tarafından yayınlanan kararında markalar ve coğrafi işaretlere eşit düzeyde koruma sağlanmasını ve çıkan uyumsuzluklarda öncelik ilkesinin uygulanması gerektiğini belirtmiştir.²²⁸ Uluslararası Marka Birliği International Trademark Association (INTA) konuyla ilgili olarak ortaya çıkan uyumsuzluklarda öncelik ilkesinin uygulanması gerektiğini belirtmiştir.²²⁹ Uluslararası Fikri Mülkiyeti Koruma Birliği (AIPPI) ise 2006 yılında verdiği kararda markalar ve coğrafi işaretler arasında çıkan uyumsuzluklarda öncelik ilkesinin uygulanması gerektiğini belirtmiştir.²³⁰

Öncelik ilkesinin taraftarları 'Torres' olayını örnek olarak göstermektedirler.²³¹ Her ne kadar markalar ve coğrafi işaretler benzer fonksiyonlara

²²⁸ (SCT/5/3), s. 22-23.

²²⁹ Protection of Geographical Indications and Trademarks, http://www.inta.org/index.php?option=com_content&task=view&id=242&Itemid=153&getcontent=3, (12.06.2009).

²³⁰ AIPPI (Association Internationale Pour La Protection de la Propriété Intellectuelle), Resolution Q191 Relationship Between Trademarks and Geographical Indications, <https://www.aippi.org/download/comitees/191/RS191English.pdf>, (12.06.2009).

²³¹ İspanyol firması, Miguel Torres S.A. şarap ürünleri için kullandığı TORESS markasının sahibidir. Markasını tüm dünyada billinen ve korunan bir markadır. Firma markasını Portekiz'de 17 Şubat 1962'de tescil ettirmiştir. Portekiz Hükümeti ise No. 331/89 27 Eylül 1989 Konsey kararnamesiyle ülkesinde şarap üretimi yapılan bölgeye TORRES VEDRAS ismini vermiştir. TORRES VEDRAS şarapları uluslararası pazarlarda yer almamakla beraber tüm dünyada bilinen ve tanınan bir şarap türü değildir ayrıca Portekiz Lizbon Sözleşmesi'ne taraf olmasına rağmen TORRES VEDRAS şaraplarını coğrafi işaret olarak sicile tescil ettirmemiştir. O tarihte yürürlükte olan AB Tüzüğüne göre İspanyol firmanın tescilli TORRES markası 2002 yılından sonra kullanılamayacaktı. Böylelikle İspanyol firmasının tüm dünyada bilinen ve tanınan TORRES markası artık uluslararası pazarda olmayacak firmanın markası için yaptığı 90 yıllık yatırım ve emekler boşa gidecekti. Yapılan lobi çalışmaları

sahip olsalar da aynı özelliklere sahip değildirler. Markalar özel mülkiyete konu olurken coğrafi işaretlerde mülkiyet söz konusu değildir. Markalar serbest irade ile oluşurken coğrafi işaretler genelde bulundukları yerin ismini alırlar. Markalarda koruma süre ile sınırlı iken coğrafi işaretlerde koruma şartlarına uyulduğu süre içerisinde coğrafi işaret varlığını devam ettirir. Bu temel farklardan dolayı her iki hak türünün içeriği birbirinden farklıdır. Öncelik ilkesinin çıkan uyuşmazlıklarda kullanılması her iki hak türün farklı özelliklere sahip olmasından dolayı somut olayın koşullarına göre adil olmayabilir. Örneğin Kanada ve ABD’de ‘Parma’ markası jambonlar için marka olarak tescil edilmiştir. İtalyan Consorzio (Consorzio del Prosciutto di Parma) firması ise ‘Parma Ham’ ‘Prosciutto di Parma’, ‘Parma’ markalarını jambonlar için sertifika markası olarak tescil ettirmek için başvurmuştur fakat başvurusu daha önce bu ürün için Parma markası tescil edildiğinden reddedilmiştir. Consorzio firması karara itiraz ederek daha önce yapılan marka başvurusunun halkı yanıltmak için yapıldığını iddia etmiştir. Jambonlar ABD’de ve Kanada’da üretilmektedir. Mahkeme verdiği kararda coğrafi aldaticılığın belirlenmesinde dikkate alınacak tarihin davanın görüldüğü tarih değil markanın tescil edildiği tarihe göre belirlenmesi gerektiğine hükmetmiştir ve markayı sicilden terkin etmemiştir.²³² Consorzio firması ise markasını daha sonra tescil ettirmiştir. Kanada ve ABD’de ise daha önce tescil edilen ve Parma’da üretilmeyen jambonlar ile Parma’da üretilen jambonlar pazarda aynı markayı kullanmakta ve birlikte yer almaktadırlar. Bu davalardan anlaşılacağı üzere daha önceden tescil edilen markalara başka ülkelerde dava açmak mali açıdan zor olmak ile beraber her zaman istenen sonuçlar da alınamamaktadır.²³³

sonucunda AB Şarap Tüzüğünde gerekli değişiklikler yapılmış ve TORESS markası ile TORRES VEDRAS coğrafi işareti şaraplar için bir arada varmaya başlamıştır. Böylelikle daha az bilinen ve daha düşük kalitede şarap olan TORRES VEDRAS ile tüm dünyada bilinen ve kaliteli bir şarap türü olan TORRES şarapları pazarda yer almışlardır. Bu durumda dünyaca bilinen TORRES şaraplarının ününden TORRES VEDRAS şarapları yaralanmış, TORRES markasının değeri azalmıştır. Florent Gevers, ‘Conflicts Between Trademarks and Geographical Indications The Point of View of The International Association For The Protection of Industrial Property (AIPPI)’, Symposium On The International Protection of Geographical Indications, Organized By WIPO in Cooperation With The Government of Australia and The Victorian Wine Industry Association, Melbourne, Australia, 5-6 April 1995, **WIPO Publication**, Geneva 1995, s. 155-157.

²³² Markanın tescil edildiği tarihte domuzlarda görülen hastalık nedeniyle Avrupa’dan Kanada’ya domuz eti ithalatı yasaklanmıştır.

²³³ Dev Ganjee, ‘Quibbling Siblings: Conflicts Between Trademarks and Geographical Indications’, **Chicago Kent Law Review**, Volume 82, No 3, 2007, s. 1270- 1276.

Öncelik ilkesi katı bir şekilde uygulandığında markayı tescil ettiren kişinin önceliğine önem verilip tescil başvurusunda bulunanın kötü niyetli olup olmadığına bakılmaz. Coğrafi işaretler ve markalar farklı sınai mülkiyet hakları olduğundan çıkan uyuşmazlıklarda öncelik ilkesinin katı şekilde uygulanması her zaman uygun sonucu vermeyebilir. Öncelik ilkesi diğer ülkelerde markaların ilk kullanımlarıyla ilgilenmemektedir. Ülkesellik prensibinin özelliklerinden biri olan öncelik ilkesi günümüzde ticaretin uluslararasılaştığı, iletişimin arttığı bu dönemde ülkesellik ilkesi önemini kaybetmeye başlamıştır. Bu nedenle öncelik ilkesini çıkan uyuşmazlıklarda uygulamak her zaman doğru olmayabilir. Ayrıca marka hukuku ülkeler açısından farklı uygulanmaktadır. Bir ülkede marka tescil ile kazanılırken diğer ülkede kullanım ile kazanılmaktadır. Bu nedenle öncelik ilkesinde markayı ilk kullanmaya başladığı veya ilk kimin tescil ettiğinin belirlenmesi farklı ülkeler söz konusu olunca zor olmaktadır.²³⁴

Bir arada var olma ilkesi ise tüketicileri malın menşei konusunda yanıltabilir. Bu nedenle öncelik ilkesi uygulanacak ise bu ilke bazı değişikliklere gidilmeli, tescil edilmek istenen markanın veya coğrafi işaretin ünü, kullanım süresi, tescil talebinin iyi niyetli olup olmadığına bakılmalıdır. Aksi halde başka bir ülkede bilinen bir coğrafi işaret kötü niyetli kişilerce diğer ülkelerde marka olarak tescil edilir ve bu kötü niyetli kişiler coğrafi işaretin ününden haksız şekilde yararlanmış olurlar. Markanın kullanım süresi, ünü, iyi niyetle tescil edilip edilmediği dikkate alınarak markalar ve coğrafi işaretler bir arada var olabilirler. Markalar ve coğrafi işaretler aynı kategoride bulunan mal veya ürünler üzerinde kullanılacak ise markalar ve coğrafi işaretler için kullanılan etiketlerde hangi ürünün üzerindeki işaret marka

²³⁴ Stern, öncelik ilkesinin çıkan uyuşmazlıkları çözmede yetersiz kalacağını ve günüz koşullarında uluslararası ticaretin, iletişim yöntemlerinin uluslararası boyut kazanmasıyla coğrafi işareti veya markayı ilk kullananın kim olduğunun saptanmasının zor olduğunu belirtmiştir. Bu zorluktan yola çıkarak vasıflı öncelik ilkesi önerisinde bulunmuştur. Bu öneriye göre çıkan uyuşmazlıklarda uyuşmazlığın görüldüğü ülkedeki öncelik dikkate alınmalıdır. Markanın veya coğrafi işaretin ilk kullanımı belirlenirken o ülkede yapılan genel nitelikteki yayınlar veya reklamlar dikkate alınmamalı ürünü hedef alan reklamlar sonucu coğrafi işaretin veya markanın o ülkede belirli bir üne sahip olması dikkate alınmalıdır. Stephan Stern, 'Geographical Indications and Trade Marks: Conflicts and Possible Resolutions', Worldwide Symposium on Geographical Indications, 9-11 July 2003, San Francisco, , Organized By The World Intellectual Property Organization (WIPO) and the United States Patent and Trademark Office (USPO), WIPO/GEO/SFO/03/13, http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/wipo_geo_sfo_03/wipo_geo_sfo_03_13.pdf, s.11-12, (22.10.2007).

hangi ürünün üzerindeki işaret coğrafi işaret olarak tescillendiği açıkça belirtilmelidir aksi halde tüketiciler satın aldıkları ürünün coğrafi işaret olarak mı yoksa marka olarak mı kullanıldığını bilemezler.²³⁵

²³⁵ Nina Resinek, ‘Geographical Indications and Trade Marks: Coexistence or First In Time, First In Right Principle?’, **EIPR**, Volume 29, No: 11, 2007, ss. 454-455.

İKİNCİ BÖLÜM:

ULUSLARARASI DÜZENLEMELERE GÖRE

COĞRAFI İŞARETLERİN KORUNMASI

I. COĞRAFI İŞARETLER İLE İLGİLİ ULUSLAR ARASI SÖZLEŞME

TASLAKLARI VE MODEL KANUNLAR:

Coğrafi köken gösteren işretlere ilişkin Paris, Madrit ve Lizbon Sözleşmeleri bu işaretlerin uluslararası boyutta korunması konusunda yeterli derecede etkin olamamışlardır. Coğrafi köken gösteren işaretlerin korunması konusunda yeni bir uluslararası sözleşme hazırlanması gereğinin ortaya çıkması üzerine, Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü uluslararası sözleşme taslakları hazırlamıştır. Bu kapsamda, 1975 tarihli Coğrafi İşaretlerin Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme Taslağı, Paris Sözleşmesi'nin Gözden Geçirilmesi Taslağı ve 1990 tarihli Coğrafi İşaretlerin Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme Taslağı sayılabilir.

Uluslararası Sözleşme Taslaklarının yanında, Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü 1975 yılında coğrafi köken gösteren işaretlerin korunmasıyla ilgili ulusal hukuk sistemlerinde kabul edilecek kanunlara örnek olmak amacıyla ayrıca bir model kanun hazırlanmıştır.

A. 1975 Tarihli Coğrafi İşaretlerin Korunmasına İlişkin Uluslararası

Sözleşme Taslağı:

Dünya Fikri Haklar Örgütü 1974 yılında menşe adları ve kaynak işaretlerinin korunmasıyla ilgili yeni bir uluslararası sözleşmenin hazırlanmasına başlamış ve bu çalışmalar 1975 yılında tamamlanmıştır.²³⁶ Taslak coğrafi köken gösteren işaretlerle ilgili yeni bir terminoloji kullanmıştır. İlk kez uluslararası bir metinde coğrafi işaret (geographical indication) kavramı kullanılmıştır. Coğrafi işaret kavramı hem menşe

²³⁶ Burçak Yıldız, 'WIPO'nun Coğrafi İşaret Hukuku Alanındaki Faaliyetleri İle Paris, Madrit ve Lizbon Sözleşmelerinde Coğrafi Köken Gösteren İşaretlere İlişkin Düzenlemeler', **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, Yıl:8, Cilt:8, Sayı:1, 2008, s. 45. (Paris, Madrit ve Lizbon Sözleşmeleri).

adını hem de kaynak işareti kavramını birlikte içeren üst bir kavram olarak kullanılmıştır.²³⁷

Taslak iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sahte ve aldatıcı işaretlerin doğrudan ve dolaylı kullanımı yasaklanmıştır. Taslağın 4/2. maddesine göre aslında kullanmaya yetkili olmadığı coğrafi köken gösteren işaretleri yanında ‘cins’, ‘tip’, ‘taklit’ veya benzer terimler ile birlikte ya da gerçek menşeyi göstererek kullanması veya bunların tercümesine yer vermesi de, sahte veya aldatıcı kullanım sayılmıştır. İkinci bölümde ise uluslararası tescil sistemi düzenlenmiştir (5. madde ve vd).²³⁸ Uluslararası tescille ilgili Taslak’ta Lizbon Sözleşmesi’ne benzeyen hükümler yer alsa da tescil şartları Lizbon Sözleşmesine göre daha kolaylaştırılmıştır. Lizbon Sözleşmesine göre sadece menşe adları tescil edilebilirken 1975 Tarihli Coğrafi İşaretlerin Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme Taslağı’na göre kaynak işaretleri kaynaklandıkları ülkelerde eğer ticarete kullanılıyorsa uluslararası tescilden yararlanabilmektedirler. Tescil için kaynak işaretlerinin kaynaklandıkları ülkelerde veya bölgelerde menşe adı ve coğrafi işaretlerde olduğu gibi belirli bir kaliteye ve özelliğe sahip olmaları gerekmemektedir.²³⁹ Taslak Sözleşme’de tescile itiraz koşulları Lizbon Sözleşmesi’ne göre sınırlandırılmıştır. Taslak Sözleşmede yaptırımlar ve uyuşmazlıkların diplomatik yollarla çözüm ile ilgili bölümler bulunmaktadır.²⁴⁰ Taslak Sözleşmeye göre hizmetler de coğrafi işaret olarak tescil edilebilmektedirler.²⁴¹

²³⁷ Ludwig Baeumer, ‘International Treaties Relating to Appellations of Origin and Indications of Source, Symposium on Appellations of Origin and Indications of Source’, Organized By The World Intellectual Property Organization (WIPO) in Cooperation with the National Institute of Industrial Property (INPI) of France, Santenay, November 3-5, 1988, **WIPO Publication**, Geneva, Switzerland 1989, s. 20. (International Treaties Relating to Appellations of Origin and Indications of Source, Santenay).

²³⁸ Baeumer, International Treaties Relating to Appellations of Origin and Indications of Source, Santenay, s. 20; Yıldız, Paris, Madrid ve Lizbon Sözleşmeleri, s. 47.

²³⁹ Baeumer, International Treaties Relating to Appellations of Origin and Indications of Source, Santenay, s. 20

²⁴⁰ Ludwig Baeumer, ‘The International Protection of Geographical Indications’, Symposium on the International Protection of Geographical Indications, Wiesbaden, Germany, October 17-18, 1991, Organized by The World Intellectual Property Organisation (WIPO) in Cooperation With The Government of the Federal Republic of Germany, **WIPO Publication**, Geneva, 1992, s. 13, (Wiesbaden); Marcus Höpferger, ‘Introduction To Geographical Indications and Recent Developments in The World Intellectual Property Organization’, Worldwide Symposium on Geographical Indications Organized by World Intellectual Property Organization (WIPO) and The United States Patent and Trademark Office (USPO), San Francisco, California, July 9-11, 2003, USA, http://www.wip.int/edocs/mdocs/geoind/en/wipo_geo_sfo_03/wipo_geo_sfo_03_1_annex1.doc

1970'lerin sonlarında Paris Sözleşmesi'nin gözden geçirilmesi için çalışmalar başlamıştır. Böylece Dünya Fikri Haklar Örgütü'nün yeni bir uluslararası sözleşmenin kabulüne yönelik yürüttüğü çalışmalar, bunların aynı zamanda Paris Sözleşmesi ve Paris Sözleşmesi'nin gözden geçirilmesi çalışmaları ile ilgili olduğu gerekçesiyle sona erdirilmiştir.²⁴²

B. Dünya Fikri Haklar Örgütü Tarafından Hazırlanan Model Kanun:

1975 yılında Dünya Fikri Haklar Örgütü, coğrafi işaretlerin korunmasıyla ilgili olarak ulusal hukuk sistemlerinde kabul edilecek düzenlemelere kaynak teşkil etmesi amacıyla bir model kanun hazırlamıştır. Bu model kanun taslak bir uluslararası sözleşme değildir ve daha çok gelişmekte olan ülkeler için hazırlanmıştır ve birçok ülkenin ulusal mevzuatına örnek teşkil etmiştir.²⁴³

Model Kanun menşe adı ve kaynak işareti kavramlarını temel almıştır. Dolaylı kaynak işaretleri de bu model kanun kapsamında korunmaktadır. Model Kanunda sadece tarım ürünleri değil el sanatları veya endüstriyel ürünler de koruma altına alınmıştır.²⁴⁴ Model Kanunda menşe adlarının tesciliyle ilgili bir sistem oluşturulmuştur ve ulusal mahkemelerin bazı terimlerin jenerik olup olmadığıyla ilgili karar verebileceklerine hükmedilmiştir. Tescil edildikten sonra menşe adları sadece tescilli ürünleri üreten üreticiler tarafından menşe adında belirtilen ticari faaliyet alanında kullanılırken korunabileceği belirtilmiştir. Model Kanuna göre tescilli bir menşe adının aynısının veya benzerinin, tescil edilmiş olan ürün ya da benzeri ürünlerle ilgili olarak ticari hayatta kullanılmasının ya da ürünün gerçek menşei belirtilmiş olsa dahi menşe adının tercümesinin ya da menşe adıyla birlikte

(12.06.2008), s. 13, (Introduction To Geographical Indications and Recent Developments in The World Intellectual Property Organization, San Francisco, California).

²⁴¹Baeumer, International Treaties Relating to Appellations of Origin and Indications of Source, Santaney, s. 25.

²⁴² Yıldız, Paris, Madrid ve Lizbon Sözleşmeleri, s. 47, Höpferger, Introduction To Geographical Indications and Recent Developments in The World Intellectual Property Organization, San Francisco, California, s. 13.

²⁴³ Örneğin Hindistan, Şili, Tayland ve Afrika'daki birçok ülke bu model kanundan yararlanmışlardır. O'Connor, **The Law of Geographical Indications**, s. 42.

²⁴⁴ O'Connor, **The Law of Geographical Indications**, s. 43.

‘cins’, ‘tip’, ‘stil’, ‘taklit’ gibi terimlerin kullanılmasının hukuka aykırı olacağı belirtilmiştir.²⁴⁵

C. Paris Sözleşmesi’nin Gözden Geçirilmesi Taslakları:

1975 Tarihli Coğrafi İşaretlerin Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme Taslağının hazırlık aşamasında Paris Sözleşmesinin revizyonu ile ilgili çalışmalar başlamıştır. Paris Sözleşmesi’nin revizyonu ile ilgili yapılan tartışmalar sırasında menşe adları ve markalar arasında görülen uyumsuzluklarla ilgilenen çalışma grubu Paris Sözleşmesi’ne menşe adlarının ve kaynak işaretlerinin korunmasıyla ilgili yeni bir maddenin konulmasıyla ilgili öneri hazırlamışlardır. Paris Sözleşmesi’nin Revizyonu ile ilgili Diplomatik Konferansta bu öneri Paris Sözleşmesi’nin Revizyonuyla ilgili temel öneri haline gelmiştir.²⁴⁶

Bu öneride Dünya Ticaret Örgütü’nün 1975 tarihli Coğrafi İşaretlerin Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme Taslağının kullandığı terimi benimsemiş ve coğrafi köken gösteren bütün işaretleri kapsayacak şekilde bir üst terim olan ‘coğrafi işaret’ terimini kullanılmıştır. Yeni maddenin iki amacı vardır. Birincisi menşe adları ve kaynak işaretlerinin marka olarak kullanılmasını önlemek, ikincisi ise sadece gelişmekte olan ülkelerin yararı için öngörülmüş olup, bu ülkelerde potansiyel olarak coğrafi işaret niteliği taşıyan belli sayıda işareti saklı tutmaktır. Böylece işaretlerin marka olarak kullanılmaları önlenmektedir.²⁴⁷

Bu madde taslağı dört Diplomatik Konferansta ve onları takip eden danışmanlık toplantılarında tartışılmıştır. Bazı gelişmiş ülkeler belli bir üne sahip coğrafi işaretlerin korunmasıyla ilgili konuda görüş ayrılığı yaşamışlardır ve 1984 yılında yeni Paris Sözleşmesi’nin 3. mükerrer 10. Maddesiyle ilgili taslağı

²⁴⁵ IPR-Helpdesk:Geographical Indications, seed.agron.ntu.edu.tw/ipr/GI/ipr-helpdesk-gi.pdf (12.04.2008)

²⁴⁶ WIPO, Geographical Indications: Historical Background, Nature of Rights, Existing Systems For Protection and Obtaining Effective Protection In Other Countries, Standing Committee on The Law of Trademarks, Industrial Designs and Geographical Indications, Sixth Session, Geneva, March 12-16, 2001, SCT/6/3.

http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/sct_6/sct_6_3.pdf , (12.04.2008) s. 19.

²⁴⁷ SCT/6/3, s. 19.

hazırlamışlardır. İkinci taslağın 1. ve 2. fıkraları ilk taslağın 1. ve 2. fıkralarına benzemekle birlikte 3. fıkra coğrafi işaretlerin tanıtma yazısı ad haline dönüşmesiyle ilgili hükümleri içermektedir.²⁴⁸

İlk Taslak maddede gelişmekte olan ülkeler için öngörülmüş olan potansiyel olarak coğrafi işaret niteliği taşıyan belli sayıda işareti saklı tutma imkânında bazı kısıtlamalara gidilmiş ve bu imkân 10 işarete indirilmiştir. Fakat Paris Sözleşmesi'ne 3. mükerrer 10. madde olarak eklenmek üzere hazırlanan her iki Taslak da taslak düzeyinde kalmış hatta hiçbir Diplomatik Konferans'ta tartışılmamıştır.²⁴⁹

D. 1990 Tarihli Coğrafi İşaretlerin Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme Taslağı:

1990 yılının Mayıs ayında Coğrafi İşaretlerin Uluslararası Korunmasıyla ilgili WIPO Uzmanlar Komitesi coğrafi işaretlerin uluslararası korunmasıyla ilgili yeni bir uluslararası sözleşmenin hazırlanması gerektiğini belirten bir bildiri (memorandum) yayınlamışlardır.²⁵⁰ Paris Sözleşmesi'nin sağladığı korumanın yetersiz kalması, Madrid ve Lizbon Sözleşmeleri'ne olan uluslararası katılımın düşük olması coğrafi işaretlerin uluslararası düzeyde istenen düzeyde korunamamasına neden olmuştur. Bu sorunun ancak coğrafi işaretlere uluslararası alanda koruma sağlayacak bir uluslararası sözleşme ile aşılabileceği düşünülmüştür.

Bildiride yeni hazırlanacak sözleşmeyi Paris Sözleşmesine taraf olan ülkelere çekici hale getirebilmek için yeni sözleşmede 'menşe adı' ve 'kaynak işareti' terimlerini kapsayacak şekilde 'coğrafi işaret' teriminin kullanılması öngörülmüştür. Yeni sözleşmede coğrafi işaretlerin tanıtma yazısı hale dönüşmesi engellenmekte ve uyuşmazlıkların çözümüyle ilgili maddeler yer almaktadır.²⁵¹

²⁴⁸ SCT/6/3, s. 20; Höpperger, Introduction To Geographical Indications and Recent Developments in The World Intellectual Property Organization, San Francisco, California, s. 14.

²⁴⁹ SCT/6/3, s. 20- 21

²⁵⁰ GEO/CE/I/2 Sayılı WIPO Belgesi.

²⁵¹ SCT/6/3, s. 21-22

WIPO Uzmanlar Komitesinde, yeni sözleşme ile ilgili olarak korumanın kapsamı, korumanın şartları ve içeriği, yaptırım mekanizması ve uyuşmazlıkların çözümü, uluslararası tescil sisteminin şartları gibi konular tartışılmıştır. Komite bu sorularla ilgili olarak ortak bir karara varamamıştır. Birinci oturumun sonunda bazı delegasyonlar yeni bir sözleşmenin hazırlanmasıyla ilgili isteklerini belirtirken bazı delegasyonlar ise çekincelerinin olduğunu belirtmişlerdir. Bu çekinceler yeni sözleşmenin tescil sistemi mi yoksa sözleşmeye taraf olan ülkelerde korunan coğrafi işaretlerin isimlerinden oluşan bir listenin mi olması gerektiği konularında yoğunlaşmıştır. WIPO Uzmanlar Komitesi daha sonra tekrar toplanmadığından yeni uluslararası sözleşmenin hazırlanmasıyla ilgili çalışmalar devam edememiştir. Bu çalışmalar taslak düzeyde kalmıştır.

II. TRIPS ÖNCESİ DÜZENLEMELERDE COĞRAFI İŞARETLER:

Önceleri ulusal düzeyde sağlanan fikri ve sınai mülkiyet haklarına yönelik koruma küreselleşme ve uluslararası ticaretin gelişmesi ile birlikte yetersiz kalmaya başlamıştır. Sınai hakların kategorisi olan coğrafi işaretler de küreselleşme ve uluslararası ticaretin gelişmesine paralel olarak coğrafi işaretlere ulusal düzeyde sağlanan hukuki korumalar yetersiz düzeyde kalmaya başlamıştır. Bu durumun sonucu olarak coğrafi köken gösteren işaretleri taşıyan ürünlerin ticaretini yapan ülkeler uluslararası düzeyde daha etkin korunabilmesini sağlamak için uluslararası sözleşmeler hazırlayıp bu sözleşmelere taraf olmuşlardır²⁵²

Coğrafi İşaretlerin Uluslararası Korunması ile İlgili Uluslararası Sözleşmeler esas olarak aşağıdaki şekilde listelenebilir:

- Sınai Mülkiyet Haklarının Korunmasına İlişkin Paris Sözleşmesi²⁵³

²⁵² Bu uluslararası sözleşmelere ek olarak bölgesel sistemler ya da ikili sözleşmelerle de coğrafi köken gösteren işaretler belirli sınırlar içerisinde hukuki olarak korunabilmektedir. İkili anlaşmalara örnek olarak AB Avustralya Şarap Sözleşmesi'ni, AB- Kanada, AB- Şili, AB-Meksika, AB- Güney Afrika Sözleşmeleri'ni, bölgesel sözleşmeler olarak ise Kuzey Amerika Serbest Ticaret Sözleşmesini ve Afrika Fikri Mülkiyet Organizasyonu'na üye ülkelerin kendi aralarında imzaladıkları Bangui Sözleşmesi bölgesel sözleşmelere örnek gösterebiliriz. O'Connor, **The Law of Geographical Indications**, s. 347-358; Tshimango Kongolo, 'Trademarks and Geographical Indications Within The Frameworks of The African Intellectual Property Agreement and the TRIPS Agreement', **The Journal of World Intellectual Property**, Volume 2, No 5, Eylül 1999, s. 833-845.

²⁵³ Bundan sonra Paris Sözleşmesi olarak kullanılacaktır.

- Malların Kaynağı İle İlgili Sahte veya Aldatıcı Kaynak İşaretlerinin Önlenmesi Hakkında Madrid Sözleşmesi²⁵⁴

- Menşe Adlarının Korunması ve Uluslararası Tescili için Lizbon Sözleşmesi²⁵⁵

- Ticaretle İlgili Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması - TRIPS²⁵⁶

Aşağıda Dünya Ticaret Örgütü tarafından yürütülen Paris, Madrid ve Lizbon Sözleşmeleriyle ilgili düzenlemeler incelenecektir.

A. Sınai Mülkiyet Haklarının Korunmasına İlişkin Paris Sözleşmesi:

1.Genel Olarak:

Coğrafi köken gösteren işaretlerle ilgili hüküm içeren en eski uluslararası sözleşme Sınai Mülkiyet Haklarının Korunmasına İlişkin Paris Sözleşmesi'dir. Sözleşme coğrafi köken gösteren işaretlerle ilgili olmak üzere diğer sınai mülkiyet haklarının da korunmasını düzenlemiştir. 20 Mart 1883 tarihinde imzalanmış olan Paris Sözleşmesi²⁵⁷ 14 Aralık 1900'de Brüksel'de, 2 Haziran 1911'de Washington'da, 6 Kasım 1925'de Lahey'de, 2 Haziran 1934'de Londra'da, 31 Ekim 1958'de Lizbon'da, 14 Temmuz 1967'de Stockholm'de yapılan toplantılarda revize edilmiş ve son olarak 28 Eylül 1979'da değişikliğe uğramıştır. Paris Sözleşmesi'ne 01.06.2009 tarihi itibarıyla 173 ülke taraftır.²⁵⁸ Türkiye 1925'den beri Paris Sözleşmesine taraftır.

Paris Sözleşmesi kendisinden sonra imzalan birçok uluslararası sözleşmeye kaynak teşkil etmiştir özellikle TRIPs üzerindeki etkisi büyük olmuştur. Paris Sözleşmesi'nin fikri ve sınai mülkiyet hukukunun minimum koruma sağlayan hükümleri olan 1 ila 12. maddeleri ile 19. maddesi TRIPs Sözleşmesi'ne eklenmiştir. Paris Sözleşmesi'nin ilgili maddelerinin TRIPs Sözleşmesi'ne eklenmesi ile Dünya

²⁵⁴ Bundan sonra Madrid Sözleşmesi olarak kullanılacaktır.

²⁵⁵ Bundan sonra Lizbon Anlaşması olarak kullanılacaktır.

²⁵⁶ Bundan sonra TRIPs Anlaşması olarak kullanılacaktır.

²⁵⁷ Paris Sözleşmesi'nde patentler, faydalı modeller, endüstriyel tasarımlar, ticaret markaları, hizmet markaları, kaynak işaretleri veya menşe adları ile haksız rekabetin önlenmesi konuları düzenlenmiştir.

²⁵⁸ <http://www.wipo.int>

Ticaret Örgütü'ne taraf olan ülkeler Paris Sözleşmesi'nin 1967 metnin 1 ila 12. maddeleri ile 19. maddesine uymakla yükümlü olmuşlardır. Ayrıca TRIP Sözleşmesi'ne eklenen Paris Sözleşmesi'nin ilgili maddeleri Dünya Ticaret Örgütü'nün uyuşmazlık çözüm mekanizmasına tabi olmuşlardır.²⁵⁹

2. Coğrafi Köken Gösteren İşaretlerin Kapsamı:

Paris Sözleşmesi'nde coğrafi köken gösteren işaretlerle ilgili olarak 'kaynak işareti' (indication of source) kavramı temel alınmıştır. Kaynak işaretleri, coğrafi köken gösteren işaretlerin arasında kapsamı en geniş olanıdır. Sözleşme kaynak işareti kavramını tanımlamamış, bir işaretin veya adın hangi şartlara haiz olursa kaynak işareti olarak korunabileceği konusunda herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Paris Sözleşmesi'nde doğrudan ve dolaylı kaynak işaretleri korunmaktadır.

Sözleşme'nin 1. maddenin 2. fıkrasına göre '*Sınai hakların korunması, patentler, faydalı modeller, endüstriyel tasarımlar, ticaret markaları, hizmet markaları, kaynak işaretleri veya menşe adları ve haksız rekabetin önlenmesi konularını kapsar*'. Kaynak işaretlerinin korunmasıyla ilgili madde 10. maddedir fakat menşe adlarının korunmasıyla ilgili Sözleşme'de açık başka bir hüküm bulunmamaktadır. Fakat her kaynak işareti kavramı kendi içinde hem menşe adlarını hem de coğrafi işaret kavramını içerdiği için Paris Sözleşmesi kaynak işaretlerinin yanı sıra, coğrafi işaretleri ve menşe adlarını da kapsamına almaktadır. Böylece Sözleşme'de kaynak işaretleriyle ilgili her hüküm (9. madde, 10. madde ve 10. madde 1. mükerrer) menşe adları ve coğrafi işaretler için de uygulama alanı bulmaktadır.²⁶⁰

Konuyu Türk Hukuku'na olan etkisini incelersek coğrafi işaretler (bu kapsamda menşe adları ve mahreç işaretleri) 555 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de korunmaktadır. Dolayısıyla 555 sayılı KHK sadece coğrafi işaretleri (menşe adları ve mahreç işaretlerini) korumaktadır. Türkiye'nin de taraf olduğu Paris

²⁵⁹ Escudero, s. 8.

²⁶⁰ Baeumer, Wiesbaden, s. 7.

Sözleşmesi'nde ise kaynak işaretlerini de koruma yükümlülüğü getirmektedir. Kaynak işareti kavramı 555 sayılı KHK' de belirtilen coğrafi işaret kavramından daha geniş kapsamlı bir kavramdır. Her ne kadar 555 sayılı KHK'de kaynak işareti kavramı düzenlememişse de Türkiye Paris Sözleşmesi'ne taraf olduğundan dolayı Türkiye, Paris Sözleşmesi'nin koruma yükümlülüğü getirdiği kaynak işaretlerini de korumakla ile yükümlü olmaktadır.²⁶¹

3. Paris Sözleşmesi'nde Korumanın Kapsamı:

Paris Sözleşmesi'ne göre kaynak işaretinin sahte kaynak işaretlerine karşı korunabilmesi için korumanın talep edildiği ülkede korunuyor olması gerekmektedir. Buna karşın kaynak işaretinin kaynaklandığı ülkedeki korunup korunmaması önemli değildir.²⁶² Korumanın koruma talep edilen ülkenin ulusal hukuk düzenlemesine göre sağlanmış olması yeterlidir.

Paris Sözleşmesi'nde 10. maddesinin birinci fıkrasına göre malın coğrafi kökenin yanı sıra; üreticisinin, imalatçısının ya da bu ürünün ticaretini yapan kişinin kimliği konularında doğrudan ya da dolaylı olarak sahte işaret kullanılması yasaklanmıştır. Sahte işaret, malın kökeni olarak gösterilen yerden başka yerden kaynaklanması, malın gerçek menşei olan yer dışında bulunan başka bir yerin kaynak olarak gösterilmesini ifade eder.

Doğrudan kullanımda malın kaynaklandığı bölge veya yer açıkça o yerin adıyla gösterilirken örneğin 'Made in Turkey', dolaylı kullanımda bu yerin adı açıkça ifade edilmemekte, başka bir adla, işaretle, sembol, amblemle ifade edilmektedir örneğin İstanbul'da üretilen bir malın üzerinde Boğaziçi Köprüsü'nün bulunması.²⁶³

²⁶¹ Yıldız, Paris, Madrid ve Lizbon Sözleşmeleri, s. 55-57.

²⁶² Yıldız, Paris, Madrid ve Lizbon Sözleşmeleri, s. 58.

²⁶³ Ludwig Baeumer, 'Protection of Geographical Indications Under WIPO Treaties and Questions Concerning The Relationship Between Those Treaties and The TRIPs Agreement', Symposium on The Protection of Geographical Indications in The Worldwide Context, Organized By The World Intellectual Property Organization (WIPO) in Cooperation With The Hungarian Patent Office, Eger (Hungary), 24-25 October 1997, **WIPO Publication**, Geneva, 1999, s. 16.

Kaynak işaretinin sahte olduğu durumlar dışında özellikle işaretin aldatıcı olması durumu Sözleşme'nin 10. maddesinde düzenlenmemiştir. Aldatıcı kaynak işareti, malda kaynak işareti olarak gösterilen coğrafi yerin gerçekten malın kaynaklandığı coğrafi yer olmakla birlikte, kamuyu yanlış yönlendiren, akıl karışıklığına neden olan işaretler aldatıcı kaynak işareti olarak adlandırılmaktadırlar. Bu durum aynı coğrafi isme sahip iki farklı ülkede rastlandığı zamanlar ortaya çıkabilir. Böyle bir kullanım ne kadar yanıltıcı olursa olsun Sözleşme'nin 10. maddesi anlamında sahte kaynak işareti kullanımı anlamına gelmediğinden Sözleşme'nin 10. maddesi aldatıcı kaynak işaretlerine uygulanmamaktadır.

Aldatıcı kaynak işareti kullanımı Paris Sözleşmesi'nin 1. mükerrer 10. maddesinin haksız rekabete ilişkin hükümlerince önlenebilmektedir. Paris Sözleşmesi'nin 1. mükerrer 10. maddesi Sözleşmeye taraf olan ülkeler ülke vatandaşlarına haksız rekabete karşı etkin koruma sağlamakla mükelleftirler. Aynı hüküm, yasaklanması gereken haksız rekabet hallerinin sınırlayıcı olmayan bir listesini de içermektedir.²⁶⁴

Aldatıcı kaynak işaretinin kullanımı, Sözleşme'nin haksız rekabete ilişkin hükümlerince önlenmektedir. Ancak sahte işaretleri yasaklayan Sözleşme'nin 10. maddesinden farklı olarak haksız rekabet hükmünün uygulanmaması herhangi bir yaptırıma bağlanmamıştır.²⁶⁵

Korunmakta olan kaynak işaretinin haksız rekabet hükümlerince korunabilmesi için bazı şartlara haiz olmaları gerekmektedir. Bu şartlar, korunmakta olan kaynak işaretinin belirli bir üne ve itibara sahip olması gerekmektedir. Belirli bir üne ve itibara sahip olmayan kaynak işaretleri Sözleşme'nin haksız rekabet hükümlerince korunamamaktadır. Ayrıca belirli bir üne ve itibara sahip olan kaynak işaretleri zamanla bu itibar ve ünlerini kaybederlerse haksız rekabet hükümlerinden yararlanamaz hale gelmektedirler.²⁶⁶

²⁶⁴ Baeumer, Wiesbaden, s. 7.

²⁶⁵ Escudero, s. 9, Yıldız, Paris, Madrid ve Lizbon Sözleşmeleri, s.64.

²⁶⁶ Ludwig Baeumer, 'Various Forms of Protection of Geographical Indications and Possible Consequences for an International Treaty', Symposium on the International Protection of Geographical Indications, Funchal (Madeira, Portugal), October 13 and 14, 1993, Organized by the

Bazı ulusal hukuk sistemlerinde Sözleşme'nin 1. mükerrer 10. maddesinin sağladığı haksız rekabet hükmünden talepte bulunan kişilerin faydalanabilmesi için talepte bulunanlar, aldatıcı kaynak işaretinin kullanımının kendilerine zarar verdiğini kanıtlaması gerekmektedir. Bu ispat külfeti kendilerine aittir.²⁶⁷ Bu şartlar Sözleşme'nin haksız rekabet hükümlerinin kullanılması alanını daraltmakta ve zorlaştırmaktadır.

4. Paris Sözleşmesi'nde Yaptırım:

Sözleşme'de sahte kaynak işaretlerinin kullanımının yaptırımı özel olarak düzenlenmemiştir. Sözleşme'nin 10. maddesi malın coğrafi kaynağına doğrudan veya dolaylı olarak işaret eden sahte kaynak işaretlerinin kullanılması durumunda hukuka aykırı şekilde marka veya ticaret unvanı taşıyan mallar Sözleşme'nin 9. maddesine atıfta bulunarak 9. maddenin uygulanacağını belirtilmiştir. 9. maddeye göre ise hukuka aykırı şekilde marka veya ticaret unvanı taşıyan tüm mallar Sözleşme'ye taraf olan ülkelerde eğer bu marka veya ticaret unvanları korunuyorsa korunan ülkeye bu malların ithalatları sırasında el konulmasıdır. (9/1. madde). Eğer ülkenin mevzuatı ithalat sırasında el koymaya izin vermiyorsa el koyma ithalatın önlenmesi ya da ülkede el koymayla yer değiştirebilir (9/5. madde).²⁶⁸ Eğer ülkenin ulusal mevzuatı ne malların ithalatı sırasında el konulmasına, ne ithalatın yasaklanmasına ne de ülke içinde mallara el koyulmasına izin vermiyorsa ülkede ki mevzuat bu yönde değiştirilinceye kadar ülkenin kendi vatandaşlarına sahte işaretlerle ilgili uyguladığı yaptırımlar uygulanabilir (9/6 madde).

Yaptırımı talep etme hakkı her ülkenin iç hukuk kurallarına uygun olarak savcıya, yetkili diğer otoriteye veya gerçek ya da tüzel kişi olan diğer ilgili taraflara

World Intellectual Property Organization (WIPO) in Cooperation with the Ministry of Industry and Energy of Portugal, **WIPO Publication**, Geneva, 1994, s. 34. (Madeira).

²⁶⁷ Baeumer, Maderia, s. 34

²⁶⁸ Sözleşme'nin 2. ve 3. maddeleri 'milli muamele' ilkesini benimsemiştir. Bu ilkeye göre Sözleşme'ye taraf olan ülkeler diğer taraf ülke vatandaşlarına, kendi vatandaşlarına sağladıkları sınai mülkiyet korumasının aynısını uygulamak zorundadırlar. Sözleşmede sahte kaynak işaretleri için düzenlenmiş yaptırımlar ancak korumanın talep edildiği ülkenin ulusal mevzuatı izin verdiği ölçüde uygulama alanı bulabilmektedir.

tanınmıştır (9/3. madde). Sözleşme'nin 10/2. maddesine göre ilgili kişiler olabilecekleri gibi bu tür malların üretimi, imalatı, ticareti ile uğraşan gerçek ya da tüzel kişilerdir (10/2. madde). Bu ilgili kişiler Sözleşme'nin 10/2. maddesine göre sahte kaynak işareti olarak gösterilen yerde veya bu yerin bulunduğu bölgede, sahte kaynak olarak bir ülkenin gösterildiği yerde ya da bu sahte kaynak işaretinin kullanıldığı ülkede yerleşmiş olmaları gerekmektedir.

5. Paris Sözleşmesi'nin Değerlendirilmesi:

Paris Sözleşmesi coğrafi köken gösteren işaretleri düzenleyen ilk uluslararası sözleşmedir. Sözleşmeye taraf olan ülkelerin çokluğu Sözleşmeye işlerlik kazandırmıştır.

Paris Sözleşmesi coğrafi köken gösteren işaretleri koruyan ilk uluslararası sözleşme olmasına ve taraf ülkelerin fazla olmasına rağmen Sözleşme'nin sağladığı hukuki koruma yetersiz almıştır. Sözleşmede coğrafi kaynak işareti gösteren işaretlere diğer fikri mülkiyet haklarıyla karşılaştırıldığında daha sınırlı bir düzenlemeye gitmiştir hatta kaynak işaretinin tanımını bile yapmamıştır. Sözleşme sadece sahte kaynak işaretlerinin kullanımını düzenlemiş aldatıcı kaynak işareti kullanımıyla ilgili herhangi bir düzenlemeye gitmemiş, aldatıcı kaynak işareti kullanımıyla ilgili Sözleşme'nin 1. mükerrer 10. maddesinin genel olarak düzenlediği haksız rekabet ile ilgili hükümlerinin uygulanabileceğini belirtmiştir. Ayrıca Sözleşme'nin düzenlediği yaptırımlar her durumda zorunlu değildir. Bu durum Sözleşme'nin koruma kapsamını daraltmaktadır. Sözleşme'de ayrıca jenerik adlarla ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle Sözleşme'nin sağladığı hukuki koruma oldukça zayıf ve yüzeysel kalmıştır.²⁶⁹

²⁶⁹ Yıldız, Paris, Madrid ve Lizbon Sözleşmeleri, s.67-68; Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 38; Coşkun, s. 28; Escudero, s. 8-9; Dominique Barjolle, Bertil Sylvander, Protected Designations of Origin and Protected Geographical Indications in Europe: Regulation or Policy?, Recommendations, European Commission, PDO and PGI Products: Market, Supply Chains and Institutions, Final Report, June 2000, <http://www.origin-food.org/pdf/pdo-pgi.pdf>, (02.02.2008) s. 12

B. Malların Kaynağı İle İlgili Sahte veya Aldatıcı Kaynak İşaretlerinin Önlenmesi Hakkında Madrid Sözleşmesi:

1. Genel Olarak:

Konusu sadece kaynak işaretleri bu kapsamda coğrafi işaretlerle ilgili olan ilk uluslararası düzenleme Malların Kaynağı İle İlgili Sahte veya Aldatıcı Kaynak İşaretlerinin Önlenmesi Hakkında Madrid Sözleşmesi'dir. Sözleşme 14 Nisan 1891 tarihinde imzalanmış, 2 Haziran 1911 tarihinde Washington'da, 6 Kasım 1925 tarihinde La Haye'de, 2 Haziran 1934 tarihinde Londra'da, 31 Ekim 1958 tarihinde Lizbon'da revize edilmiştir. 1967'de Stockholm'de ek bir Anlaşma ile desteklenmiştir. 01.06.2009 tarihi itibarıyla Sözleşmeye 35 ülke taraftır.²⁷⁰ Sözleşmeye Türkiye 1930 yılından beri taraftır.²⁷¹

Sözleşme Dünya Fikri Haklar Örgütü Kurucu Sözleşmesi'ne göre Uluslararası Büro tarafından yürütülmektedir.

2. Coğrafi Köken Gösteren İşaretlere İlişkin Kapsamı:

Madrid Sözleşmesi'nde aynen Paris Sözleşmesi'nde olduğu gibi kaynak işareti kavramı düzenlenmiştir. Sözleşme'de kaynak işaretinin tanımı yapılmamıştır. Sözleşme'de menşe adı kavramı kullanılmamıştır. Kaynak işareti kavramı içinde zaten menşe adı ve coğrafi işaret kavramlarını da içerdiği için ve 'Çoğun içinde azı da vardır' kuralı gereğince kaynak işaretleriyle ilgili Madrid Sözleşmesi, menşe adları ve coğrafi işaretler için de geçerli bir Sözleşme olmaktadır.²⁷² Kaynak işaretlerine uygulanabilen her hüküm menşe adları ve coğrafi işaretler için de geçerlidir.

²⁷⁰ <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/madrid/>

²⁷¹ 1616 sayılı J-Kanun 1-B hükmü ile Hükümet'e, Sözleşme'nin 1925 tarihli La Haye metnine katılma yetkisi vermiştir. Değişiklik metni 21.08.1930 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 1934'de Londra'da Sözleşme'ye yapılan revizyon ise 1957 tarih ve 6894 sayılı Kanun m. 1 hükmü ile kabul edilmiş ve onaylanmıştır. 1958 'de Lizbon'da yapılan revizyon ve 1967'de kabul edilen Ek Sözleşme Metni Türkiye tarafından kabul edilmemiştir, Yıldız, Paris, Madrid ve Lizbon Sözleşmeleri, s. 69, http://www.wipo.int/export/sites/www/treaties/en/documents/pdf/madrid_source.pdf, (12.04.2009).

²⁷² Yıldız, Paris, Madrid ve Lizbon Sözleşmeleri, s. 70.

Türkiye Madrit Sözleşmesi'ne taraf olduğundan dolayı Sözleşme'nin kapsamında olan kaynak işaretlerini de korumakla yükümlüdür. Her ne kadar 555 sayılı KHK sadece mahreç işareti ve menşe adlarını koruma altına alsada Türkiye bu Sözleşme'ye taraf olduğu için kaynak işaretlerini de hukuki olarak koruma yükümlülüğü altındadır.²⁷³

Sözleşme coğrafi işaret taşıyan mallarla ilgili ayrıma giderek bağcılık ürünleriyle ilgili ayrı düzenlemeyi yapan coğrafi işaretlerle ilgili ilk Uluslararası Sözleşme'dir.

Madrit Sözleşmesi, üye ülkelere, jenerik ad seviyesine gelen adları belirleme imkanı vermiştir. Üye ülkelerin ulusal mahkemeleri jenerik adları belirlemektedir. Fakat mahkemelerin belirleme yetkisi, yerel bağcılık ürünlerine ilişkin adları kapsamamaktadır.

3. Madrit Sözleşmesi'nde Korumanın Kapsamı:

Sözleşme'ye göre sahte veya aldatıcı kaynak işaretlerine karşı talepte bulunulabilmesi için, kaynak işaretinin korumanın talep edildiği ülkede korunuyor olması gerekmektedir.

Sözleşme Paris Sözleşmesi'nden farklı olarak sadece sahte kaynak işaretinin kullanımını değil aldatıcı kaynak işaretinin kullanımını da yasaklamıştır. Sözleşme sahte ve aldatıcı kaynak işaretinin tanımını yapmamıştır. Aldatıcı kaynak işareti kaynak olarak gösterilen coğrafi yerin gerçek olması, malın kaynaklandığı yer ile ilgili doğru bilgi vermesine karşın, kamuyu yanıltıcı, yanlış yönlendirici olması gerekmektedir. Bu durum eş sesli coğrafi yer isimlerine sahip olan yerlerde görülmektedir. Örneğin Fransa'da bulunan 'Champagne' bölgesi ile aynı adı taşıyan İtalya'da bir bölge olduğunu farz edelim. İtalya'nın 'Champagne' bölgesinde üretilen malların üzerinde 'Made in Champagne' yazılması ve o malların o bölgede gerçekten yetiştirilmesine rağmen tüketiciler bu ibareyi gördüklerinde akıllarına ilk olarak

²⁷³ Yıldız, Paris, Madrit ve Lizbon Sözleşmeleri, s .70.

İtalya'nın Champagne Bölgesi değil de Fransa'nın Champagne Bölgesi geliyorsa tüketiciler malların kaynağı hakkında yanılmış olurlar ve bu durumda aldatıcı kaynak işaretiinden söz edebiliriz.²⁷⁴

Sözleşme'nin 1/1. maddesine göre *'Sözleşmeye taraf ülkelerden birinin veya bu ülkelerde yer alan bir bölgenin adını doğrudan veya dolaylı olarak sahte veya aldatıcı işaret olarak taşıyan bütün mallara Sözleşme'ye taraf olan ülkelerden birine ithalatı sırasında el konulur.'*

Sözleşme'nin 3. mükerrer maddesine göre *'Sözleşmeye taraf olan ülkeler ayrıca bu sahte ve aldatıcı kaynak işaretlerinin sadece malların üzerinde kullanılmasını değil malların satışı sırasında halkı mallın kaynağı konusunda yanıltabilecek her türlü işaretin reklamlarda, faturalarda, ticari mektuplarda, ticari kağıtlarda, şarap listelerinde veya diğer ticari iletişim araçlarında kullanımlarını da yasaklayabilirler.'*

Sözleşme'nin 3. maddesine göre bayiler satışını yaptıkları malların üzerine kendi isimlerini ve adreslerini yazabilirler fakat bu durumlarda tüketicileri malın kaynağı konusunda yanıltmamak için bayinin adı ve adresi malın üretildiği yer ile birlikte yer almalıdır.

4. Madrit Sözleşmesi'nde Yaptırım:

Madrit Sözleşme'si yaptırım olarak mallar Sözleşme'ye taraf olan ülkelere ithalatları sırasında el konulmasını hükmetmiştir. Sözleşme'nin 1/3 maddesine göre *'Eğer ülkenin mevzuatı mallara ithalat sırasında el koymaya izin vermiyorsa ithalatın yasaklanması yaptırımı uygulanabilir.'* Sözleşme'nin 1/4. maddesine göre *'Eğer ülkenin ulusal mevzuatı ne malların ithalatı sırasında el konulmasına, ne ithalatın yasaklanmasına ne de ülke içinde mallara el koyulmasına izin vermiyorsa ülkede ki mevzuat bu yönde değiştirilinceye kadar ülkeler sahte ve aldatıcı işaretlerle ilgili kendi vatandaşlarına uyguladığı yaptırımlar uygulanabilir.'* Sözleşmenin 1/5.

²⁷⁴ Coşkun, s. 28-29, Baeumer, Eger, s. 17.

maddesine göre ‘*Ulusal mevzuatta sahte veya aldatıcı kaynak işaretlerini önleyici özel düzenlemeler bulunmadığı zaman, markalar ve ticaret unvanları hakkındaki kanunların, sahteliğin önlenmesine ilişkin hükümlerdeki yaptırımlar uygulanacaktır.*’

Sözleşme’nin 2/1. maddesine göre el koyma gümrük idaresinin talebi üzerine gerçekleşmektedir, gümrük idaresi el koyduktan sonra durumu ilgili kişilere derhal bildirmelidir. Bu bildirimin amacı ilgili kişilere el koyma ile ilgili gerekli adımları atma imkanı sağlamaktır. Bu bildiri alan ilgili kişiler, savcılık ve diğer yetkili makamlara başvurarak, yaptırımların uygulanmasını talep edebilmektedirler. Savcılık ve diğer yetkili otorite ilgili kişilerin talebi üzerine ya da reysen el koyma işlemini talep edebilirler. Mallar transit olarak geçiyorsa yetkili otoriteler el koyma yaptırımını uygulayamazlar.

5. Madrit Sözleşmesi’nin Değerlendirilmesi:

Madrit Sözleşmesi Paris Sözleşmesi’nden farklı olarak sahte kaynak işaretlerinin yanı sıra aldatıcı kaynak işaretlerini ilk kez düzenlemiş olması olumlu bir gelişmedir.

Bu olumlu gelişmeye rağmen Sözleşme’nin bazı eksiklikleri vardır. Öncelikle Sözleşme’ye taraf olan ülkelerin sayısı azdır. Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Almanya ve İtalya gibi uluslararası ticarete söz sahibi olan ülkeler bu Sözleşme’ye taraf olmamışlardır. Sözleşmeye taraf olan ülkelerin azlığı Sözleşme’nin uluslararası etkisini azaltmıştır.²⁷⁵

Sözleşme kaynak işareti kavramını tanımlamamıştır. Ayrıca sahte veya aldatıcı kaynak işaretlerinin tercüme edilerek veya ‘tür’, ‘cins’ gibi eklemelerle veya malın gerçek coğrafi kaynağı da gösterilerek kullanılması yasaklanmamıştır.²⁷⁶ Sözleşme yaptırımlar açısından da yetersiz kalmıştır. Sahte veya aldatıcı kaynak işaretini taşıyan mallara el koyma sadece malların ithalatı sırasında uygulanabilmekteyken mallar transit halindeyken mallara el konulamamaktadır.

²⁷⁵ O’Connor, **The Law of Geographical Indications**, s. 32, Baeumer, Wiesbaden, s.9.

²⁷⁶ Baeumer, Wiesbaden, s. 9.

Sözleşme, taraf ülkelere jenerik ad seviyesine gelmiş adları belirleme yetkisini ülkelerin ulusal mahkemelerine vermiştir. Fakat yerel mahkemeler bağcılık ürünleri üzerindeki adların jenerik ad haline gelip gelmedikleri konusunda karar vermeye yetkili değildirler. Mal türleri açısından bağcılık ürünleri lehine Sözleşme’de ayrımcılık yapılması bu tarz ürünlere tam koruma sağlanması eleştirilmiştir.²⁷⁷ Ayrıca yerel mahkemelerin jenerik adlar konusunda birbirleriyle çelişkili kararlar vermeleri, bir ülkede tanınan bir ürünün jenerik hale gelmesine rağmen başka ülkeler de jenerik ad olmaması ilgili maddenin işlerliğini azaltmıştır.²⁷⁸ Bu nedenlerden dolayı Madrid Sözleşmesi uluslararası alanda istenen başarıyı gösterememiş ve etkisi istenen düzeyde olamamıştır.

C. Menşe Adlarının Korunması ve Uluslararası Tescili için Lizbon Sözleşmesi

1. Genel Olarak:

Menşe Adlarının Korunması ve Uluslararası Tescili için Lizbon Sözleşmesi 31 Ekim 1958 yılında imzalanmış, 14 Temmuz 1967 tarihinde revize edilmiş ve 28 Eylül 1979 tarihinde değiştirilmiştir. 1966’da Dünya Fikri Haklar Örgütü tarafından tutulan sicil sistemine geçilmiştir. 2002’de Lizbon uygulanışını düzenlemek üzere Lizbon Sözleşmesi’nin Uygulanmasına Yönelik Tüzük kabul edilmiştir.²⁷⁹ 01.06.2009 tarihi itibarıyla Sözleşme’ye 26 ülke taraftır²⁸⁰ Türkiye bu Sözleşme’ye taraf değildir.

Sözleşme WIPO tarafından yürütülmektedir. Paris Sözleşmesi’ne taraf olan ülkeler Lizbon Sözleşmesi’ne katılabilirler. Lizbon Sözleşmesi’ne taraf olan ülkeler,

²⁷⁷ Ilgaz, s. 124; Addor, Grazioli, s.877; Rangekar, s. 17.

²⁷⁸ Cristhopher Heath, **Geographical Indications: International, Bilateral and Regional Agreements, New Frontiers of Intellectual Property Law:IP and Cultural Heritage, Geographical Indications, Enforcement and Overprotection**, (Editors: Heath Christopher, Kamperman Sanders Anselm), Hart Publishing, Oxford, Portland, Oregon, 2005, s. 108-110

²⁷⁹ Regulations under The Lisbon Agreement for The Protection of Appellations of Origin and Their International Registration, http://www.wipo.int/treaties/en/registration/lisbon/trtdocs_wo013.html, (04.02.2009)

²⁸⁰ http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=10 (01.06.2009)

Paris Sözleşmesi'nin 19. maddesinde bahsi geçen özel birlikler kapsamında kurulan Lizbon Birliği'ni oluştururlar. Birliğin her üyesi kendi kurulunun üyesidir. Kurulun en önemli görevleri arasında, Birliğin program ve bütçesinin düzenlenmesi, Lizbon sisteminin kullanılmasına ilişkin ücretlerin belirlenmesi de dahil olmak üzere yönetmelik üzerindeki değişikliklerin düzenlenmesi yer alır. Sözleşme'nin amacı menşe adlarının uluslararası alanda korunmasını sağlamaktır.

2. Lizbon Sözleşmesi'nin Coğrafi Köken Gösteren İşaretlere İlişkin

Kapsamı:

Sözleşme sadece menşe adlarını düzenlemiştir. Sözleşme menşe adı kavramını tanımlayarak *'coğrafi sınırları belirlenmiş özel bir yöre, bir bölge veya ülkeden kaynaklanmış olan, doğal ve beşeri faktörleri de dahil olmak üzere ürünün tüm veya esas nitelik ve özelliklerinin bu coğrafi alandan alan ürünlerin tanımlanmasında kullanılan yöre, bölge veya ülkeye ait coğrafi yer adıdır'*. (2/1. madde).

Tanımdan da anlaşılabacağı üzere Sözleşme mal kavramından daha geniş olan ürün kavramını kullanmıştır ve ürün bazında herhangi bir sınırlama getirmemiştir. Böylece bu şartlara haiz tüm ürünler ister tarım ürünü ister sınai ürün olsun Lizbon Sözleşmesi'ne göre korunabileceklerdir.²⁸¹ Bir ürünün menşe adı olabilmesi için mutlaka coğrafi yer adı olması gerekmektedir. Ayrıca bu coğrafi adın mutlaka ürünün kaynaklandığı yeri göstermesi gerekmektedir. Böylece dolaylı kaynak işaretleri Sözleşme kapsamında korunmamakta sadece coğrafi kökene doğrudan işaret eden adlar korunmaktadır. Sözleşme'ye göre ürünün coğrafi kökeni olarak bir ülke, bir bölge veya bir yöre adı gösterilebilir.

Ayrıca Sözleşme'ye göre bir ürünün menşe adı olarak korunabilmesi için ürünün coğrafi kökenini göstermesinin yanında ürünün bu coğrafi kökenden

²⁸¹ Sözleşme ürün bazında bir ayırım yapmamış olsa da doktrinde bazı yazarlar Lizbon Sözleşmesi'nde ürünün kökeni ile nitelik ve özelliği arasında çok sıkı bir bağın aranıyor olmasını, sınai ürünlerde ürünün tüm veya esas nitelik ve özelliklerinin belirtilen coğrafi çevreden kaynaklandığının ispatının zor olmasından dolayı ister istemez sınai ürünlerinin Sözleşme'nin kapsamı dışında kalmasına yol açtığını belirtmişlerdir. Ilgaz, s. 124.

kaynaklanan nitelik ve özelliklere sahip olması da gerekmektedir.²⁸² Ürünün nitelik ve özelliklerinin tamamen ve esas itibarıyla belirtilen coğrafi çevreden ve bu çevreye özgü unsurlardan kaynaklanması gerekmektedir. Ürünün nitelik ve özellikleriyle kaynaklandığı coğrafi çevre arasındaki bağın çok sıkı olması gerekmektedir. Çevreye özgü unsurlar çevrenin doğal yapısından ve beşeri özelliklerinden kaynaklanmalıdır. Bu tanıma uymayan coğrafi köken gösteren işaretler Sözleşme kapsamında korunamazlar. Örneğin Paris ve Madrid Sözleşmesi'nin kapsamında olan kaynak işaretleri bu tanıma uymadığından Lizbon Sözleşmesi'nin kapsamı dışındadır.

Sözleşme'nin sadece menşe adlarını tanımlaması ve bu şartlara haiz olan coğrafi adları koruması Sözleşme'nin kapsamını daraltmıştır.

3. Lizbon Sözleşmesi'nde Korumanın Şartları:

Bir menşe adının Sözleşme kapsamında korunabilmesi için öncelikle kaynak ülkede menşe adı olarak korunması gerekmektedir (1/2. madde) Koruma işlemi mutlaka resmi bir dayanağa sahip olmalıdır. Bu resmi işlem bu adın menşe adı niteliğini taşıdığını ve koruma altına alındığını gösteren bir hukuki ya da idari bir işlem, yargı kararı ya da tescil işlemi şeklinde olabilir.²⁸³ Bu resmi işlem korumanın içeriğini (coğrafi alanı, korumanın kapsamını, menşe adını kullanabilecek kişileri) belirlemek için gerekmektedir.

Kaynak ülkede korunan menşe adları Sözleşme kapsamında korunabilmeleri için bu menşe adlarının kaynak ülkenin yetkili bürosu tarafından WIPO Uluslararası

²⁸² Lizbon Sözleşmesi'nin İngilizce versiyonunda ürünün bu coğrafi kökenden kaynaklanan nitelik ve özelliklere sahip olması da gerekmektedir şeklinde yazmasına rağmen Sözleşme'nin Fransızca metninde 'ürünün kalite ya da karakteristik özelliklerinin' diye belirtildiğini ve ürünün kalite ve karakteristik özelliklerinin birbirinin alternatif özelliği olduğunu, kümülatif özelliği olmadığını belirtmiştir. Mihaly Fiscor, Challenges To The Lisbon System, Forum on Geographical Indications and Appellations of Origin, Jointly Organized By The World Intellectual Property Organization (WIPO) and The National Institute of Industrial Property (INPI) of Portugal, Lisbon, 30-31 October 2008, http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/wipo_geo_lis_08/wipo_geo_lis_08_theme1_fiscor.doc (25.04.2009)

²⁸³ WIPO: Intellectual Property Handbook: Policy, Law and Use, WIPO Publication No: 489. <http://www.wipo.int/export/sites/www/about-ip/en/iprm/pdf/ch2.pdf>, s.113, (12.12.2007); Ilgaz, s. 125; Amy P. Cotton, '123 Years At The Negotiating Table And Still No Dessert? The Case In Support of TRIPS Geographical Indication Protections', **Chicago Kent Law Review**, Volume 82, No 3, 2007, s. 1303.

Büro'suna tescil başvurusunun yapılması ve WIPO Uluslararası Büro tarafından tescil edilmeleri gerekmektedir. Sözleşme'ye göre ilgili kişilerin Uluslararası Büro'ya doğrudan başvurup tescil talep etme yetkisi bulunmamaktadır. Ulusal yetkili otorite tescil başvurusunu kendi adına değil bu menşe adını kullanma hakkına haiz gerçek veya tüzel kişiler adına yapmaktadır. Uluslararası Büro'nun tescil başvurusunu esasa ilişkin olarak inceleme yetkisi bulunmamaktadır, Uluslararası Büro sadece başvuruyu şeklen inceler.

Şekli açıdan uygun bulunan tescil başvurusu Uluslararası Büro tarafından tutulan Sicil'e kaydedilir. Büro daha sonra bu tescili zaman geçirmeksizin Sözleşmeye taraf olan ülkelerin yetkili bürolarına bildirmek ve kendi yayını olan 'Les Appellations d'origine' isimli dergide yayımlamak zorundadır. (5/2. madde).

Sözleşmeye taraf olan ülkeler tescilin kendilerine bildirilmesinden itibaren bir yıl içinde tescil başvurusuna itiraz etme ve tescili istenen menşe adının kendi ülkelerinde korunamayacağını bildirme hakları vardır.

Ülkeler itiraz ederlerken itirazlarını belirgin bir şekilde belirtmek zorundadırlar.²⁸⁴

Süresi içinde itiraz edilmeyen menşe adları tescil tarihinden itibaren Sözleşme'ye taraf olan ülkelerde korunmaya başlarlar. Tesciline itiraz edilmiş ülkelerde menşe adı korunmaz.

²⁸⁴ Sözleşmeye taraf olan ülkeler menşe adının kendi ülkelerine korunup korunamayacağı konusunda kendi takdir haklarını kullanırlar. WIPO Intellectual Property Handbook:Policy, Law and Use, <http://www.wipo.int/export/sites/www/about-ip/en/iprm/pdf/ch2.pdf> s.114, (12.12.2007) Lizbon Sözleşme'si Yönetmeliği 9/2. maddesi itiraz edilirken itiraz dilekçesinde olması gereken hususları belirtmiştir.

4. Lizbon Sözleşmesi’nde Jenerik Adlar:

Sözleşme’nin 6. maddesi jenerik adları düzenlemiştir. Sözleşme’nin 6. maddesine göre tescil edilen menşe adları eğer kaynak ülkede menşe adı olarak korunuyorlarsa diğer taraf ülkelerde jenerik ad haline dönüşemez. Örneğin bir ülkede Konyak içkisi jenerik ad haline dönüşse bile eğer Konyak menşe adının kaynaklandığı ülkede bu ad hala menşe adı olarak korunuyor ve jenerik ad seviyesine düşmediyse bu ad Sözleşmeye taraf olan bütün ülkelerde menşe adı olarak korunmaya devam edecektir. Sözleşme Paris Sözleşmesi’nden farklı olarak ulusal mahkemelere jenerik adların tespit edilmesi konusunda herhangi bir yetki vermemiştir.

5. Lizbon Sözleşmesi’nde Korumanın Kapsamı, Koruma Süresi ve Korumanın Sona Ermesi:

Sözleşme’nin 3. maddesine göre menşe adının taklidi veya ihlali yasaklanmış olup, ürünün gerçek kaynağı belirtilse dahi, menşe adının tercüme edilmesi veya ‘tür’, ‘tip’, ‘yapım’, ‘taklit’ gibi sözcüklerle bir arada kullanılması yasaklanmıştır. Böylece tescilli olan ‘Laguiole’ menşe adını üretmeye yetkili olmayan üreticinin ürettiği peynirler üzerinde ‘Laguiole tarzında’ peynir ya da tescilli olan ‘Collioure’ menşe adını kullanmaya yetkili olmayan üreticinin ürettiği şarap üzerinde ‘Laguiole cinsi şarap’ gibi ifadeler kullanılması yasaklanmıştır.

Menşe adı kendi menşe ülkesinde korunduğu sürece uluslararası koruması Sözleşme kapsamında devam etmektedir. Yenileme prosedürü bulunmamaktadır. Menşe adının koruması sadece iki durumda bitmektedir. Birincisi menşe adı kaynak ülkede jenerik ad haline dönüşür, ikincisi ise kaynak ülkenin yetkili makamların talebi üzerine, Uluslararası Büro’nun tescilin iptalini istemesi durumudur. (Lizbon Sözleşmesi’nin Uygulamasına Yönelik Tüzük 15. madde).

Lizbon Sözleşmesi’ne göre tescil edilmiş bir menşe adının ihlallere karşı korunmasının ne tür kanuni işlemlerle sağlanabileceği Sözleşme’nin 8. maddesinde

belirtilmiştir. Bu maddeye göre yasal girişimde bulunmak, savcının talebi üzerine yetkili Büroya tanınmıştır. Ayrıca, kamu veya özel sektör alanında, gerçek ya da tüzel kişi olsun bu kişilere de mahkemeye başvurma yetkisi tanınmıştır.

Kaynak ülkenin yetkili makamın talebi üzerine menşe ad sicilindeki bilgilerde değişiklik yapma imkanı bulunmaktadır. Fakat bu değişiklik talebi menşe adın kendisi ve korumaya konu ürünü kapsayamaz (Lizbon Sözleşmesi'nin Uygulamasına Yönelik Tüzük 13. madde).

6. Marka Olarak Kullanılan Menşe Adlarının Terkini:

Lizbon Sözleşmesi'nin 5/6. maddesi'ne göre *'Tescil bildirimini alan ülke, söz konusu menşe adı üçüncü kişiler tarafından öteden beri kullanılıyorsa ve beşinci maddenin üçüncü fıkrası kapsamında söz konusu ülke tarafından herhangi bir ret bildiriminde bulunulmamışsa, bu ülke tarafından üçüncü kişiye bu kullanımı sona erdirmek için iki yılı aşmayacak bir süre verilir. Bu sürenin dolmasıyla, önceki hak sona erdirilir ve sadece tescilli menşe adına koruma sağlanmış olur.'* Sözleşme'nin 5/6. maddesi sadece tescilli menşe adının sadece yetkisiz üçüncü kişiler tarafından menşe adı olarak kullanılması durumuyla sınırlı değildir bu durumun yanında menşe adı ile aynı olan veya menşe adını içeren markaların, menşe adının tescilinden önce iyi niyetle tescil edilmiş ve kullanılmaya başlanmış olduğu durumlarda da söz konusudur. Bu maddeden de anlaşılacağı üzere Sözleşme açıkça daha sonradan tescil edilen menşe adlarına markalara oranla üstünlük tanımaktadır.

7. Lizbon Sözleşmesi'nin Değerlendirilmesi:

Lizbon Sözleşmesi kendisinden önceki Sözleşmelerden farklı olarak coğrafi köken gösteren işaretlerden biri olan menşe adlarını uluslararası tescil ile uluslararası alanda koruyan ilk sözleşme'dir.

Sözleşme kendinden önce yürürlüğe giren Paris ve Madrid Sözleşmeleri'nin eksik taraflarını gidermiş ve bu Sözleşmelerin kaynak işaretlerine sağladığı

korumadan daha üstün bir korumayı menşe adalarına sağlamıştır. Sözleşme menşe adlarını kullanmaya yetkili olmayan kişilerin bu adları, ürünün gerçek kaynağı belirtilse dahi kullanılmasını hatta tercüme olarak veya ‘tür’, ‘tip’, ‘yapım’, ‘taklit’ gibi sözcüklerle bir arada kullanılması yasaklanmıştır. Menşe adlarına sağladığı bu üstün koruma Sözleşme’nin olumlu tarafıdır.²⁸⁵

Fakat Sözleşme içerdiği bazı hükümlerden dolayı eleştirilmektedir bu durum Sözleşme’ye taraf olan ülkelerin sayısının az olmasına neden olmakta ve menşe adlarının uluslararası alanda etkin bir şekilde korunmasını engellemektedir.

Ancak Sözleşme sadece menşe adlarını korumaktadır ve bu tanıma uymayan kaynak işaretleri ve coğrafi işaretler Sözleşme kapsamında korunmamaktadır. Sözleşme’nin sağladığı bu dar kapsamlı koruma Sözleşme’ye taraf olan ülkelerin az olmasına neden olmuş ve bu nedenden dolayı birçok ülke Sözleşme’ye taraf olmamayı tercih etmiştir²⁸⁶

Sözleşme’nin menşe adlarına markalar karşısında üstünlük tanıyan ve daha önce tescil edilen markaların sonradan Lizbon Sözleşme’si kapsamında tescil edilen menşe adları karşısında terkinine neden olan Sözleşme’nin 5/6. maddesi doktrinde eleştirilmiştir. Sözleşme’nin menşe adlarını diğer sınai haklar karşısında üstün tutması ve marka sahiplerinin daha önceden markalarını iyi niyetle tescil ettirip uzun yıllar kullanmasına rağmen Sözleşme’nin marka sahiplerinin uzun yıllar haklı olarak sahip oldukları markalarından menşe adı lehine vazgeçmelerini istenmesinin marka hakkı sahipleri yönünden adil olmadığı savunulmaktadır. INTA, Sözleşme’nin TRIPs ile çelişen hükümler içerdiğini, Sözleşme’nin üye ülkelerden birinde önceden tescil edilmiş bir marka ile Lizbon Sözleşmesi’nce tescili yeni yapılan bir menşe adının karşı karşıya gelmesi durumunda Lizbon Sözleşmesi’nin açık bir şekilde menşe adına üstünlük sağlayarak tescilli markanın en geç iki yıl içinde iptal edilmesinin tescilli markaların haklarına zarar verdiğini belirtmiştir. TRIPs koruma konusunda minimum standartları belirtmiştir ve TRIPs’in 16/1. maddesi tescilli marka sahibinin, üçüncü kişilerce ‘karıştırma ihtimali’ yaratan benzer ‘işaretler’ kullanımını

²⁸⁵ Yıldız, Paris, Madrid ve Lizbon Sözleşmeleri, s. 86.

²⁸⁶ Baeumer, Santenay, s. 18.

engelleme konusunda münhasır bir hakkı bulunmaktadır. Burada bahsi geçen işaretler kavramına menşe adları da girmektedir ve INTA sınai haklar konusunda ‘ilk gelen ilk hak sahibi olur’ ilkesini savunmaktadır. INTA bu savına dayanak olarak menşe adlarının markalardan farklı bir uygulamaya sahip olamayacağını ve sınai mülkiyet hukukunun bu genel ilkesinin geçerli olması gerektiğini belirtmektedir. INTA ayrıca menşe adlarının markalar karşısında üstün olabileceği tek durumun şaraplar üzerine getirilen özel koruyucu hükümlerin ihlal edildiği veya markaların yanıltıcı olduğu durum olarak açıklamaktadır. INTA ayrıca Lizbon Sözleşmesi’nin bazı noktalarda TRIPS’e uygun olmayan hükümler içerdiğini, TRIPS’de Paris Sözleşmesi, Bern Sözleşmesi, Roma Anlaşması ve Entegre Devrelere İlişkin Anlaşma olarak bahsi geçen uluslararası sözleşmeler istisnai sözleşmeler arasında bulunan sözleşmeleri içinde Lizbon Sözleşmesi’nin bulunmamasından dolayı Lizbon Sözleşmesi’nin hakkı azaltıcı hükümler içermeyeceğini belirtmiştir ve TRIPS Sözleşmesi’nin Lizbon Sözleşmesi’nden sonra yürürlüğe girmesinden dolayı TRIPS’in Lizbon Sözleşmesi’nin yerini aldığını belirtmiştir.²⁸⁷

Sözleşme’ye taraf olan ülkelerin sayısının az olmasının diğer nedeni ise birçok ülkede menşe adları herhangi bir resmi işleme gerek kalmadan genel hükümlere göre örneğin haksız rekabet veya tüketicinin korunması hükümlerine göre koruma sağlanmaktadır. Bu durumda bu menşe adları Sözleşme’nin 2/1. maddesindeki tanıma uysalar bile korunmaları resmi bir işleme dayanmadığı için bu menşe adları Sözleşme kapsamında korunamayacaklardır.²⁸⁸ Ayrıca başvurusu yapılan menşe adının bir üye ülke tarafından reddedilmesi için hangi geçerli nedenlerin esas alınacağı belirtilmemiş olması Sözleşme’ye taraf olan ülkelerin sayısının az olmasına neden olmuştur.²⁸⁹ Jenerik adlar konusunda ise Sözleşme’nin belirlediği kural ve konuyla ilgili herhangi bir istisna getirilmemiş üye ülkelerin birinde jenerik ad haline düşen menşe adlarının kaynak ülkede hala menşe adı olarak

²⁸⁷ Issue Brief Lisbon Agreement For The Protection of Appellations of Origin, Violation of The TRIPS Agreement Prepared By The Issue Advocacy Subcommittee of The External Affairs Committee June 2000, http://www.inta.org/downloads/tap_ftacomments2001_appendixA.pdf, (16.04.2008).

²⁸⁸ Jing Hua Zou, ‘Rice and Cheese, Anyone? The Fight Over TRIPS GIS Countries’, **Brooklyn Journal of International Law**, Volume 30, No: 3, 2000, s. 1151.

²⁸⁹ Ilgaz, s. 127

korunuyor olması ve bu konuyla ilgili Sözleşme’de herhangi istisna getirilmemiş olması Sözleşme’ye taraf olan ülkelerin sayılarının az olmasına neden olmuştur.²⁹⁰

Lizbon Sözleşmesi’nin günümüz koşullarında daha fazla işlerlik kazanabilmesi ve Sözleşme’ye taraf ülkelerin artabilmesi için Sözleşme’nin hükümlerinde bazı değişikliklere gidilmesi gerekmektedir en azından Sözleşme’nin 5/6. maddesinde görülen belirsizliğin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Özellikle Sözleşme’nin 5/6. maddesiyle ilgili markanın tescilli olması ve/veya marka sahibinin korunan haklarının olması durumunda sorunun nasıl çözüleceği hususunda Sözleşme açık hüküm içermemekte ve sorunun çözümünü ulusal hukuk düzenlemelerine bırakmıştır.²⁹¹

III. TRIPS SÖZLEŞMESİ’NDE COĞRAFİ İŞARETLER

A. Giriş:

İkinci Dünya Savaşından sonra, dünyada barışın kalıcı olarak tesis edilmesi ve uluslararası ekonomik işbirliğinin sağlanması ve uluslararası ticaretin serbestleştirilmesi gibi temel amaçlarla 1947 tarihinde “Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması” (GATT) yürürlüğe girmiştir. Türkiye III. GATT Konferansına katılarak bu sözleşmeyi imzalamış ve 1953 tarihli yasa ile Parlamento tarafından onaylanmıştır. Uluslararası ticaretin serbestleştirilmesini ve düzenli işleyişini amaçlayan bir anlaşma niteliğindeki GATT, kurumsal bir yapıya kavuşturularak, DTÖ’nün kurucu Anlaşması, 15 Nisan 1994’te Marekeş’te imzalanmıştır ve 01.01.1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir. GATT, 01.01.1995 tarihi itibarıyla Dünya Ticaret Örgütü’ne (DTÖ) dönüştürülmüştür. DTÖ’yü kuran Anlaşma ile DTÖ’nün, Uruguay Round sonuçlarını oluşturan bütün metinleri kapsayacak biçimde GATT’ın yerine geçmesi kabul edilmiştir. Dünya Ticaret Örgütü hükümetler arası bir örgüttür

²⁹⁰ Conrad, s. 26; Carlos Correar M., **Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights A Commentary on the TRIPS Agreement**, Oxford University Press, 2007, s. 216. Amerika Birleşik Devletlerinin jenerik adlarla ilgili Sözleşme’nin düzenlemesini onaylamadığı için Sözleşme’ye taraf olmadığı belirtilmiştir; Zou s. 1151, Frances G. Zacher, ‘Pass The Parmesan: Geographica Indications In The United States and The European Union- Can There BE Compromise?’, **19 Emory International Law Review**, 2005, s. 448.

²⁹¹ Heath, s. 110-118.

fakat Birleşmiş Milletler sistemi bünyesinde oluşturulmamıştır. DTÖ Anlaşması, Örgütün Kurucu Anlaşması ile birlikte dört ekten oluşmaktadır. Bu eklerden biri olan TRIP Anlaşması özel olarak fikri mülkiyet konusu ile ilgilidir. TRIPs Anlaşması (EK 1C) DTÖ Anlaşması'nın ayrılmaz bir parçasıdır.²⁹²

TRIPs, DTÖ sisteminin üzerine oturduğu üç sütundan birini oluşturur. En yüksek DTÖ organı iki yılda bir toplanan Bakanlar Konferansı'dır. İkinci organ, hukuki nitelikli kararları almaya yetkilendirilmiş Genel Konsey'dir. Bu Konsey aynı zamanda İhtilaf Çözüm Mercii (Dispute Settlement Body) ve Ticari Politikayı Değerlendirme Mekanizması (Trade Policy Review Mechanism) olarak faaliyet göstermektedir. Genel Konsey'in denetimi altında üç ayrı konsey bulunmaktadır: TRIPs Konseyi, GATT Konseyi ve GATTS Konseyi.²⁹³ TRIPs Konseyi yılda dört ya da beş defa toplanır. Toplantıların süresi gündeme bağlı olarak değişir. Her yıl TRIPs Konseyi Genel Konsey'e rapor sunar.²⁹⁴

TRIPs Sözleşmesi fikri ve sınai haklarla ilgili en kapsamlı sözleşmedir ve TRIPs DTÖ tarafından önerilen kapsamlı paketin zorunlu olan kısmıdır. Üyeler bu paketten bağımsız olarak TRIPs Sözleşmesini onaylayamaz ve yürürlükten kaldıramazlar. DTÖ'ne üye olan ülkeler TRIPs Sözleşmesi'ne de taraf olan ülkelerdir. DTÖ'ne 153 ülke üyedir ve Türkiye 1995 yılından beri Sözleşmeye taraftır.²⁹⁵

²⁹² Kızıltepe, s. 94.

²⁹³ GATTS (General Agreement on Trade in Services) : Hizmetlere ilişkin Ticaret Genel Anlaşması.

²⁹⁴ Coşkun, s. 53; Kızıltepe, s. 94-95, Tran Thu-Lang WASESCHA, 'Recent Developments in The Council For TRIPs', (WIPO) Symposium on The International Protection of Geographical Indications, Somerset West, Cape Province, South Africa, September 1and 2 1999, Organized By World Intellectual Property Organization (WIPO) in Cooperation With The South African Patents and Trade Marks Office (SAPTO), **WIPO Publication**, 1999, WIPO, Geneva, s. 21

²⁹⁵ RG.25.02.1995,S. 22213 Mükerrer. Türkiye-Avrupa Birliği Ortaklık Konseyi'nin 06.03.1995 tarih ve 1/95 sayılı Kararın 8 numaralı eki ile Türkiye fikri mülkiyetin korunmasına ilişkin mevzuatında gerekli uyumlaştırmayı gerçekleştirmeyi taahhüt etmiştir (OJ L35, 13.02.1996). Bu taahhüt mevzuatımızı, TRIPs'e uyumlaştırma yükümlülüğü içermektedir. Bu taahhüdü gerçekleştirmek üzere 1995 yılında Türk hukuk mevzuatında birçok yeni düzenleme gidilmiştir. 'Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında 555 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname' bu kapsamda kabul edilen düzenlemelerden biridir. Burçak,Yıldız, 'Ticaretile Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Sözleşmesi'nde (TRIPs'de) Coğrafi İşaretlere İlişkin Düzenlemeler', **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, Cilt:8, Sayı: 3, 2008, s. 50. (TRIPs).

TRIPs Sözleşmesi'nde fikir ve sanat eserleri üzerindeki haklar ile bunlarla bağlantılı haklar, markalar, coğrafi işaretler, endüstriyel tasarımlar, patentler, yeni bitki çeşitleri, bütünleşmiş devre topografyaları düzenlenmiştir. Sözleşme DTM'ne üye olan ülkelere Sözleşme'nin tüm hükümlerine uymaları için bir geçiş süresi tanımıştır bu geçiş süresi gelişmiş ülkeler için bir yıldır ve bu ülkeler Sözleşme'nin tüm maddelerine 1 Ocak 1996 tarihinden itibaren uymak zorundadır gelişmekte olan ülkeler ise Sözleşme'nin tüm maddelerine 1 Ocak 2000 tarihinden itibaren uymak zorundadırlar. Ayrıca çok az gelişmiş olan ülkeler ise Sözleşme'ye 1 Ocak 2006 tarihinden itibaren uymak zorundadırlar geçiş süresi bu ülkeler için 11 yıldır.²⁹⁶

Dünya Ticaret Örgütünün amacı dünya ticaretinin özgür bir şekilde yerine getirilmesini sağlamaktır bu nedenle TRIPs Sözleşmesi'nin amacı ticareti engellemek değil uluslararası ticaretinin özgürce yerine getirilmesini sağlamaktır.

TRIPs'de her üye ülkenin uyması gereken asgari düzeyde standartlar bulunmaktadır. Üye ülkeler ulusal hukuklarında en azından Sözleşme'de belirtilen koruma düzeyini sağlamak zorundadırlar. Sözleşmeye üye olan ülkeler mecbur olmamakla birlikte Sözleşme'nin belirlediği koruma düzeyinden daha geniş kapsamlı bir koruma düzeyini de iç hukuk sistemlerinde kabul edebilirler. Fakat kabul edilen bu düzenleme Sözleşme'nin diğer hükümlerine aykırı olmaması gerekmektedir.²⁹⁷

Sözleşme ayrıca milli muamele ilkesini benimsemiştir. Bu ilkenin amacı başka bir üye ülkeden gelen yabancılara ilgili üye ülkenin kendi vatandaşlarına uyguladığı muamelenin aynısını uygulaması gerekmektedir.²⁹⁸

²⁹⁶ Gervais, s. 27.

²⁹⁷ Alberto Francisco Ribeiro de Almeida, 'The TRIPs Agreement, The Bilateral Agreements Concerning Geographical Indications and The Philosophy of The WTO', **EIPR**, Volume 27/4, 2005, s. 150.

²⁹⁸ O'Connor, **The Law of Geographical Indications**, s. 50; Nanci Jacqueline Land, 'Global Intellectual Property Protection As Viewed Through The European Community's Treatment of Geographical Indications: What Lessons Can TRIPs Learn?', **11 Cardozo Journal of International and Comparative Law**, Spring, 2004, s. 1011.

B.TRIPs Sözleşmesi’nde Coğrafi İşaretlerin Tanımı:

Coğrafi işaretlerle ilgili düzenlemeler Sözleşme’nin üçüncü bölümünde yer almaktadır. Sözleşme’nin 22. maddesi coğrafi işaret kavramını tanımlamaktadır. Sözleşmenin 23. maddesi şarap ve distile (damıtılmış) alkollü içkiler üzerindeki coğrafi işaretler için ek koruma sağlamaktadır. Sözleşmenin 24. maddesi coğrafi işaretlere tanınan koruma düzeyini artırmak amacıyla yapılması planlanan müzakerelere ilişkin şartları belirlemekte ayrıca coğrafi işaretlerin korunması zorunluluğunun istisnalarını belirtmektedir.

Sözleşme’nin üçüncü bölümü altı başlığı içermektedir. Bunlar,

- (i) coğrafi işaretlerin tanımı ve unsurları
- (ii) coğrafi işaretlere sağlanan asgari koruma düzeyi
- (iii) coğrafi işaretlerle markalar arasındaki ilişki
- (iv) şaraplar ve sert içkilere tanınan ek koruma
- (v) coğrafi işaretlerle ilgili Sözleşme’nin 3. bölümünün müzakere edilmesi ve gözden geçirilmesi
- (vi) coğrafi işaretlerin korumasına getirilen sınırlamalar.²⁹⁹

TRIPs’de ise coğrafi işaretlerle ilgili olarak kendisinden önceki uluslararası sözleşmelerdeki terimi değil Avrupa Birliği Tüzüğünde kullanılan coğrafi işaret terimini kullanmıştır. Yani TRIPs’de 555 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen coğrafi işaret terimi değil mahreç işareti terimi olan ‘geographical indications’ terimi kullanılmıştır. (TRIPs 22-24 maddeleri). TRIPs’de coğrafi işaretler, menşe adları ve mahreç işaretleri olarak iki ayrı kavramda belirtilmeyerek, tek bir terim kapsamında tanımlanmıştır. Tanıma göre ‘ *bir malın üye ülke devletlerden birinin ülkesinden ya da bu devlet ülkesindeki bir bölge ya da yöreden kaynaklandığına işaret eden, malın belirli bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibariyle bu coğrafi kökene göndermede bulunan gösterge/işaret*’ şeklinde tanımlanmıştır. (22.1. madde) TRIPs Sözleşmesi’nin bu tanımından sonra coğrafi işaret kavramı menşe adları ve mahreç işaretlerini birlikte içeren bir üst kavram

²⁹⁹ IPR-Helpdesk:Geographical Indications, seed.agron.ntu.edu.tw/ipr/GI/ipr-helpdesk-gi.pdf (12.04.2008)

olarak değil 555 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen mahreç işareti teriminin yerini almıştır. Bundan sonra uluslararası sözleşmelerde coğrafi işaret kavramı Türk Hukukundaki mahreç işareti kavramının yerini almış ve bu anlamda kullanılmaya başlamıştır.³⁰⁰

TRIPs’de Lizbon Sözleşmesi ve AB Tüzüğünde belirtilen menşe adı kavramına yer verilmemiştir. Fakat her ne kadar menşe adı kavramı TRIPs’de belirtilmemiş olsa da her menşe adı coğrafi işaret de sayıldığından ve coğrafi işaretler, menşe adlarını da kapsadığından, ‘Çoğun için de azı da vardır’ kuralı gereği Sözleşme’de coğrafi işaretler için geçerli olan hükümler menşe adları da içinde geçerli olacaktır. Madrid ve Paris Sözleşmeleri’nde belirtilen kaynak işareti kavramı TRIPs Sözleşmesi’nde belirtilmemiştir bu nedenden dolayı coğrafi işaret tanımına girmeyen kaynak işaretleri Paris ve Madrid Sözleşmeleri’nce korunacaktır.³⁰¹

1. Unsurları:

a)Coğrafi Kökeni Gösteren Ad veya İşaretlerden Oluşur:

TRIPs Sözleşmesi Lizbon Sözleşmesi’nden farklı olarak bir ürünün coğrafi işaret olabilmesi için mutlaka coğrafi yer adı olması gerekmektedir. Sözleşmeye göre coğrafi yerin adını açıkça içeren bir kelime, ifade kullanılabileceği gibi, coğrafi yerin adını içermeyen kelimeler (geleneksel adlar)³⁰², işaretler, semboller de Sözleşme kapsamında korunmaktadır. Böylece dolaylı kaynak işaretleri³⁰³ sözleşme kapsamında yer almaktadır.³⁰⁴

³⁰⁰ Baeumer, Eger, s. 13.

³⁰¹ Yıldız, TRIPs, s. 62.

³⁰² Geleneksel adlar, coğrafi yerin adı dışındaki adları kullanarak coğrafi kökene işaret eden adlardır. Basmati Pirinci, Feta Peyniri, Ouzo, Grappa, Cava geleneksel adlara örnektir. O’Connor, The Law of Geographical Indications, s. 52; Audier, s. 28.

³⁰³ Dolaylı kaynak işaretlerine örnek olarak İstanbul’u işaret etmek için Boğaziçi Köprüsü, İzmir’i işaret etmek için Saat Kulesi bir malın ya da ürünün üzerinde bu işaretler yer alabilir.

³⁰⁴ Philippe Zylberg, ‘Geographical Indications v. Trademarks: The Lisbon Agreement: A Violation of TRIPs?’, **University of Baltimore Intellectual Property Law Journal**, Fall 2002/Spring 2003, s. 35.

b)Malın Coğrafi Kökenini Göstermektedir:

Sözleşme malın coğrafi kökenini göstermesini temel almıştır. Bu nedenle Sözleşme ürün (product) kavramını değil (good) kavramını temel almıştır.³⁰⁵ Mal kavramının tercih edilmesiyle birlikte Sözleşme'nin hizmetleri içermediği kabul edilmektedir fakat doktrinde bu konu tartışmalı olup, Sözleşme'nin hizmetleri de kapsadığını belirten yazarlar da bulunmaktadır. Bazı yazarlar, mal kavramının kullanılmış olmasına rağmen, Sözleşme'nin hizmetler üzerindeki coğrafi işaretleri de kapsadığını belirtmektedirler. Gerekçe olarak ise mal kavramının yanında hizmet kavramına da yer veren 24/4. ve 24/6. madde hükümlerini göstermektedirler.³⁰⁶ Hakim görüşe göre ise Sözleşme'de ürün yerine mal kavramının kullanılmasının bilinçli bir tercih olduğu sadece TRIPs'in değil DTÖ'nün genel uygulamasının da mal kavramının hizmetleri kapsam dışı bırakacak şekilde kullanıldığını, bu nedenle de Sözleşme'de hizmetlerin kapsam dışında bırakıldığı belirtilmiştir. Bu görüşe göre Sözleşme'nin 24.4. maddesi ve 24.6. maddelerinde belirtilen 'hizmet' ifadesinin bazı üye ülkelerde Sözleşme'nin kabulünden 10 yıl önceki dönemde, iyi niyetle coğrafi işaret niteliği kazanmış hizmetlerin korunması amacıyla düzenlendiğini ve Sözleşme'nin 24.4. ve 24.6. maddelerinde belirtilen hizmetler ifadesinin Sözleşme'nin 22.1. maddesi uyarınca hizmetleri de kapsadığı şekilde yorumlanmasının doğru olmadığını belirtilmiştir.³⁰⁷

Fakat Sözleşme, üye ülkelere kendi iç hukuklarında Sözleşme'de belirtilen asgari standartların üzerinde düzenlemelere gidebileceklerini belirtmiştir. Sözleşmeye taraf olan ülkeler isterlerse kendi iç hukuk düzenlemelerinde hizmetleri de coğrafi işaretler kapsamında koruyabilirler nitekim bazı ülkeler örneğin Peru ve İsviçre, hizmetleri coğrafi işaret olarak koruyan ülkelerdir.³⁰⁸

³⁰⁵ TRIPs Sözleşmesi'nin tasarı aşamasında ürün (product) kavramı kullanılmış, ancak bu kavram Uruguay Müzakereleri çerçevesinde yürütülen 1990 tarihli Brüksel Bakanlar Toplantısı'ndan kısa bir süre önce mal (good) kavramı ile değiştirilmiştir. Gervais, s. 191.

³⁰⁶ Beresford, s. 45.

³⁰⁷ O'Connor, The Law of Geographical Indications, s. 53, Rangnekar, s. 17.

³⁰⁸ O'Connor, The Law of Geographical Indications, s. 54.

Sözleşme mal türleri açısından herhangi bir ayırım yapmamıştır. Böylece gerek sınai mallar gerek zirai mallar Sözleşme'nin kapsamına girmektedir.³⁰⁹

Ayrıca TRIPs'e göre bir ülkenin adı da coğrafi işaret olabilir.³¹⁰ Sözleşmeye göre coğrafi köken olarak gösterilebilecek yerler üye ülkede bulunan bölgeler ve yerler de olabilir. Fakat bazı ülkelerde bazı bölgeler ya da yerler birkaç ülkenin sınırları içerisinde yer olabilir örneğin 'Ren Nehri' gibi o zaman bu coğrafi yer adları Sözleşme'ye taraf birden çok ülkeye ait oldukları için bu yer adları Sözleşme kapsamında coğrafi işaret olarak korunmazlar.

Sözleşme'de belirtilen bölge ve yöre kavramları mutlaka siyasi ve idari anlamlarıyla değerlendirilmemelidir. Coğrafi yer adları zamanla orijinal anlamlarını kaybedebilirler ve idari olarak herhangi bir bölgeyi işaret etmeyebilirler. Malları tanımlarken kullanılan coğrafi isimler tarihi, geleneği yansıtabilirler coğrafi ad bu anlamda fiziksel, idari, ekonomik ve kültürel değerleri de içerebilir.³¹¹

c) Malın Belirgin Bir Niteliği, Ünü veya Diğer Özelliklerinin, Esas İtibariyle Belirtilen Coğrafi Kökene Göndermede Bulunması Gerekmemektedir:

Coğrafi işaret tanımından bahsedebilmek için malın belirli bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibariyle bu coğrafi kökene göndermede bulunması gerekmektedir. Hükümde kullanılan 'belirli', 'nitelik', 'özellik', 'ün' kavramları Sözleşme'de tanımlanmamıştır ve bu kavramların yorumu her bir somut olay için ulusal mahkemeler tarafından yapılması gerekmektedir.³¹² Malın belirli bir niteliği

³⁰⁹ Audier, s. 16.

³¹⁰ Bu tarz coğrafi işaretlere örnek olarak Ekvator Muzunu, Çad Pamuğunu, Kore İpeğini, Haiti Kahvesini, Arjantin Çayını gösterebiliriz. O'Connor, s. 53.

³¹¹ Audier, s. 16.

³¹² Yıldız, TRIPs, s.60. 1919 Tarihli Coğrafi İşaretlerle İlgili Fransız Kanununda'da coğrafi işaretlerin unsurları belirtilmemiş bu unsurların tayini ulusal mahkemelere bırakılmıştır örneğin Fransa'da ünlü olan Camembert Peyniri ve Moutarde de Dijon'un nitelikleri ve diğer özellikleri itibariyle coğrafi kökenine yeterli derecede göndermede bulunmadığı için mahkeme tarafından menşe adı olarak korunmaları uygun bulunmamıştır. Conrad, s. 33, Correa, s., 220, Steven S. Bowers, 'Location, Location, Location: The Case Against Extending Geographical Indication Protection Under The TRIPS Agreement', **American Intellectual Property Law Association Quarterly Journal**, Volume 31, Number 2, Spring 2003, s. 150.

veya ünü veya diğer özellikleri var ise bu mal Sözleşme kapsamında korunur bu özelliklerden sadece birinin bir malda olması gerekmektedir.

Belirli nitelik, özellik veya ününün bu coğrafi kökene ‘esas itibariyle’ göndermede bulunması gerekmektedir. Malın nitelik veya ün veya diğer özelliklerinin belirli coğrafi çevreye özgü doğal ve beşeri unsurlardan kaynaklanması gerektiğinin açıkça belirtilmemiştir fakat diğer özellikler kavramının içine doğal ve beşeri unsurlardan kaynaklanan özellikler girmektedir. Dünya Fikri Haklar Örgütü ise TRIPs’in 22/1. maddesinde belirtilen ‘diğer özellik’ kavramının doğal ve beşeri unsurlardan kaynaklanan özellikleri kapsadığını, bu nedenle TRIPs’in ‘doğal ve beşeri unsurlar’ ibaresini belirtmemesinin bir eksiklik olmadığını belirtmiştir.³¹³ Sözleşmede doğal ve beşeri unsurların ayrıca belirtilmemiş olması TRIPs Sözleşmesi’ni Lizbon Sözleşmesi’nden ayırmaktadır.

Sözleşme’de geçen nitelik ve özellik kavramları objektif kriterler olarak gözüke de ün kavramı subjektif bir kriterdir.³¹⁴ Dünya Fikri Haklar Örgütüne göre ise kalitenin subjektif bir kriter olduğunu ve bir ürünün kalitesinin tespit ederken her ülkenin ve bölgenin kültürü ve alışkanlıkları birbirinden farklı olduğu için tüm dünyada uygulanan standart normların bir ürünün kalitesini belirlerken uygulanamayacağını belirtmiştir.³¹⁵

Malın ünlü olması şartı Lizbon Sözleşmesi’nde belirtilmemiştir. Bir mala sonradan yapılan reklamlar ve promosyon çalışmalarıyla zamanla ün

³¹³ WIPO: Definition of Geographical Indications, SCT/9/4, Standing Committee on the Law of Trademarks, Industrial Designs and Geographical Indications, Ninth Session, Geneva, November 11 to 15, 2002, http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/sct_9/sct_9_4.pdf, (12.02.2008), s.5, SCT/10/4, s. 7. Fakat aynı görüşte olmayan yazarlar da vardır Conrad’a göre Lizbon Sözleşmesi ve WIPO Model Sözleşmesi’ne göre TRIPs Sözleşmesi’nin beşeri faktörleri içermediğini belirtmiştir. Örneğin Sheffield Gümüşü’nün coğrafi işaret olarak korunduğunu düşünürsek sadece gümüşün işlenmemiş bölümü dikkate alınarak o bölüm coğrafi işaret olarak korunabilirken gümüşün oluşumuna neden olan gelenekler ve zanaatkarlık gibi beşeri faktörler dikkate alınmayacaktır bu durum ise sadece tarım ürünlerinin coğrafi işaret olarak korunabileceğini diğer sınai ürünlerin kapsam dışı kalabileceği belirtilmiştir. Conrad, s. 33. Bizce coğrafi işaret kavramının tanımında geçen ‘diğer özellikler’ ifadesi hem doğal hem de beşeri faktörleri kapsamaktadır ama bir malın coğrafi işaret olarak korunabilmesi için mutlaka bu iki faktörün bir arada olması gerekmemektedir.

³¹⁴ Audier, s. 17.

³¹⁵ SCT/10/4, s. 3.

kazandırılabilir.³¹⁶ TRIPs Sözleşmesine ‘ün’ şartının getirilmesi Sözleşme’nin etkisini azalttığını savunan yazarlar olsa da³¹⁷ bir malın ünü o malın ayrı bir özelliğidir. Bir mal sahip olduğu ün oranında diğer ürünlerden ayrılır. Bir malın Sözleşme kapsamında coğrafi işaret olarak korunabilmesi için sahip olduğu özellikler veya ünü herkesin bilmesi şart değildir sadece malın kaynaklandığı coğrafi bölgede o malın belirli bir niteliğe veya özelliğe veya üne sahip olması yeterlidir. Ün unsuru sübjektif bir unsur olduğu için her bir olayda bu unsur ayrı ayrı incelenmelidir. Ün malın sahip olduğu nitelikten ve diğer özelliklerinden kaynaklanabilir.

TRIPs Sözleşmesine göre ‘ün’, ‘nitelik’ ‘ve ‘diğer özellikler’ birbirinden bağımsız özelliklerdir ve eğer bir mal sadece ünlü olup herhangi bir niteliğe ve özelliğe sahip olmasa bile Sözleşme kapsamında coğrafi işaret olarak korunmaktadır.

318

d)Coğrafi İşaretler Kaynaklandıkları Ülkede Korunuyor Olmalıdırlar:

Sözleşme üye ülkelere diğer üye ülkelerin coğrafi işaretlerini ancak kaynak ülkede korunuyor olması durumunda kendi ülkelerinde koruyabileceklerini belirtmiştir. Bu durumda eğer bir coğrafi işaret artık kaynak ülkesinde coğrafi işaret olarak korunmuyorsa, coğrafi işaret olma özelliğini kaybetmiş ise, mahkeme kararı ile korunması engellenmiş ise, jenerik ada dönüştüyse ya da artık iç pazarda kullanımda değilse o zaman diğer üye ülkeler bu coğrafi işareti kendi ülkelerinde korumak zorunda değildirler ama isterlerse koruyabilirler bu konuda takdir yetkisi üye ülkelerde bulunmaktadır. (24/9. madde) Üye ülkeler isterlerse kaynak ülkesinde artık coğrafi işaret olarak korunmayan bir malı kendi ülkelerinde koruyabilirler örneğin artık belirli bir niteliğini veya diğer özelliklerini kaynak ülkede kaybeden bir mal diğer ülkelerde hala biliniyor ve tanınıyor ise böyle bir durum söz konusu olabilir. Örneğin iklim değişikliklerinden dolayı artık istenen kaliteyi vermeyen bir mal zamanla coğrafi işaret olma özelliğini kaybedebilir veya artık o coğrafi bölgede

³¹⁶ Audier, s. 17.

³¹⁷ Marsha A. Echols, **Geographical Indications For Food Products International Legal and Regulatory Perspectives**, Kluwer Law International, 2008, s. 64.

³¹⁸ Rangnekar, s. 18.

yetiştirilmeyebilir fakat o mal ihraç edildiğinden dolayı ihraç edildiği ülkelerde biliniyor veya tanınıyor ise işte o zaman diğer ülkeler ürünün kendi ülkelerinde sahip olduğu bu ünden dolayı o ürünü korumakta çıkarları olabilir. Sözleşme malın kaynak ülkesinin değişmesi durumunda nasıl bir koruma sağlanacağı konusunda her hangi bir düzenlemeye gitmemiştir. Bu durum özellikle günümüzde görülen iklim değişiklikleri ve küresel ısınma sonucu bazı mal ve ürünler artık kaynak ülkelerinde üretilmeyebilir ya da üretilseler bile eski sahip oldukları ayırt edici özelliklere ve niteliklere sahip olmayabilirler ya da mallar iklim değişikliklerinden dolayı başka ülkelerde üretilmeye başlanabilir işte bu durumda malların başka bir kaynak ülkede nasıl korunabileceği konusu belirsizdir.

Her üye ülke kendi iç hukuk kurallarına göre coğrafi işaretleri koruyabilir. Coğrafi işaretlerin hangi şekilde korunacağı konusunda Sözleşme’de açık bir hüküm bulunmamaktadır. Coğrafi işaretler kaynak ülkede sui generis hukuk kuralları ile örneğin tescil edilerek veya mahkeme kararı ile korunabileceği gibi genel hükümlere göre de örneğin haksız rekabet hukukuna göre veya tüketicinin korunması hükümlerine göre de korunabilirler. Sözleşme bu konuda üye ülkeleri serbest bırakmıştır. Nitekim birçok ülkede coğrafi işaretler sui generis hukuk kurallarına göre korunmamaktadır.³¹⁹

C. TRIPs Sözleşmesi’nin Tüm Mal Çeşitleri İçin Sağladığı Genel Koruma:

TRIPs Sözleşmesi’nin tüm mal çeşitleri için sağladığı genel koruma Sözleşme’nin 22/2. maddesinde düzenlenmiştir. 22/2. maddeye göre, ‘*Üyeler coğrafi işaretlerle ilgili olarak, aşağıdaki hususları engellemek için ilgili taraflara yasal imkanları sağlayacaktır.*

³¹⁹ Audier, s. 19-20. Coğrafi işaretler birçok ülkede farklı koruma sistemleriyle korunmaktadır. Nitekim bu durum Sözleşme hükümlerinin farklı yorumlanmasına ve uygulanmasına neden olmakta bu uyumsuzluk Sözleşmenin hükümlerinin koordineli ve effectif şekilde uygulanmasını zayıflatmaktadır. Jayashree Watal, **Intellectual Property Rights in the WTO and Developing Countries**, Kluwer Law International, The Hague, 2001, s. 264.

(a) Bir malın sunumunda veya isminde, kamuyu malın menşei konusunda yanıltacak şekilde, malın menşeinin gerçek menşei yeri dışında bir başka coğrafi bölge olduğunu gösteren veya öneren herhangi bir yolun kullanılması,

(b) Paris Sözleşmesi'nin birinci mükerrer 10'uncu maddesindeki anlamıyla haksız rekabet fiili oluşturan herhangi bir kullanım.'

Sözleşme'nin 22/a. maddesine göre bir mal menşeinin gerçek menşei yeri dışında bir başka coğrafi yeri gösteriyor ama kamuyu malın menşei konusunda yanıltmıyorsa bu madde hükmü uygulanamaz. Bu nedenle bu maddenin geçerlilik kazanabilmesi için hem coğrafi işaretin gerçeği yansıtmaması hem de bu kullanımın kamuyu malın menşei konusunda yanıltıyor olması gerekmektedir. Kamu kavramı ise toplumun ilgili kesimini, coğrafi işaretli malların hitap ettiği kesimi ifade etmektedir.³²⁰ Böylece aldatici ve sahte coğrafi işaret kullanımının malın uzmanlık bilgisine sahip olmayan sıradan tüketicileri yanıltması yeterlidir.³²¹

Malın menşei konusunda kamunun yanılp yanılmadığı tespit edilirken kullanılacak kıstas koruma talep edilen üye ülkedeki kamu kavramıdır. Bununla birlikte kamu kavramını oluşturan tüketicilerin üye ülkelerde farklılık gösterdiği görülmektedir. Bir üye ülkede kamuyu yanıltan bir kullanım diğer üye ülkede yanıltıcı olmayabilmektedir. Kullanımın kamuyu yanıltıp yanılmadığı hususu hakim tarafından somut olayın şartlarına göre tespit edilmelidir.³²² Kamu profilinin üye ülkeler arasında farklılık göstermesi, gerekse kamunun yanılp yanılmadığı hususu belirlenirken mahkemelerin takdir hakkını kullanması üye ülkelerin mahkemelerinin birbirleriyle çelişen tutarsız kararlar verebilmelerine yol açmaktadır.³²³

TRIPs Sözleşmesi coğrafi işaretleri korumak için üye ülkelere asgari standartlar getirmekle birlikte, üye ülkelere hangi yasal imkanları sağlayacakları konusunda herhangi bir düzenlemeye gitmemiştir.³²⁴ Sözleşme bu yasal imkanları

³²⁰ Echols, s. 72.

³²¹ Audier, s.21.

³²² Audier, s. 22.

³²³ Addor, Grazioli, s. 882.

³²⁴ Irene Calboni,, 'Expanding The Protection of Geographical Indications of Origin Under TRIPs: 'Old' Debate or 'New' Opportunity?', **Marquette Intellectual Property Law Review**, Volume 10,

belirleme ve kullanma yetkisini üye ülkelere bırakmıştır. Üye ülkeler coğrafi işaretlerin korunmasında sui generis nitelikte düzenlemeler kabul edebilecekleri gibi haksız rekabetin önlenmesi, marka hukuku hükümleri ya da tüketicilerin korunmasına ilişkin hükümler çerçevesinde koruyabileceklerdir.³²⁵

TRIPs Sözleşmesi'nin 22/2.a maddesine göre aldatıcı coğrafi işaretin kullanımından söz edebilmek için bu ad veya işaretin malın adında veya sunumunda kullanılması yeterlidir. Coğrafi işaretin bir malın adında veya sunumunda kullanılmasının tanımı Sözleşmede tanımlanmamıştır fakat bu kavramlar sahte ve aldatıcı coğrafi işaretin malın etiketinde, ambalajında, malla ilgili resmi veya ticari evraklarda (örneğin faturalarda veya irsaliyelerde) yer almasını veya malın reklamlarda kullanılmasını ifade etmektedir.³²⁶

Sözleşme'nin 22/2.a maddesi sadece doğrudan coğrafi işaretleri değil dolaylı coğrafi işaretleri de kapsamaktadır. Sözleşme'de geçen her türlü kullanım ifadesi bu durumu ifade etmektedir.³²⁷

TRIPs Sözleşmesi'nin 22/2.b maddesine göre üye ülkeler ilgili taraflara coğrafi işaretlerin Paris Sözleşmesi'nin (1967 metninin) 1. mükerrer 10. maddesi anlamında haksız rekabet oluşturacak şekilde her türlü kullanımı engellemek üzere hukuki imkanları sağlayacaklardır.

TRIPs Sözleşmesi'nin 22/2.b maddesi Sözleşmenin 22/2.a maddesinden farklı olarak coğrafi işaretin malın menşei konusunda kamuyu yanıltıp yanıltmadığı şartı aranmamaktadır. Böylece haksız rekabet oluşturacak tüm coğrafi işaret kullanımları kamuyu yanıltıp yanıltılmadıkları unsuruna bakılmaksızın yasaklanmıştır. Bu hükme göre sadece bu tarz kullanımların haksız rekabet

2006, s. 191, Escudero, s. 27, Kal Raustiala, Stephen R. Munzer, 'Struggle Over Geographical Indications', **The European Journal of International Law**, Volume 18, No 2, 2007, s. 343.

³²⁵ O'Connor, **The Law of Geographical Indications**, s. 55, Conrad, s. 34, Escudero, s. 27, Blakeney, s. 641, Gervais, s. 192, Correra, s. 226.

³²⁶ Audier, s. 21, Yıldız, TRIPs, s. 70.

³²⁷ Correa, s. 226, Justin M. Waggoner, 'Acquiring A European Taste For Geographical Indications', **33 Brooklyn Journal of International Law**, 2008, s. 576.

oluşturduğunu iddia eden taraf bu kullanımın haksız fiil oluşturduğunu ispat etmesi gerekmektedir.

Sözleşme'nin 22/2.a maddesi tüketicileri korurken 22/2.b maddesi ise üreticileri korumaktadır.

D.TRIPs Sözleşmesi'ne Göre Eşsesli Coğrafi İşaretler:

Yazılış ve söylenişleri aynı fakat aralarında anlam ilişkisi olmayan sözcüklere eşsesli sözcük denir.³²⁸ Sözleşme'nin 22/4. maddesi eş sesli coğrafi işaretlerle ilgili olarak Sözleşme'nin 22. maddesinin 1. ,2. ve 3. fıkralarında sağlanan koruma, malın kaynaklandığı ülke, bölge veya yöreyi doğru olarak belirtmesine rağmen kamuyu malın menşeinin başka bir yer olduğu izlemine veren coğrafi işaretlerin kullanımı yasaklanmıştır.

Bu durum örneğin Fransa'dan peynirleri ile ünlü olan bir şehirden başka bir şehre göç edilmesi ve göç edilen yere geldikleri şehrin isminin verilmesi ve bu yeni şehirde peynir üretilir ve bu yeni şehrin adı üretilen bu peynirlerde kullanılırsa şehrin ismi aynı ve doğru olmasına rağmen tüketiciler eğer göç edilen şehirde üretilen peynirleri Fransa'da aynı ismi taşıyan diğer şehirde üretildiğini sanırlarsa bu durumda Sözleşme'nin 22/4. maddesi geçerli olur.³²⁹ Sözleşme'nin 22/4. maddesi her türlü mallar üzerindeki coğrafi işaretlerle ilgilidir.

TRIPs Sözleşmesi'nin 23/3. maddesi şaraplar üzerindeki eşsesli coğrafi işaretleri düzenlemiştir. Bu maddeye göre '*şaraplar için eşsesli coğrafi işaretler kullanılması halinde, Sözleşme'nin 22/4. maddesinin hükümlerine tabi olarak her bir coğrafi işarete koruma sağlanacaktır. Her üye, ilgili üreticilere adil davranılması ve tüketicilerin yanıltılmaması gereğini dikkate alarak, söz konusu eşsesli işaretleri birbirinden ayırt etmek için uygulanacak pratik koşulları belirleyecektir.*' Bu hükme göre şaraplar üzerindeki eşsesli coğrafi işaretlerin her biri korunmaktadır. Örneğin hem İspanya'da hem Arjantin'de 'Rioja' adında bölge bulunup, bu bölgelerin her

³²⁸ www.edebiyatogretmeni.net/es_sesli_sozcukler.htm, (12.04.2008)

³²⁹ O'Connor, **Law of Geographical Indications**, s.104, Correa, s. 231.

ikisinde şarap üretilmektedir.³³⁰ Bu hükme göre hem İspanya hem Arjantin'de üretilen 'Rioja' şarapları korunmakta her iki farklı bölgede üretilen bu şaraplar aynı ismi taşıyabilmektedirler.

TRIPs Sözleşmesi'nde üye ülkelerin şaraplar üzerinde kullanılan eşsesli coğrafi işaretleri birbirinden ayırt etmek için kullanacakları pratik koşulların neler olacağı konusu düzenlenmemiştir. Her üye bu pratik koşulları ilgili üreticilere adil davranılması ve tüketicilerin yanıltılmaması gereğini dikkate alarak kendileri belirleyecektir.³³¹

E. Şarap ve Alkollü İçkiler Üzerindeki Coğrafi İşaretler İçin Öngörülüm Ek Koruma:

TRIPs Sözleşmesi'nin 23/1. maddesine göre '*Her üye ülke, malların gerçek menşei belirtilse veya gerçek coğrafi işaret tercüme edilse veya 'çeşit', 'tür', 'stil', 'taklit' vb. terimlerle birlikte kullanılsa dahi, şarapları, menşei söz konusu coğrafi işarete gösterilen yer olmayan şaraplarla özdeşleştiren veya alkollü içecekleri, menşei söz konusu coğrafi işarete gösterilen yer olmayan alkollü içeceklerle özdeşleştiren coğrafi işaretlerin kullanılmasını önlemek için ilgili taraflara hukuki imkanları sağlayacaktır.*' Bu maddeden açıkça anlaşıldığı gibi TRIPs Sözleşmesi'nin 23. maddesi şarap ve alkollü içkilere diğer ürünlerden farklı olarak ek koruma sağlamaktadır.

Sözleşme'nin 23/1. maddesine göre sahte coğrafi işaretin kullanımının yasaklanabilmesi için bu kullanımın kamuyu yanıltması, kamuyu yanıltabilecek nitelikte olması veya haksız rekabet oluşturması gibi şartları taşıması gerekmemektedir bu nedenle sadece sahte coğrafi işaretin kullanımının varlığının

³³⁰ O'Connor, s. 58; Gervais, s. 197; Dwijen Rangnekar, 'Demanding Stronger Protection for Geographical Indications: The Relationship Between Local Knowledge, Information and Reputation', **United Nations University Institute for New Technologies Discussion Paper Series**, The Netherlands, April, 2004, s. 13.

³³¹ Vicki Waye, 'Assessing Multilateral vs. Bilateral Agreements and Geographic Indications Through International Food and Wine', **14 Currents: International Trade Law Journal**, Winter 2005, s. 58

olması Sözleşme'nin 23/1. maddesinin uygulanabilmesi için yeterlidir.³³² Bu nedenle şarap ve alkollü içkilere tanınan bu koruma diğer ürünlere tanınan genel nitelikli korumaya göre objektif ve tespiti daha kolay bir korumadır.

İlgili maddeye göre şarap ve alkollü içkilerin bu ek korumadan yararlanabilmeleri için sahte coğrafi işaret kullanımının aynı kategoride bulunan mallar üzerinde olması gerekmektedir. Böylece şarap üzerinde alkole ilişkin sahte coğrafi işaretin kullanılması veya alkollü içki üzerinde şarap ile ilgili sahte coğrafi işaretin kullanılması durumunda Sözleşme'nin 23/1. maddesi değil bütün mallar için getirilen genel nitelikteki 22/2.a hükmü geçerli olacaktır.³³³

Sözleşme'nin bu hükmüne göre 'Kaliforniya Chablis', 'Almanya'da üretilen Şampanya tarzında köpüklü şarap', 'Amerikan Şampanyası' gibi ifadelerin kullanılması yasaktır. Oysa ki Sözleşme'nin 22/2. maddesine göre 'Kanada'da Comte Peyniri' veya 'İtalya'da üretilen Rokfor Peyniri' ifadeleri kullanılması yasak değildir.

Sözleşme üye ülkelerin hangi hukuki imkanları sağlayacakları konusunda herhangi bir açıklama yapmamış üye ülkelere uygulayacakları hukuki imkanlar konusunda takdir yetkisini kendilerine bırakmıştır. Sözleşme'nin 23/2. maddesinin dipnotunda 'Üye ülkeler Sözleşmenin 42. maddesinin birinci cümlesinde belirtilen yükümlülüklerinin yanında³³⁴ idari işlemlerle de hukuki yaptırımlarını uygulayabileceklerdir.

Sözleşme'nin 24/4. maddesi Sözleşme'nin 23/1. maddesinin istisnasını oluşturmaktadır. 24/4. maddeye göre Sözleşmeye taraf olan üye ülkelerden biri eğer diğer ülkede şarap ve alkollü içkiler üzerindeki coğrafi işaretleri aynı ya da ilgili mal veya hizmetler üzerinde iyi niyetle veya Sözleşme'nin imzalandığı tarih olan 15 Nisan 1994 tarihi itibarıyla en az on yıldan beri kesintisiz kullanıyor ise bu ülke diğer

³³² O'Connor, **The Law of Geographical Indications**, s. 57; Addor, Grazioli, s. 882; Correa, s. 232.

³³³ Yıldız, TRIPs, s. 74; Addor, Grazioli, s. 882.

³³⁴ Sözleşme'nin 42. maddesi'nin birinci cümlesinde üye ülkelere, hak sahiplerinin bu Sözleşme kapsamındaki her türlü fikri mülkiyet hakkının uygulanması ile ilgili olarak, özel hukukla ilgili adli usulleri kullanmalarına olanak sağlama yükümlülüğü getirilmiştir.

ülkenin vatandaşlarının veya o ülkede ikamet eden kişilerin bu kullanımını engelleyemez. Böylece örneğin Amerikan firmaları 'Chablis' coğrafi işaretini sadece Amerika'da kullanabilmekte olup diğer ülkelerde kullanamazlar. Ayrıca ilgili ülkede ikamet etmeyen yabancılar da söz konusu coğrafi işareti kullanmaya devam edemezler.

Sözleşme'nin bu hükmünün uygulanabilmesi için coğrafi işaretin ya Sözleşme'nin imzalandığı tarih olan 15 Nisan 1994 tarihinden önce iyi niyetle kullanılmaya başlanmış ve bu tarihten itibaren kullanılıyor olması gerekir ya da 15 Nisan 1994 tarihi itibarıyla en az on yıldan beri kullanılıyor olmalıdır.

TRIPs Sözleşmesi'nin 24/4. hükmüne göre şarap ve alkollü içkilere ilişkin mal veya hizmetler üzerindeki coğrafi işaretlerin bu mal veya hizmetlerle aynı veya ilgili mal veya hizmetler üzerinde kullanılması durumunda geçerli olmaktadır. Sözleşme'nin coğrafi işaretleri tanımlayan 22/1. maddesi sadece mal kavramını temel almış hizmetler üzerinde coğrafi işaretlerin olamayacağına hükmetmişse de 24/4. hükmü 22/1. hükmünün istisnasını oluşturarak hizmetler üzerindeki coğrafi işaret kullanımlarının da ilgili şartların gerçekleşmesi durumunda korunacağına hükmetmiştir. Şarap ve alkollü içkiler hizmetler alanında örneğin reklamlarda veya restoran menülerin kullanılabilirler.³³⁵ Ayrıca Sözleşme'nin 24/4. hükmüne göre şarap ve alkollü içkilere ilişkin mal veya hizmetler üzerindeki coğrafi işaretlerin bu mal veya hizmetlerle aynı olması gerekmekte ilgili/bağlı mal veya hizmetlerde kullanılması yeterli olmaktadır. Böylece şarap üzerindeki bir coğrafi işaret diğer ülkede alkollü içki üzerinde kullanılıyor olsa dahi istenen şartları gerçekleştirmesi durumunda Sözleşme'nin sağladığı korumadan yararlanabilir. Ayrıca bu kullanım sürekli olmalıdır. Kullanımın sürekliliğini bozacak her faaliyet ilgili üye ülkenin bu istisnai korumadan yararlanabilmesini engeller. Kullanılan coğrafi işaretin diğer üye ülkede korunmakta olan coğrafi işaretle aynı şekilde kullanılmış olması gerekmekte benzer bir kullanımın olması yeterli olmaktadır.

³³⁵ Correa, s. 248.

15 Nisan 1994 tarihinden önce iyi niyetle veya en az on yıldan beri kesintisiz olarak kullanılan coğrafi işaretin ne şekilde kullanılmış olacağı konusunda Sözleşme’de bir hüküm bulunmamaktadır bu nedenle daha önce kullanılan coğrafi işaret her hangi bir şekilde gerçekleşmiş olabilir. Kullanılan işaret marka olarak, jenerik isim olarak veya coğrafi işaret olarak kullanılmış olabilir.³³⁶

F. TRIPS Sözleşmesi’nde Jenerik İsimler:

Sözleşme’nin 24. maddesinin 6. fıkrasına göre bir üye ülkenin coğrafi işareti diğer üye ülkenin ortak dilinde bu türden malların veya hizmetlerin ortak dilde ortak adı haline gelmiş ise diğer üye ülke bu coğrafi işareti kendi ülkesinde korumak zorunda değildir.

Coğrafi köken belirten işaretler jenerik ad seviyesine düşerlerse üzerlerinde yer aldıkları malların veya hizmetlerin coğrafi kökenini gösterme işlevini kaybederler. Örneğin eskiden üzerinde yer aldığı malın menşesine işaret eden ‘Frankfurter Sosisi’ kavramı günümüzde jenerik isim seviyesine düşmüş olup sadece belirli bir sosis türünü ifade etmek için kullanılmaktadır.³³⁷

Sözleşme’ye göre bir coğrafi işaretin jenerik isim olabilmesi için günlük (ortak) dilde alışlagelmiş biçimde kullanılan ortak ad haline dönüşmüş olması gerekmektedir. Günlük (ortak) dil, uzmanların kullandığı jargonun aksine toplumun kullandığı ortak dildir.³³⁸

Bağcılık ürünleri üzerindeki coğrafi işaretlerin jenerik isim olabilmesi için bir üye ülke diğer üye ülkenin bağcılık ürünleri üzerindeki coğrafi işaretinin kendi ülkesindeki üzüm çeşidinin mutad adına Dünya Ticaret Örgütü Sözleşmesi’nin yürürlüğe girdiği tarihte dönüşmüş, bu ad ile aynı veya benzer olması gerekmektedir.

³³⁹

³³⁶ Correa, s. 249.

³³⁷ Yıldız, TRIPs, s. 62.

³³⁸ Gervais, s. 207.

³³⁹ Yıldız, TRIPs, s. 65.

G. TRIPs Sözleşmesi'nde Coğrafi İşaretler İle Markalar Arasındaki İlişki:

TRIPs Sözleşmesi'nde markalar ile coğrafi işaretlerin birbiri karşısında ki durumu düzenleyen birçok düzenleme bulunmaktadır. Sözleşme'nin 22/3. maddesine göre sahte coğrafi işareti içeren markaların bu işaretlerinin bu türden mallar için kullanımı eğer bulundukları üye ülkedeki halkı malın menşei konusunda yanıltabilecek durumda ise bu işaretler marka olarak tescili reddedilmeli veya marka olarak tescil edildiyse bu marka tescilinin hükümsüz kılınması gerekmektedir. Sözleşme'nin 22/3. maddesi sahte coğrafi işaretlerin marka olarak veya markanın bir parçası olarak tescilini düzenlemektedir. Bu madde hükmünün uygulanabilmesi için üç şartın gerçekleşmesi gerekmektedir. Buna göre ilk olarak marka, TRIPs Sözleşme'sinin tanımına uygun bir coğrafi işareti içermesi gerekmektedir. İkinci şart olarak bu coğrafi işaretin sahte olması gerekmektedir. Üçüncü şart ise bu sahte coğrafi işaretin kullanımının ilgili üye ülkede halkı yanıltabilecek durumda olması gerekmektedir. Sözleşme'nin 22/3. maddesi Sözleşme'nin 22/2.a maddesinde olduğu gibi kullanımın kamuyu kesin olarak yanıltıyor şartını aramamakta yanıltabilecek durumda olmasını ilgili madde hükmünün uygulanabilmesi için yeterli görmektedir. Sahte coğrafi işaretin halkı yanıltma ihtimalinin bulunması potansiyel olarak ileride yanıltması durumunda Sözleşme'nin 22/3. maddesinin uygulanabilmesi için yeterli görülmüştür.³⁴⁰

Kullanımın yanıltabilecek nitelikte olup olmadığı tespit edilirken, coğrafi işaretin marka olarak tescil edildiği veya tescilinin talep edildiği üye ülkedeki kullanım dikkate alınmaktadır.

Sözleşme'nin 22/3. hükmüne göre coğrafi işaretlerin marka olarak tescilinin engellenebilmesi veya bunların tescilinin hükümsüz sayılabilmesi için, öncelikle marka konusu malın kaynağının markada yer alan coğrafi işaretin ilişkin olduğu coğrafi yer olmadığı veya bu yer olmasına karşın, söz konusu coğrafi işaretin marka olarak kullanılmasının aldatıcı nitelikte olduğunun ispatlanması

³⁴⁰ Nuno Pires DE Carvalho, **The TRIPs Regime of Trademarks and Designs**, Kluwer Law International, The Hague, 2006, s. 372.

gerekmektedir. Ayrıca söz konusu kullanım nedeniyle kamunun malın gerçek kaynağı konusunda yanıltılabileceğinin de ispatlanması gerekmektedir.³⁴¹

22/3. madde ‘bu türden’ mallar ifadesi kullanılmıştır. Bu kullanım coğrafi işareti içeren mal ile marka olarak tescil edilen malın mutlaka aynı tür mal olmalarının gerekli olmadığını göstermektedir.³⁴² Coğrafi işareti içeren mal türü ile benzer tür bir malın marka olarak tescil edilmiş olması yeterlidir. Örneğin kristaller için kullanılan Waterford coğrafi işaretinin porselenler için Waterford ibaresinin marka olarak tescil edilip kullanılması eğer kamuyu yanıltabilecek durumda ise Sözleşme’nin 22/3. maddesi uygulama alanı bulur.³⁴³

Tescilin reddini veya markanın hükümsüzlüğünü ilgili taraflar talep edebilecekleri gibi eğer üye ülkenin kanunları izin verirse üye ülkeler bu kararı resen de verebilirler.

Markanın TRIPs Sözleşme’sinin tanımına uygun bir coğrafi işareti içermesi gerekmektedir. Bu ifadeye göre markanın içerdiği coğrafi işaretin doğrudan veya dolaylı kaynak işaretini içermesi yeterlidir. Böylece örneğin Fransa’da üretilmemiş bir peynirin üzerinde Eiffel Kulesi varsa ve bu peynirler Türkiye’de ki pazarda tüketicileri malın menşei konusunda yanıltabilecek durumda ise o zaman ilgili bu madde hükmü uygulanır.

Sözleşme’nin 23/2. hükmüne göre şaraplar ve alkollü sert içkiler üzerindeki bir coğrafi işaretin, bu coğrafi alandan kaynaklanmayan bir şarabın markası olarak veya böyle bir şarabın markasının parçası olarak tescil edilmesi tescilin kamuyu yanıltabilecek nitelikte olup olmadığına bakılmaksızın yasaklanmıştır.

İlgili maddeye göre tescilin reddedilmesi veya hükümsüzlüğüne karar verilebilmesi için coğrafi işareti içeren şarap ile marka olarak tescil edilen şarabın

³⁴¹ Yıldız, TRIPs, s. 80.

³⁴² Karşı Görüş Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 134. Gündoğdu TRIPs’in öngördüğü korumanın sadece aynı türdeki mallar için geçerli olduğunu belirtmektedir.

³⁴³ Audier, s. 22; O’Connor, s. 117.

aynı veya benzer türden mal olmaları gerekmektedir. Aynı şekilde coğrafi işareti içeren alkollü içkinin marka olarak tescil edilen alkollü içki ile aynı veya benzer türden mal olmaları gerekmektedir. İlgili madde markanın içerdiği coğrafi işaretin ‘bu türden’³⁴⁴ şarap veya alkollü içkilerle ilgili olmasına hükmetmiştir.³⁴⁵

Sözleşme’nin 23/2. maddesine göre ilgili tarafların bu marka tescilini reddetmesi veya markanın hükümsüzlüğünü talep edebilmeleri için şaraplar ve alkollü içkiler üzerinde marka olarak tescil edilen bu sahte coğrafi işaretin malın menşei konusunda kamuyu yanıltması veya yanıltabilecek durumda olması gerekmemektedir. Kamu bu kullanımdan malın menşei konusunda yanıltılmasa bile ilgili taraflar bu madde hükmünü her zaman uygulayabilirler.

Sözleşme’nin 23/2. hükmüne göre şaraplar ve alkollü içkiler üzerinde kullanılan sahte coğrafi işaretlerin marka olarak tescil edilmesi durumunda bu tescilin reddini veya markanın hükümsüzlüğünü ilgili taraflar talep edebilecekleri gibi üye ülkelerin kanunları izin veriyorsa üye ülkeler bu kararı resen de verebileceklerdir.

Sözleşme coğrafi işaretlerle markaların birlikte varlıklarını sürdürebilecekleri bazı özel durumları da düzenlemiştir. Bu özel durumların ilki Sözleşme’nin 24/5. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre ‘(a) VI. Kısımda belirtildiği gibi bu hükümlerin üye ülkede uygulanma tarihinden önce veya (b) coğrafi işaretin menşei olan ülkede korunmasından önce bir marka iyi niyetle tescil edilmiş veya tescil başvurusunda bulunulmuşsa veya iyi niyetle kullanmakla marka hakkı elde edilmişse, bu bölümü uygulamak için alınan önlemler bu markanın bir coğrafi işaretin aynısı veya benzeri olması gerekçesiyle tescilinin uygunluğuna veya geçerliliğine veya markayı kullanma hakkına hanel getirmeyecektir.’

İlgili hükme göre, belirli şartlara haiz markalar, coğrafi işaretle aynı veya benzer olsalar dahi bu markaların hükümsüzlüğüne TRIPs Sözleşmesi’ne göre karar verilemeyecektir.

³⁴⁴ ‘such wines or spirits’

³⁴⁵ Yıldız, TRIPs, s.94.

Bu hüküm marka sahibinin iyi niyetli olması durumunda uygulanabilmektedir. İyi niyet kavramı marka sahibinin coğrafi işareti taklit etme, coğrafi işaretin ününden, kalitesinden yararlanma amacına sahip olmamayı ifade etmektedir.³⁴⁶ Çoğu zaman kötü niyeti ispat etmek uygulamada kolay olmayabilir.³⁴⁷ Eğer coğrafi işareti marka olarak tescil ettiren kişiler marka olarak tescil ettirdikleri işaretin coğrafi işaret olduğunu bilebilecek durumda iseler o zaman iyi niyetin varlığından söz etmemiz mümkün olmayacaktır.

Sözleşme'nin bu hükmüne göre ilgili üye ülkede TRIPs'in yürürlüğe girdiği tarih veya coğrafi işaretin menşei olan ülkede korunmaya başladığı tarihten önce markanın tescili için iyi niyetle başvurulmuş veya marka iyi niyetle tescil edilmiş veya iyi niyetle kullanmakla marka hakkı elde edilmişse bu durumda söz konusu marka ile coğrafi işaret aynı veya benzer olmalarına rağmen birlikte varlıklarını sürdürebileceklerdir. TRIPs'in yürürlüğe girdiği tarih 1 Ocak 1996'dır fakat Sözleşme gelişmekte olan ülkelerle, az gelişmiş ülkelere Sözleşme'nin yürürlüğe girme tarihi için daha uzun geçiş tarihleri düzenlemiştir.

Sözleşme'nin 24/5. maddesinin lafzına göre iyi niyetle tescil edilen markanın tescili devam ederken bu durum coğrafi işaretin tescilini engellememektedir. Fakat doktrinde bu maddenin tek başına değerlendirilmemesi gerektiğini ileri süren yazarlar da bulunmaktadır. Bu yazarlara göre 24/5. maddeyi Sözleşme'nin 16/1. maddesi ile birlikte değerlendirmek gerekmektedir. Sözleşme'nin 16/1. maddesi markanın sahibine inhisari haklar vermektedir bu haklardan biri de kendisinden sonra tescil edilen coğrafi işaretin kullanımını engelleme hakkıdır. Ayrıca 24/5. maddesi markanın kullanım hakkından bahsederken sadece basit bir kullanım hakkından bahsetmemekte bu kullanım hakkı dışlama hakkını da içermektedir. Bu nedenle önceden markasını tescil ettiren hak sahipleri sonradan tescil edilen coğrafi işarete katlanmak zorunda değildirler. 24. maddenin 5. fıkrası sadece bir arada var olma

³⁴⁶ Audier, s. 23; Yıldız, TRIPs., s. 82.

³⁴⁷ Gervais, s.206.

koşulunu düzenlememekte ayrıca daha önce tescil edilen markaların coğrafi işaretlerden dolayı iptal edilmemeleri için de siper işlevi görmektedir.³⁴⁸

Buna karşın Sözleşme'nin markalar ve coğrafi işaretler arasında herhangi bir üstünlük ilişkisi kurmamış, her iki hakkın da eşit olarak kabul ettiğini bu nedenle önceden iyi niyetle tescil edilen marka ile sonradan tescil edilen coğrafi işaretler Sözleşme'nin ilgili hükmüne göre bir arada bulunabileceğini savunan yazarlar da bulunmaktadır.³⁴⁹

Bence Sözleşme markalar ve coğrafi işaretler arasında herhangi bir üstünlük tanımamış, her iki hakkı eşit olarak kabul etmiştir.

Sözleşme'nin 24. maddesinin 7. fıkrasına göre *'Herhangi bir üye ülke bu bölüm kapsamında herhangi bir markanın kullanımı veya tesciliyle ilgili olarak yapılacak taleplerin korunan işaretin aykırı kullanımının bu üyenin ülkesinde bilinmesinden sonra beş yıl içinde sunabilir veya coğrafi işaret kötü niyetle kullanılmamış veya tescil edilmemişse, markanın üye ülkede tescili eğer marka tescil edildiği tarihte yayınlanıyorsa ve bu yayınlanma tarihi aykırı kullanımın üye ülkede genel olarak bilindiği tarihten önceyse üye ülke bu bölüm kapsamında herhangi bir markanın kullanımını veya tescilini talep edebilir.'*

Sözleşme'nin bu maddesi coğrafi işaretlere ilişkin hükümlere dayanarak bir markanın tescilinin hükümsüzlüğü ve kullanımın durdurulmasının hangi sürede istenebileceği konusunu düzenlemektedir.³⁵⁰ Bu süre beş yıldır.³⁵¹ Beş yıllık süre hesaplanırken temel alınan iki süre bulunmaktadır. Bunlardan ilki işaretin aykırı

³⁴⁸ Florent Gevers, 'Topical Issues of The Protection of Geographical Indications', Symposium on The Protection of Geographical Indications in The Worldwide Context, Organized by The World Intellectual Property Organization (WIPO) in Cooperation with The Hungarian Patent Office, Eger, Hungary, 24-25 October 1997, **WIPO Publication**, Geneva, 1999, s.155-156, Harte Henning Bavendam, 'Geographical Indications and Trademarks: Harmony or Conflict?', Symposium on the International Protection of Geographical Indications, Somerwest West, Cape Province, South Africa, 1-2 September 1999, Organized by WIPO in cooperation with The South African Patents and Trade Marks Office (SAPTO), **WIPO Publication**, Geneva, 2000, s. 65-68.

³⁴⁹ Gervais, s. 206, Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 136, Yıldız, TRIPs, s. 84, O'Connor, The Law of Geographical Indications, s. 62-63.

³⁵⁰ Gervais, s. 207

³⁵¹ Gervais, s. 207.

kullanımının ilgili üye ülkede genel olarak bilindiği tarihten itibaren başlar. Genel olarak bilinme kullanımının ilgili sektör tarafından bilinmesidir.³⁵² Haksız kullanımın üye ülkede genel olarak bilindiği tarihin nasıl tayin edileceğini Sözleşme açıkça belirtmemiştir. Üye ülkelerin iç hukuk kuralları veya mahkemeleri bu süreyi her somut olaya bakarak tayin edebilirler. Ülkede genel olarak bilinme bu coğrafi işaretle ilgili olan malların reklamlar aracılığıyla piyasaya sunulduğu tarih veya bu malların ülke genelinde satıldığını belgeleyen faturaların üzerindeki tarih ülkede aykırı kullanımın genel olarak bilindiği tarihi işaret edebilir.³⁵³

Beş yıllık süre ayrıca markanın tescili tarihinden itibaren de hesaplanabilmektedir. Bu tarih eğer coğrafi işaret kötü niyetle kullanılmamış veya tescil edilmemişse, markanın üye ülkede tescili eğer marka tescil edildiği tarihte yayınlanıyorsa ve bu yayınlanma tarihi aykırı kullanımın üye ülkede genel olarak bilindiği tarihten önceyse süre bu tarihten itibaren başlar. Sözleşme yayın tarihinin tescil tarihinden daha sonra olması durumunda beş yıllık sürenin ne zaman başlayacağını belirtmemiştir. Bu gibi durumlarda ilgili madde kullanımın bilinirliğine işaret ettiği için bu sürenin yayın tarihinde başlaması gerektiği belirtilmiştir.³⁵⁴

H. Coğrafi İşaretlerle Aynı Olan Kişi Adları Kamuyu Malın Menşei Konusunda Yanıltmıyorsa Ticari Hayatta Kullanılabilirler:

Sözleşme'nin 24. maddesinin sekizinci fıkrasının tüm mal türleri için düzenlediği bu istisna hükmüne göre kişilerin adları eğer coğrafi işaretlerle aynı ise bu kişiler veya ticari selefleri sahip oldukları bu isim eğer kamuyu menşei konusunda yanıltmıyor veya yanıltabilecek durumda değilse ticari hayatta kullanma hakkına sahiptirler.

³⁵² De Carvalho, s. 393.

³⁵³ De Carvalho, s. 394.

³⁵⁴ Gervais, s. 208.

Bu hükmün uygulanabilmesi için kullanımın mutlaka kamuyu menşei konusunda yanılması gerekmemekte yanılabilir durumda olması yeterli olmaktadır.

I. TRIPs Sözleşmesi'nde Öngörülen Müzakereler:

1. Çok Taraflı Bildirim ve Tescil Sistemi:

Sözleşme'nin 23. maddesi 4. fıkrası şaraplar üzerindeki coğrafi işaretlere yönelik çok taraflı bildirim ve tescil sisteminin kurulmasını düzenlemiştir. Bu bildirim ve tescil sisteminin oluşturulması için TRIPs Konseyi'nde müzakerelerin yürütülmesi amaçlanmıştır. Sözleşme müzakerelerin tamamlanmasıyla ilgili herhangi bir tarih vermemiştir. Bildirim ve tescil sistemine alkollü sert içeceklerin eklenmesi 1996'da gerçekleştirilen Singapur Bakanlar Konferansı'nın sonunda yayımlanan raporun 23/4. maddesinde müzakerelerle ilgili konulara başlanacağı ve alkollü sert içkilere ilişkin bildirim ve tescil sisteminin de bu müzakerelere dahil olacağı belirtilmiştir. Böylece alkollü sert içkilerin bu sisteme dahil edilip edilmeyeceği tartışmalara yol açmıştır. Bu tartışmalar 2001 yılında yayınlanan Doha Deklarasyonu ile sona ermiştir³⁵⁵ çünkü bu Deklarasyonda şaraplara ve alkollü sert içkilere yönelik çok taraflı bildirim ve tescil sisteminin 2003'de Cancun'da yapılacak olan Beşinci Bakanlar Konferansında görüşüleceği belirtilmiştir böylece alkollü sert içkiler de çok taraflı bildirim ve tescil sistemine dahil olmuştur.³⁵⁶

10 Eylül 2003 tarihinde Cancun'da başlayan Beşinci Bakanlar Konferansı'nda ise konuyla ilgili herhangi bir sonuç çıkmamıştır.³⁵⁷

³⁵⁵ Michelle Agdomar, 'Removing The Greek From Feta and Adding Korbel to Champagne: The Paradox of Geographical Indications in International Law', **Fordham Intellectual Property Media and Entertainment Law Journal**, Volume 18, Book 2, Winter 2008, s. 551.

³⁵⁶ Eugui David Vivas, 'Negotiations on Geographical Indications in the TRIPs Council and their Effect on the WTO Agricultural Negotiations Implications for Developing Countries and The Case of Venezuela', **Journal of World Intellectual Property**, Volume:4, Issue 5, September, 2001, s. 708.

³⁵⁷ Becki Graham, 'TRIPs: Ten Years Later: Compromise or Conflict Over Geographical Indications', **Syracuse Science and Technology Law Reporter**, Spring 2005, s. 10.

Sözleşme'nin 23/4. maddesinin öngördüğü çok taraflı bildirim ve tescil sistemiyle ilgili müzakereler hala sürmekte olup bu konuda net bir sonuç alınamamıştır.

20 Mayıs 1998 tarihinde Cenevre'de Cenevre II. Bakanlar Konferansı düzenlenmiştir. Fakat konferansda coğrafi işaretlerin çok taraflı bildirim ve tescili ile ilgili her hangi bir sonuca varılamamıştır.

30 Kasım - 3 Aralık 1999 tarihleri arasında Seattle'da III. Bakanlar Konferansı düzenlenmiştir. Fakat konferansda coğrafi işaretlerin çok taraflı bildirim ve tescili ile ilgili her hangi bir sonuca varılamadığı gibi konferansın sonunda konferans ile ilgili herhangi bir bildiri de yayımlanmamıştır.

2001 tarihinde yayınlanan Doha Deklarasyonunda 'Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Konseyinde, 23.4. maddenin uygulanmasına ilişkin başlatılmış olan çalışmanın tamamlanması amacıyla, V. Bakanlar Konferansı ile birlikte şarap ve sert içkilere coğrafi işaretlerin bildirim ve kaydına ilişkin çok taraflı bir sistemin oluşturulmasına yönelik müzakerelere başlanmasına karar vermiştir.'³⁵⁸

2003 yılında Cancun'da yapılan Beşinci Bakanlar Konferansı'nda çok taraflı bildirim ve tescil sistemiyle ilgili net bir sonuç çıkmamıştır.³⁵⁹

2005 yılında Hong Kong'da yapılan Altıncı Bakanlar Konferansı'nda ise şarap ve alkollü sert içkilere ilişkin çok taraflı bildirim ve tescil sistemiyle ilgili müzakerelerin Doha Başkanlık Bildirisinde belirtilen sürede tamamlanabilmesi için müzakerelere hız verileceği belirtilmiştir.³⁶⁰

³⁵⁸ WTO, Ministerial Declaration, WT/MIN(01)/DEC/1

http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/mindecl_e.doc (12.04.2009)

³⁵⁹ WTO, Ministerial Statement, WT/MIN(03)20,

http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min03_e/min03_20_e.doc (12.04.2009)

³⁶⁰ WTO, Ministerial Declaration, WT/MIN(05)/DEC,

http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min05_e/final_text_e.doc (12.04.2009)

Günümüzde bu kapsamdaki müzakereler halen Ticaret Müzakereleri Komitesi nezdinde, TRIPs Konseyi'nin özel oturumlarında sürmektedir.³⁶¹

1996 yılında yapılan Birinci Bakanlar Konferansı'ndan günümüze gelen konuyla ilgili tartışmalar yeni dünya ülkeleriyle eski dünya ülkelerinin görüşleri üzerinde yoğunlaşmaktadır.³⁶² Yeni dünya ülkeleri olan Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda, Şili, Arjantin, Kosta Rika, Güney Afrika, Ekvator, El Salvador, Guatemala, Honduras, Japonya, Kore, Meksika, Paraguay oluşturmaktadır. Eski kıta ülkeleri ise Avrupa Birliği ülkeleri, Arnavutluk, Brezilya, Çin, Kolombiya, Ekvator, İzlanda, Hindistan, Endonezya, Kırgızistan, Makedonya, Pakistan, Peru, Sri Lanka, İsviçre, Tayland ve Türkiye oluşturmaktadır.

Eski Dünya ülkeleri olan grubunun önerdiği öneri 1998 tarihinde³⁶³ ilk kez yapılmış olup 2000³⁶⁴ ve 2005³⁶⁵ tarihlerinde bu önerleri değiştirilmiştir. 2008 tarihinde ise son halini almıştır.³⁶⁶

2005 tarihinde yapmış oldukları öneride çok taraflı bildirim ve tescile katılma konusunda üye ülkeler serbest olup, isteyen ülkeler bu sisteme dahil olabilmektedirler. Bu tanıma uyan coğrafi işaretler kaynaklandıkları ülkede ulusal sisteme göre korunmalıdırlar. İlgili öneride tüm mal çeşitleri türleri üzerindeki

³⁶¹ Hughes, s. 321.

³⁶² Jose Manuel Cortes Martin, 'The WTO TRIPs Agreement, The Battle Between The Old and The New World Over The Protection Of Geographical Indications', **The Journal of World Intellectual Property**, Volume 7, Issue 3, May 2004, s. 287.

³⁶³ WTO, Proposal For A Multilateral Register of Geographical Indications for Wines and Spirits Based on Article 23.4 of the TRIPs Agreement, Communication from the European Communities and Their Member States, IP/C/W/107, 28 July 1998, World Trade Organisation, Council for Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, <http://docsonline.org>, (16.06.2009).

³⁶⁴ WTO, Revised Proposal by The European Communities and Their Member States, Establishment of A Multilateral System of Notification and Registration of Geographical Indications, Implementation of Article 23.4 of the TRIPs Agreement Relating to the Establishment of a Multilateral System of Notification and Registration of Geographical Indications, Communication from the European Communities and Their Member States, Revision, IP/C/W/107.Rev.1, 22 June 2000, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

³⁶⁵ WTO, Multilateral System of Notification and Registration of Geographical Indications, Geographical Indications, Communication from the European Communities, TN/IP/W/11, 14 June 2005, World Trade Organisation, General Council Trade Negotiations Committee Council for Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, Special Session, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

³⁶⁶ WTO, Draft Modalities For TRIPs Related Issues, TN/C/W/52, 19 July 2008, World Trade Organisation, Trade Negotiations Committee, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

coğrafi işaretlerin korunabileceği belirtilmiştir.³⁶⁷ Sisteme dahil olan üye ülkeler ise sistemi yöneten organa ülkelerinde korunmakta olan coğrafi işaretleri ve Sözleşme'nin 22/1. maddesinin tanımına uyan coğrafi işaretleri bildirmek zorundadır. Yönetim organı bu bildirimini tüm üye ülkelere dağıtır ve İnternette yayınlar. Coğrafi işaretin yayımlandığı veya bildirimini kendilerine ulaştığı tarihten itibaren 18 ay içinde tüm Sözleşme'ye taraf olan üye ülkeler kendi ülkelerinde bildirilen coğrafi işaretin Sözleşme'nin 22/1. maddesinde belirtilen tanıma uymadığı, jenerik isme dönüştüğü veya eşsesli olduğu gerekçeleriyle korumayacaklarıyla ilgili ihtirazi kayıt konulmasını isteyebilirler.

Coğrafi işaretini sisteme kayıt yaptırmak isteyen ülke eğer isterse Sözleşme'nin 24/1. maddesinde belirtilen kurallara göre bildirim şart koymak isteyen ülke ile birlikte belirtilen 18 ay sona ermeden bu anlaşmazlığı çözme yoluna gider. Yönetim organı 18 ayın sonunda bildirilen coğrafi işareti sicile tescilini yapar. Eğer tescile itirazı olan ülke bu itirazından vazgeçmediyse tescil edilen coğrafi işaretin üzerinde ihtirazi kayıt olduğunu belirten bir şerh konur. Oluşturulan sicil internet ortamında halka açık olur.

Coğrafi işaretin sicile kaydı tüm üye ülkeler için hüküm ifade etmektedir. Tescil hem sisteme katılan üye ülkeler için hem de katılmayan üye ülkeler için hüküm ifade etmektedir.³⁶⁸ Fakat sisteme katılan üye ülkelerle katılmayan üye ülkeler açısından tescili doğurduğu hukuki sonuç arasındaki tek fark coğrafi işaretin sicile tescilinin, coğrafi işaretin korunmaya değer olduğu ile ilgili karine niteliği, sadece sisteme katılan üye ülkeler açısından hüküm ifade etmektedir. Sadece söz konusu bildirim itiraz eden üye ülkeler açısından yapılan tescil hüküm ifade etmemektedir.

Çok taraflı bildirim ve tescil sistemine katılan ve 18 ay içinde ihtirazi kayıt ileri sürmeyen ülkeler coğrafi işareti yürütülebilir bir karine olarak kendi ülkelerinde

³⁶⁷ Stacy Goldberg, 'Who Will Raise The White Flag? The Battle Between The United States and The European Union Over Protection of Geographical Indications', **University of Pennsylvania Journal of International Economic Law**, Volume 22, No 1, 2001, s. 140.

³⁶⁸ Martin, s. 304.

korumak zorundadırlar. Ayrıca bu ülkeler kendi ülkelerinde bu coğrafi işareti Sözleşme’de belirtilen coğrafi işaret tanımına uymadığı, jenerik isim haline geldiği veya eşesli olduğu gerekçeleriyle korumayı reddedemezler.

Bildirimde bulunan ülke bu bildirim işlemi için bir ücret ödemek zorundadır. Kaynaklandığı ülkede coğrafi işaret olarak korunmayan coğrafi işaretler bildirim yapan ülkenin haber vermesiyle sicilden terkin edilir.

Yapılan bu öneri yeni dünya ülkeleri tarafından birçok yönüyle eleştirilmiştir. Öncelikle bu ülkeler Sözleşme’nin ilgili maddesinin sadece şarap ve alkollü içkiler için çok taraflı bildirim ve tescil sisteminin oluşturulmasını öngördüğünü Sözleşme ile belirtilen hak ve yükümlülüklerin üzerine başka hak ve yükümlülükler getirilemeyeceğini ve bu sisteme dahil olmak istemeyen ülkeler açısından bu sistemin herhangi bir hukuki yükümlülük getiremeyeceğini, getirilen bu yükümlülüğün hukuka aykırı olacağını belirtmişlerdir.

Eski Dünya ülkelerine dahil olan ülkeler 19 Temmuz 2008 tarihinde son öneri olarak TRIPs ile ilgili Taslak Usuller belirlemişlerdir. Üye ülkelerin ulusal otoriteleri markaları ve coğrafi işaretleri tescil ederken veya iç hukuk kuralları uyarınca markaları veya coğrafi işaretleri korurken sicile danışmak zorundadır. Sicile tescil edilen coğrafi işaret eğer karşı bir kanıt yok ise Sözleşmenin 22/1. maddesinde belirtilen coğrafi işaret tanımına uyduğu kabul edilir. Bir coğrafi işaretin sicile kaydolabilmesi için hem kendi ülkesinde coğrafi işaret olarak korunması gerekmektedir hem de Sözleşme’nin 22/1. maddesinde belirtilen coğrafi işaret tanımına uyması gerekmektedir. Bu şartları taşımayan coğrafi işaretler sicile tescil edilemezler. Bu öneride daha önceki öneride olduğu gibi bildirim ile tescil arasında belirtilen 18 aylık itiraz süresi bulunmamaktadır ayrıca sicile kaydolan coğrafi işaret otomatik olarak diğer ülkelerde korunacak anlamına gelmemektedir. Üye ülkeler kendi iç hukuk kurallarına göre coğrafi işareti koruyup korumayacaklarına kendileri karar vereceklerdir. Üye ülkeler bir coğrafi işareti kendi ülkelerinde jenerik isim

haline geldiği gerekçesi ile kendi ülkelerinde korumak istemezlerse coğrafi işaretin jenerik isme dönüştüğü iddiasını doğrulamaları gerekmektedir.³⁶⁹

Bu öneri birçok yönden 2005’de yapılan öneriden farklıdır. Öncelikle sicile tescil ile otomatik olarak diğer ülkelerde coğrafi işaret koruma kazanmamaktadır. Üye ülkeler coğrafi işareti koruyup korumama konusunda kendi iç hukuk kurallarına göre karar vereceklerdir. Yeni öneri eski öneride belirtilen itiraz süresini içermemektedir. Sisteme dahil olmayan ülkeler önceden itiraz süresini kaçırdılarsa jeneriklik, eşesli coğrafi işaret iddiası ve coğrafi işaret tanımına uymuyor iddialarını ileri süremezlerken bu öneride ülkeler coğrafi işaretleri kendi ülkelerinde eşesli veya jenerik olduğu iddiası ile korumayabileceklerdir. Koruma kararını ülkeler kendileri vermektedir. Sicil daha çok ülkelerin danıştığı bir veritabanı konumundadır.

Japonya ve ABD 11 Mart 1999’da çok taraflı bildirim ve tescil sistemiyle ilgili ilk önerilerini yapmışlardır.³⁷⁰ Bu öneri 26 Temmuz 1999’da değiştirilmiştir bu öneriye Kanada, Şili, Japonya ve ABD katılmıştır.³⁷¹ 2005’de yapılan öneri³⁷² son olarak 2008 yılında son halini almıştır.³⁷³

³⁶⁹ WTO, Draft Modalities For TRIPS Related Issues, Communication From Albania, China, Colombia, Ecuador, the European Communities, Iceland, India, Indonesia, the Kyrgyz Republic, Liechtenstein, the Former Yugoslav Republic of Macedonia, Pakistan, Peru, Sri Lanka, Switzerland, Thailand, Turkey the ACP Group and the African Group, TN/C/W/52, 19 July 2008, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

³⁷⁰ WTO, Proposal For a Multilateral System For Notification and Resitration of Geographical Indications For Wines and Spirits Based on Article 23.4 of The TRIPS Agreement, Communication From Japan and The United States, IP/C/W/133, 11 March 1999, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

³⁷¹ WTO, Proposal For a Multilateral System For Notification and Registration of Geographical Indications Based on Article 23.4 of The TRIPS Agreement, Revision, Communication from Canada, Chile, Japan and The United States, IP/C/W/133/Rev.1, 26 July 1999, World Trade Organization, Council For Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

³⁷² WTO, Proposed Draft TRIPS Council Decision on The Establishment of a Multilateral System of Notification and Registration of Geographical Indications for Wines and Spirits, Submission by Argentina, Australia, Canada, Chile, Dominican Republic, Ecuador, El Salvador, Honduras, Mexico, New Zealand, Chinese Taipei and The United States, TN/IP/W/10, 1 April 2005, World Trade Organization, Council for Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, Special Session, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

³⁷³ WTO, Proposed Draft TRIPS Council Decision on The Establishment of a Multilateral System of Notification and Registration of Geographical Indications for Wines and Spirits, Submission by Argentina, Australia, Canada, Chile, Costa Rica, Dominican Republic, Ecuador, El Salvador, Guatemala, Honduras, Japan, Korea, Mexico, New Zealand, Nicaragua, Paraguay, The Seperate Customs Territory of Taiwan, Penghu, Kinmen and Matsu, South Africa and the United States,

2008’de yapılan bu öneride oluşturulacak sisteme ülkelerin katılımı gönüllüdür ve hiçbir ülke sisteme katılması için zorlanamaz. Sisteme katılan ülkeler kendi ülkelerinden kaynaklanan ve coğrafi işaret tanımına uyan şarap ve alkollü sert içkileri Dünya Ticaret Örgütüne bildirebilirler. Bildirimi alan DTÖ Sekreteryası coğrafi işareti veri tabanına kaydeder. Sisteme katılan ülkeler kendi ülkelerinde kendi iç hukuk kurallarına göre şarap ve alkollü sert içkilere ilişkin markalar veya coğrafi işaretler ile ilgili karar verirken veya onları tescil ederken veritabanına danışmalıdırlar. Sisteme katılmayan ülkeler veritabanına danışmak zorunda değildirler. Veritabanı herkese internet ortamında açık olacaktır.

Yeni dünya ülkelerinin yapmış olduğu öneri AB’nin yaptığı öneriden farklı olarak sisteme katılımı mecbur kılmamakta ve sisteme dahil olmayan ülkeleri veritabanına başvurmak zorunda bırakmamaktadır. Oysa AB’nin yaptığı son öneride sisteme katılım konusunda ülkeler serbest olmakla birlikte ister sisteme dahil olsun ister olmasın tüm DTÖ’ye üye olan ülkeler sicile danışmak zorundadırlar.

Hong Kong ve Çin 17 Nisan 2003 tarihinde çok taraflı bildirim ve tescil sistemiyle ilgili öneride bulunmuşlardır.³⁷⁴ Bu öneride sisteme katılma konusunda ülkeler serbesttirler. Sisteme katılmayan ülkeler sistemin getirdiği yükümlülüklerden muaftırlar. Sisteme katılan ülkeler kendi ülkelerinde coğrafi işaret olarak korunmakta olan şarap ve alkollü sert içkileri yönetim organına bildirirler.³⁷⁵

Üye ülkelerden bildirim alan yönetim organı gönderilen bildirim ve dokümanları inceler. Başvurular sadece şekli açıdan incelenmektedir. Yapılan bu inceleme sırasında sadece coğrafi işaretin kaynaklandığı ülkede korunup korunmadığı ve yapılan başvurunun usulüne uygun şekilde yapıp yapılmadığı

Revision, TN/IP/W/10/Rev.2, 24 July 2008, World Trade Organization, Council for Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, Special Session, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

³⁷⁴ WTO, Alternative Model For a Multilateral System of Notification and Registration of Geographical Indications Established Under Article 23.4 of The TRIPS Agreement, Communication from Hong Kong, China, Annex A, TN/IP/W/8, 23 April 2003, World Trade Organization, Council for Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, Special Session, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

³⁷⁵ Jane Bullbrook, ‘Geographical Indications Within GATT’, **The Journal of World Intellectual Property**, Volume 7, Issue 4, July 2004, s. 509-510.

incelenir. Gönderilen bildirim yönetim organı tarafından uygun görülünce coğrafi işaretler siciline kaydı yapılır ayrıca yönetim organı bildirim yapan ülkeye sicile kaydı yapılan coğrafi işareti için sicil kayıt sertifikasının resmi kopyasını gönderir. Sicil internet ortamında herkese açık olacaktır. Sicile kaydolan coğrafi işaret Sözleşme'nin 22/1. maddesinde belirtilen tanıma uyduğu, sicil kayıtlarında gösterilen kimselerin hak sahibi olduklarını, kendi ülkesinde coğrafi işaret olarak korunduğuna karine teşkil eder. Sicile yapılan bildirimler her on yılda bir yenilenir ve artık kaynaklandığı ülkede coğrafi işaret olarak korunmayan coğrafi işaretler bildirim yapan ülkenin haber vermesiyle sicilden terkin edilir. Yapılan bildirimler ücrete tabidir. Her ne kadar Çin ve Hong Kong şarap ve alkolü içki üreten ülkeler olmasalar da bu ülkeler müzakerelerin tehlikeye gireceği ve konuyla ilgili ilerleme sağlanamayacağı düşüncesiyle önerileri olarak sunulmuştur.³⁷⁶

Konuyla ilgili müzakereler devam etmekte olup şimdiye kadar bir sonuca varılamamıştır.

2.Şarap ve Alkollü Sert İçkilere Sağlanan Ek Korumanın Diğer Ürünlere Genişletilmesi:

Sözleşme'nin 24. maddesinin birinci fıkrası üye ülkeler Sözleşme'nin 23. maddesinde belirtilen bireysel coğrafi işaretlerin korunmasını arttıracak müzakerelere girmeyi kabul ederler. Dördüncü ve sekizinci fıkralar müzakereleri veya iki taraflı ya da çok taraflı anlaşmaları yürütmeyi reddetmek için kullanılamaz. Şarap ve alkollü sert içkilere sağlanan ek korumanın diğer ürünlere genişletilmesini isteyen ülkeler 24. maddenin birinci fıkrasının sadece şarap ve alkollü sert içkilerin korunmasını arttıracak müzakerelere girilmesi şeklinde yorumlanmasının çok dar bir yorum olduğunu ve ek bir korumadan halihazırda faydalanan şarap ve alkollü sert içkiler için korumanın arttırılması amacıyla müzakere yapılması gerekliliğinin

³⁷⁶Thu-Lang Tran Wasescha, 'Geographical Indications In The International Area The Current Situation', International Symposium on Geographical Indications Jointly Organized by WIPO and The State Administration for Industry and Commerce of the People's Republic of China, Beijing, June 26-28 2007, http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/wipo_geo_bei_07/wipo_geo_bei_07_www_81754.doc (12.04.2009).

gereksiz olduğu belirterek bu korumanın arttırılmasının diğerk ürünler için de söz konusu olması gerektiğı belirtilmiştir. Ayrıca böyle bir yaklaşımın TRIPS Sözleşmesi'nin özüne aykırı olduğunu var olan eşitsizliklere yenilerinin ekleneceğini belirtmişlerdir.³⁷⁷

Seattle Bakanlar Toplantısından önce Türkiye 9 Temmuz 1999 tarihinde şarap ve alkollü sert içkilere tanınan ek korumanın diğerk ürünlere genişletilmesiyle ilgili bir öneri vermiştir.³⁷⁸ Bu öneri bazı Afrika ülkelerince kabul görmüştür ve bu ülkelerde şarap ve alkollü sert içkilere tanınan ek korumanın genişletilmesiyle ilgili öneri vermişlerdir. Bu öneri Küba, Çek Cumhuriyeti, Dominik Cumhuriyeti, Honduras, Hindistan, Endonezya, Nikaragua, Pakistan, Sri Lanka, Uganda ve Venezuela tarafından kabul edilmiştir.³⁷⁹

Seattle Bakanlar Toplantısında konuyla ilgili bir sonuç çıkmamıştır. Seattle Bakanlar Toplantısı ile Doha Bakanlar Konferansı arasında geçen zamanda Bangladeş, Bulgaristan, Küba, Çek Cumhuriyeti, Mısır, Gürcistan, Macaristan, İzlanda, Hindistan, Jamaika, Kenya, Kırgızistan, Liechtenstein, Moldova, Nijerya, Pakistan, Slovenya, Sri Lanka, Türkiye, İsviçre ve Venezuela şarap ve alkollü sert içkilere tanınan ek korumanın diğerk ürünlere genişletilmesi için önerilerde bulunmuşlardır.³⁸⁰

³⁷⁷ Coşkun, s. 75.

³⁷⁸ WTO, Preparations For The 1999 Ministerial Conference, Agreement on TRIPS Extention of The Additional Protection For Geographical Indications to Other Products, Communication From Turkey, WT/GC/W/249, 13 July 1999, World Trade Organization, General Council, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

³⁷⁹ WTO, Preparations For The 1999 Ministerial Conference, Agreement on TRIPS Extention of The Additional Protection For Geographical Indications to Other Products, WT/GC/W/206, 14 June 1999, World Trade Organisation General Council, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009); Blakeney, s. 648.

³⁸⁰ WTO, Communication From Bulgaria, The Czech Republic, Egypt, Iceland, India, Kenya, Liechtenstein, Pakistan, Slovenia, Sri Lanka, Switzerland and Turkey, IP/C/W/204/Rev.1,2 October 2000, World Trade Organisation, Council For Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009); WTO, Proposal From Bulgaria, Cuba, The Czech Republic, Egypt, Iceland, India, Jamaika, Kenya, Liechtenstein, Mauritius, Nigeria, Pakistan, Slovenia, Sri Lanka, Switzerland, Turkey and Venezuela, IP/C/W/247/Rev.1, 17 May 2001, World Trade Organisation, Council For Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

Bulundukları bu önerilerde Sözleşme'nin 22. maddesinde belirtilen sahte coğrafi işaretler eğer kamuyu malın menşei konusunda yanıltıyorsa ifadesi üye ülkelerin iç mevzuatlarında farklı yorumlanmaktadır. Kamu kavramını ise coğrafi işareti taşıyan malların hitap ettiği kesim temel alınarak belirlenmektedir. Böylece sahte coğrafi işaret kullanımının malın uzmanlık bilgisine sahip olmayan sıradan tüketicileri yanıltması yeterlidir.³⁸¹ Kamu kavramı koruma talep edilen ülkedeki kamu kavramıdır. Fakat kamu kavramını oluşturan tüketici profilinin üye ülkeler arasında farklılık gösterdiği görülmektedir. Bir üye ülkede kamuyu yanıltıcı nitelik teşkil eden bir kullanım başka bir üye ülkede kamuyu yanıltıcı nitelikte olmayabilir.³⁸² Kullanımın kamuyu yanıltıp yanıltmadığı hususu üye ülkelerin mahkemeleri veya idari otoriteleri tarafından her somut olayın şartlarına göre tespit edilmektedir. Fakat hem kamu profilinin her ülkede birbirinden farklılık göstermesi hem de kamunun yanıltıp yanıltmadığı konusunda mahkemelerin ve idari otoritelerin kararlarını verirken geniş takdir yetkilerini kullanmaları ülkelerin mahkemelerinin ve idari otoritelerinin birbirinden farklı tutarsız kararlar verebilmelerine neden olmaktadır.³⁸³ Bu hukuki belirsizlik Sözleşme'nin 22. maddesinin uygulanmasına zarar vermektedir.

Sözleşme'nin 22/2 (a) maddesine göre sahte coğrafi işaret kullanımının kamuyu yanılttığı hususunun ispatlanması gerekmektedir. Kullanımının kamuyu yanılttığı hususunun ispatı üreticiler veya hak sahipleri açısından oldukça zor ve masraflıdır. Fakat şarap ve alkollü sert içkiler ile ilgili sahte coğrafi işaretin kullanımı kamuyu yanıltmasa bile bu kullanım Sözleşme'nin 23/1. maddesine göre engellenmektedir.

³⁸¹ Carvalho De, s. 393.

³⁸² Yıldız, TRIPs, s. 75.

³⁸³ Stefania Fusco, 'Geographical Indications: A Discussion on The TRIPs Regulation After The Ministerial Conference of Hong Kong', **12 Marquette Intellectual Property Law Review**, 2008, s. 249; Tunisia L. Staten, 'Geographical Indications Protection Under the TRIPs Agreement: Uniformity Not Extention', **87 Journal of the Patent and Trademark Office Society**, March 2005, s. 227; Roland Knaak, 'The Protection of Geographical Indications According to The TRIPs Agreement', **IIC Studies**, Studies in Industrial Property and Copyright Law, Issue 18, From GATT to TRIPs The Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, Max Plank Institute for Foreign and International Patent Copyright Competition Laws, Munich, Germany, 1996, s. 132-133; Addor, Grazioli, s. 882; Kevin M. Murphy, 'Conflict, Confusion, and Bias Under TRIPs Articles 22-24', **19 American University International Law Review**, 2004, s. 1219.

Sahte coğrafi işaretin malın gerçek menşei gösterilerek veya ‘çeşit’, ‘tip’, ‘stil’ gibi terimlerin kullanılması veya sahte coğrafi işaretlerin tercümelerinin kullanılması durumunda eğer bu ifadelerin kullanılması kamuyu yanıltmıyorsa Sözleşme’nin 22/2(a) ve 22/4. maddelerine göre yasaklanmamıştır. Bu tarz kullanımlar coğrafi işaretlerin zamanla jenerik isim durumuna gelmelerine neden olmaktadır. Böylece ünlü coğrafi işaretlerin ününden faydalanmak isteyen üreticiler bu ünlü coğrafi işaretlerin ününden haksız bir şekilde yararlanmaktadırlar ve haksız kazançlar elde etmektedirler.³⁸⁴

Şarap ve alkollü sert içkileri diğer ürün türlerinden farklı bir koruma sistemine sahip olmalarını gerektirecek hiçbir hukuki gerekçe bulunmamaktadır.

Belirtilen bu öneriye (communication) cevap olarak Arjantin, Avustralya, Kanada, Şili, Yeni Zelanda, Paraguay, ABD ve Guatemala³⁸⁵ Sözleşme’nin 22. maddesinin coğrafi işaretleri korumada yetersiz kaldığı ile ilgi yeterli kanıt bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca Sözleşme’nin 23. maddesinin tüm ürünler için genişletilmesi TRIPs Sözleşmesi’nin tekrar düzenlenmesini gerektirmektedir fakat Sözleşme’nin içeriğinde böyle bir yükümlülük bulunmamaktadır. 23. maddenin birinci fıkrasının tüm ürünlere genişletilmesinin Sözleşme’nin 24. maddenin 4. fıkrası, 24 maddenin 6. fıkrası ve 24 maddenin 9. fıkrasında belirtilen istisnai hükümler nedeniyle fazla bir etkisinin olamayacağı belirtilmiştir.

Şarap ve alkollü sert içkilere tanınan ek korumanın tüm ürünlere genişletilmesi üye ülkelere ek idari ve mali yükümlülükler getirecektir. Yeni düzenlemeyle birlikte üreticiler ürünlerinin isimlerini değiştirmek ve ürettikleri ürünlere farklı isimler bulmak zorunda kalacaklardır.³⁸⁶ Bu durum üreticilere mali

³⁸⁴ WTO, Proposal From Bulgaria, Cuba, The Czech Republic, Egypt, Iceland, India, Jamaica, Kenya, Liechtenstein, Mauritius, Nigeria, Pakistan, Slovenia, Sri Lanka, Switzerland, Turkey and Venezuela, IP/C/W/247/Rev.1, 17 May 2001, World Trade Organisation, Council For Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

³⁸⁵ WTO, Communication From Argentina, Australia, Canada, Chile, Guatemala, New Zealand, Paraguay and The United States, IP/C/W/289, 29 June 2001, World Trade Organisation, Council For Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

³⁸⁶ Örneğin Feta Peyniri Avrupa ve Amerika’da bilinen bie peynir türüdür, Sözleşme’nin 22. maddesine göre ‘Bulgar Fetası’, ‘Danimarka Fetası’ ifadelerinin kullanılması yasal olmasına rağmen şarap ve alkollü sert içkilere tanınan ek koruma eğer tüm ürünlere tanınırsa bu durumda bu ifadelerin

külfet yükleyecektir. Tüketiciler ise isimleri değişen ürünleri satın alırlarken yanılacaklardır.

Yapılan bu öneriye cevap olarak 14 Eylül 2001 tarihinde Bangladeş, Bulgaristan, Küba,  ek Cumhuriyeti, Gürcistan, Macaristan,  zlanda, Hindistan, Jamaika, Kenya, Kırgızistan, Moldova, Nijerya, Pakistan, Slovenya, Sri Lanka,  svi re, Liechestein ve Türkiye IP/C/W/289 belgesinde belirtilen gerekçelerin asılsız ve geçersiz olduğunu belirtmişlerdir.³⁸⁷ IP/C/W/289 belgesini savunan ülkelerin yapmış oldukları açıklamalarda şarap ve alkollü sert içkilere sağlanan ek korumanın diğer ürünlere genişletilmesinin ülkelere ve üreticilere ek idari ve mali külfet yükleyeceği açıklamasının doğru olmadığı Sözleşme'nin 2. maddesinde belirtilen korumayı tüm ürünlere sağlamaları zaten gerektiği; yapılacak yeni düzenleme ile birlikte tüm ürünlere sağladıkları koruma düzeyini şarap ve alkollü sert içkilere tanınan koruma seviyesine  ıkartacaklarını ve bu durumun yeni mekanizmalar kurulmasını gerektirecek bir düzenleme olmadığını belirtmişlerdir.

Yapılacak yeni düzenlemeyle birlikte üreticilerin ürünlerinin isimlerini değiştirmek ve ürettikleri ürünlere farklı isimler bulmak zorunda kalmasının tüketiciler açısından aldanmaya ve karışıklığa yok a amayacağını tam tersine yapılacak yeni düzenlemenin tüketicilerin ürünleri tanımlarına yardımcı olacağını belirtmişlerdir. Yapılacak yeni düzenleme coğrafi işaretlerin zamanla jenerik isim haline dönüşmelerini engelleyecektir bu düzenlemeden tüm  ye ülkelerin coğrafi işaretli ürünleri eşit şekilde yararlanacaktır.

2001 tarihinde gerçekleştirilen Doha Bakanlık Konferansı'nda alınan Doha Bildirgesi'nde '23. maddede düzenlenen coğrafi işaretlerle sağlanan korumanın şarap ve sert içkiler dışındaki diğer ürünlere de genişletilmesine ilişkin konular, bu

kullanılması yasak olacaktır böylece bu ifadeleri kullanan üreticiler yapılan yasal değişiklikle birlikte ürünlerinin isimlerini yasaya uygun olarak değiştirmek zorunda kalacaklardır.

³⁸⁷ WTO, Communication From Bangladesh, Bulgaria, Cuba, The Czech Republic, Georgia, Hungary, Iceland, India, Jamaica, Kenya, The Kyrgyz Republic, Liechtenstein, Moldova, Nigeria, Pakistan, Slovenia, Sri Lanka, Switzerland and Turkey, IP/C/W/308/Rev.1, 02 October 2001, World Trade Organisation, Council For Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, <http://docsonline.wto.org>, (18.06.2009).

Deklarasyonun 12. paragrafı uyarınca TRIPs Konseyi bünyesinde ele alınacaktır' ifadesi yer almıştır.³⁸⁸

19 Haziran 2002 tarihinde AB üye ülkeleri ve diğer eski dünya ülkeleri yeni bir öneri sunarak şarap ve alkollü sert içkilere tanınan ek korumanın diğer ürünlere genişletilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Yapmış oldukları bu yeni öneride eski önerilerinden farklı olarak yapılacak yeni düzenlemeyle birlikte Sözleşme'nin 23/2. maddesinde şaraplar ve alkollü sert içkiler için tanınan ek korumanın diğer ürünlere de tanınması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu nedenle Sözleşme'nin 23. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen şaraplar ve alkollü sert içkiler ifadesinin yerine 'menşei aynı olmayan veya benzer kategoriden mallara' ifadesiyle değiştirilmesi gerekmektedir.

Sözleşme'nin 23. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenen şaraplarla ilgili eşesli coğrafi işaretlere tanınan korumanın tüm mal türlerine uygulanması gerektiği savunulmuştur.³⁸⁹

Avustralya, ABD, Kanada, Guatemala, Yeni Zelanda, Paraguay, Filipinlerin TRIPs Konsey'ine gönderdikleri öneride Sözleşme'nin 22. maddesinde belirtilen coğrafi işaret tanımının engel oluşturduğunu bu tanıma uymayan birçok malın coğrafi işaret olarak kendi ülkelerinde korunamadığını, ayrıca Sözleşme'nin 22. maddesinin üye ülkeler tarafından yeterince kullanılmadığı bu nedenlerden dolayı şarap ve alkollü sert içkilere tanınan ek korumanın diğer ürünlere genişletilmesinin gereksiz olduğunu belirtmişlerdir.³⁹⁰

Sözleşme'nin 24. maddesinde belirtilen istisnalardan dolayı üzerinde coğrafi işaret olan birçok ürün bu ek korumadan isteseler de yararlanamayacaklardır.

³⁸⁸ WTO, Ministerial Declaration, WT/MIN(01)/DEC/1

http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/mindecl_e.doc, (12.04.2009)

³⁸⁹ WTO, Communication From Bulgaria, Cuba, Cyprus, The Czech Republic, The European Communities and Their Member States, Georgia, Hungary, Iceland, India, Kenya, Liechtenstein, Malta, Mauritius, Pakistan, Romania, The Slovak Republic, Slovenia, Sri Lanka, Switzerland, Thailand and Turkey IP/C/W/353, 24 June 2002, World Trade Organisation, Council For Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, <http://docsonline.wto.org>, (18.06.2009).

³⁹⁰ WTO, Communication From Australia, Canada, Guatemala, New Zealand, Paraguay, The Philippines, and The United States, IP/C/W/360, 26 July 2002, World Trade Organisation, Council For Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, <http://docsonline.wto.org>, (18.06.2009).

Yapılacak yeni düzenlemeyle birlikte ülkelere, üreticilere ve tüketicilere ek idari ve mali yükümlülükler gelecektir. Özellikle üye ülkeler coğrafi işaretli ürünlerin korunabilmesi amacıyla idari düzenlemelere gidecekler bu durumda ülkelere mali külfet getirecektir. Üreticiler yeni yapılacak olan düzenleme ile birlikte ürünlerinin isimlerini değiştirmek zorunda kalacaklardır bu durum da üreticilere mali külfet yükleyecektir. Bu mali külfet ürünlerin fiyatlarına yansıtacak ve tüketiciler ürünleri daha pahalıya satın almak zorunda kalacaklardır.

Tarafların yapmış oldukları önerilerde şarap ve alkollü set içkilere tanınan ek korumanın diğer ürünlere genişletilmesi ile ek korumdan yararlanacak ürünler zamanla jenerik isim haline dönüşme tehlikesi ile karşılaşmayacaklardır. Ayrıca şarap ve alkollü sert içkilere tanınan markalarla ve eş sesli coğrafi işaretlerle ilgili istisna hükümleri diğer ürünlere de uygulanmaya başlayacaktır.

Avrupa Birliği 20 Haziran 2003 tarihinde yapmış olduğu öneride diğer ülkeler tarafından kullanılmakta olan 41 ürünün ismini geri almak istemiştir.³⁹¹ Bu ürün listesinde Bordeaux, Cognac, Chablis, Champagne, Ouzo, Feta, Comte, Roquefort, Porto gibi ekonomik değeri olan birçok ülkede jenerik isim haline gelmiş veya marka tescili ile korunan ürün ismi yer almaktadır. Yapmış oldukları bu öneride bu 41 ürünün isminin orjinal ve diğer dillere ve alfabelere çevrilmiş bütün çevirilerinin de kendilerine geri verilmesini istemiştir. Böylece ‘Burgundy’, ‘Champaña’, ‘Coñac’, ‘Port’ isimlerini de kendilerine geri verilmesini istemişlerdir.³⁹² Avrupa Birliği’nin yapmış olduğu bu öneri birçok kurum ve ülke tarafından eleştirilmiştir. Uluslararası Markalar Birliği (INTA) birçok ülkede jenerik

³⁹¹ DTÖ Belgesi JOB (03)/119 s. 2

³⁹² WTO talks: EU steps up bid for better protection of regional quality products, 28/08/2003 [http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/03/1178,\(16.06.2009\)](http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/03/1178,(16.06.2009)), Xuan Thao T. Nguyen, ‘Nationalizing Trademarks: A New International Trademark Jurisprudence?’, **Wake Forest Law Review**, Winter, 2004, s. 730, Emily C. Creditt, ‘Terroir vs. Trademarks: The Debate Over Geographical Indications and Expansions to The TRIPS Agreement’, **Vanderbilt Journal of Entertainment and Technology Law**, Volume 11, No 2, 2009, s. 444, KEMP J. Deborah J. Kemp, Lynn M. Forsythem, ‘Trademarks and Geographical Indications: A Case of California Champagne’, **Chapman Law Review**, Winter 2006, s. 279, William A. Kerr, ‘Enjoying A Good Port With A Clear Conscience: Geographic Indicators, Rent Seeking and Development’, **The Estey Centre Journal of International Law and Trade Policy**, Volume 7, Number 1, 2006, s. 5-6, http://www.esteyjournal.com/j_pdfs/kerr7-1.pdf, (16.10.2009).

isim haline gelmiş veya marka tescili ile korunmakta olan bu ürünlerin AB'ne verilmesi ile uzun yıllardır bulundukları ülkede bu ürünleri marka tescili ile koruyan üreticiler ürünlerin isimlerini değiştirmek zorunda kalacaklardır ayrıca bu durum TRIPs Sözleşmesi'nin 24.maddesine aykırı olacağını belirtmiştir.³⁹³

2003 tarihinde yapılan Cancun'da yapılan Bakanlar Konferansı'nda konuyla ilgili net bir sonuç çıkmamıştır.³⁹⁴Taraflar 2005 yılında Hong Kong'da yapılan Bakanlar Konferansı'nda³⁹⁵ ve en son 30 Kasım - 02 Aralık 2009 tarihlerinde Cenevre'de yapılan Yedinci Bakanlar Konferansında³⁹⁶ konuyla ilgili bir karar alınamamıştır.

İ. TRIPs Sözleşmesi'nin Değerlendirilmesi:

TRIPs Sözleşme'si bugüne kadar yürürlüğe girmiş olan Uluslararası sözleşmeler içinde coğrafi işaretlere en kapsamlı korumayı sağlayan Uluslararası sözleşmedir. Sözleşmeye coğrafi işaretlere tanınacak asgari koruma düzeyini belirlemiştir üye ülkeler kendi hukuk sistemlerinde Sözleşme'nin belirlediği asgari standartların üzerinde coğrafi işaretlere koruma sağlayabilirler.

³⁹³ Lina Monten, 'Geographical Indications of Origin: Should They Be Protected and Why? – An Analysis of The Issue From The U.S. and EU Perspectives', **Santa Clara Computer and High Technology Law Journal**, January 2006, Volume 22, s. 332-333, GOEBEL Burkhart Goebel, 'Geographical Indications and Trademarks The Road From Doha', **The Trademark Reporter**, Volume 93, July August 2003, s. 993-994. Ayrıca birçok ülkede marka olarak tescil edilmiş bu ürünlerin AB tarafından hak sahiplerine herhangi bir ücret ya da tazminat ödenmeksizin kamulaştırılmasını hukuki olmadığı bu durumun birçok hak sahibinin mülkiyet hakkına zarar vereceği ayrıca AB'nin bu talebinin yerinin DTÖ müzkarelerinde belirtilmesinin doğru bir yer olmadığı, AB bu talebini marka sahipleriyle karşılıklı olarak müzakere etmesinin daha doğru olacağı belirtilmiştir. Burkhart Goebel, 'Geographical Indications and Trademarks: The Road From Doha', Worldwide Symposium on Geographical Indications Organized By WIPO and United States Patent and Trademark Office (USPO), San Francisco, California, July 9- 11 2003, http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/wipo_geo_sfo_03/wipo_geo_sfo_03_11-main1.doc (14.02.2008).

³⁹⁴ WTO Ministerial Statement [WT/MIN(03)], http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min03_e/min03_20_e.doc, (12.04.2009)

³⁹⁵ WTO Ministerial Declaration WT/MIN(05)/DEC http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min05_e/final_text_e.htm, (12.04.2009)

³⁹⁶ The Seventh Ministerial Conference http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min09_e/official_doc_e.htm, (12.12.2009)

Sözleşme'nin şarap ve alkollü sert içkilere tanıdığı ek korumayı diğer ürünlere tanınamaması Sözleşme'nin eksiklerinden biridir.

TRIPs Sözleşme'si ile ilgili müzakere süreci hala devam etmektedir özellikle çok taraflı bildirim ve tescil sistemiyle ilgili tarafların önerileri sonucu yakın gelecekte konuyla ilgili bir ilerleme kaydedilebileceği gözlemlenirken şarap ve alkollü sert içkilere tanınan ek korumanın diğer ürünlere genişletilmesi konusunda yakın gelecekte bir çözüme varılabileceği ihtimali uzak gözükmemektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRK HUKUKUNDA COĞRAFI İŞARETLERİN KORUNMASI

I.COĞRAFI İŞARETLERE İLİŞKİN KORUMA SİSTEMLERİ:

A.Genel Olarak:

TRIPs Sözleşmesi DTÖ'ne taraf olan ülkelere kendi ulusal sistemlerinde coğrafi işaretleri nasıl koruyacakları hususunda herhangi bir özel sistemi uygulamaları konusunda herhangi bir yükümlülük yüklememektedir. Üye ülkeler uygulayacakları koruma sistemlerini seçmekte ve uygulamakta serbesttirler. Bu nedenle coğrafi işaretler dünyada çok farklı koruma sistemlerince korunmaktadır. Bu farklılıkların nedeni ülkelerin hukuk sistemlerinin, özel tarihi ve ekonomik koşullarının birbirinden farklı olması bulunmasıdır.³⁹⁷

Ülkelerde uygulanan belli başlı koruma sistemleri;

- haksız rekabet ve tüketicinin korunması kuralları,
- passing off,
- idari düzenlemelerle koruma,
- ticaret veya hizmet markası olarak korunması,
- coğrafi işaretlerin ve menşe adlarının tescil edilerek korunması,
- coğrafi işaretlerin tescil edilmeden pasif olarak mahkeme kararlarınca korunması.

B. Haksız Rekabet ve Tüketicinin Korunması Hükümlerine Göre Koruma:

Paris Sözleşmesi'nin birinci mükerrer 10. maddesi haksız rekabetle ilgili en temel uluslararası hükümdür. Sözleşmeye taraf olan ülkeler bu hüküm uyarınca kendi ülkelerinde haksız rekabete karşı etkili bir koruma sağlamakla yükümlüdürler. Bu hüküm haksız rekabete neden olan coğrafi işaretlerin kullanılmasına karşı korumanın

³⁹⁷ O'Connor, The Law of Geographical Indications, s. 67.

temelini oluşturmaktadır. Tüketicileri malların menşei konusunda yanıltan ticari faaliyetler genel olarak haksız rekabet fiilini oluşturur.

Ulusal düzeyde haksız rekabete ilişkin düzenlemeler birbirinden farklı olsa da en az bir ortak nokta vardır ki o da piyasada faaliyet gösterenlerin haksız rekabet oluşturan eylemlerine karşı etkili bir düzenleme sağlama çabasıdır. Bir coğrafi işaretin haksız rekabet hükümlerince korunabilmesi için o coğrafi işaretin tüketiciler nezdinde belirli bir üne sahip olması gerekmektedir. Ayrıca coğrafi işaretlerin yetkisiz kullanımının haksız rekabet hükümlerince engellenebilmesi için, davacının coğrafi işaretlerin yetkisiz kişilerce kullanımının yanıltıcı olduğunu ve böyle kullanımdan kaynaklanan zararları veya oluşması muhtemel zararları kanıtlaması gerekmektedir. Bazı ülkelerde haksız rekabetin engellenmesi için çıkarılan yasalar aynı zaman da tüketicilerin korunması işlevini de yerine getirmektedir.³⁹⁸

C. Passing Off:

‘Passing Off’ terimi Anglo Sakson Hukukunun hakim olduğu ülkelerde kullanılan bir terimdir. ‘Passing Off’ davası bir kişinin mal veya hizmetlerinin başkasınınmış gibi sunulması durumunda başvurulacak hukuki bir imkandır. Bu davada davacı, davalı tarafından kullanılan mal veya hizmetlerin tüketiciler için yanıltıcı olduğunu ve bu yanıltıcı kullanımdan zararın meydana geldiğini ispatlaması gerekmektedir. Zararın meydana gelmesi ‘passing off’ davalarının ön şartıdır. ‘Passing off’ un yazılı bir kanunu yoktur ‘Passing off’ kuralları 19. yüzyılın başlarında taklit markaların yaygın olarak kullanıldığı dönemlerde mahkemeler tarafından oluşturulmuş bir koruma sistemidir.³⁹⁹

D. İdari Düzenlemelerle Koruma:

Bu düzenlemede coğrafi işaretlerin pazarlanması idari onay prosedürüne tabidir. Bu prosedür ürünlerin üzerinde yer alan coğrafi işaretlerin kullanımının

³⁹⁸ (SCT/9/4), s. 17.

³⁹⁹ O’Connor, The Law of Geographical Indications, s. 70, Norrsjö, s. 14-15,

kontrolünde de uygulanabilir. Bu tür prosedürlerin uygulandığı ürünlere örnek olarak şaraplar ve alkollü içkiler verilebilir. Bu ürünlerin satışı birçok ülkede onaya tabidir.

Ürünlerin etiketlenmesinin idari onay sürecine tabi olduğu durumlarda, yetkili merci, pazarlanmak istenen ürünlerin yasal koşullara uyup uymadığını ve ürünün etiketi üzerinde yer alan coğrafi işaretin kullanımının yetkili kişilerce kullanılıp kullanılmadığını kontrol eder. Eğer istenen şartlar yerine getirilmemiş ise yetkili merci ürünün pazarlanmasına izin vermez ve böylece coğrafi işaret kullanılamaz.

Örneğin Amerika Birleşik Devletlerinde Alkol ve Tütün Vergisi ve Ticaret Bürosu alkollü içkiler ve şaraplar üzerindeki coğrafi işaretlerin usulüne uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını kontrol etmekle görevli idari mercidir.⁴⁰⁰

E. Ticaret veya Hizmet Markası Olarak Korunması:

Coğrafi işaretler bireysel marka olarak korunamazlar sadece kullanım sonucu ikincil bir anlam kazananlar ile fantezi isim olanlar ürünlerin menşesine ilişkin yanıltıcı bir durum oluşturmadıkları sürece bireysel marka olarak tescil edilip kullanılabilirler.

Bazı ülkelerde coğrafi işaretler onay markası, garanti markası veya ortak markası olarak korunmaktadır. Ortak markasını ortak bir kişilik adına tescil edilir. Birliğe üyelik ortak markayı kullanım hakkını vermektedir. Ortak markasını sadece bu birliğe dahil olan kurum veya kişiler kullanabilmektedir. Garanti markası markanın belirli şartları taşıdığını garanti etmektedir. Onay markası ise üzerinde kullanıldıkları mal veya hizmetlerin coğrafi kaynağını, üretim ve kalite standardı gibi belirli özelliklerini belgeleyen markalardır. Onay markasının sahibi markanın üzerinde kullanıldığı mal ve hizmetlerin istenen özelliklere sahip olduğunu onaylar. Onay markasında markanın yönetmelikte belirtilen teknik şartnameye uyması gerekmektedir.

⁴⁰⁰ O'Connor, The Law of Geographical Indications, s. 74.

Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Avustralya, Japonya, İzlanda, Norveç, Yeni Zelanda, Lübnan, Yemen, Suriye Güney Afrika, Mısır ve daha birçok Afrika ve Arap ülkesi coğrafi işaretleri kendi ülkelerinde marka hukuku kurallarına göre korumakta olan ülkelerdir.⁴⁰¹

F.Coğrafi İşaretlerin ve Menşe Adlarının Tescil Edilerek Korunması:

İlk defa Fransa'da 6 Mayıs 1919 tarihinde yürürlüğe giren kanunla coğrafi işaretler ve menşe adları tescil edilmeye başlamıştır.⁴⁰²Bu sistemde coğrafi işaretler ülkelerin kendi ulusal sistemlerinde oluşturdukları coğrafi işaretlere özel kanun hükümlerince tescil edilip korunmaktadır. Arjantin, Şili, Küba, Brezilya, İsrail, Meksika, Peru, Tunus, İsviçre⁴⁰³, Avrupa Birliği üye ülkeleri, Türkiye ve bazı diğer ülkeler bu sistemi benimsemiştir.⁴⁰⁴

Birçok ülke bu sistemi kullanmakla birlikte aralarında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Özellikle tescil edilen mallar, tescil eden kurum, tescil başvurusunda bulunan kişiler ve kurumlar açısından ülkeler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Hindistan, Rusya, Çek Cumhuriyetinde sanayi ürünleri ve el işi ürünler tescil edilebilmektedir. Bazı Arap ülkelerinde örneğin Yemen'de alkollü içkiler coğrafi işaret olarak tescil edilmemektedir.⁴⁰⁵

⁴⁰¹ Echols, s. 127-144; Daniele Giovannucci, Tim Josting, William Kerr, Bernard O'Connor, T. May T. Yeung, Guide TO Geographical Indications, Linking Productsand Their Origins, International Trade Centre, Geneva, 2009, http://www.intracen.org/publications/Free-publications/Geographical_Indications.pdf, s. 126. (16.06.2010)

⁴⁰² Coşkun, s. 18.

⁴⁰³ Dominique Barjolle, Jean Marc Chappuis Martine Dufour, **The Protected Denomination of Origin And Geographical Indication Legislation In Switzerland: Institutional Aspects**, Swiss Federal Institute of Technology Zurich, November 1998, s. 25.

⁴⁰⁴ William van Caenegem, 'Registered Geographical Indications Between Intellectual Property and Rural Policy- Part II', **The Journal of World Intellectual Property**, Volume 6, No 6, 2003, s. 865; Giovannucci, Josting, Kerr, O'Connor, Yeung , s. 124.

⁴⁰⁵ Irina Kireeva, Bernard O'Connor, 'Geographical Indications and The TRIPS Agreement: What Protection is Provided to Geographical Indications in WTO Members?', **The Journal of World Intellectual Property**, Volume 13, No 2, 2010, s. 282.

İtalya, İspanya, Yunanistan, İrlanda, Kore⁴⁰⁶ ve Finlandiya’da coğrafi işaretleri tescil etmek ile ilgili yetkili kurumlar ülkelerin Tarım Bakanlıkları iken İsrail, Türkiye, Bulgaristan’da Marka ve Patent Ofisleri coğrafi işaretleri tescil etmek ile ilgili yetkili kurumlardır.⁴⁰⁷

G. Coğrafi İşaretlerin Tescil Edilmeden Pasif Olarak Mahkeme Kararlarınca Korunması:

Singapur, Sri Lanka, Ürdün kendi iç hukuklarında coğrafi işaretleri tescil etmeden korumaktadır. Örneğin Ürdün’de coğrafi işaretleri tescil etmek ile ilgili herhangi bir kurum görevlendirilmemiştir ama mahkeme kararı ile bu ürünler korunabilmektedir.⁴⁰⁸

⁴⁰⁶ OECD (Organisation for Economic Co-Operation and Development), Directorate for Food, Agriculture And Fisheries Trade Directorate, Working Party on Agricultural Policies and Markets of The Committee for Agriculture Joint Working Party on Agricultural Policies and Markets of The Committee for Agriculture Joint Working Party Of The Committee For Agriculture and The Trade Committee, <http://www.oecd.org/dataoecd/59/51/23526073.doc>, (16.02.2008).

⁴⁰⁷ O’CONNOR, s. 81.

⁴⁰⁸ KIREEVA Irina, O’CONNOR Bernard, s. 277.

II. AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNDA COĞRAFI İŞARETLERİN KORUNMASI

A. Avrupa Birliği Hukukunda Malların Serbest Dolaşımı İlkesi Çerçevesinde Coğrafi İşaretlerin Korunması:

1. Genel Olarak:

Avrupa Birliği'nde malların, kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımı ilkesi esastır. Malların serbest dolaşımı ilkesinde iç pazarda malların ithalatında miktar kısıtlamalarını ve eş etkili tedbirleri yasaklamaktadır. Miktar kısıtlaması ile eşetki doğuran önlemlerin neler olduğu konusunda tam bir tanım verilmemiştir. Komisyonun 22.12.1969'da yayımladığı 70/50 sayılı Yönergede⁴⁰⁹ miktar kısıtlaması ve eş etkili önlemlere örnek olarak bir malın ithalinde veya ihracatında asgari veya azami sınırlar öngören, asgari ve azami fiyatlar koyan, ithal malları yerli mallardan daha az kayıran, yabancı mallardan teminat isteyen, kar hadleri getiren, malların muhtevası, iç ve dış özellikleri ile ilgili şartlar getiren hükümlerin kaldırılacağını belirtmiştir. Konuyla ilgili çeşitli mahkeme kararları gündeme gelmiştir. Bu mahkeme kararlarından biri Dassonvill Davasıdır. Davada Belçika ülkeye ithal edilen İskoç viskilerinin menşeinin bir resmi şahadetname ile ispatını şart koşmuştur. ABAD böyle bir şahadetnamenin başka bir üye ülkede serbest dolaşan mallar için alınmasının doğrudan menşe ülkeden ithalat yapmayanlar için mümkün olmayacağını belirterek istenen bu şartı malların serbest dolaşımını engelleyen bir şart olarak görmüştür.⁴¹⁰

⁴⁰⁹ Commission Directive 70/50/EEC of 22 December 1969 based on the provisions of Article 33 (7), on the abolition of measures which have an effect equivalent to quantitative restrictions on imports and are not covered by other provisions adopted in pursuance of the EEC Treaty, Official Journal L 013 , 19/01/1970 P. 0029 - 0031

⁴¹⁰ Judgment of the Court of 11 July 1974. - Procureur du Roi v Benoît and Gustave Dassonville. - Preliminary ruling requested by the Tribunal de première instance de Bruxelles Belgium. - Case 8-74, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61974J0008:EN:HTML>, (16.02.2010)

2.Sekt Weinbrand Davası:

Bu dava ile ABAD ilk kez coğrafi işaretlerin doğası ve fonksiyonları konusunda ilgilenmek durumunda kalmıştır. Dava AB Komisyonu ile Almanya arasında gerçekleşmiştir. Alman Kanunları'na göre 'Sekt' işaretini sadece belirli bir kalitede üretilen Alman köpüklü şarapları ve Almancanın tüm ülkede resmi dil olduğu yabancı ülkelerin şaraplarında kullanılabilmektedir. 'Weinbrand' işareti ise kaliteli şarabın damıtılması ile üretilen Alman alkollü içkileri ve Almancanın resmi dil olduğu yabancı ülkelerin içkilerinde kullanılabilmektedir. 'Praedikatssekt' işareti ise %60'ı Alman üzümlerinden üretilen şarapları işaret etmek için kullanılmaktadır. Almancanın resmi dil olmadığı diğer ülkelerde üretilen köpüklü şarapları ve alkollü içkileri işaret etmek için 'Schaumwein', 'Qualitaetsschaumwein', 'Branntwein Aus Wein', 'Qualitaetsbranntwein Aus Wein' işaretlerini kullanmaktadırlar.⁴¹¹

Komisyon Almanya'ya dava açmıştır. Davada Komisyon 'Sekt' ve 'Weinbrand' işaretlerinin jenerik olduğunu ve Alman Kanunlarının jenerik hale gelmiş olan işaretleri dolaylı kaynak işareti haline dönüştürmeye çalıştığını belirtmiştir. Komisyon ayrıca 'Sekt' ve 'Weinbrand' işaretlerinin ulusal ürünler için kullanıldığını ve yabancı ülkelere gelen ürünlerin ise halk tarafından bilinmeyen başka işaretleri kullandıklarını, yürürlükte olan kanunların Alman ürünleri lehine ayrımcılık yaptığını, bu durumun AT Antlaşması'nın 30. maddesine aykırı olduğunu belirtmiştir.⁴¹²

Almanya ise 'Sekt' ve 'Weinbrand' işaretlerinin Almanya'da belirli bir kalitede üretilen şarap ve alkollü içkilere işaret ettiğini yapılan anket çalışmaları sonucu tüketicilerin bu işaretleri tanıdıklarını ve belirli kalitede Almanya'da üretilen içecekleri işaret ettiklerini ifade etmiştir bu nedenle bu işaretlerin dolaylı coğrafi işaret olduklarını belirtmiştir.

⁴¹¹ C-12/1974, Commission of The European Communities v Federal Republic of Germany, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61974J0012:EN:HTML>, (16.02.2010).

⁴¹² AT Antlaşması'nın 30. maddesi Birlik içinde ticareti doğrudan veya dolaylı olarak engelleyen tüm ticari kuralları yasaklamıştır. AB Antlaşması'nın 36. maddesi ise bu yasağın istisnalarını içermektedir.

ABAD ise verdiği kararda bir coğrafi yörenin sınırlarının o ülkenin sınırlarının veya konuşulan dil ile ilgili sınırların dikkate alınması ile belirlenemeyeceğini ve bir üzüm ürününün üretim metodunun ürünler ilgili olarak orijinin ispatı anlamında kabul edilebilir bir kriter olarak ele alınamayacağını ifade etmiştir. Ayrıca bir işaretin coğrafi işaret olabilmesi için üretilen ürün ile kaynaklandığı coğrafi yer arasında sıkı bağın olması gerektiğini, ürünün kaynaklandığı yerin ürüne karakteristik özellikler sağlaması gerektiğini belirtmiştir. ABAD verdiği kararda Alman Kanunlarının bu işaretleri kullanan ürünlerin hangi coğrafi bölgeden kaynaklanmasının gerektiğini açıkça belirtmediğini bu nedenle Alman Kanunlarının kendi ürünlerine karşı ayrımcılık yaptıklarını belirterek malların serbest dolaşımı kurallarını ihlal ettiğine hükmetmiştir. Mahkemenin vermiş olduğu bu karar zamanında birçok eleştiriyi beraberinde getirmiştir.⁴¹³

3. Bocksbeutel Davası:

Alman Kanunlarında Bocksbeutel Şişesi sadece Almanya'nın Franconia ve Baden Bölgelerinde yetiştirilen üzümlerden yapılan şaraplar için kullanılmaktadır. Distrübitör olan İtalyan vatandaşı Karl Prantl İtalya'nın Bolzano Bölgesinde üretilen kırmızı şarapları Bocksbeutel Şişelerine koyup Almanya'ya ihraç etmektedir. Karl Prantl ürünlerini Bocksbeutel Şişelerine koyup sattığı için Alman kanunlarını çiğnediğinden kendisine ceza davası açılmıştır. Münih Bölgesi Mahkemesinde görülen davada hakim Alman Kanunlarının AB Antlaşması'nın 30. ve 36. maddelerine uygun olup olmadığının belirlenebilmesi ve AT Antlaşması'nın 30. ve 36. maddelerini yorumlanması için davayı ön karar için ABAD'a göndermiştir.

⁴¹³ Friedrich Karl Bier mahkemenin vermiş olduğu kararda sadece menşe adlarını korunması gereken işaretler olarak belirttiğini dolaylı ve doğrudan kaynak işaretlerinin veya coğrafi işaretlerin korunması gerekmeyen işaretler olarak algıladığını, ayrıca AB'nin üye ülkelerin coğrafi işaretlerini koruyacak bir düzenlemeye ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Coğrafi işaretlerin veya dolaylı kaynak işaretlerin korunmasının malların serbest dolaşımına zarar vermeyeceğini belirtmiş ve mahkemenin dar yorumunu eleştirmiştir. Friedrich Karl Beir, 'The Need For Protection of Indications of Source And Appellations of Origin In The Common Market: The Sekt/Weinbrand Decision of The European Court of Justice of 20 February 1975', **Protection of Geographic Denominations of Goods and Services**, Edited By Herman Cohen Jehoram Monographs on Industrial Property and Copyright Law 3, Sijthoff & Noordhoff 1980, Alphen aan den Rijn, The Netherlands Germantown, Maryland, USA, s. 183-202.

ABAD vermiş olduğu kararda mallarını ihraç eden üreticiler eğer ihraç edecekleri ülkede kullanılan ürünler, kendi ülkelerinde üretilen ürünlerin şişelerine benziyor ya da aynı ise o zaman malını ihraç edecek ülkenin üreticisi ürünlerinin şişelerini değiştirmek zorunda kalacağını belirtmiştir. Bu durumda mallarını ihraç etmek isteyen üreticiler masraf yapmak zorunda kalacaklar ve ticari anlamda zarara uğrayacaklardır. Bu nedenle ABAD, Alman Kanunun'un ilgili hükmünü AT Antlaşması'nın 30. maddesine aykırı bulmuştur.

Almanya ise Bocksbeutel Şişelerinin dolaylı kaynak işaretleri olduğunu ve bu nedenle bu şişelerin fikri ve sınai mülkiyet hakları çerçevesinde değerlendirilmelerinin gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca Almanya'da İtalyan üreticiye karşı ceza davasının açılmış olmasının kamu düzeni ile ilgili olduğu gerekçesiyle AT Antlaşmasının 36. maddesinde belirtilen istisnadan yararlanmalarının gerektiğini belirtmiştir.⁴¹⁴ Mahkeme ise verdiği kararda Bocksbeutel Şişelerinin dolaylı kaynak işareti olup olmadıklarını incelemeyen Alman yasalarının belirli ulusal üreticilerin belirli şekilde şişe kullanmalarının kamu düzeniyle ilgili olmadığını ve Almanya'nın fikri ve sınai mülkiyet haklarını gerekçe göstererek diğer üye ülkeden ithal edilen şarapların aynı veya benzer şişelere koyulup ithal edilmesini engelleyemeyeceği gerekçesiyle Almanya'nın ilgili kanun hükümlerini AT Antlaşması'nın 36. maddesine aykırı bulmuştur.⁴¹⁵

ABAD vermiş olduğu kararda Bocksbeutel Şişelerinin dolaylı kaynak işaretleri olup olmadıklarını incelemeyen bu şişelerin fikri ve sınai mülkiyet haklarına konu olamayacaklarına hükmetmiştir. Ayrıca mahkeme verdiği kararda malların serbest dolaşımı ilkesini kamu düzeninden, fikri ve sınai mülkiyet haklarından üstün tutmuştur.⁴¹⁶

⁴¹⁴ Malların serbest dolaşımının istisnalarını düzenleyen 36. maddeye göre kamu düzeni, kamu güvenliği ve ahlakı, insan ve hayvan sağlığı ve bitkilerin korunması, milli, kültürel, tarihi veya arkeolojik değerlerin korunması, ticari ve sınai mülkiyetin korunması amacıyla malların serbest dolaşımı ilkesine sınırlama getirilebilir.

⁴¹⁵ C-16/83, Criminal Proceedings Against Karl Prantl, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61983J0016:EN:HTML>, (16.02.2010).

⁴¹⁶ Jenny Mosca, 'The Battle Between The Cheeses Signifies The Ongoing Struggle To Protect Designations of Origin Within The European Community and in The United States In Consorzio per

4. Exportur Davası:

Fransa ile İspanya arasında 1973 yılında coğrafi işaretlerin ve menşe adlarının korunmasıyla ilgili ikili anlaşma imzalanmıştır. Bu ikili anlaşmaya göre ‘Turrons de Alicante’ ve ‘Turrons de Jijona’ işaretleri İspanya’da üretilen turron⁴¹⁷ ürünlerine ayrılmıştır. Bu anlaşmaya göre Fransız menşe adları ve coğrafi işaretleri İspanya’da, İspanyol menşe adları ve coğrafi işaretleri Fransa’da kanuni olarak korunacaktır. Bu ikili anlaşmaya göre ‘Turrons de Alicante’ ve ‘Turrons de Jijona’ işaretleri İspanya’ya aittir. Ayrıca ikili anlaşmaya göre korunan işaretlerin tercümeleri, malın gerçek menşei gösterilse bile ‘sitilinde’, ‘tipinde’, ‘çeşidinde’, ‘taklit’, ‘aynısı’ ekleriyle birlikte kullanılması yasaklanmıştır.

Fransız şekerleme firması ise Fransa’da ‘Tourons Alicante’, ‘Tourons Jijona’ veya ‘Tourons type Alicante’, ‘Tourons type Jijona’ işaretlerini kullanarak ürettikleri şekerlemeleri pazara sunmuştur. ‘Turrons de Jijona’ ihraç eden Exportur firması Fransa’da ‘Tourons Alicante’, ‘Tourons Jijona’ veya ‘Tourons type Alicante’, ‘Tourons type Jijona’ işaretlerini kullanarak şekerleme satan firmayı ikili anlaşmayı ihlal ettikleri gerekçesiyle dava açmıştır. Montpellier Temyiz Mahkemesi’nde görülen davada Fransız firmalar ürünün kalitesi ve nitelikleri ile coğrafi orijini arasında bir bağ bulunmadığı ve dolayısıyla ikili anlaşmanın Topluluk mevzuatıyla çeliştiğini iddia etmiştir.

Montpellier Temyiz Mahkemesi Coğrafi İşaretlerin Korunması İle İlgili Fransız İspanyol İkili Anlaşması’nın AT Anlaşması’nın 30. ve 34. maddeleri ile uyumlu olup olmadığını ABAD’a ön karar için göndermiştir.⁴¹⁸

ABAD verdiği kararda Fransız tarafının iddiasının kabul edilemez olduğunu ifade etmiş ve buna gerekçe olarak da kalitesini veya niteliklerini söz konusu

la Tutela del Formaggio Gorgonzola v. Kaserei Champignon Hofmeister GmbH & Co. KG’, **Tulane Journal of International and Comparative Law**, Spring 2000, s. 572.

⁴¹⁷ Turron bal, şeker, yumurta beyazından yapılan ve genellikle Noel zamanında tüketilen İspanyol nugatıdır. <http://en.wikipedia.org/wiki/Turr%C3%B3n>, (15.02.2010).

⁴¹⁸ Jeffrey Armistead, ‘Whose Cheese Is It Anyway? Correctly Slicing The European Regulation Concerning Protections For Geographic Indications’, **Transnational Law and Contemporary Problems**, Spring 2000, s. 311.

yöreden almayan ürünlerin coğrafi işaretler korumasından faydalanamaz hale geleceğini bildirmiştir. Tüketiciler arasında yüksek bir üne sahip olan bu ürünlerin coğrafi işaret korumasını hak ettiği ifade edilmiş ve iki taraflı anlaşmaların ancak ibarelerin üye ülkede jenerik ad haline geldiği durumlarda geçersiz duruma düşeceğini tespit etmiştir.⁴¹⁹

Bu dava ile ABAD belirli bir üne sahip olan kaynak işaretlerinin korunabileceğini belirtmiştir.⁴²⁰

5. Markenqualität aus Deutschen Landen Davası:

Komisyon Alman Federal Cumhuriyeti'nin Avrupa Birliği Anlaşması'nın 30. maddesine aykırı davrandığı ve malların serbest dolaşımı ilkesini ihlal ettiği gerekçesiyle dava açmıştır. Alman Federal Cumhuriyeti 'Markenqualität aus Deutschen Landen' işaretini kanunlarında belirtilen şartlara göre üretilen ürünlerde kullanmaktadır. Bu kalite işaretini hammaddesi ister Almanya'dan olsun ister ithal olsun Almanya'da belirli standartlarda üretilen ürünler kullanabilmektedir. Komisyon davada Almanya'nın bu kalite işaretini bazı ürünler üzerinde kullanarak tüketicileri Alman kökenli ürünleri almaya teşvik ettiğini ve bu durumun malların serbest dolaşımı ilkesine aykırı olduğunu belirtmiştir. Alman Federal Cumhuriyeti ise bu kullanılan bu kalite işaretin coğrafi işaret olduğunu ve Avrupa Birliği Anlaşması'nın 36. maddesinde belirtilen istisna hükmünden yararlanması gerektiğini belirtmiştir.

ABAD verdiği kararda kullanılan işaretin tüketicileri belirli bir kalitede üretilen Alman ürünlerine yöneltebileceği, ayrıca kullanılan işaretin bütün

⁴¹⁹ Ingrid Lidgard, Geographical Indications: A Result of European Protectionism? Master Thesis, European Community Law Intellectual Property Law, University of Lund Faculty of Law, Spring 2009, s. 32, <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1559567&fileId=1565027>, (12.04.2010).

Lilian V. Faulhaber, 'Cured Meat and Idaho Potatoes: A Comparative Analysis of European and American Protection and Enforcement of Geographical Indications and Foodstuffs', **Columbia Journal of European Law**, Summer, 2005, s. 635.

⁴²⁰ C-3/91, Exportur SA v LOR SA and Confiserie du Tech SA, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61991J0003:EN:HTML>, (16.02.2010).

Almanya’da üretilen ve belirli bir kaliteye sahip olan bütün ürünlere uygulandığı gerekçesi ile coğrafi işaret olamayacağını belirterek Alman Federal Cumhuriyeti aleyhine karar vermiştir.⁴²¹

ABAD verdiği kararda ‘Markenqualität aus Deutschen Landen’ işaretinin kullanılmasının amacının Alman ürünlerinin ithal ürünlere oranla tüketiciler tarafından tercih edilmesini sağlamak mı yoksa ürünlerin belirli bir kalitede üretilmesini sağlamak mı olduğunu tartışmamıştır. Alman Federal Cumhuriyeti’nin amacının aslında ürünleri belirli bir kalitede üretmek olduğu anlaşılmaktadır. ABAD ‘Markenqualität aus Deutschen Landen’ işaretini coğrafi işaret olarak değerlendirmemesi isabetli bir karardır çünkü bu işaret AB Tüzüğü’nde belirtilen coğrafi işaret ve menşe adı tanımlarına uymamaktadır. Alman Kanunlarında belirtilen şartlara uygun olarak üretilen tüm ürünler ‘Markenqualität aus Deutschen Landen’ işaretini kullanabilmektedir oysa bir ürünün coğrafi işaret veya menşe adı olabilmesi için AB Tüzüğü’nde⁴²² belirtilen ürün çeşitlerinden birinin olması gerekmektedir. Aynı coğrafi işaret birden fazla ürün için kullanılamamaktadır.⁴²³

Mahkeme verdiği kararda ulusal düzenlemenin amacının ürünlerin kaynağını belirtmek mi yoksa ürünleri belirli bir kalitede üretilmesini sağlamak olup olmadığını incelemeyen karar vermesi isabetli olmamıştır. Yapılan düzenlemenin amacı ürünlerin menşeyini tüketicilere belirtmekten çok ürünleri belirli bir kalite standartında üretilmesini sağlamaktır. Mahkeme verdiği kararda bu durumu dikkate almalıydı.

⁴²¹ C-325/00, Commission of The European Communities v Federal Republic of Germany, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62000J0325:EN:HTML>, (14.02.2010).

⁴²² ABAD’ın kararını verdiği dönemde AB 2081/92 Sayılı Konsey Tüzüğü yürürlükteydi.

⁴²³ Malcom A Jarvais, ‘Case C-325/00, Commission v. Germany, Judgement of The Court of Justice of 5 November 2002. Full Court’, **Common Market Law Review**, Volume 40, Issue 3, June 2003, s. 726-728.

6. Mountain Davası:

2081/92 sayılı Gıda Maddeleri ve Tarım Ürünleri Üzerindeki Menşe Adları ile Coğrafi İşaretlerin Korunması ile ilgili Avrupa Birliği Tüzüğü'nün yürürlüğe girdikten sonra ABAD'ın verdiği kararlardan biri de Mountain davasıyla ilgilidir. Fransız vatandaşı olan davalılar Fransa'da 1991'de pişirilmiş et ürünlerinde dağ şeklini içeren etiketi kullanmışlardır. Fransız yasalarına göre 'dağ' işaretini ancak yasalarda belirtilen şartlara göre üretilen ürünler taşıyabilmektedir davalıların ürettiği ürünler ise Fransız kanunlarında belirtilen şartlara göre üretilen ürünler olmadığından 'dağ' işaretini haksız olarak kullanmışlardır. Bu nedenden dolayı kendileri aleyhine dava açılmıştır. Toulouse Temyiz Mahkemesi davalıları suçlu bulmuştur. Davalılar karara itiraz etmişlerdir. Fransız Yüksek Temyiz Mahkemesi önüne gelen davayı ön karar için ABAD'a göndermiştir. Fransız Yüksek Mahkemesi karar verebilmek için AB Anlaşması'nın ilgili 30. ve 36. maddelerinin ve 2081/92 sayılı AB Tüzüğü'nün ikinci maddesinin ulusal kanunların uygulamasını engelleyip engellemediğini sormuştur.

Yürürlükte olan 85-30 Numaralı Kanunun ve bu kanunla ilgili 88-194 numaralı uygulama Kararnamesi dağlık bölgeyi tanımlamakta ve hangi şartlarda üretilen ürünlerin 'dağ' işaretini kullanabileceğini açıklamaktadır.

Davalılar kullanılan 'dağ' işaretinin içeriğinin çok geniş olduğunu ve bu nedenle bu işaretin 2081/92 sayılı AB Tüzüğü'nün 2. maddesi anlamında coğrafi işaret olamayacağını belirtmişlerdir. Fransız Hükümeti ise 'dağ' işaretinin belirli bir kalitede üretilen ürünlere işaret ettiğini iddia etmiştir. AB Komisyonu ise Fransız Hükümeti'nin iddiasına katılarak 'dağ' işaretinin belirli bir kalitede üretilen ürünlere işaret eden kaynak işareti olduğunu ifade etmiştir.

ABAD verdiği kararda 2081/92 sayılı Tüzük çerçevesinde menşe adların ve coğrafi işaretlerin korunması için öncelikli olarak tescil edilmelerinin gerektiğini bunun için de ürün ile yöre arasında ürünün kalite ve niteliğini belirleyecek bir bağın bulunması gerektiğini ifade etmiştir. Bir ürünün 'dağ' işaretini kullanabilmesi için

2081/92 sayılı AB Tüzüğünde belirtilen özelliklere sahip olmasının gerekmediği, ‘dağ’ işaretinin genel nitelikte olduğunu belirtmiştir. Fransız ulusal kanunlarının ‘dağ’ işaretiyle ilgili düzenlemelerinin içeriğinin 2081/92 sayılı AB Tüzüğü’nün içeriğinden farklı olduğu için 2081/92 Sayılı AB Tüzüğü’nün ulusal kanunların uygulanmasını engellemediğine karar vermiştir.

AB Antlaşması’nın 30. ve 36. maddeleriyle ilgili soruyla ilgili olarak ise mahkeme verdiği kararda Fransız mevzuatına göre sadece Fransa’nın dağlık bölgelerinde yetiştirilen ürünler ‘dağ’ işaretini taşıyabildiğini belirtmiştir. Fransız mevzuatı ithal edilen ürünlerin ‘dağ’ işaretini taşıyabilecekleriyle ilgili bir hüküm içermediğini bu durumda tüketicilerin Fransa’da yetiştirilen ve ‘dağ’ işaretini taşıyan ürünleri bu işareti taşımayan ithal ürünlere göre tercih edebileceklerini ve bu durumun da AT Anlaşması’nın 30. maddesine aykırı olacağını belirtmiştir. ‘Dağ’ işareti ise 2081/92 sayılı AB Tüzüğü’nde belirtilen şartlara sahip olmadığından Fransız Hükümeti’nin AB Anlaşması’nın 36. maddesinde belirtilen malların serbest dolaşımıyla ilgili istisna hükmünden yararlanamayacağına hükmetmiştir. Mahkeme verdiği kararda AB Anlaşması’nın ilgili 30. maddesinin ‘Dağ’ işaretiyle ilgili Fransız ulusal mevzuatının uygulanmasını engellediğini ifade etmiştir.⁴²⁴

Mahkeme verdiği kararı tüketicilerin ürünleri alırken gerçekten ‘dağ’ işaretli ürünleri ithal ürünlere göre tercih edip etmediği konusunu somut verilerle araştırmadan vermesi isabetli olmamıştır.

7. Değerlendirme:

2081/92 sayılı Gıda Maddeleri ve Tarım Ürünleri Üzerindeki Menşe Adları ile Coğrafi İşaretlerin Korunması ile ilgili Avrupa Birliği Tüzüğü’nün yürürlüğe girmeden önce ABAD’ın verdiği kararları incelediğimizde ABAD kaynak

⁴²⁴ Criminal proceedings against Jacques Pistre (C-321/94), Michèle Barthes (C-322/94), Yves Milhau (C-323/94) and Didier Oberti (C-324/94). - Reference for a preliminary ruling: Cour de cassation - France. - Regulation (EEC) No 2081/92 on the protection of geographical indications and designations of origin for agricultural products and foodstuffs - Articles 30 and 36 of the EC Treaty - Domestic legislation on the use of the description 'mountain' for agricultural products and foodstuffs. - Joined cases C-321/94, C-322/94, C-323/94 and C-324/94, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61994J0321:EN:HTML>, (12.02.2010).

işaretlerinin ürünlerin üzerinde kullanılmasını malların serbest dolaşımı ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle bu tarz işaretlerin kullanılmasını AT Anlaşması'na aykırı bulmuştur. ABAD'ın o dönemlerde verdiği kararları tarihsel açıdan ele alırsak AB'nin o dönemlerdeki hedefi tek pazarın tamamlanmasıyla bu nedenle tek pazarın oluşumunu engelleyen her türlü engel ortadan kaldırılmalıydı. 2081/92 sayılı Tüzüğün yürürlüğe girmesinden sonra mahkemenin verdiği kararlarda üye ülkelerin kullandıkları kalite işaretleri eğer AB Tüzüğü'ne göre menşe adı veya coğrafi işaret niteliğinde değilse o zamanda Birlik içinde ticareti engelleyen eşetkili önlemler olarak adlandırılmışlardır. Avrupa Birliği üye ülkeleri kalite işaretlerini korumaları konusunda serbest bırakırken ürünlerini kalite işareti ile korumaya çalışan ülkelere AB Komisyonu'nun dava açması ve ABAD'ın ise verdiği kararlarda üye ülkelerin aleyhine kararlar vermesi çelişkili bir durumdur. Konuyla ilgili 2081/92 ve 510/206 sayılı Tüzüklerin amaçları arasında bulunan tüketicilerin sahte ve aldatıcı işaretlere karşı korunması ve kaliteli ürünler üretilerek kırsal kalkınmanın gerçekleşmesinin sağlanması yer alsa da mahkemenin verdiği kararlar bu amaçlar ile çelişmekte ve bu amaçların gerçekleşmesini engellemektedir.⁴²⁵

B. Avrupa Birliği Hukukunda Alkollü Sert İçkilerin Üzerindeki Coğrafi İşaretlerin Korunması

1. Genel Olarak:

Avrupa Birliği'nde alkollü sert içkiler üzerindeki coğrafi işaretlerin korunmasıyla ilgili ilk düzenleme 1576/89 sayılı Alkollü İçkilerin Tanımı, Sunumu ile ilgili Avrupa Birliği Tüzüğü'dür.⁴²⁶ 2008 yılında yürürlüğe giren 110/2008 sayılı Alkollü İçkiler Üzerindeki Coğrafi İşaretlerin Tanımı, Sunumu, Etiketlenmesi ve Koruması İle ilgili Tüzük⁴²⁷ 1576/89 sayılı Tüzüğü yürürlükten kaldırmıştır.

⁴²⁵ Christophe Charlier, Mai-Anh Ngo, 'Agro Food's Quality Signs and Free Movement of Goods. What Strategies for The European Operators?', <http://purl.umn.edu/44316>
<http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/44316/2/482.pdf>, (12.06.2009)

⁴²⁶ Council Regulation (EEC) No 1576/89 of 29 May 1989 on Laying Down General Rules On The Definition, Description and Presentation of Spirit Drinks, OJL 160, 12.6.1989

⁴²⁷ Regulation (EC) No 110/2008 of The European Parliament and of The Council of 15 January 2008 on The Definition , Description, Presentation, Labelling and The Protection of Geographical

110/2008 sayılı Alkollü İçkiler Üzerindeki Coğrafi İşaretlerin Tanımı, Sunumu, Etiketlenmesi ve Koruması İle ilgili Tüzük (Alkollü Sert İçki Tüzüğü) üç Ek'den oluşmaktadır. Tüzüğün birinci ekinde Tüzükte kullanılan teknik tanımlar ve gereksinimler açıklanmaktadır. Tüzüğün ikinci ekinde ise alkollü sert içkilerin kategorileri belirtilmekte ve bu kategorilere giren alkollü sert içkilerin sahip olmaları gereken özellikler belirtilmektedir. Ek üç de ise tescilli coğrafi işaretlerin isimleri, ürün kategorileri ve coğrafi işaretlerin kaynaklandıkları ülkelerin isimleri yer almaktadır.

2. Alkollü Sert İçki Tüzüğünde Alkollü Sert İçkinin Tanımı ve Kapsamı:

110/2008 sayılı Alkollü Sert İçkiler Üzerindeki Coğrafi İşaretlerin Tanımı, Sunumu, Etiketlenmesi ve Koruması İle ilgili Tüzüğe göre alkollü sert içkiler insanların tüketimine sunulan, belirgin organoleptik⁴²⁸ özellikler içeren, en az %15 oranında alkol içeren,

-damıtılarak, doğal fermente ürünlerden tatlandırıcı eklenerek veya eklemeyerek,

- Ek 1/3'de bulunan tatlandırıcı ürünler veya şeker ve/veya diğer tarımsal ürünler ve/veya gıda maddelerinin tarımsal kaynaklı etil alkole ve/veya tarımsal kaynaklı damıtılmış ürünlere ve/veya bu Tüzüğe göre alkollü sert içki olan ürünlere eklenmesiyle,

- tarımsal kaynaklı etil alkolün ve/veya tarımsal kaynaklı damıtılmış ürünlerin ve/veya bu Tüzüğe göre alkollü sert içki olan ürünlerin içerisinde bulunan bitki materyalinin meserasyon veya benzer methotlarda işlenmesiyle,

- veya alkollü içkinin bir veya daha fazla diğer alkollü içkilerle ve veya tarımsal kaynaklı etil alkol veya tarımsal kaynaklı damıtılmış ürünlerle ve veya diğer alkollü içkilerin karışımından üretilen içkilerdir.

Indications of Spirit Drinks and Repealing Council Regulation (EEC) No 1576/89. Tezde, bahsi geçen düzenleme kısaca ' Alkollü Ser İçki Tüzüğü' şeklinde adlandırılacaktır.

⁴²⁸ Duyusal

Alkollü Sert İçkiler Tüzüğü Birlik içinde veya Birlik dışında ki ülkelerde üretilen ve Birlik içinde pazara sunulan tüm alkollü sert içkilere uygulanmaktadır. İhraç edilen yüksek kalitedeki alkollü sert içkilerin dünya pazarında ünlerini geliştirmeleri ve korumaları için Birlik içinde ihraç edilmek üzere üretilen alkollü sert içkilere de bu Tüzük uygulanmaktadır.

3. Alkollü Sert İçki Tüzüğünde Coğrafi İşaretlerin Tanımı:

a) Tanımı:

Coğrafi işaretlerle ilgili düzenlemeler Tüzüğün üçüncü bölümünde yer almaktadır. Tüzüğün 15. maddesi coğrafi işaret kavramını tanımlamaktadır.

Tüzükte coğrafi işaretler, menşe adları ve coğrafi işaretler olarak iki ayrı kavramda belirtilmeyerek, tek bir terim kapsamında tanımlanmıştır. Tanıma göre *‘alkollü sert içkinin bir ülkeden ya da bu ülkedeki bir bölge ya da yöreden kaynaklandığına işaret eden, belirli bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibarıyla bu coğrafi kökene göndermede bulunan işaret’* şeklinde tanımlanmıştır.

Tüzükte menşe adı kavramına yer verilmemiştir fakat her ne kadar menşe adı kavramı Alkollü Sert İçki Tüzüğü’nde belirtilmemiş olsa da her menşe adı coğrafi işaret olarak sayıldığından ve coğrafi işaretler, menşe adlarını da kapsadığından, ‘Çoğun için de azı da vardır’ kuralı gereği Tüzükte coğrafi işaretler için geçerli olan hükümler menşe adları içinde geçerli olacaktır.

b) Unsurları:

(1) Alkollü Sert İçkinin Belirgin Bir Niteliği, Ünü veya Diğer Özelliklerinin, Esas İtibariyle Belirtilen Coğrafi Kökene İşaret Etmesi Gerekmemektedir:

Coğrafi işaret tanımından bahsedebilmek için malın belirli bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibariyle bu coğrafi kökene göndermede bulunması gerekmektedir. Tüzükte ‘belirli nitelik’, ‘özellik’, ‘ün’ kavramları tanımlanmamıştır. Alkollü sert içkinin belirli bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri var ise alkollü sert içki Tüzük kapsamında korunmaktadır bu özelliklerden sadece birinin alkollü sert içkide bulunması yeterlidir.

Belirli nitelik, özellik veya ününün bu coğrafi kökene ‘esas itibariyle’ göndermede bulunması gerekmektedir. Tüzük coğrafi işaretin kökene ‘göndermede bulunması’ şartını zorunlu kılmaktadır. Böylece coğrafi işareten söz edebilmek için belirgin nitelik, ün veya özelliğin alkollü sert içkinin kökeni olan coğrafi yeri çağrıştırması, hatırlatması gerekmektedir.

(2) Alkollü Sert İçkinin Kökeni Coğrafi İşarete Gösterilen Ülke, Bölge veya Belirgin Yer Olmalıdır:

Alkollü sert içkinin kökeni olarak bir ülkenin, bölgenin veya belirgin bir yerin adı olmalıdır. Coğrafi köken olarak mutlaka Birlik içersisinde bulunan bir yerin gösterilmesi zorunlu değildir. Tüzük alkollü sert içkilerin coğrafi işaret tescil ettirme olanağını üçüncü ülkelere de verdiğiinden Birliğe üye olmayan üçüncü ülkelerdeki coğrafi yerler de Tüzük çerçevesinde tescil edilerek coğrafi işaretlerin kökeni olarak gösterilmesi mümkündür.

4. Alkollü Sert İçkiler Üzerindeki Coğrafi İşaretlerin Tescil Edilmesi:

a) Tescil Başvurusu:

Coğrafi işaret tescil başvurusunun AB Alkollü Sert İçkiler Tüzüğü'nün Ek Üçüne tescil edilebilmesi için tescil başvurusunun Avrupa Birliği'nin resmi dillerinin birinde veya bu dillerden birine yapılmış tercüme ile yapılması gerekmektedir. Yapılan başvuru usulüne uygun şekilde gerekçelendirilmiş ve alkollü sert içkinin uyması gerektiği özellikleri belirten teknik şartnameyi içermesi gerekmektedir.

Teknik şartname bir ürünün menşe adı veya coğrafi işaret sistemine göre tescil edilip korunabilmesi için hangi şartlara haiz olması gerektiğini ayrıntılı şekilde gösteren belgedir.

Teknik şartnamede aşağıda belirtilen unsurların bulunması zorunludur.

- a) Coğrafi işareti içeren alkollü sert içkinin adı ve kategorisi;
- b) Alkollü sert içkinin temel fiziksel, kimyasal ve/veya organoleptik özellikleri ve alkollü sert içkinin ilgili kategoriye nazaran karakteristik özellikleri;
- c) İlgili coğrafi alanın tanımı,
- d) Alkollü sert içkinin yapımında kullanılan eğer uygunsa yöreye özgü ve değişmeyen yöresel metodu;
- e) Coğrafi kökenle coğrafi çevre arasındaki bağı kanıtlayan detaylar,
- f) Birlik ve/veya ulusal ve/veya bölgesel maddelerle koyulan şartlar;
- g) Başvuruyu yapanın adı ve iletişim bilgileri;
- h) İlgili teknik şartnameye göre coğrafi işarete ve/veya herhangi özel etiketleme kuralına yapılan herhangi ek.

Teknik şartnamenin içeriği sonradan coğrafi işaretlerin tescilinde uygulanan usule göre değiştirilebilmektedir.⁴²⁹

⁴²⁹ Tüzük 21. madde

Avrupa Birliği üye ÷lkelerinden biri tarafından yapılan tescil başvurusu alkoll÷ sert içkinin kaynaklandığı üye ÷lke tarafından yapılmalıdır. Birlik üyesi olmayan ÷lkeler tarafından yapılan tescil başvurusu ise Avrupa Birliği Komisyonu'na ya doğrudan doğruya ya da Birlik üyesi olmayan ÷lkenin ilgili otoriteleri tarafından yapılmalıdır. Üye olmayan ÷lkeler tarafından yapılan tescil başvurusunda başvuru sahibi, tescilli talep edilen adın kaynaklandığı ÷lkede korunduğunu ispatlayan belgeleri başvurusuna eklemesi gerekmektedir.⁴³⁰

Alkoll÷ Sert İçki T÷z÷đ÷ AB üyesi olmayan ÷lkelerce yapılan tescil başvurusunda tescili talep edilen adın kaynaklandığı ÷lkede nasıl korunması gerektiği konusunda herhangi bir d÷zenlemeye gitmemiştir. AB'ne üye olmayan ÷lkeler tescili istenen adı kendi ÷lkelerinde ulusal d÷zenlemelerine uygun olarak koruyabilirler. B÷ylece tescili istenen ad veya işaret kaynaklandığı ÷lkede haksız rekabet veya t÷keticinin korunması kurallarıyla, idari d÷zenlemelerle, coğrafi işaret veya menşe adı olarak tescil edilerek veya ticaret markası, onay markası, garanti markası olarak korunabilecektir.

Komisyon yapılan tescil başvurusunun AB Alkoll÷ Sert İçki T÷z÷đ÷nde belirtilen şartlara uygun olup olmadığını on iki ay içinde inceler. Komisyon yapmış olduğu inceleme sonucu yapılan başvurunun AB Alkoll÷ Sert İçki T÷z÷đ÷nde belirtilen şartlara uygun olduğuna karar verirse başvuruyu, alkoll÷ sert içkiyle ilgili teknik şartnamede belirtilen temel özellikleri AB Resmi Gazetesi'nin C Serisinde yayımlar.

Teknik şartnamenin AB Resmi Gazetesi'nin C Serisinde yayımlanmasından itibaren altı ay içinde coğrafi işaretin EK III' tescil edilmesinde hukuki yararı olan gerçek veya t÷zel kişiler yapılan tescil başvurusunda AB Alkoll÷ Sert İçki T÷z÷đ÷'nde belirtilen şartların gerçekleşmediği iddiasıyla tescil başvurusuna itiraz edebilirler. Yapılan itiraz ilgili belgelerle ispatlamalıdır. İtiraz Komisyon'a AB'nin resmi dillerinden biriyle veya bu dillerin birine yapılmış terc÷me ile birlikte Komisyon'a g÷nderilir.

⁴³⁰ T÷z÷k 17/3. madde.

Komisyon coğrafi işaret tescil talebinin EK III' de tescil edilmesi konusunda vereceği kararı AB Alkollü Sert İçki Tüzüğü'nün 25. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen usule göre ve yapılan itirazı dikkate alarak vermektedir. 25. maddenin 3. fıkrasında ise 1999/468 sayılı ve 28 Haziran 1999 tarihli Komisyon'a Verilen Uygulama Yetkilerinin Kullanılmasına Yönelik Prosedürlerin Belirlenmesine İlişkin Konsey Kararı'nın⁴³¹ 5a ve 7. maddelerine gönderme yapılmıştır. Komisyon'un vereceği karar AB Resmi Gazetesi'nin C Serisinde yayımlanır.

110/2008 sayılı Alkollü Sert İçkiler Üzerindeki Coğrafi İşaretlerin Tanımı, Sunumu, Etiketlenmesi ve Koruması İle ilgili Tüzüğün 6. maddesine göre üye ülkeler kendi iç mevzuatlarında AB Hukuku ile uyumlu olması şartıyla ilgili Tüzük'te belirtilen kurallardan daha sıkı düzenleme yapabilirler böylece üye ülkelerin alkollü sert içkiler üzerindeki coğrafi işaretlerin tanımı, sunumu, etiketlenmesi ve korunması ile ilgili ulusal koruma sistemleri ortadan kalkmamakta üye ülkelerin konuyla ilgili yetkileri devam etmektedir.

b)Alkollü Sert İçkiler Üzerindeki Coğrafi İşaretlerin Korunması:

Coğrafi işaretin korunabilmesi için EK III'e tescil edilmesi gerekmektedir. Tescil ile birlikte coğrafi işaretler tüm üye ülkelerde korunmaya başlar ve tescil tüm üye ülkelerde hukuki sonuç doğurur.

AB Alkollü Sert İçki Tüzüğü'nün 16 (a) maddesine göre tescil edilmeyen ürünler coğrafi işaret olarak tescil edilen alkollü sert içkilerle karşılaştırılabilir ürünlerse bu tescil edilmeyen ürünlerin doğrudan veya dolaylı ticari kullanımı veya bu ürünlerin benzer kullanımı tescilli coğrafi işaretin ününü zedeliyorsa bu kullanımlar Tüzüğün 16. maddesine göre önlenabilmektedir.

Tüzüğün 16(a) maddesinde belirtilen yasağın uygulanabilmesi için en az bu iki şarttan birinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Buna göre ya tescilli coğrafi işaretin

⁴³¹Council Decision of 28 June 1999 Laying Down The Procedures For The Exercise of Implementing Powers Conferred On The Commission (1999/468/EC), OJ L 184,17.07.1999).

ilişkin olduğu ürünlerle, ticari kullanıma konu olan ürünler karşılaştırılabilir nitelikte olmalı ya da bu ürünlerin benzer kullanımı korunmakta olan adın ününü zedeliyor olmalıdır. Böylece doğrudan veya dolaylı biçimde ticari kullanım, ancak tescilli ürünlerin ilişkin olduğu ürünlerle karşılaştırılabilir ürünlerde söz konusu olduğunda veya karşılaştırılabilir nitelikte bir ürüne ilişkin olmasa bile tescilli adın ününü zedeleyici biçimde gerçekleşirse bu kullanım önlenebilmektedir.⁴³²

AB Alkollü Sert İçki Tüzüğü'nün 16 (b) maddesine göre ise tescilli coğrafi işaretin gerçek kaynağı belirtilse bile her türlü kötü kullanımı, taklidi veya hatırlatıcı şekilde kullanılması veya coğrafi işaretin kendisinin değil tercümesinin kullanılması veya 'benzer', 'tip', 'stil', 'tat' veya benzer terimlerle birlikte kullanılması yasaklanmıştır. Böylece Finlandiya adına tescilli olan 'Fin Votkası' nı kullanmaya yetkili olmayan üretici tarafından ürettiği votkada 'Fin Votkası tadında votka' ifadesini kullanması yasaklanmıştır.

AB Alkollü Sert İçki Tüzüğü'nün 16 (c) maddesine göre ürünün kökeni, menşei, mahiyeti veya esaslı niteliklerine ilişkin olarak sahte veya aldatıcı işaretlerin tanıtımda, sunumda veya etiketlerde kullanılması ürünün kaynağıyla ilgili yanlış bir izlenim yaratıyorsa bu işaretlerin bu tarz kullanımları da yasaklanmıştır.

AB Alkollü Sert İçki Tüzüğü'nün 16 (d) maddesine göre tüketicinin ürünün gerçek kaynağı konusunda yanıltılabilecek her türlü uygulama yasaklanmıştır.

c) Alkollü Sert İçki Üzerindeki Tescilli Coğrafi İşaretlerin Denetimi:

Tüzüğü'nün 24. maddesine göre coğrafi işaret olarak tescil edilen bu Tüzük hükümlerince korunmakta olan coğrafi işaretleri Üye Ülkeler denetlemek ile yükümlüdürler. Üye Ülkeler 882/2004 sayılı Tüzük'te⁴³³ düzenlenmiş olan

⁴³² Burçak Yıldız, '510/2006 Sayılı Tüzük'teki Düzenlemeler Işığında Avrupa Birliği Hukukunda Tarım Ürünleri ve Gıda Maddeleri Üzerindeki Menşe Adları İle Coğrafi İşaretlerin Korunması', **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, Cilt:8, Sayı:2, Yıl:8, s.60. (Avrupa Birliği Hukukunda Coğrafi İşaretlerin Korunması).

⁴³³ Tüzük'te bahsedilen 882/2004 sayılı Tüzük, yem ve gıda hukuku, hayvan sağlığı ve hayvan refahı kurallarına uygunluğun sağlanması için gerçekleştirilecek resmi kontrolleri düzenlemektedir.

yükümlülüklerle uygun şekilde coğrafi işaretleri denetlemek ile sorumlu olan yetkili otorite veya otoriteleri belirlemekle yükümlüdürler. Üye Ülkeler ve Komisyon bu Tüzüğün uygulanması için birbirlerine önemli bilgileri iletmelidirler.

Tüzüğün 22. maddesine göre bir ürünün tescilli coğrafi işarete sahip olarak pazara sunulmadan önce bu ürünün şartnamede belirtilen hususları taşıyıp taşımadıklarının incelenmesi gerekmektedir. Bu durumda ürün Birlik sınırları içinden kaynaklanıyorsa ürün pazara sürülmeden önce;

- Resmi kontrollerle ilgili Tüzüğün 24.maddesi 1. fıkrasında belirtilen bir veya birden fazla yetkili otoriteler tarafından ve/ veya,

- 882/2004 sayılı Tüzüğün 2. maddesinde belirtilen bir veya birden fazla kontrol organları tarafından şartnamede belirtilen özelliklere uygunluğu açısından denetlenir.

- Üye olmayan ülkelerden birinden kaynaklanan coğrafi işaretlerde ürün pazara sunulmadan önce,

- Ürünün kaynaklandığı ülkece belirlenmiş olan bir veya birden fazla kamu otoritesi tarafından ve/veya

- Bir veya birden fazla ürün sertifika organı tarafından denetlenir.

Ürün sertifikalamasıyla ilgilenen organlar 1 Mayıs 2010'dan itibaren EN 45011 veya ISO/IEC Guide 65 standartlarına akredite olmaları gerekmektedir.

Ürünün teknik şartnameye uygun olup olmadığının incelenmesi sırasında oluşan masraflar kontrolleri yaptıran kurumlara aittir.

(Regulation EC No 882/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on Official Controls Performed to Ensure The Verification of Compliance with Feed and Food Law, Animal Health and Animal Welfare Rules, OJ L 191, 28.05.2004).

Tüzüğün 22. maddesinin 4. fıkrasına göre ürünlerin şartnameye uygun olup olmadıklarını kontrol eden kurumlar kontrol edilen ürünlerin şartnameye uygun olduğuna karar verirlerse verdikleri bu kararın objektif ve tarafsızca verildiğini temin etmeleri gerekmektedir ayrıca kurumlar görevlerini yerine getirebilmeleri için yeterli kalifiye elemana ve kaynağa sahip olmalıdırlar.

20 Şubat 2008 tarihinde EK III’de tescilli olan coğrafi işaretler için üye ülkeler AB Tüzüğü’nün 17. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen teknik şartnameyi 20 Şubat 2015 tarihinden önce Komisyon’a göndermek zorundadırlar. Belirtilen bu tarih kesin olup bu tarihe kadar teknik şartnamesi Komisyon’a iletmeyen coğrafi işaretler Tüzüğün EK III’den yani sicilden terkin edileceklerdir.

Tüzükte belirtilen şartları taşımayan alkollü sert içkiler AB 1576/89 sayılı Tüzükte belirtilen şartlara göre 20 Mayıs 2009 tarihine kadar üretilebileceklerdir. Bu Tüzükte belirtilen şartları taşımayan fakat 20 Şubat 2008 tarihinden önce AB 1576/89 sayılı Tüzükte belirtilen şartlara göre üretilen alkollü sert içkiler, 20 Mayıs 2009 tarihine kadar stokları bitinceye kadar pazarda yer alabileceklerdir.

5. Jenerik ve Eşsesli Adlar:

Jenerik ad seviyesine gelmiş olan adlar Tüzüğün EK III’e coğrafi işaret olarak tescil edilemezler. Tüzüğün Ek III’e coğrafi işaret olarak tescil edilen adlar jenerik ad olamazlar.

Tüzükte belirtilen şartları taşıyan eşsesli ad tescil edilirken tescili talep edilen eşsesli adın yerel ve geleneksel kullanımı ve tüketicilerin bu adı karıştırma ihtimali dikkate alınarak tescil edilmelidir.

Tüzüğün 19. maddesine göre alkollü sert içkinin üzerinde bulunan eşsesli ad alkollü sert içkinin menşei doğru olarak belirtse bile tüketiciler alkollü sert içkinin menşei konusunda yanıılıyorlarsa bu eşsesli adlar coğrafi işaret olarak tescil edilemezler.

Tescilli eşsesli coğrafi işaretin kullanımında, üreticilere adil bir şekilde davranılabilmesi ve tüketicileri yanıltmamak için daha önceden tescil edilmiş eşsesli coğrafi işaret ile tescili talep edilen eşsesli coğrafi işaretin kullanımında aralarındaki fark açıkça belirtilmelidir.

6. Coğrafi İşaretler ve Markalar Arasındaki İlişki:

Tüzüğün 23/1. maddesine göre daha önceden tescil edilip Tüzüğün Ek III'de belirtilen coğrafi işaretleri içeren markaların tescili önceden tescil edilen coğrafi işarete Tüzüğün 16. maddesine göre tecavüz teşkil edecekse bu markaların tescil talepleri reddedilecektir.

Tüzüğün 23/3. maddesine göre daha önceden tescil edilmiş marka nedeniyle tüketiciler ürünün kökeni konusunda yanılgıya düşerlerse o zaman bu coğrafi işaretin tescil talebi reddedilmektedir. Bu tescil talebi değerlendirilirken kullanılmakta olan markanın ününe, tanınmışlık düzeyine ve Birlik içinde kullanıldığı sürenin uzunluğuna bakılmaktadır.

Tüzüğün 23. maddesinin ikinci fıkrası belirli durumlarda tescilli coğrafi işaret ile markanın varlığının bir arada olabileceği durumları düzenlemiştir. İlgili hükme göre marka, Tüzüğün 16. maddesine göre marka tescilli coğrafi işarete tecavüz oluşturacak şekilde kullanılmalı ayrıca coğrafi işaretin kaynaklandığı ülkede korunduğu tarihten önce veya 1 Ocak 1996 tarihinden önce iyi niyetle tescil edilmiş, tescil talebinde bulunulmuş veya bu tarihten önce kullanılmaktaysa ve Üye Ülkelerin Marka Konusundaki Düzenlemelerinin Uyumlaştırılmasına İlişkin 89/104 sayılı 21 Aralık 1988 tarihli Birinci Konsey Yönetmeliği⁴³⁴ ile Topluluk Markasına İlişkin 40/94 sayılı 20 Aralık 1993 tarihli Konsey Tüzüğünde⁴³⁵ belirtilen hükümsüzlük veya fesih şartları gerçekleşmemiş ise o zaman tescilli markalar ile coğrafi işaretler

⁴³⁴ First Council Directive 89/104/EEC of 21 December 1988 To Approximate The Laws of The Member States Relating To Trade Marks (OJ EC No L 40 of 11.2.1989), <http://oami.europa.eu/en/mark/aspects/direc/direc.htm>

⁴³⁵ Council Regulation (EC) No 40/94 of 20 December 1993 on the Community Trade Mark. OJ L 11, 14.1.1994

Birlik içinde bir arada kullanılabileceklerdir. Bu durumu sağlayan markalar daha sonradan tescili talep edilen coğrafi işaretler nedeniyle sicilden terkin edilmeyeceklerdir.⁴³⁶

7. Tescil Edilen Coğrafi İşaretin Hükümsüzlüğü:

Tüzüğün 18. maddesine göre tescil edilmiş coğrafi işaret artık teknik şartnamesinde belirtilen şartları taşııyorsa Komisyon tescilli coğrafi işareti Tüzüğün 25. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen usule uygun olarak sicilden terkin etmektedir. Komisyonun bu kararı AB Resmi Gazetesinin C Serisinde yayımlanmalıdır.

C. Avrupa Birliği Hukukunda Şaraplar Üzerindeki Menşe Adları ile Coğrafi İşaretlerin Korunması

1. Genel Olarak:

Avrupa Birliği Hukukunda şaraplar üzerindeki menşe adları ile coğrafi işaretlerin korunması ile ilgili düzenlemeler AB'nin Ortak Tarım Politikası (OTP)'nin içinde yer alan bir düzenlemedir.

1 Ocak 1958'de yürürlüğe giren Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran Roma Antlaşması ile OTP'nin yasal temeli oluşturulmuştur.⁴³⁷ OTP'nin amaçlarının yanı sıra bu amaçların gerçekleştirilmesine yönelik araçlar ve karar alma mekanizmaları belirlenmiştir. Antlaşmanın I nolu ekinde de OTP'ye tabi olan tarım ürünlerinin listesi verilmiştir. Bu tarım ürünlerinden biri ise şaraptır. OTP 1962'de ilk Ortak Piyasa Düzeni'nin oluşturulması ile uygulanmaya başlamıştır.⁴³⁸

⁴³⁶ Tüzük'de belirtilen 1 Ocak 1996 tarihdenden sonra bir marka iyi niyetle tescil edilmiş, başvurusu yapılmış veya kullanılmakta ise bu madde hükmünden yararlanamaz yani bu tarihten sonra markalarını iyi niyetle tescil ettiren marka sahipleri daha sonradan tescil edilen coğrafi işaretlerle birlikte yer alamazlar, marka sahipleri daha sonradan tescil edilen coğrafi işaretlerin varlığı karşısında haklarından vazgeçmek durumunda kalmaktadırlar bu durum marka sahiplerinin haklarını kaybetmeleri açısından olumsuz bir durumdur. Resnek, s. 453.

⁴³⁷ Roma Antlaşması'nın 3(1)(e) maddesi ' .. Topluluk faaliyetleri tarım ve balıkçılık alanında ortak bir politikayı ..içerecektir'.

⁴³⁸ Elif Seda Ülkü, **Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası Reformları**, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları İKV:189, İstanbul, Nisan 2006, s. 9

OTP'nin amaçları Roma Antlaşması'nda belirtilmiştir. Bu amaçlar; tarımda verimliliğin arttırılması, geçimini tarım sektöründen kazanan kesimlere makul bir hayat standardının sağlanması, tarım ürünleri piyasalarında istikrarın sağlanması, ürün arzı güvenliğinin sağlanması ile ürünlerin tüketicilere makul fiyatlarda ulaşmasının sağlanmasıdır.

OTP üç temel ilkeye dayanmaktadır. Bunlar tek Pazar ilkesi, topluluk tercihi ilkesi, mali dayanışma ilkesidir. Tek Pazar ilkesi, tarım ürünlerinin AB içersisinde serbest dolaşımını engelleyen tüm kısıtlamaların kaldırılarak tek pazar oluşturulmasını hedeflemektedir. Topluluk tercihi ilkesi ise AB üye ülkeleri tarafından üretilen tarım ürünlerine öncelikli bir rejim uygulanmasını amaçlamaktadır. Mali dayanışma ilkesi, OTP kapsamında yapılan harcamaların AB üyesi ülkeler tarafından ortaklaşa üstlenilmesini hedeflenmektedir.⁴³⁹

OTP'nın belirtilen bu amaçlarına ulaşmak için ortak piyasa düzenlerinin kurulması öngörülmüştür. Ortak Piyasa Düzeni (OPD), tarım ürünlerinin AB ülkelerindeki üretim ve ticaret koşullarını OTP'nin temel ilkelerine uygun olarak düzenleyen kurallar bütünüdür. Topluluğun ilk kurulduğu yıllarda tarım ürünlerinin yarısı ortak piyasa düzenleri kapsamında yer alırken bugün patates (nişastalık patates hariç) dışındaki tüm tarım ürünleri, OPD'nin içinde yer almaktadır.

OPD'lerin düzenlediği alanlar arasında ortak fiyatların belirlenmesi, üreticilerin desteklenmesi, üretimin kontrol edilmesine yönelik mekanizmalar oluşturulması ve üçüncü ülkelerle ticaretin düzenlenmesi yer almaktadır.

OPD'lerin içinde yer alan ürünlerden biri de şaraptır. Şaraplarla ilgili ilk düzenleme 24/62 sayılı Ortak Şarap Piyasasını düzenleyen Tüzüktür.⁴⁴⁰ 1962 yılında çıkarılan bu Tüzükten sonra Ortak Şarap Politikası ile ilgili olarak 1970 yılında iki

⁴³⁹ Ülkü, s. 9-10.

⁴⁴⁰ Council Regulation 24/62, 1962 O.J. (30) 989.

Tüzük yürürlüğe girmiştir. 816/70 sayılı Tüzük⁴⁴¹ ortak şarap piyasasını düzenlerken. 817/70 sayılı Tüzük⁴⁴² ise kaliteli şaraplarla ilgili düzenlemeler içermekteydi. 816/70 sayılı Tüzük üye ülkelerdeki şarap üretimini, ticaretini ve pazarlanmasını düzenlerken 817/70 sayılı Tüzüğün amacı ise üye ülkelerdeki kaliteli şarabın üretimini teşvik etmektir. Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) o dönemde kaliteli şarapların üretim şartlarını üye ülkelerin iç düzenlemelerine bırakmıştı. Üye ülkeler ise mevcut düzenlemelere uyumlu olmak koşulu ile kendi iç düzenlemeleriyle kaliteli şarapların üretimlerini düzenleyebilmekteydiler. Üye ülkelerde üretilen tüm kaliteli şaraplar *Vitis vinifera*'dan⁴⁴³ üretilmeli ve analitik ve duyuşsal testlere tabi tutulmalıdırlar.

Daha sonradan yapılan birçok düzenlemeye rağmen Birlik içinde görülen şarap arz fazlalığı yeni düzenlemelerin yapılmasını gerekli kılmıştır. Bu düzenlemelerden biri de 822/87 sayılı Şarap Ortak Piyasası ile İlgili Tüzüktür.⁴⁴⁴ 822/87 sayılı Tüzük sofran şarabı ve kaliteli şaraplar diye şarapları sınıflandırmıştır. Bu şaraplardan sofran şarabı ise coğrafi işaret taşıyan sofran şarabı ve taşımayan sofran şarabı diye kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. Tüzüğün sofran şarabı ile ilgili olan 72. maddesinin üçüncü fıkrasına göre bir sofran şarabının coğrafi işarette niteliğine sahip olabilmesi için o sofran şarabının yapımında kullanılan üzüm eğer farklı bölgelerde yetiştirilen üzümlerden üretiliyorsa o sofran şarabında kullanılan üzümlerin en az %85'nin belirli bir bölge yetiştirilen üzümünden üretilmelidir ve o sofran şarabı üzümün yetiştirildiği coğrafi yerin adını coğrafi işaret olarak kullanmalıdır. Diğer bir düzenleme ise spesifik bölgelerde üretilen kaliteli şaraplarla ilgili 823/87 sayılı Tüzüktür.⁴⁴⁵ Bu Tüzük ile üye ülkeler kendi iç mevzuatlarında AET düzenlemeleriyle uyumlu olarak kaliteli şaraplarla ilgili düzenlemeler yapmakta serbesttirler.

⁴⁴¹ Regulation (EEC) No 816/70 of the Council of 28 April 1970 Laying Down Additional Provisions For The Common Organisation of The Market in Wine, 1970 O.J. (L 99) 1.

⁴⁴² Regulation (EEC) No 817/70 of the Council of 28 April 1970 Laying Down Special Provisions Relating To Quality Wines Produced in Specified Regions, 1970 O.J. (L 99) 20.

⁴⁴³ *Vitis vinifera* ile ilgili ayrıntılı bilgi için http://en.wikipedia.org/wiki/Vitis_vinifera, (12.02.210)

⁴⁴⁴ Council Regulation (EEC) No 822/87 of 16 March 1987 On The Common Organization Of The Market In Wine, OJL 084 , 27/03/1987 P. 0001 - 0058

⁴⁴⁵ Council Regulation (EEC) No 823/87 of 16 March 1987 Laying Down Special Provisions Relating To Quality Wines Produced In Specified Regions

Gündem 2000 reformuyla AB şarap üreticilerinin dünya pazarında rekabetçi konumunu korumak, şarap arz ve talep dengesini sağlamak için 1493/1999 sayılı Ortak Şarap Piyasası ile ilgili AB Tüzüğü⁴⁴⁶ yürürlüğe girmiştir. 1493/1999 sayılı Tüzük kendisinden önceki Tüzüklerin yerini alarak şarap konusunda Birlik içinde yeni düzenlemeleri içermektedir.

1493/1999 sayılı Şarap Ortak Piyasası ile ilgili AB Tüzüğü şarap pazar mekanizmalarını, şarap danıtımı, şarap üretici organizasyonları, oneloji uygulamaları ve süreçleri, şarapların etiketlenilmesi, sunulması, bazı özel ürünlerin korunması, Birlik üye ülkelerinin üçüncü ülkelerle yaptığı şarap ticareti, sofr şarabı ve kaliteli şaraplarla ilgili hükümler içermektedir. Tüzüğün 50/2. maddesine göre coğrafi işaretler Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olan üçüncü bir ülkede veya Birlik içinde yer alan bir bölgede veya yerde bulunan yerlerden kaynaklanan belirgin bir kalitesi, ünü veya diğer özellikleriyle esas olarak bu coğrafi kökene atfedilen ürünleri tanımlamak için kullanılan işaretlerdir. Tüzüğün sofr şarabı ile ilgili olan 51. maddesinin ikinci fıkrasına göre bir sofr şarabının coğrafi işaret niteliğine sahip olabilmesi için o sofr şarabının yapımında kullanılan üzüm eğer farklı bölgelerde yetiştirilen üzümlerden üretiliyorsa o sofr şarabında kullanılan üzümlerin en az %85'nin belirli bir bölge yetiştirilen üzümünden üretilmelidir ve o sofr şarabı üzümün yetiştirildiği coğrafi yerin adını coğrafi işaret olarak kullanmalıdır. Üye ülkeler ayrıca sofr şaraplarında kullanılacak coğrafi işaretlerin kullanımı için bazı şartlar getirebilirler, örneğin şarabın yapımında kullanılan üzüm çeşidinin belirli bir üzüm çeşidinden yapılmasını ve bu üzüm çeşitlerinin belir bir bölgede yetişen üzüm çeşidinden olmasını düzenleyebilirler.

Üye ülkeler kendi iç mevzuatlarında AB düzenlemeleriyle uyumlu olmak şartıyla kaliteli şaraplarla ilgili düzenlemeler yapmakta serbesttirler bu nedenden dolayı üye ülkelerin kaliteli şaraplarla ilgili mevzuatı birbirlerinden farklıydı.⁴⁴⁷ Almanya, Lüksemburg ve Avusturya nerdeyse tüm şaraplarını kaliteli şarap olarak

⁴⁴⁶ Council Regulation (EC) No 1493/1999 of 17 May 1999 On The Common Organisation of The Market In Wine, L 179/1, 14.7.1999.

⁴⁴⁷ Jeffrey A. Munsie, A Brief History of The International Regulation of Wine Production, <http://leda.law.harvard.edu/leda/data/310/Munsie.pdf>, s. 28, (12.04.2010).

nitelendirirken diğer ülkeler şaraplarını sofr şarapları olarak nitelendirmişlerdir.⁴⁴⁸ Üye ülkeler Tüzüğün 54/4. maddesine göre ülkelerinde tanıdıkları kaliteli şarapların listesini ve bu şarapların üretimi ve imalatıyla ilgili ulusal düzenlemelerini AB Komisyonuna iletmeleri gerekmektedir. Komisyon ise bu listeleri AB Resmi Gazetesinin C Serisinde yayımlamaktaydı. Tüzük ayrıca şarapların etiketlenmesi ile ilgili düzenlemeler içermektedir. Tüzüğün Ek 7’inde şarap etiketlerinde zorunlu olan ve olmayan ifadeleri düzenlemektedir. Bu düzenlemeye göre her şarapta mutlaka ürünün üretildiği yeri gösteren ifade, şarabın nominal miktarı, alkol miktarı ve şarabın parti numarası bulunmalıdır. Tüzüğün Ek 7 (A)(2)(b) maddesi coğrafi işarete sahip sofr şaraplarında bulunması gereken ifadeleri düzenlemektedir. İlgili hükme göre ‘sofr şarabı’ terimi, şarabın üretildiği coğrafi bölgenin adı, 753/2002 sayılı AB Tüzüğü’nün⁴⁴⁹ 28. maddesinde belirtilen bazı özel terimlerin⁴⁵⁰ kullanılması durumunda ise şarabın üzerinde ‘sofr şarabı’ teriminin kullanılması gerekmemektedir, ayrıca Tüzüğün Ek 7 (A)(2)(c) maddesi ise kaliteli şarapların üzerinde bulunması gereken ifadeleri düzenlemiştir. Bunlar, şarabın üretildiği yerin adı, şarabın belirli bir kaliteye sahip olduğunu belirten bazı cümleler örneğin ‘belirli bölgede üretilen kaliteli şaraplar’, ‘belirli bölgede üretilen kaliteli likör şarapları’ ifadeleridir. Ayrıca 753/2002 Sayılı AB Tüzüğü’nün 29. maddesinde belirtilen geleneksel özel terimler⁴⁵¹ kaliteli şarapların etiketlerinde bulunmalıdır.

Dünyada AB’de üretilen kaliteli şarapların ününü güçlendirmek, yeni pazarlar kazanmak, Avrupa Birliği kaliteli şarap sistemini güçlendirmek amacıyla 28 Nisan 2008 tarihinde 479/2008 sayılı Ortak Şarap Piyasası ile ilgili AB Tüzüğü yürürlüğe

⁴⁴⁸ O’Connor, **Law of Geographical Indications**, s. 153.

⁴⁴⁹ Commission Regulation (EC)No 753/2002 of 29 April 2002 Laying Down Certain Rules For Applying Council Regulation (EC) No 1493/1999 As Regards The Description, Designation, Presentation and Protection of Certain Wine Sector Products (OJ L 118, 4.5.2002. p.1)

⁴⁵⁰ Menşei Almanya, Avusturya, İtalya’nın Bolzano Bölgesi olan sofr şarapları için ‘Landwein’, menşei Fransa, Lüksemburg, İtalya’nın Valle d’Aosta Bölgesi olan sofr şarapları için ‘vin de pays’, menşei İspanya olan sofr şarapları için ‘vino de la tierra’, menşei Portekiz olan sofr şarapları için ‘vinho regional’, menşei Hollanda olan sofr şarapları için ‘landwijn’, menşei Birleşik Krallık olan sofr şarapları için ‘regional wine’ ifadeleri bu bölgelerden kaynaklanan sofr şaraplarını işaret etmek için kullanılmaktadır.

⁴⁵¹ Tüzük’ün 29. maddesinde belirten bazı özel terimlere örnek olarak İtalya için ‘Denominazione di origine controllata’, ‘Denominazione di origine controllata e garantita’, ‘vino dolce naturale’, ‘D.O.C’, İspanya için ‘Denominación de origen’, ‘Denominación de origen calificada’, ‘D.O.’, ‘D.O.C’, ‘vino de calidad con indicación geográfica’, ‘vino de pago’ and ‘vino de pago calificado’, Fransa için ‘appellation d’origine contrôlée’, ‘appellation contrôlée’ kullanılan bazı geleneksel özel terimlerdir.

girmiştir.⁴⁵² 479/2008 sayılı Tüzük kendisinden önceki Tüzüklerin yerini alarak şarap konusunda Birlik içinde köklü düzenlemeler içermektedir. 479/2008 sayılı Tüzük ise Tarım Ürünleri İle İlgili Ortak Piyasa Kurulması ve Belirli Tarım Ürünleri ile İlgili Özel Hükümleri İçeren 1234/2007 sayılı Tüzüğü Değiştiren 491/2009 sayılı Tüzük'ün⁴⁵³ 1 Ağustos 2009 tarihinde yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkmıştır. 1234/2007 sayılı Tüzük⁴⁵⁴, 479/2008 sayılı Tüzük ile aynı hükümleri içermektedir. Şuan şaraplar üzerindeki menşe adlarının ve coğrafi işaretlerin korunması ile ilgili yürürlükte olan Tüzük, Tarım Ürünleri ile İlgili Ortak Piyasa Kurulması ve Belirli Tarım Ürünleri ile İlgili Özel Hükümleri İçeren 1234/2007 sayılı Tüzük'tür.

Yeni Tüzüğün çıkarılmasının birçok nedeni vardır. Öncelikte AB'de şarap tüketimi azalmakta, AB'de üretilen şaraplar dünya pazarında eski güçlerini kaybetmeye başlamışlardır.⁴⁵⁵ Bu Tüzük Birlik şarap üreticilerinin rekabet gücünü arttırmak, Birlik içinde üretilen kaliteli şarapların ününü dünya çapında güçlendirmek, Birlik içinde ve dünyada kaybedilen pazarları tekrar kazanmak ve yeni pazarlar kazanmak, şarap talep ve arzını dengede tutacak basit, etkili kurallar oluşturmak, Birlik içinde geleneksel şarap üretimini korumak amacıyla yürürlüğe girmiştir.⁴⁵⁶ Tüzüğün coğrafi işaretlerle ilgili olan kısmında yapılan değişikliklerin

⁴⁵² Council Regulation EC No 479/2008 of 29 April 2008 On The Common Organisation of The Market in Wine, Amending Regulations (EC) No 1493/1999, (EC) No 1782/2003, (EC) No 1290/2005, (EC) No 3/2008 and Repealing Regulations (EEC) No 2392/86 and (EC) No 1493/1999 O.J. (L 148/1).

⁴⁵³ Council Regulation EC No 491/2009 of 25 May 2009 Amending Regulation EC No 1234/2007 Establishing A Common Organisation of Agricultural Markets And On Specific Provisions For Certain Agricultural Products (Single CMO Regulation)

⁴⁵⁴ Council Regulation EC No 1234/2007 of 22 October 2007 Establishing A Common Organisation of Agricultural Markets And On Specific Provisions For Certain Agricultural Products (Single CMO Regulation)

⁴⁵⁵ Paul R. Gamble, Jean Claude Taddei, 'Restructing The French Wine Industry: The Case of The Loire', **Journal of Wine Research**, Volume 18; No: 3, 2007, s. 125, David E. Smith, Darryl J.Mitry, 'Cultural Concurrence: Consumer Behavioral Changes In The European Wine Market', **Journal of Wine Research**, Volume 18, No:2, 2007, s. 107-112, Laura Martinez Carrasco, BRUGAROLAS Margarita Brugarolas, Africa Martines Poveda, 'Quality Wines and Wines Protected By A Designation Of Origin: Identifying Their Consumption Determinants', **Journal Of Wine Research**, Volume 16, No 3, 2005, s. 213-218; Renaud Lunardo, Richard Guerin, 'The Influence of Label On Wine Consumption: Its Effects On Young Consumers Perception of Authenticity and Purchasing Behavior', 105th The European Association of Agricultural Economists (EAAE) Seminar 'International Marketing and International Trade of Quality Food Products' Bologna, Italy, 8-10 March 2007, <http://econpapers.repec.org/paper/agseaa105/7847.htm> (12.02.2010).

⁴⁵⁶ Communication From The Commission To The Council And The European Parliament Towards A Sustainable European Wine Sector, COM(2006) 319 Final, Brussels, 22.06.2006, http://ec.europa.eu/agriculture/capreform/wine/com2006_319_en.pdf, (26.03.2010).

nedenlerine gelince şaraplarda kullanılan etiketleme kuralları o kadar sertti ki bu durum şarapların rekabet gücünü azaltıyordu, AB'nin konuyla ilgili kuralları hem üreticiler hem de tüketiciler açısından oldukça karmaşıktı. Pazarda kaliteli şarapların sayısı devamlı artmakta ve bu durum tüketicilerin yanılgısına neden olmaktaydı. Birlik içinde kaliteli şaraplarla ilgili düzenlemeler üye ülkelerin yetkisindeydi ve üye ülkeler arasında bulunan farklı uygulamalar iç pazarın düzenli işlemlerini engellemekteydi. Ayrıca kaliteli şaraplar açısından uluslararası alanda 'kalite' kavramını açıklayan bir tanım bulunmamaktaydı, yürürlükte olan mevzuatta TRIPs'de belirtilen coğrafi işaret kavramına benzer bir kavram bulunmamaktaydı.⁴⁵⁷ Belirtilen bu nedenlerden dolayı Avrupa Birliği yeni Tüzük'le birçok değişikliğe giderek 1234/2007 sayılı Tüzüğü yürürlüğe sokmuştur. Yeni Tüzük eski Tüzüğün yerini alarak birçok konuda yeni düzenlemeleri içermektedir. Önceki Tüzüklerde kaliteli şaraplarla ilgili düzenlemeler Birlik üyesi ülkelerin yetkisinde iken yeni düzenlemeyle birlikte bu yetki üye ülkelerden alınarak Birliğin yetki alanına verilmiştir. Daha önceleri şaraplar sofran şarabı ve kaliteli şaraplar diye ikiye ayrılıp, sofran şarapları ise coğrafi işarete sahip sofran şarapları ve coğrafi işarete sahip olmayan sofran şarapları diye kategorize edilirken yeni Tüzük ile birlikte sofran şarabı ve kaliteli şarap terimleri ortadan kalkarak şaraplar coğrafi işarete sahip şaraplar ve coğrafi işarete sahip olmayan şaraplar diye kategorize edilmiştir. Coğrafi işarete sahip şaraplar ise kendi arasında menşee adına veya coğrafi işarete sahip şaraplar olarak ikiye ayrılmaktadır.

2. 1234/2007 Sayılı Tüzük'te Şaraplar Üzerindeki Menşee Adının, Coğrafi İşaretin ve Geleneksel Terimlerin Kapsamı ve Tanımı:

Avrupa Birliğinde şaraplara, likör şaraplarına, köpüklü şaraplara, kaliteli köpüklü şaraplara, kaliteli aromatik köpüklü şaraplara, yarı köpüklü şaraplara, gazlı yarı köpüklü şaraplara, kısmen fermente edilmiş üzüm pekmezlerine, kuru üzümünden yapılan şaraplara ve olgun üzümünden yapılan şarap ürünleri üzerinde menşee adları, coğrafi işaretler ve geleneksel terimler kullanılabilmektedir.

⁴⁵⁷ Towards A Sustainable European Wine Sector, June 2006, http://ec.europa.eu/agriculture/capreform/wine/infopack_en.pdf, (26.03.2010).

Menş e adları, coğ rafi iş aretler ve geleneksel terimlerle ilgili düzenlemeler Tüz üğ ün ikinci baş lığ ında tarım ürünlerinin pazarlanması ve üretimiyle ilgili olan birinci bölümünde yer almaktadır.

Tüz üğ ün 118b/1(a) maddesine göre menş e adları Tüz üğ ün 118a/1. maddesinde belirtilen ürünleri tanımlamak üzere kullanılan bir bölgenin adı, spesifik bir yerin adı veya istisnai durumlarda ülkenin adıdır. Tüz üğ ün 118a/1. maddesinde belirtilen ş arapların menş e adını alabilmeleri için bazı özelliklere haiz olmalıdırlar. Buna göre ş araplar doğ al ve beş eri faktörler dahil olmak üzere, kalitesi veya karakteristik özellikleri tamamen veya esasen coğ rafi sınırları belirlenmiş bir bölgeden kaynaklanmalı, ş arabın üretiminde kullanılan üzümler coğ rafi sınırları belirlenmiş bölgeden kaynaklanmalı ve üretimi belirtilen coğ rafi bölgede gerçekleşmelidir ayrıca ş arapta kullanılan asma çeş itleri '*Vitis vinifera*'ya ait olmalıdır.

Ayrıca bazı geleneksel olarak kullanılan adlar eğ er ş arabı iş aret eder, coğ rafi adı referans gösterir, menş e adlarının sahip olması gereken şartlara haiz olur ve menş e adlarının ve coğ rafi iş aretlerin korunmasıyla ilgili usule tabi olurlarsa bu geleneksel olarak kullanılan adlar da menş e adı konumuna gelebilmektedirler.

Tüz üğ ün 118b/1(b) maddesine göre coğ rafi iş aretler Tüz üğ ün 118a(1). maddesinde belirtilen ürünleri tanımlamak üzere kullanılan bir bölgenin adı, spesifik bir yerin adı veya istisnai durumlarda ülkenin adıdır. Tüz üğ ün 118a/1. maddesinde belirtilen ş arapların coğ rafi iş aret olarak korunabilmeleri için bazı özelliklere haiz olmaları gerekmektedir. Buna göre Tüz üğ ün 118a/1. maddesinde belirtilen ürünler coğ rafi kökene göndermede bulunan belirgin bir nitelik, ün veya diğ er özelliklere haiz olmalıdırlar, bu ürünlerin yapımında kullanılan üzümlerin en az %85'nin bu coğ rafi bölgeden kaynaklanması gerekmektedir, ş arabın üretimi bu coğ rafi bölgede yapılmalıdır ve ş arapta kullanılan asma çeş itleri '*Vitis vinifera*'ya veya '*Vitis vinifera*' türü ve diğ er gerçek *Vitis* türünün melezlemesine ait olmalıdır.

Tüzük ayrıca geleneksel terimlerle ilgili hükümler de içermektedir. Tüzük'te şaraplar üzerinde kullanılan geleneksel terimin tanımı, korunması ile ilgili hükümler bulunmaktadır. Tüzüğün 118u. maddesi geleneksel ürünlerin tanımını yapmıştır. Bu tanıma göre üye ülkelerde geleneksel olarak kullanılan ve Tüzüğün 118a/1. maddesinde belirtilen ürünleri içeren terimlerdir. Bu terimler ayrıca Birlik içinde korunan menşe adlarını veya coğrafi işaretlerini ve bu menşe adı veya coğrafi işareti üzerinde taşıyan şarabın üretimini, kalitesini, rengini, üretim yerini veya şarapla ilgili tarihsel olayı işaret eden terimlerdir. Geleneksel terimler menşe adı veya coğrafi işaret olmasalar da belirli bir şarabı gösterdikleri için bu terimler kaynak işareti olmaktadır. Tüzük 510/2006 sayılı Tarım Ürünleri ve Gıda Maddelerinde Coğrafi İşaretlerin ve Menşe Adlarının Korunması Hakkında Tüzük'ten farklı olarak kaynak işaretlerini korumaktadır.

3. Menşe Adı ve Coğrafi İşaret Olarak Tescil Edilemeyecek Adlar:

a) Jenerik Adlar:

Jenerik adlar coğrafi işaret veya menşe adı olarak tescil edilemezler. Bir adın jenerik ad durumuna gelip gelmediği belirlenirken ilgili tüm faktörlere özellikle ilgili ulusal veya Birlik Hukuku kurallarına ve Birlik içinde ki duruma özellikle adın kullanıldığı bölgelerde ki duruma bakılarak karar verilir.

b) Eşsesli Adlar:

Tüzüğün 118j maddesi eşsesli adlarla ilgilidir. İlgili maddeye göre eğer tescil başvurusu yapılan ad tamamen veya kısmen daha önceden tescil edilmiş bir ad ile eşsesli ise tescili talep edilen adın yerel ve geleneksel kullanımı dikkate alınmalıdır. Ayrıca tescili talep edilen ad ile önceden tescil edilmiş ad arasında bulunan karıştırma ihtimali de dikkate alınmalıdır.

Şarabın üzerinde bulunan eşsesli ad şarabın menşei doğru olarak gösterse bile tüketiciler şarabın menşei konusunda yanıylıyorsa o zaman bu eşsesli adlar coğrafi işaret veya menşe adı olarak tescil edilmezler.

Tüketicileri yanıltmamak ve ilgili üreticilere adil davranmak için önceden tescil edilmiş eşsesli ad ile tescili talep edilen eşsesli adın kullanımında aralarında bulunan fark açıkça belirtilmelidir. Üye ülkelerde tescili talep edilen ad tamamen veya kısmen üye ülke kanunlarına göre korunan coğrafi işarete benziyorsa Tüzüğün 118j/1. maddesi ‘mutatis mutandis’⁴⁵⁸ uygulanır.

c)Ünlü, Tanınmış ve Uzun Süredir Kullanılmakta Olan Marka Nedeniyle Tüketicileri Yanıltabilecek Adlar:

Tüzüğün 118k/2. maddesine göre daha önce tescil edilmiş markanın ünü ve tanınmışlığı nedeniyle tüketiciler şarabın menşei konusunda yanıylıyorsa o zaman coğrafi işaret veya menşe adı olarak tescili talep edilen adların tescil talepleri reddedilecektir.

4.Şaraplar Üzerindeki Menşe Adlarının ve Coğrafi İşaretlerin Tescil Edilmesi:

a)Tescil Başvurusunu Yapabilecek Kişiler:

Bir menşe adının veya coğrafi işaretin tescil başvurusunu sadece gruplar istisnai olarak ise tek üretici de yapabilmektedir. Tescil başvurusunu yapan grup, başvuru konusu menşe adının veya coğrafi işaretin ilgili olduğu şarabın üretiminde çalışan kişilerden oluşmaktadır. Grubun oluşumuyla ilgili herhangi bir hukuki şekil veya nitelik bulunmamaktadır. Diğer ilgili taraflar gruba katılabilmektedirler. Grup sadece ürettiği şaraplar için tescil başvurusunda bulunabilmektedir.

⁴⁵⁸Bir yasa için ‘mutatis mutandis’ uygulanabilir deniliyorsa o yasanın olduğu gibi uygulanamayacağı, ancak uyum sağlamaya yönelik değişiklikler yapıldıktan sonra uygulanabileceği, yaşama geçirilebileceği belirtilmektedir. http://tr.wikipedia.org/wiki/Mutatis_mutandis.

1234/2007 sayılı Tüzüğün Uygulamasını Düzenleyen 607/2009 sayılı Tüzüğün 2. maddesine göre

- Eğer belirtilen coğrafi alana üretim yapan tek bir üretici varsa ve
- Belirtilen coğrafi alanın, ürüne, komşu alanlardan farklı bir nitelik kazandırdığı veya ürünün niteliğinin, komşu alanlarda üretilen ürünlerden farklı olduğu durumlarda tek üretici tescil başvurusu yapabilmektedir.

Birden çok devletin veya idari birimin ortak sınırında bulunan, her bir parçası ayrı bir coğrafi alanda bulunan coğrafi yerlerden kaynaklanan şaraplar da menşe adı, coğrafi işaret veya geleneksel ad olarak tescil edilebilmektedirler. Böyle durumlarda birden çok grup birlikte hareket ederek ortak başvuru yapılabilirler.

Birlik dışında ikamet eden veya yerleşik olan kişiler de grup oluşturarak tescil başvurusunda bulunabilmektedirler.

b)Tescili Talep Edilen Coğrafi İşaretin veya Menşe Adının İlişkin Olduğu Şarabın Kaynağı Bir Birlik Üyesi İse Yapılacak Olan Tescil Başvurusu:

Tescili talep edilen coğrafi işaretin veya menşe adının ilişkin olduğu şarabın kaynağı bir Avrupa Birliği üye ülkesi ise o zaman tescil başvurusu ilgili üye ülkeye yapılmaktadır. Üye ülke yapılan başvurunun şartları taşıyıp taşımadığını inceler.

Tescil başvurusu sırasında menşe adları ve coğrafi işaretler için teknik bir dosya hazırlanması gerekmektedir.

Bu teknik dosyada aşağıda belirtilen unsurların bulunması gerekmektedir.

- a) Tescili talep edilen şarabın adı,
- b) Tescil başvurusunda bulunanın adı ve adresi,
- c) Ürünün şartnamesi,

d) Ürünün şartnamesini içeren tek belge.

Şartname en azından aşağıda belirtilen hususları içermelidir Bunlar;

- Tescili talep edilen şarabın adı,
- Menşe adları için şarabın başlıca analitik ve organoleptik özellikleri, coğrafi işaretler için ise şarabın başlıca analitik özellikleri ve organoleptik özelliklerinin değerlendirmesini,
- Uygun olduğu durumlarda şarabın yapımında kullanılan spesifik oenolojik uygulamaları ve şarapların yapımını ile ilgili kısıtlamaları,
- Şarabın üretildiği coğrafi alanın sınırlarını,
- Hektar başına maksimum verimi,
- Şarabın elde edildiği üzüm çeşit veya çeşitlerini,
- Tüzüğün menşe adlarla ilgili olan 118b(1)(a)(i) maddesinde ve coğrafi işaretlerle ilgili olan 118b(1)(b)(i) maddesinde belirtilen ürün ile ürünün kaynaklandığı coğrafi alan arasındaki bağın ayrıntısını
- Birlik veya ulusal hükümlerce düzenlenen objektif, ayrımcılık yapmayan ve Birlik Hukukuna uyumlu uygulanabilir şartları⁴⁵⁹
- Ürünün teknik şartnameye uygun olup olmadığını denetleyen otoritelerin veya kurumların isimlerini ve adreslerini içermelidir.

Şartnamenin içeriği sonradan değiştirilebilmektedir.⁴⁶⁰ Bu değişiklikler özellikle bilimsel ve teknik gelişmelerin dikkate alınması amacıyla ve şartnamede belirtilen coğrafi alanın sınırlarının yeniden tarif edilmesi için yapılmaktadır. Şartnamede değişiklik yapma talebini tescil başvurusunu yapabilecek olan kişiler yapabilmektedirler. Talebi yapan kişiler yapılması istenen değişikliklerin nedenini açıklamak zorundadırlar.

Şartnamenin içeriğinin değiştirilmesi ile ilgili talebi yapan kişiler eğer tescil başvurusunu yapan kişiler değilse Komisyon başvuruyu tescil talebinde bulunan kişiye iletir. Ürünün şartnamesini içeren tek belgede bulunan şartlardan bir veya bir

⁴⁵⁹ Şarap Uygulama Tüzüğü'nün 8. maddesine göre 'Eğer şartname ürünün paketlenmesi şartnamede belirlenen coğrafi bölgede yapılması gerekiyorsa bu şartın gerekçesi mutlaka belirtilmelidir.'

⁴⁶⁰ Tüzük 118q. madde

kaçının içeriğinin değiştirilmesinin talep edildiği durumunda tescil başvurusunda izlenen usul mutatis mutandis uygulanır. Fakat yapılacak olan değişiklikler eğer az ise o zaman Komisyon, Tüzüğün 118g(2). ve 118h maddelerinde belirtilen Komisyon'un incelemesi ve uluslararası itiraz süreci uygulamadan yapılan değişiklik başvurusunu onaylayıp onaylamayacağına karar verir. Eğer Komisyon yapılan değişiklik başvurusunu onaylarsa o zaman Tüzüğün 118g(3). maddesinde belirtildiği gibi bu değişikliği Avrupa Birliği Resmi Gazetesinde yayımlar.

Tek belgede değişiklik yapılmasını gerektirmeyen durumlarda ise farklı bir süreç uygulanmaktadır. Eğer ürünün kaynaklandığı coğrafi bölge Birlik içinde ise ilgili üye ülke yapılan değişiklik ile ilgili kendi görüşünü sunar, ürünün şartnamesinde yapılan değişikliği yayımlar ve onayladığı değişiklikleri Komisyon'a nedenleriyle birlikte aktarır. Eğer ürünün kaynaklandığı coğrafi bölge Birlik dışında ise o zaman Komisyon yapılan değişiklik talebini onaylayıp onaylamayacağına kendisi karar verir. Komisyon şartnamenin içeriği ile ilgili tescil talebini kabul eder ve şartnamenin içeriğini değiştirse sicilde bulunan şartname ile ilgili eski bilgiyi kaldırır ve yapılan değişikliği girer.

Üye ülke yapılan başvurunun Tüzük'te belirtilen şartları taşıyıp taşımadığını inceler. Üye ülke yaptığı inceleme sonucu başvuruyu Tüzük'te belirtilen şartlara uygun bulursa ulusal itiraz sürecine geçilir.

Üye ülke tescil başvurusunu uygun bulursa başvuruyu yayımlar. Üye ülke tescil başvurunun yeterli sayıda yayımlamalı ve tescil başvurusu yayımlandığı tarihten itibaren en az iki aylık itiraz süresini ilgililere tanımalıdır. Bu süre içerisinde hukuki yararı bulunan ve sadece tescil başvurusu yapılan üye ülkede yerleşik olan gerçek kişiler veya tüzel kişiler bu tescil başvurusuna gerekçelerini belirterek itiraz edebilmektedirler.

Üye ülke, eğer yapılan başvuru talebi istenen şartları karşılamıyor ve AB Hukuku kurallarına uymuyorsa bu başvuru talebini reddeder.

Üye ülke eğer yapılan tescil başvurusunun Tüzük'te belirtilen şartlara uygun bulursa tek dokümanı ve şartnameyi İnternette yayınlar ve tescil talebini Komisyon'a AB'nin resmi dillerinin birinde veya bu dillerden birine yapılan onaylı tercümesi ile gönderir. Üye ülkenin Komisyon'a tescil talebi ile ilgili gönderdiği belgede,

- tescil başvurusunu yapanın adı ve adresi,
- tek metin belgesi
- üye ülkenin yapılan başvurunun Tüzükte belirtilen şartları taşıdığını belirten beyanı,
- üye ülkede yapılan başvurunun yayımlandığını belirtilmelidir.

Eğer üye ülkede menşe adları ve coğrafi işaretlerin korunması ile ilgili herhangi bir ulusal düzenleme yoksa üye ülke geçici olarak tescil talebinde bulunulan ürüne başvuruyu Komisyon'a gönderdikleri tarihten itibaren hüküm ifade etmek üzere geçici koruma sağlayabilir. Bu geçici koruma Komisyon'un tescili onayladığı veya reddettiği gün sona ermektedir.

c) Tescili Talep Edilen Coğrafi İşaretin veya Menşe Adının İlişkin Olduğu Şarabın Kaynağı Birlik Dışında Bulunan Bir Ülkede İse Yapılacak Olan Tescil Başvurusu:

Tüzüğün 118d maddesine göre tescili talep edilen coğrafi işaretin veya menşe adının ilişkin olduğu şarabın kaynağı Birlik dışında bulunan bir ülke ise o zaman tescil talebi ya başvuruyu yapan tarafından ya da üçüncü ülkenin yetkili otoriteleri tarafından Komisyon'a gönderilir. Komisyon'a gönderilen tescil talebi Tüzüğün 118c maddesinde belirtilen teknik dosyayı ve şartnameyi içermelidir. Birlik üyesi olmayan ülkeler tarafından yapılan tescil başvurusunda başvuru sahibi, tescili talep edilen adın kaynaklandığı ülkede ulusal mevzuata göre korunduğunu ispatlayan belgelerle birlikte tescil başvurusunu yapmalıdır.

Tüzük Birlik dışında bulunan coğrafi bölgeden kaynaklanan şarap için yapılan tescil başvurusunda tescili talep edilen adın kaynaklandığı ülkede nasıl korunması gerektiği ile ilgili herhangi bir düzenleme yapmamıştır. AB'ne üye

olmayan ülkeler tescili istenen adı kendi ülkelerinde yürürlükte olan ulusal düzenlemelerce koruyacaklardır. Böylece tescili istenen ad veya işaret kaynaklandığı ülkede haksız rekabet kuralları veya tüketicinin korunması kurallarıyla korunabileceği gibi idari düzenlemelerle, coğrafi işaret veya menşe adı olarak tescil edilerek de korunabilecektir.

d) Tescili Talep Edilen Coğrafi İşaretin veya Menşe Adının İlişkin Olduğu Şarabın Kaynağı Birden Çok Ülkenin Ortak Sınırında İse Yapılacak Olan Tescil Başvurusu:

Eğer ürünün kaynaklandığı coğrafi alan sınır arasında ise o zaman birden fazla üretici grubu ile birlikte ortak başvuru yapılabilir.⁴⁶¹ Başvuru talebi üye ülkelerce birlikte yapıldıysa Tüzüğün 118f maddesinde belirtilen ulusal itiraz süreci bütün ilgili üye ülkelerde geçerli olacaktır. Bu durumda bir üye ülke diğer üye ülkelerin adına tescil başvurusunda bulunabilecektir. Bir üye ülke diğer üye ülkelerin adına ortak başvuru yapacaksa diğer tüm üye ülkelerden kendi adlarına tescil başvurusu yapabileceğine dair izin almalıdır ve bu izni başvuruyu Komisyon'a gönderirken başvuru dosyasına eklemelidir.

Eğer ortak başvuru Birlik üyesi olmayan ülkeler tarafından yapılacaksa o zaman tescil talebi Birlik üyesi olmayan ülke tarafından diğer Birlik üyesi olmayan ülkelerin adına veya tescil talebinde bulunan gruplar tarafından diğer grupların adına yapılabilir. Yapılan başvuru talebinde Tüzüğün 118b. ve 118c. maddelerinde belirtilen şartların yerine getirildiği, Birlik üyesi olmayan ülkelerde tescili talep edilen adın kaynaklandığı ülkede korunduğu ve adına tescil başvurusu yapılan her ilgili Birlik üyesi olmayan ülkeden başvuru için izin alındığının başvurusu sırasında belirtilmesi gerekmektedir.

Eğer ortak başvuru en az bir üye ülke ve en az bir Birlik üyesi olmayan ülke ile birlikte yapılacaksa Tüzüğün 118f. maddesinde belirtilen ulusal itiraz süreci bütün ilgili üye ülkelerde yerine getirilmelidir. Tescil talebi üye ülkelerin veya Birlik üyesi

⁴⁶¹ Uygulama Tüzüğü 10. madde

olmayan ülkelerden biri tarafından veya Birlik üyesi olmayan ülkede bulunan gruplardan biri tarafından Komisyon'a gönderilebilir. Yapılan başvuru talebinde Tüzüğün 118b ve 118c maddelerinde belirtilen şartların yerine getirildiği, Birlik üyesi olmayan ülke tarafından tescili talep edilen adın kaynaklandığı ülkede korunduğu ve adına tescil başvurusu yapılan her ilgili üye ülkeden veya Birlik üyesi olmayan ülkeden başvuru için izin alındığının belirtilmesi gerekmektedir.

e) Tescil Başvurusunun Komisyon Tarafından İncelenmesi:

Komisyon yapılan tescil başvurusunu istenen bilgi ve belgelerle birlikte yapıp yapılmadığını inceler. Komisyon yaptığı inceleme sırasında bazı bilgilerin ve belgelerin eksik olduğunu fark ederse durumu tescil talebinde bulunanlara bildirir ve iki ay içinde bu eksikliklerin düzeltilmesini talep eder. Eğer bu süre içerisinde başvuruyu yapanlar bu eksik belgeleri düzenlemezlerse Komisyon başvuruyu reddeder.⁴⁶²

Komisyon yaptığı incelemenin sonunda tescil talebinin Tüzük'te belirtilen şartları taşıdığına karar verirse başvuruyu AB Resmi Gazetesi'nde yayımlamaktadır.⁴⁶³

Başvurunun yayımlanmasından sonra uluslararası itiraz süreci başlamaktadır.

Tüzüğün 118h. maddesi uluslararası itiraz süreci ile ilgilidir. Tüzüğün 118h. maddesine göre tescil başvurusunun yayımlanmasından itibaren iki ay içinde herhangi bir üye ülke veya Birlik üyesi olmayan ülke veya başvuru talebinde bulunan üye ülkede veya Birlik üyesi olmayan ülkede yerleşik veya kurulu olan, hukuki yararı bulunan gerçek veya tüzel kişiler⁴⁶⁴ gerekçeleriyle birlikte bu başvuruya itiraz edebilmektedirler.

⁴⁶² 607/2009 Sayılı Tüzük 11. madde

⁴⁶³ Komisyon başvuruyla birlikte tek belgeyi ve ürün ile ilgili şartnameyi yayımlamak zorundadır.

⁴⁶⁴ Tüzük başvuruyu yapan üye ülkede ikamet eden veya burada yerleşik olan gerçek veya tüzel kişilere uluslararası itiraz sürecinde itiraz etme imkanı vermemiştir. Çünkü söz konusu kişiler başvurunun Üye Ülke tarafından ulusal düzeyde yayımlanmasının ardından başlayan ulusal itiraz sürecinde itiraz haklarını kullanmış olmaları gerekmektedir.

İtiraz edecek gerçek veya tüzel kişiler eğer üye olmayan üçüncü bir ülkede yerleşik veya kurulmuşsalor o zaman iki aylık süre içerisinde itiraz ya doğrudan doğruya ya da AB üyesi olmayan ülkenin yetkili makamları tarafından Komisyon’a yapılmalıdır.⁴⁶⁵

Komisyon yapılan itirazın geçerli olup olmadığını inceler. Bu kapsamda, Komisyon itirazın Tüzüğün 118h. maddesinde belirtilen kurallara uygun olarak yapılıp yapılmadığını, süresi içinde yapılıp yapılmadığını ve itirazın gerekçelendirilip gerekçelendirilmediğini inceler.

İtiraz dilekçesini Komisyon’a ileten taraf dilekçesinde itiraz nedenlerini kanıtlayıcı belgelerle gerekçelendirmelidir. Yaptığı inceleme sonucunda Komisyon itiraz dilekçesinde istenen belgelerin eksik veya olmadığını görürse, itiraz edeni uyarır ve verdiği iki aylık süre içerisinde bu eksik bilgilerin ve belgelerin tamamlanmasını ister. Eğer itiraz eden bu süre içerisinde istenen bilgi ve belgeleri Komisyon’a iletmezse Komisyon yapılan itiraz başvurusunu geçersiz bularak reddeder. Verilen bu ret kararı itiraz edene, üye ülkeye veya AB üyesi olmayan ülkelerin yetkili makamlarına veya Birlik dışında bulunan başvuru sahibine bildirilir.

Komisyon yapılan itirazı uygun bulursa durumu ilgililere bildirilir. Komisyon ilgililerden, bu bildirimin kendilerine yapıldığı tarihten itibaren iki ay içinde bu itiraz başvurusu ile ilgili olarak görüş bildirmelerini ister. İki aylık süre içinde iletilen görüşler itiraz edene iletilmektedir. İki aylık süre içerisinde ilgili taraflar itiraz ile ilgili herhangi bir görüş bildirmez veya verilen süreye uymazlarsa Komisyon itiraz ile ilgili karar verir. Komisyon tescil başvurusu ile ilgili kararı verirken elinde bulunan bilgi ve kanıtları kullanarak bu kararı vermelidir. İtiraz ile ilgili Komisyon’un verdiği karar itiraz edene ve tescil başvurusunun sahibine bildirilmelidir.⁴⁶⁶

⁴⁶⁵ Tüzük 118h. madde

⁴⁶⁶ 607/2009 Sayılı Tüzüğün 16. maddesi

Komisyon kendisine verilen bilgiler dahilinde Tüzüğün 195/4. maddesinde belirtilen usule göre⁴⁶⁷ ya tescil başvurusunu Tüzüğe ve AB Hukukuna uygun bulur ve kabul eder veya bu başvuruyu Tüzük'te belirtilen şartlara ve AB Hukuku'na uygun bulmaz ve reddeder.

Komisyon tescil başvurusunu kabul ederse verdiği bu karar AB Resmi Gazetesinde yayımlanır.

Komisyon tescil edilen coğrafi işareti veya menşe adını 'E-Bacchus' isimli elektronik sicile tescil eder.⁴⁶⁸

5. Tescil Edilen Menşe Adının ve Coğrafi İşaretlerin Korunması:

Bir menşe adının veya coğrafi işaretin ilgili Tüzük'e göre korunabilmesi için tescil edilmesi gerekmektedir. Tescilli coğrafi işaretlerin ve menşe adlarının koruma süresi bu adların Sicile tescil edildikleri tarihten itibaren başlar. Tescil ile birlikte menşe adları ve coğrafi işaretler tüm Birlik içinde korunmaya başlar. Tescil ile birlikte tescil edilen menşe adları ve coğrafi işaretler ulusal hukuk kurallarına değil AB Hukuku kurallarına tabi olacaklardır. Tescil edilen menşe adları ve coğrafi işaretler jenerik isme dönüşemez böylece tescil ile birlikte bu adların jenerik ada dönüşmesi engellenmiş olmaktadır.

Şartnamede belirtilen şartlara uygun olması şartıyla şarabı pazarlayan her işletmeci tescil edilen menşe adını ve coğrafi işareti kullanmaya yetkilidirler.⁴⁶⁹

Tüzüğün 118m/2.(a) maddesine göre şartnamede belirtilen şartlara uygun olarak üretilen ve tescil edilen coğrafi işaretleri ve menşe adlarını kullanan şaraplar

⁴⁶⁷ Tüzüğün 195/4. maddesine göre ise 1999/468 Sayılı ve 28 Haziran 1999 tarihli Komisyon'a Verilen Uygulama Yetkilerinin Kullanılmasına Yönelik Prosedürlerin Belirlenmesine İlişkin Konsey Kararı'na gönderme yapılmıştır. (Council Decision of 28 June 1999 Laying Down The Procedures For The Exercise of Implementing Powers Conferred on The Commission (1999/468/EC), OJ L 184, 17.07.1999). Ret kararı verilirken belirtilen Konsey Kararı'nın 5. ve 7. maddelerindeki usul izlenecektir ve Komisyon Düzenleyici Komitenin desteğini alacaktır. Konsey Kararı'nın 5(6). Maddesinde belirtilen süre ise üç ay olacaktır.

⁴⁶⁸ <http://ec.europa.eu/agriculture/markets/wine/e-bacchus/> (20.04.2010).

⁴⁶⁹ Tüzük 118m/1. madde

şartnamede belirtilen özellikleri taşımayan karşılaştırılabilir ürünlerin doğrudan veya dolaylı ticari kullanımlarına karşı korunmaktadır ayrıca bu ürünlerin doğrudan veya dolaylı olarak kullanımı ticari hayatta tescilli coğrafi işaretin veya menşe adının ününü zedeliyorsa bu kullanımlar da önlenebilmektedir.

Tüzüğün 118m/2(b) maddesine göre tescilli menşe adının veya coğrafi işaretin gerçek kaynağı belirtilse bile her türlü kötü kullanımı, taklidi veya hatırlatıcı şekilde kullanılması veya coğrafi işaretin kendisinin değil tercümesinin kullanılması veya ‘stil’, ‘tip’, ‘metot’, ‘taklit’, ‘benzer’ ‘tat’ veya benzer terimlerle birlikte kullanılması yasaklanmıştır. Bu kapsamda Tüzük tescilli menşe adının veya coğrafi işaretinin gerçek kaynağı gösterilse bile bu adları kullanmaya yetkili olmayan kişiler tarafından kullanılması yasaklanmıştır. Örneğin İtalya adına tescilli olan ‘Capri’ menşe adını kullanma yetkisi bulunmayan şarap üreticileri tarafından ‘Capri şarabı stilinde şarap’ veya ‘Capri şarabı, üretim yeri: Almanya’ gibi ifadelerin kullanması yasaklanmıştır.⁴⁷⁰

Ürünün kökeni, menşei, mahiyeti veya esaslı nitelikleri ile ilgili olarak sahte veya aldatıcı işaretlerin paketlerin içinde veya dışında, şarap ile ilgili reklam materyallerinde veya belgelerinde kullanılması ve ürünün kaynağına ilişkin olarak yanlış izlenim uyandıracak şekilde paketlenmesi yasaklanmıştır.

Son olarak ise tüketicinin ürünün gerçek kaynağı konusunda yanıltılabilecek her türlü uygulama yasaklanmıştır.

Uygulama Tüzüğü’nün 19/2. maddesine göre tescilli menşe adının ve coğrafi işaretin yetkisiz kişiler tarafından kullanılması durumunda üye ülkelerin yetkili makamları kendi insiyatiflerini kullanarak veya tarafların talebi üzerine bu tescilli işaretlerin yetkisiz kullanımı engellemek için gerekli girişimlerde bulunmakla yükümlüdürler.

⁴⁷⁰ Tüzük 45/2(b)

6.Tescil Edilen Menşe Adının ve Coğrafi İşaretlerin Denetimi:

Üye Ülkeler tescilli coğrafi işaretleri ve menşe adlarını denetlemek üzere yetkili otoriteyi veya otoriteleri 882/2004 sayılı ve 29 Nisan 2004 Tarihli Yem ve Gıda Hukuku, Hayvan Sağlığı ve Refahı Kurallarına Uygunluğun Sağlanması İçin Gerçekleştirilecek Resmi Kontrollerle İlgili Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü'nün 4. maddesinde belirtilen kritere göre seçmelidir.

882/2004 sayılı Tüzüğün 4. maddesine göre yetkili otoriteler yapılan denetimlerin etkin ve uygun yapıldığını, denetimleri yapan personelin denetimini yaptığı yer ile çıkar çatışmasına sahip olmadığını, resmi kontrollerin etkin ve verimli yapılabilmesi için yeterli sayıda uzman personele ve yeterli laboratuvar imkanlarına sahip olduğunu, resmi denetimleri yapacak hukuki yetkiye sahip olduklarını ve acil durumlarda kullanılmak üzere acil durum planlarına sahip olduklarını garanti etmeleri gerekmektedir. Yetkili otoriteler denetimleri yaparlarken tarafsız olmalıdırlar.⁴⁷¹

Üye Ülkeler ülkelerindeki yetkili otoriteleri Komisyon'a bildirmek zorundadırlar. Komisyon ise bu yetkili otoritelerin isim ve adreslerini kamuya duyurmak ve söz konusu bilgileri periyodik şekilde güncellemek zorundadır.

Birlik içinde bulunan bir coğrafi alandan kaynaklanan tescilli menşe adları ve coğrafi işaretlerin üretim sırasında, şarap ıslah edilirken ve edildikten sonra şartnameye uygun olarak üretilip üretilmediği yıllık olarak denetlenmektedir. Bu denetimler ya Tüzüğün 118o(1). maddesinde belirtilen yetkili otoritelerce veya üretim sertifikasyon kurumu gibi çalışan bir veya birden çok kontrol kurumunca yapılmaktadır.

Birlik içinde veya dışında bulunan ürün sertifikasyonu ile ilgilenen kurumlar ürün belgelendirmesi yapan belgelendirme kuruluşları için genel şartlar ile ilgili EN

⁴⁷¹ Tüzük 118o(1). Madde, Matteo Ferrari, The Regulation of Geographical Indications In The Wine Sector, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1465378, (12.04.2010).

45011 sayılı Avrupa standardına veya ISO/EIC Guide 65 standartına uymak ve 1 Mayıs 2010 tarihinden itibaren bu standartlara akredite olmak zorundadırlar

Birlik dışında bulunan bir coğrafi alandan kaynaklanan tescilli menşe adları ve coğrafi işaretlerin üretim sırasında, şarap ıslah edilirken ve edildikten sonra şartnameye uygun olarak üretilip üretilmediğinin denetimini ise Birlik üyesi olmayan ülke tarafından belirlenen bir veya birden çok kamu otoritesi tarafından veya bir veya birden çok sertifika kurumu tarafından yıllık olarak yapılmalıdır.⁴⁷²

Birlik içinde yapılan yıllık denetimlerde menşe adı olarak tescil edilen ürünlere analitik ve organoleptik testler uygulanmaktadır. Coğrafi işaret olarak tescil edilen ürünler ise bu denetimler sırasında ya sadece analitik teste ya da hem analitik hem de organoleptik teste tabi olmaktadır. Yapılan denetimlerde şarabın şartnamede belirtilen şartlara uygun olarak üretilip üretilmediği kontrol edilmektedir.

Şarabın kaynaklandığı coğrafi bölge eğer Birlik sınırlarında ise o zaman yapılan denetimler ya sistematik olarak ya örnekleme ile veya rasgele yapılmaktadır.

Rasgele yapılan denetimlerde üye ülkeler denetimlere tabi olacak minimum sayıda işletmeciyi seçmelidir. Rastgele yapılan denetimler örnekleme ile de birleştirilebilir.

Örnekleme yönteminde ise üye ülkeler seçilen üreticilerin tüm üreticileri temsil ettiklerini temin etmek zorundadırlar.

Denetim otoritesi ürünlerin şartnameye uygun olarak üretilip üretilmediklerini kontrol ederken işletmecilerin işyerlerini ve ürünün üretiminin paketleme dahil her aşamasını kontrol etmek ile yükümlüdür.

⁴⁷² Tüzük 118p(2).madde

Ortak başvuru sonucu tescil edilen sınır arası coğrafi işaretlerin veya menşe adların denetimleri tescil başvurusunu ortaklaşa yapan üye ülkelerin yetkili otoriteleri tarafından yapılabilir.⁴⁷³

Denetim masrafları denetimi yaptıran işletmeciler tarafından karşılanmaktadır.

Tescil edilmiş üçüncü ülkenin coğrafi işaretinin ve menşe adının denetiminde üçüncü ülke, ülkesinde denetimi yapmakla görevli olan yetkili makamın bilgilerini, yapılan denetimin detaylarını ve denetlenen şarabın şartnamede belirtilen şartları taşıdığını Komisyon'a istenildiğinde iletmek zorundadır.⁴⁷⁴

Denetimi yapan kurumlar yaptıkları denetimlerde objektif ve tarafsız olmalıdırlar ayrıca görevlerini ifa ederlerken yeterli sayıda kaynağa ve personele sahip olmalıdırlar.

7. Tescilli Coğrafi İşaret/Menşe Adı Marka İlişkisi:

a) Önceden Tescil Edilmiş Menşe Adı, Coğrafi İşaret ile Sonradan Tescili Talep Edilen Marka Arasındaki İlişki:

Tüzüğün 118l. maddesine göre Tüzüğün Ek XIb'de belirtilen ürünlerin marka olarak tescili, tescilli bir menşe adına veya coğrafi işarete tecavüz teşkil ediyorsa bu marka başvurusu reddedilmektedir. Marka başvurusunun ilgili bu hükme göre reddedilebilmesi için marka tescil başvurusunun menşe adı veya coğrafi işaret tescil başvurusundan sonra veya bu adların menşe adı veya coğrafi işaret olarak tescil edilmesinden sonra yapılmış olması gerekmektedir.

Daha önceden Tüzüğün 118l/1. maddesinde belirtilen şartların gerçekleşmesine rağmen marka tescil edilmişse bu markanın hükümsüz kılınması zorunludur.

⁴⁷³ 607/2009 Sayılı Tüzük 25/6. maddesi

⁴⁷⁴ 607/2009 Sayılı Tüzük 27. madde

b)Önceden Tescil Edilmiş Marka İle Sonradan Tescil Başvurusu Yapılan/Tescil Edilen Menşe Adı, Coğrafi İşaret Arasındaki İlişki:

Tüzüğün 118k/2. maddesine göre ünlü, tanınmış ve uzun süredir kullanılmakta olan marka eğer tüketicileri şarabın kimliği konusunda yanıltabilecek nitelikteyse o zaman bu ad, menşe adı veya coğrafi işaret olarak tescil edilmez.

Tüzüğün 118l/2. maddesi belirli durumlarda tescilli menşe adı ve coğrafi işaret ile markanın bir arada olabileceği durumları düzenlemiştir İlgili maddeye göre Tüzüğün 118k/2. maddesine hâlel getirmeksizin, tescilli bir menşe adına veya coğrafi işarete tecavüz teşkil edecek şekilde marka kullanılıyorsa ve Birlik içinde bu markanın tescil talebi, tescili veya kullanım yoluyla hak kazanımı menşe adının veya coğrafi işaretin Birlik içinde tescil edilme talebinden önce gerçekleştiyse ve Üye Ülkelerin Marka Konusundaki Düzenlemelerinin Uyumlaştırılmasına İlişkin 89/104 sayılı 21 Aralık 1988 tarihli Birinci Konsey Yönetmeliği⁴⁷⁵ ile Topluluk Markasına ilişkin 40/94 sayılı 20 Aralık 1993 tarihli Konsey Tüzüğünde⁴⁷⁶ belirtilen hükümsüzlük veya fesih şartları gerçekleşmemiş ise o zaman tescilli markalar ile coğrafi işaretler Birlik içinde bir arada kullanılabileceklerdir. Bu durumu sağlayan markalar daha sonradan tescili talep edilen coğrafi işaretler nedeniyle sicilden terkin edilmeyeceklerdir.⁴⁷⁷

⁴⁷⁵ First Council Directive 89/104/EEC of 21 December 1988 To Approximate The Laws of The Member States Relating To Trade Marks (OJ EC No L 40 of 11.2.1989), <http://oami.europa.eu/en/mark/aspects/direc/direc.htm>, (16.03.2010).

⁴⁷⁶ Council Regulation (EC) No 40/94 of 20 December 1993 on the Community Trade Mark. OJ L 11, 14.1.1994

⁴⁷⁷ 1234/2007 Sayılı AB Tüzüğü'nde 110/2008 Sayılı Alkollü Sert İçkilerin Üzerindeki Coğrafi İşaretlerin Tanımı, Sunumu, Etiketlenmesi ve Korunması İle İlgili Tüzükten farklı olarak daha önceden tescil edilmiş olan markaların iyi niyetle tescil edilmiş olup olmadığının, 1 Ocak 1996 tarihinden önce veya coğrafi işaretin veya menşe adın kaynaklandığı ülkede korunduğu tarihten önce tescil edilip edilmediğinin önemi yoktur. Bu nedenle Sayılı Ortak Şarap Piyasası ile ilgili AB Tüzüğü markalarla, tescil edilmiş coğrafi işaretlerle, menşe adlarının birarada bulunma şartları 110/2008 Sayılı Alkollü Sert İçkilerin Üzerindeki Coğrafi İşaretlerin Tanımı, Sunumu, Etiketlenmesi ve Korunması İle İlgili Tüzüğü ile karşılaştırıldığında markalar lehine düzenlenmiştir.

8. Tescil Edilmiş Menşe Adının Coğrafi İşarete Dönüşmesi:

607/2009 sayılı Tüzüğün 28. maddesi daha önce tescil edilmiş menşe adının belirli şartları karşılaması durumunda tescilli coğrafi işaret olarak korunabileceğini düzenlemektedir. Eğer tescilli menşe adı artık şartnamede belirtilen şartları karşılamıyorsa bu menşe adı coğrafi işaret olarak korunmaya devam edebilmektedir. Menşe adının coğrafi işarete dönüştürülmesi talebinin Komisyon'a üye ülkede veya Birlik dışında bulunan yetkili kurum veya Birlik dışında bulunan başvuru sahibi tarafından yapılması gerekmektedir.

Eğer yapılan başvuru Tüzüğün 118b. ve 118c. maddelerinde belirtilen şartları karşılamıyorsa Komisyon başvuru sahibine başvuru sonucunun olumsuz olduğunu bildirir. Komisyon verdiği kararın sonucu olarak başvuruyu yapan ilgiliye başvuruyu iki ay içinde ya geri çekmesini ya taleplerini değiştirmesini ya da başvuru sonucuyla ilgili görüşlerini kendisine göndermesini ister.

Başvuru sahibi tarafından iki ay içinde başvuru ile ilgili gerekli değişiklikler yapılmaz ve Komisyon'a iletilmez ise o zaman Komisyon başvuruyu reddeder. Komisyon'un verdiği karar başvuru sahibine bildirilir. Tescil edilmiş menşe adının tescilli coğrafi işarete dönüştürülmesinin talep edildiği durumlarda Tüzüğün 118h. maddesinde belirtilen uluslararası itiraz süreci ve 118q/1. maddesinde belirtilen ürünün şartnamesinin değiştirilmesi talebi uygulanmaz.

9. Tescil Edilen Menşe Adının ve Coğrafi İşaretin Hükümsüzlüğü:

Tüzük belirli şartların gerçekleşmesi durumunda tescil edilmiş olan menşe adını ve coğrafi işaretin hükümsüz kılınarak sicilden terkinine izin vermektedir. Komisyon tescilli menşe adını veya coğrafi işareti taşıyan şarabın artık şartnamede belirtilen şartları taşımadığı kanaatine varırsa bu hükümsüzlük talebini resen başlatabileceği gibi bu talebi gerekçelendirmek şartıyla AB üyesi ülke, AB üyesi

olmayan ülke veya menşe adının ve coğrafi işaretin sicilden terkin edilmesinde hukuki menfaati bulunan gerçek veya tüzel kişiler de başlatabilirler.⁴⁷⁸

Komisyon'a yapılan hükümsüzlük talebinde hükümsüzlük talebinde bulunan taraf sicilden terkin istenen menşe adının veya coğrafi işaretin neden sicilden terkin edilmesi gerektiğini delillerle ve destekleyici belgelerle mutlaka gerekçelendirilmelidir. Eğer yapılan hükümsüzlük başvurusu destekleyici belgelerle gerekçelendirilmediyse Komisyon başvuruyu yapana iki aylık süre vererek bu belgeleri tamamlamasını ister. Eğer başvuruyu yapan bu süre içerisinde istenen belgeleri Komisyon'a sunamazsa Komisyon bu hükümsüzlük talebini geçersiz bularak reddeder. Komisyon verdiği bu ret kararını ilgili taraflara duyurur.⁴⁷⁹

Eğer Komisyon bu hükümsüzlük talebini reddetmezse bu hükümsüzlük talebini tescilli menşe adının veya coğrafi işaretin kaynaklandığı üye ülkeye veya Birlik dışında bulunan ülkede bulunan yetkililere veya Birlik üyesi olmayan ülkede bulunan ilgili üreticilere bildirir ve taraflara yapılan hükümsüzlük talebi ile ilgili olarak iki aylık süre içinde görüş bildirmelerini ister. Bu süre içerisinde Komisyon'a bildirilen görüşler hükümsüzlük talebinde bulunan tarafa iletilir. Komisyon taraflara⁴⁸⁰ iki aylık süre içerisinde verilen görüşlerle ilgili olarak görüş vermelerini ister. Eğer üye ülke veya Birlik üyesi olmayan ülkenin yetkili kurumları veya Birlik üyesi olmayan ülkede bulunan tescil başvurusunu yapan taraf veya hükümsüzlük talebinde bulunan taraf belirtilen iki aylık süre içerisinde durumla ilgili herhangi bir karşı görüş bildirmezlerse Komisyon tescilli menşe adı veya coğrafi işaretle ilgili olarak hükümsüzlük kararı verir. Hükümsüzlük kararı hükümsüzlük talebinde bulunana ve menşe adı veya coğrafi işareti tescil talebinde bulunana bildirilir. Komisyon hükümsüzlük kararını verdikten sonra tescilli menşe adını veya coğrafi işareti sicilden terkin eder.

⁴⁷⁸ Tüzük 50. madde

⁴⁷⁹ Uygulama Tüzüğü 22. madde

⁴⁸⁰ Tescil talebinde bulunan Üye Ülke veya üçüncü ülkenin yetkilileri veya üçüncü ülkede bulunan kişi veya kurumlar veya hükümsüzlük talebinde bulunan taraf

10. Şaraplar Üzerindeki Geleneksel Terimlerin Tescil Edilmesi:

a) Tescil Başvurusu:

Tüzük'te geleneksel terimler coğrafi işaretler ve menşe adlarından farklı hükümlere tabidirler. Geleneksel terimler Tüzüğün 118a/1. maddesinde belirtilen ürünler için üye ülkelerde geleneksel olarak kullanılan terimleri içeren, Avrupa Birliği veya üye ülke kanunlarına göre menşe adı veya coğrafi işaret tesciline sahip veya menşe adı veya coğrafi işaret tescilli ürünün üretim veya yıllanma metodunu, kalitesini, rengini, ürünle ilgili tarihsel bir olayı işaret eden adlardır.⁴⁸¹

Geleneksel terimler coğrafi işaret veya menşe adı olmasalar da işaret ettikleri şarapların menşe adı veya coğrafi işaret tesciline sahip olduklarını gösterdikleri için korunmaktadırlar. Geleneksel terimlerden bazıları Belçika için 'Appellation d'origine controlee', 'Landwijn', 'Vin de Pays' ve 'Gecontroleerde Oorsprongsbenaming', Romanya için 'Rezerva', 'Vin de Vinoteca'dır.⁴⁸²

Geleneksel terimlerle ilgili tescil başvurusunu Komisyon'a yapabilecek olanlar, üye ülkelerin veya Birlik dışında bulunan ülkelerin yetkili makamları veya üçüncü ülkede bulunan profesyonel organların temsilcileridir. Tescil başvurusu 607/2009 sayılı Tüzüğün 7. Ekinde bulunan forma uygun olarak hazırlanmış dilekçe ve geleneksel terimin kaynaklandığı ülkede geleneksel terim ile ilgili yürürlükte olan kuralların kopyası ile birlikte Komisyon'a iletilir.

Geleneksel terimlerin Komisyon tarafından tescil edilip korunabilmeleri için bazı şartlara sahip olması gerekmektedir.

-Geleneksel terim öncelikle Tüzüğün 118u/1 (a) veya (b) maddelerinde belirtilen tanıma yani Tüzüğün belirlediği geleneksel terim kavramına ve Uygulama Tüzüğü'nün 31. maddesinde belirtilen şartlara haiz olması gerekmektedir.

⁴⁸¹ 1234/2007 Sayılı Tüzük 118u/1. madde

⁴⁸² Geleneksel Terimlerin Listesi için Bakınız Şarap Uygulama Tüzüğü Ek 12.

-Terim Birlik sınırlarının büyük kısmında veya Birlik sınırları dışında bulunan coğrafi alanın büyük kısmında geleneksel olarak 1234/2007 sayılı Tüzüğün 118a/1. maddesinde belirtilen asma ürünlerin kategorilerini birbirinden ayırmak için kullanılmalıdır veya

-Ünlü ismin geleneksel olarak ticari hayatta en azından ilgili bir üye ülkenin sınırları içinde veya üye olmayan ülkenin sınırlarında geleneksel olarak 1234/2007 sayılı Tüzüğün 118a/1. maddesinde belirtilen asma ürünlerin kategorilerini birbirinden ayırmak için kullanılmalıdır.

- Terim jenerik ad olmamalı

- Üye ülkenin iç hukuk sisteminde tanımlanmalı,

- Üye olmayan ülkede şarap üreticileri için geçerli olan şarabın kullanımıyla ilgili kurallara tabi olmalıdır.

b) Tescil Başvurusunun Komisyon Tarafından İncelenmesi:

Komisyon yapılan başvuruyu ilk önce şeklen inceler. Komisyon bu sırada yapılan başvurunun istenen belgelerle yapılıp yapılmadığını, başvuru belgesinde bir eksiklik olup olmadığına bakar. Yaptığı inceleme sonucu istenen bazı belgelerin eksik olduğunun farkına varırsa Komisyon durumu tescil başvurusunu yapana bildirir ve iki aylık süre içerisinde bu belgeleri tamamlamasını ister. Eğer başvuru sahibi iki aylık süre içerisinde eksiklikleri gidermezse Komisyon başvuruyu kabul etmez. Komisyon bu kararını tescil başvurusunu yapana bildirilir.

Komisyon kendisine ulaşan tescil başvurusunu başvurunun kendisine ulaştığı tarihten itibaren uygun yollarla halka duyurur. Duyurunun yayımlanmasından itibaren iki ay içinde her hangi bir üye ülke veya üye olmayan ülke veya bu tescil başvurusunda hukuki yararı bulunan herhangi gerçek veya tüzel kişiler bu tescil başvurusuna itiraz edebilirler.⁴⁸³

Yapılan itirazlar mutlaka geçerli belgelerle birlikte yapılmalıdır. Komisyon bu itirazın geçerli olup olmadığını inceler. Bu inceleme sırasında Komisyon yapılan

⁴⁸³ Uygulama Tüzüğü 36. madde

itirazın süresinde ve istenen belgelerle birlikte yapılıp yapılmadığına bakar. Komisyon yapmış olduğu bu inceleme sırasında yapılan itirazın istenen belgelerle birlikte yapılmadığını saptarsa, Komisyon itirazı yapana iki aylık süre içerisinde eksik belgelerini tamamlamasını ister. Eğer itirazı yapan kendisine verilen iki aylık süre içerisinde eksik belgelerini tamamlamaz ise Komisyon yapılan başvuruyu geçersiz bulur ve reddeder. Komisyon'un verdiği ret kararını itirazı yapana, ilgili üye ülke veya üye olmayan ülkenin yetkililerine veya üye olmayan ülkede bulunan profesyonel kurumun temsilcilerine bildirilir.

Yapılan itirazı Komisyon eğer geçerli bulursa bu itiraz başvurusunu tescil başvurusunu yapana bildirir ve bu bildirim tarihinden itibaren iki ay içinde yapılan itiraz ile ilgili olarak görüş bildirmeleri istenir. İki aylık süre içerisinde Komisyon'a bildirilen görüşler itiraz edene bildirilir. Verilen bu iki aylık süre içerisinde ilgili taraflar herhangi bir görüş bildirmez veya verilen görüşlere karşılık olarak taraflar herhangi bir cevap vermezse Komisyon yapılan itirazla ilgili olarak kararını verir. Komisyon ya yapılan itirazı kabul eder ve tescil başvurusunu reddeder ya da yapılan itirazı kabul etmez ve tescil başvurusu kabul eder. Komisyon'un verdiği ret kararı itirazı yapana ve tescil başvurusunu yapana bildirilir.⁴⁸⁴

Yapılan tescil başvurusu eğer 1234/2007 sayılı Tüzüğün 4118u/1. ve 607/2009 sayılı Tüzüğün 31. ve 35. maddelerinde belirtilen şartları karşılıyorsa ve yapılan başvuruya itiraz edilmezse geleneksel terim 607/2009 sayılı Komisyon Tüzüğünün (Uygulama Tüzüğünün)12. Ekine tescil edilir. Geleneksel terim kendi dillinde tescil edilir.

753/2002 sayılı AB Tüzüğünün 24. 28. ve 29. maddelerine göre korunan geleneksel terimler bazı şartları gerçekleştirirlerse otomatik olarak korunmaktadırlar. Bu şartlardan ilki Komisyon'a 1 Mayıs 2009 tarihine kadar korunmakta olan geleneksel terimlerin tanımlarının ve kullanım şartlarının özeti gönderilmelidir.

⁴⁸⁴ Uygulama Tüzüğü 39/3. madde

İkinci şart ise Üye Ülkeler veya AB'ne üye olmayan ülkeler bu geleneksel terimleri kendi ülkelerinde korumaktan vazgeçmemiş olmaları gerekmektedir.⁴⁸⁵

Yapılan tescil başvurusu Tüzük'te belirtilen şartları karşılamıyorsa Komisyon tescil başvurusunu yapana ret kararını bildirir ve bu kararını bildirdiği tarihten itibaren iki ay içinde tescil talebini yenilemesini veya geri çekmesini ister. Eğer başvuru sahibi verilen bu süre içerisinde istenen değişiklikleri yapmaz ise Komisyon tescil başvurusunu reddeder. Komisyon verdiği bu kararı tescil başvurusunu yapana bildirir.

11. Tescil Edilen Geleneksel Terimlerin Korunması:

Geleneksel terimlerin ilgili Tüzük kurallarına göre korunabilmesi için tescil edilmesi gerekmektedir. Tescilli geleneksel terimlerin koruma süresi bu adların Uygulama Tüzüğü'nün 12. Ekine tescil edildikleri tarihten itibaren başlar. Tescil ile birlikte geleneksel terimler tüm üye ülkelerde korunmaya başlar. Tescil edilen geleneksel terimler jenerik isme dönüşemez böylece tescil ile birlikte bu terimlerin jenerik ada dönüşmesi engellenmiş olmaktadır.

Tescilli geleneksel adların her türlü kötü kullanımı 'stil', 'tip', 'metot', 'üretildiği yer', 'taklit', 'benzer' 'tat' veya benzer terimlerle birlikte kullanılması yasaklanmıştır.

Ürünün kökeni, mahiyeti, özellikleri veya esaslı nitelikleri ile ilgili olarak sahte veya aldatıcı işaretlerin paketlerin içinde veya dışında, şarap ile ilgili reklam materyallerinde veya belgelerinde kullanılması yasaklanmıştır.

Son olarak ise tüketicinin şarabın tescilli geleneksel terime sahip olduğu izlenimini oluşturacak her türlü uygulama yasaklanmıştır.

⁴⁸⁵ Uygulama Tüzüğü 48. madde.

Şaraplar üzerinde tescil edilen ve korunan geleneksel terimler eğer bu terimleri kullanmaya yetkili olmayan üreticiler tarafından kullanılırlarsa o zaman yetkili ulusal makamlar ya resen ya da tarafların talebi üzerine bu ürünlerin pazarlanmasını, ihraç edilmesini engellemek için gerekli önlemleri alırlar.⁴⁸⁶

Kaynağı Birlik üyesi olmayan ülkeden kaynaklanan coğrafi işaret tesciline sahip şaraplar üzerindeki geleneksel terimlere Tüzüğün geleneksel terimlerin tanımını yapan 118u maddesi ‘mutadis mutandis’ uygulanır.

Kaynağı üye ülke olmayan bir coğrafi bölgede üretilen şaraplar üzerinde kullanılan geleneksel işaretler 607/2009 sayılı Tüzüğün EK 12’inde belirtilen geleneksel terimlerden farklı ise ilgili ülkeler bu işaretleri kendi ülkelerinden kaynaklanan şarapların üzerinde kendi iç mevzuatlarına uygun olarak kullanabilirler.

Daha önceden tescil edilip korunan geleneksel terimler eğer üye ülkelerce veya üye olmayan ülkeler tarafından 753/2002 sayılı Tüzüğün 24. 28. ve 29. maddelerine göre korunmaya devam ediyorsa ve bu geleneksel terimlerin kullanım koşulları veya tanımlarının özeti 1 Mayıs 2009 tarihinden önce Komisyon’a iletilirse bu geleneksel terimler otomatik olarak korunmaya devam edecektir.⁴⁸⁷

12. Eşsesli ve Jenerik Adlar:

607/2009 sayılı Tüzüğün 42. maddesi eşsesli adlarla ilgilidir. İlgili maddeye göre eğer tescil başvurusu yapılan ad tamamen veya kısmen daha önceden tescil edilmiş bir ad ile eşsesli ise tescili talep edilen adın yerel ve geleneksel kullanımı dikkate alınmalıdır. Ayrıca tescili talep edilen ad ile önceden tescil edilmiş ad arasında bulunan karıştırma tehlikesi de dikkate alınmalıdır.

Şarabın üzerinde bulunan eşsesli ad şarabın menşei doğru olarak gösterse bile tüketiciler şarabın menşei konusunda yanıılıyorlarsa o zaman bu eşsesli adlar geleneksel terim olarak tescil edilmezler.

⁴⁸⁶ 607/2009 Sayılı Tüzük 43. madde

⁴⁸⁷ 607/2009 Sayılı Tüzük 48. madde

Tüketicileri yanıltmamak ve ilgili üreticilere adil davranmak için önceden tescil edilmiş eşsesli ad ile tescili talep edilen eşsesli adın kullanımında aralarında bulunan fark yeterince belirtilmelidir.

Jenerik adlar geleneksel terim olarak tescil edilemezler.

13. Tescilli Geleneksel Terim İle Marka İlişkisi:

607/2009 sayılı Tüzüğün 41/1. maddesine göre marka tescilli geleneksel terime tecavüz teşkil ediyorsa bu marka başvurusu reddedilmektedir. Marka başvurusunun ilgili bu hükme göre reddedilebilmesi için marka tescil başvurusunun geleneksel terim tescil başvurusundan sonra yapılmış olması gerekmektedir. Bu madde hükmüne uymadan tescil edilmiş markalar Üye Ülkelerin Marka Konusundaki Düzenlemelerinin Uyumlaştırılmasına İlişkin 2008/95/EC sayılı 22 Ekim 2008 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Yönetmeliği⁴⁸⁸ ile Topluluk Markasına ilişkin 40/94 sayılı 20 Aralık 1993 tarihli Konsey Tüzüğünde⁴⁸⁹ belirtilen usule göre geçersiz olacaklardır.

607/2009 sayılı Tüzüğün 41/3. maddesine göre daha önce tescil edilmiş markanın ünü ve tanınırlığı nedeniyle tüketiciler şarabın menşei, yapısı, özellikleri ve kalitesi konusunda yanıltıyorsa o zaman geleneksel terim olarak tescili talep edilen terimlerin tescil talepleri reddedilecektir.

607/2009 sayılı Tüzüğün 41/2. maddesi belirli durumlarda tescilli geleneksel terim ile markanın varlığının bir arada olabileceği durumları düzenlemiştir. İlgili maddeye göre, tescilli bir geleneksel terime tecavüz teşkil edecek şekilde marka kullanılıyorsa ve bu markanın tescil talebi, tescili veya kullanım yoluyla hak kazanımı geleneksel terimin Birlik içinde tescil edilme talebinden önce veya 4 Mayıs

⁴⁸⁸ Directive 2008/95/EC Of The European Parliament and of The Council of 22 October 2008 To Approximate The Laws of The Member States Relating To Trade Marks (OJ L 299/25 of 8.11.2008).

⁴⁸⁹ Council Regulation (EC) No 40/94 of 20 December 1993 on the Community Trade Mark. (OJ L 11, 14.1.1994)

2002 tarihinden önce yapıldıysa o zaman tescilli markalar ile coğrafi işaretler Birlik içinde bir arada kullanılabileceklerdir. Bu durumu sağlayan markalar daha sonradan tescili talep edilen geleneksel terimler nedeniyle sicilden terkin edilmeyeceklerdir.

14. Tescil Edilen Geleneksel Terimin Hükümsüzlüğü:

Tescil edilmiş olan geleneksel terimler 1234/2007 sayılı Tüzüğün 118u maddesinde belirtilen geleneksel terim tanımına artık uymuyorsa ayrıca 607/2009 sayılı Tüzüğün 31. 35, 40/2. 41/3. ve 42. maddelerinde belirtilen şartları karşılamıyorlarsa Komisyon hükümsüzlük talebini resen başlatabileceği gibi bu talebi gerekçelendirmek şartıyla üye ülke, Birlik ülkesi olmayan ülke veya geleneksel terimin sicilden terkin edilmesinde hukuki menfaati bulunan gerçek veya tüzel kişiler de Komisyon’a hükümsüzlük talebinde bulunabilirler.

Hükümsüzlük talebinde bulunan taraf talebini Komisyon’a iletirken geleneksel adın neden sicilden terkin edilmesi gerektiği delillerle ve destekleyici belgelerle mutlaka gerekçelendirilmelidir. Eğer yapılan hükümsüzlük başvurusu destekleyici belgelerle gerekçelendirilmediyse Komisyon başvuruyu yapana iki aylık süre vererek bu belgeleri tamamlamasını ister. Eğer başvuruyu yapan bu süre içerisinde istenen belgeleri Komisyon’a sunamazsa Komisyon bu hükümsüzlük talebini geçersiz bularak reddeder. Komisyon verdiği bu ret kararını hükümsüzlük talebinde bulunan tarafa bildirir.

Eğer Komisyon bu hükümsüzlük talebini reddetmezse bu hükümsüzlük talebini hükümsüzlük kararından etkilenecek geleneksel terimin kaynaklandığı üye ülkeye veya üçüncü ülkede bulunan yetkili makamlara veya üçüncü ülkede bulunan hükümsüzlük talebinde bulunan tarafa bildirir ve taraflara yapılan hükümsüzlük talebi ile ilgili olarak iki aylık süre içinde görüş bildirmelerini ister. Bu süre içerisinde Komisyon’a bildirilen görüşler hükümsüzlük talebinde bulunan tarafa iletilir. Komisyon taraflara⁴⁹⁰ iki ay içinde verilen görüşlerle ilgili olarak görüş vermelerini ister. Eğer taraflar belirtilen iki aylık süre içerisinde durumla ilgili

⁴⁹⁰ Tescil talebinde bulunan üye ülke veya üçüncü ülkenin yetkilileri veya üçüncü ülkede bulunan kişi veya kurumlar veya hükümsüzlük talebinde bulunan taraf lar

herhangi bir karşı görüş bildirmezlerse Komisyon tescilli geleneksel terimle ilgili olarak hükümsüzlük kararı verir. Hükümsüzlük kararı hükümsüzlük talebinde bulunana ve tescil talebinde bulunan taraflara bildirilir. Komisyon hükümsüzlük kararını verdikten sonra tescilli geleneksel terimi Uygulama Tüzüğü'nün 12. Ekinde siler.

15. Şarapların Sunumu ve Etiketlenmesi:

1234/2007 sayılı Tüzük şarapların etiketlenmesini ve sunumunu ayrıntılı olarak düzenlemiştir. Tüzüğün 118y maddesine göre Tüzük'ün 11b Ekinde belirtilen ürünlerin⁴⁹¹ üzerinde şarapla ilgili bazı bilgilerin olması gerekmektedir. Bu bilgilerden bazıları şarabın etiketinde olması gerekirken bazı bilgilerin olması ise zorunlu değildir.

Birlik içinde pazarlanan veya ihraç edilen ve Tüzüğün 118y/1. maddesinde belirtilen şarapların etiketlerinde aşağıdaki bilgilerin olması gerekmektedir. Bunlar;

- Tüzük'ün 11b. Ekine göre asma ürününün kategorisini gösteren işaret⁴⁹²
- Tescilli menşe adına ve coğrafi işarete sahip olan şarapların üzerinde şarabın menşe adı veya coğrafi işaret tesciline sahip olduğunu gösteren ibare ve menşe adının veya coğrafi işaretin adı⁴⁹³
- Şarabın alkol derecesi,
- Şarabın menşeyini gösteren işaret,

⁴⁹¹ Şarap, fermentasyonda olan yeni şarap, likör şarabı, köpüklü şarap, kaliteli köpüklü şarap, kaliteli aromatik köpüklü şarap, gazlı köpüklü şarap, yarı köpüklü şarap, gazlı yarı köpüklü şarap, üzüm pekmezi, kısmen fermente edilmiş üzüm pekmezi, konsantre üzüm pekmezi, kuru üzümünden üretilen şarap ve olgun üzümünden üretilen şaraplar

⁴⁹² Şarabın üzerinde tescilli menşe adı veya coğrafi işaret varsa o zaman Tüzüğün 11b. Ekine göre asma ürününün kategorisini gösteren işaret şarabın etiketinde olmayabilir.

⁴⁹³ Şarabın etiketinde şarap ile ilgili geleneksel terim veya Tüzüğün 195/2. maddesinde belirtilen usule göre belirlenecek olan tescilli menşe adının veya coğrafi işaretin adı etiketin üzerindeyse o zaman şarabın üzerinde tescilli menşe adının veya coğrafi işaretin adı ve şarabın menşe adı veya coğrafi işaret tesciline sahip olduğunu gösteren ibare bulunmayabilir. Uygulama Tüzüğü'nün 59. maddesine göre eğer Üye Ülke'nin veya üçüncü ülkenin kanunlarında bu kural düzenlendiyse Kıbrıs menşeli şarabın üzerinde 'Commandaria', Yunanistan menşeli şarabın üzerinde 'Samos', İspanya menşeli şarabın üzerinde 'Cava, Jerez, Xérès veya Sherry, Manzanilla', Fransa menşeli şarabın üzerinde 'Champagne', İtalya menşeli şarabın üzerinde 'Asti', 'Marsala', 'Franciacorta', Portekiz menşeli şarabın üzerinde 'Madeira' veya 'Madère', 'Port' veya 'Porto' menşe adı bulunursa bu şarapların üzerinde 'tescilli menşe adı' ibaresinin olması gerekemeyebilir.

- Şarabı şişeye koyanı gösteren işaret veya köpüklü şaraplarda, gazlı köpüklü şaraplarda, kaliteli köpüklü şaraplarda veya kaliteli aromatik köpüklü şaraplarda üreticinin veya satıcının adı,
- İthal edilen şaraplarda ithalatçıyı gösteren işaret,
- Köpüklü şaraplarda, gazlı köpüklü şaraplarda, kaliteli köpüklü şaraplarda veya kaliteli aromatik köpüklü şaraplarda şekerin hacmini gösteren işaret

Üye ülkelerin yetkili otoriteleri, şaraplar Tüzüğü'nün 118y/1. maddesinde belirtilen zorunlu bilgileri içermediğinde bu şarapların pazara sunulmasını engelleyecek veya pazara sunulan bu şarapları pazardan toplatabilecek tedbirleri almak ile yükümlüdür.⁴⁹⁴ Tüzük'te belirtilen şartlara göre sunulmayan veya etiketlenmeyen şaraplar Birlik içinde pazarlanamaz ve ihraç edilemezler.⁴⁹⁵

Birlik içinde pazarlanan veya ihraç edilen ve Tüzüğü'nün 118y/1. maddesinde belirtilen şarapların etiketlerinde aşağıdaki bilgilerin olması ihtiyaridir. Bunlar;

- a) Şarabın üretildiği yıl,
- b) Şarap yapımında kullanılan üzümlerin çeşidinin veya çeşitlerinin adları,
- c) Tüzüğü'nün 118y/1(g) maddesinde belirtilen şarapların dışında kalan şarapların şeker hacmini gösteren işaret,
- d) Menşe adı veya coğrafi işaret tescilli şarapların yerine kullanılan Tüzüğü'nün 54/1(b) maddesinde belirtilen geleneksel terimler,
- e) Korunmakta olan menşe adını veya coğrafi işareti gösteren Birlik sembolü
- f) Bazı üretim metodlarını gösteren terimler,
- g) Tescilli menşe adının veya coğrafi işaretin gösterdiği coğrafi yerden farklı coğrafi yerin adı⁴⁹⁶

⁴⁹⁴ Tüzük 118zb. madde

⁴⁹⁵ Uygulanma Tüzüğü 52/1. madde

⁴⁹⁶ Şarabın kaynaklandığı yer tescilli menşe adının veya coğrafi işaretin gösterdiği coğrafi yerden büyük veya küçük bir coğrafi yer ise o yerin adı şarabın etiketinde bulunabilir.

Şekil:3 Korunmakta Olan Menşe Adı Sembolü

Korunmakta Olan Coğrafi İşaret Sembolü

Menşe adı veya coğrafi işaret tesciline sahip olmayan şarapların üzerinde şarabın üretildiği yıl ve şarap yapımında kullanılan üzümlerin çeşidinin veya çeşitlerinin adları bulunmalıdır. Üye Ülkeler menşe adı veya coğrafi işaret tesciline sahip olmayan şarapların üzerinde bulunan şarabın üretildiği yılı ve şarap yapımında kullanılan üzümlerin çeşidinin veya çeşitlerinin adlarını düzenli olarak kontrol edecek, onaylayacak gerekli idari düzenlemeleri kendi ülke mevzuatlarında yapmak zorundadırlar.⁴⁹⁷

Eğer tescilli menşe adına veya coğrafi işarete sahip şaraplarda kullanılan üzüm çeşidi tüketicilerin şarabın menşei konusunda yanılmalarına neden oluyorsa veya şaraplık üzüm çeşitleri üye ülkede bulunan küçük bir bağda üretilmelerinden dolayı yapılan kontroller pahalı oluyorsa o zaman üye ülke kendi ülkesinde bulunan bu şaraplık üzüm çeşitlerini ayrımcılık yapmadan listelerinden çıkarmalıdırlar.

Uygulama Tüzüğü'nün 68. maddesine göre bir şişenin Uygulama Tüzüğü'nün 17. Ekinde bulunan listeye girebilmesi yani korunabilmesi için o şarap şişesinin son 25 yıl içinde coğrafi işaret veya menşe adı tesciline sahip şarap için özel olarak ve geleneksel olarak kullanılması ve bu şişenin tüketicilere coğrafi işaret veya menşe adı sahibi bir şarabı hatırlatması gerekmektedir. Uygulama Tüzüğü'nün 17. Ekinde bulunan şarap şişesi çeşitleri Flute d'Alsace, Bocksbeutel veya Cantil, Claven ve Tokaj şarap şişe çeşitleridir.

⁴⁹⁷ Menşe adı veya coğrafi işaret tesciline sahip olmayan şarapların üzerinde bulunan şarabın üretildiği yıl ve şarabın üzüm çeşit veya çeşitlerinin adlarının nasıl kontrol edileceği konusuyula ilgili ayrıntılı bilgi Uygulama Tüzüğü'nün 63. maddesinde bulunmaktadır.

16. Değerlendirme:

1234/2007 sayılı Tüzük kendinden önce yürürlükte olan Tüzüklerden farklı olarak bir çok yeni düzenlemeyi içermektedir. Yapılan yeni düzenleme ile birlikte üye ülkelerin yetkisinde olan kaliteli şaraplar Avrupa Birliği'nin yetki alanına verilmiştir böylece üye ülkeler arasında kaliteli şaraplarla ilgili yürürlükte olan farklı düzenlemeler ortadan kalkmıştır. Sofra şarapları kavramı yürürlükten kaldırılarak coğrafi işarete sahip şaraplar ve coğrafi işarete sahip olmayan şaraplar diye şaraplar kendi içlerinde iki farklı kategoriye ayrılmıştır. Coğrafi işarete sahip şaraplar ise kendi içlerinde menşe adı veya coğrafi işaret tesciline sahip şaraplar diye kategorize edilmektedirler. Şaraplar üzerinde kullanılan coğrafi işaretler veya menşe adları üye ülkeler tarafından Komisyon'a yapılan başvuru sonucu tescil edilmekte ve korunmaktadır. Yapılan düzenlemeler ile birlikte Birlik üyesi olmayan ülkelere kaynaklanan şaraplarda artık Birlik içinde korunabilmektedirler. 1493/1999 sayılı Ortak Şarap Piyasası ile ilgili Tüzük ile korunan geleneksel terimler yürürlüğe giren yeni Tüzük ile birlikte Birlik içinde korunmaya devam etmektedirler. Yeni düzenleme ile birlikte şaraplar üzerindeki menşe adları ve coğrafi işaretlerin korunması ile ilgili hükümler TRIPs ile uyumlu hale getirilmeye çalışılmıştır. Coğrafi işaret tesciline sahip olmayan şarapların ise üretim yılı ve şarapta kullanılan üzümün çeşidinin belirtilmesi zorunlu hale getirilerek Birlik içinde üretilen şarapların dünya pazarında rekabet gücünün artırılması sağlanmıştır.

1234/2007 sayılı Tüzük ile 510/2006 sayılı Tarım Ürünleri ve Gıda Maddelerinde Coğrafi İşaretlerin ve Menşe Adlarının Korunması Hakkında Tüzük arasında benzer hükümler bulunmaktadır örneğin tescil başvurusu sırasında ulusal itiraz süreci ve coğrafi işaret ve menşe ad tesciline sahip şarapların tabi olacağı denetimler iki Tüzük arasında bulunan benzer hükümlerden birkaçıdır.

D. Avrupa Birliği Hukukunda Tarım Ürünleri ve Gıda Maddeleri Üzerindeki Coğrafi İşaretlerin Korunması:

1. Genel Olarak:

Avrupa Komisyonu yayımlanış olduğu 1985 tarihli Yeşil Kitabında⁴⁹⁸ ve 1988 tarihli kırsal kalkınmanın geleceği ile ilgili teblięinde⁴⁹⁹ kırsal kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için tarım ürünleri ve gıda maddeleri ile ilgili kalite politikasının oluşturulması gerektiğini belirtmiştir. Bu doğrultuda 5 Aralık 1990 tarihinde AB Komisyonu tarım ürünleri ve gıda maddeleri üzerindeki menşе adları ve coğrafi işaretlerin korunması ile ilgili Tüzük Taslağını kabul etmiştir.

1992 tarihli Ortak Tarım Politikasında yapılan değişiklikle bazı ürünlere doğrudan destek verilmemesine karar verildi. Aralık 1993 tarihinde imzalanan GATT görüşmeleri sonucu imzalanan anlaşma ile üye ülkeler tarım ürünlerine doğrudan maddi olarak yapacakları desteği azaltacaklarını taahhüt etmişlerdir.⁵⁰⁰ Bu gelişmelerin sonucu olarak 14 Temmuz 1992 tarihinde 2081/92 sayılı Tarım Ürünleri ve Gıda Maddelerinde Coğrafi İşaretlerin ve Menşе Adların Korunması Hakkında Tüzük AB Konseyi tarafından kabul edilip, 26 Temmuz 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Tüzük'te coğrafi işaretler ve menşе adları fikri ve sınai mülkiyetin konusu olmaktan çok Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası'nın bir parçası olarak

⁴⁹⁸ Commission of The Euopean Communities A Future For Community Agriculture Commission Guidelines Following The Consultations in Connection With The Green Paper, Communication OF The Commission to The Council and to The European Parliament, COM (85), 750 Final, Brussels 18 December 1985, http://aei.pitt.edu/930/01/perspective_for_cap_gp_follow_COM_85_750.pdf, (15.03.2010), s. 43

⁴⁹⁹ The Future of Rural Society Commission Communication Transmitted to The Councila and to The European Parliament on 29 July 1988, COM (88) 501, http://aei.pitt.edu/5214/01/001713_1.pdf, (15.03.2010), s. 12

⁵⁰⁰ Dominique Barjolle, Bernard Lehmann, Jean Marc Chappuis, Martine Dufour, 'Protected Designation of Origin and Institutions', Typical and Traditional Productions: Rural Effect and Agro-Industrial Problems 52nd EAAE Seminar, Parma, 19-21 June 1997, http://www.origin-food.org/pdf/eaee97/28_dufour.pdf, (12.06.2007).

değerlendirilmiştir.⁵⁰¹ Tüzük sınai ürünlerini içermemekte, insanların tükettiği tarımsal ürünleri içermektedir.⁵⁰²

2081/92 sayılı Tüzüğün amaçlarını üç gruba ayırabiliriz. Bunlar tarım ve kırsal kalkınmayı gerçekleştirme amacı, rekabet politikası amacı ve tüketicilerin korunması amacıdır.

Pazarda arz ve talebi dengeleyebilmek, tarımsal üretimi çeşitlendirmek, kırsal kalınmaya yararı olan uzak veya gelişmemiş bölgelerde bulunan bazı özelliklere sahip ürünlerin satışlarının teşvik edebilmek, kırsal kalkınmayı gerçekleştirebilmek için 2081/92 sayılı Tarım Ürünleri ve Gıda Maddelerinde Coğrafi İşaretlerin ve Menşe Adların Korunması Hakkında Tüzük yürürlüğe girmiştir.

Tüzükden önce Birlik içinde üye ülkelerin coğrafi işaretlerin ve menşe adlarının korunması ile ilgili farklı düzenlemeleri bulunmaktaydı. Bu durum iç pazarda malların serbest dolaşımını engellemektedir. Tüzüğün yürürlüğe girmesi ile birlikte menşe adlarının ve coğrafi işaretlerin tanınip korunması ile ilgili üye ülkelerin sahip olduğu farklı düzenlemelerin yarattığı durum ortadan kalkmıştır.

2081/92 sayılı Tüzük ile birlikte tüketiciler menşe adı ve coğrafi işaret tescilli ürünleri alırken ürünlerin kökenleri konusunda yanılmayacaklardır.

2081/92 sayılı Tarım Ürünleri ve Gıda Maddeleri Üzerindeki Coğrafi İşaretlerin ve Menşe Adların Korunması Hakkında Tüzük 20 Mart 2006 tarih ve 510/2006 sayılı Tarım Ürünleri ve Gıda Maddeleri Üzerindeki Coğrafi İşaretlerin ve Menşe Adlarının Korunması Hakkında Tüzük'ün yürürlüğe girmesi ile birlikte

⁵⁰¹ Bertold Schwab, 'The Protection of Geographical Indications in The European Economic Community', **EIPR**, Volume 17, 1995, s. 242, Marina Kolia, 'Monopolising Names: EEC Proposals On The Protection of Trade Descriptions of Foodstuffs', **EIPR**, Volume 14, No 7, 1992, s. 237.

⁵⁰² Tüzük'de coğrafi işaretler ve menşe adları fikri ve sınai mülkiyetin konusu olmaktan çok Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası'nın bir parçası olarak değerlendirilmesi eleştirilmiş ve sadece tarım ürünleri ve bazı gıda maddelerinin Tüzük kapsamında olup sınai ürünlerin Tüzüğün kapsamında olmayışı Tüzük'ün eksik taraflarından biri olarak değerlendirilmiştir. Beier, Knaak, s. 35.

yürürlükten kalkmıştır. 510/2006 sayılı Tüzük Birliğin Kurucu Anlaşması'nın⁵⁰³ tarım politikası ile ilgili 37. maddesine dayandırılarak çıkarılmıştır.⁵⁰⁴ Tüzük'te coğrafi işaretler ve menşe adları fikri ve sınai mülkiyetin konusu olmaktan çok Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası'nın bir parçası olarak değerlendirilmişlerdir.

510/2006 sayılı Tarım Ürünleri ve Gıda Maddelerinde Coğrafi İşaretlerin ve Menşe Adlarının Korunması Hakkında Tüzük 2081/92 sayılı Tüzük ile aynı amaçları içermektedir. Bunlar, tarım ve kırsal kalkınmayı gerçekleştirme amacı, rekabet politikası amacı ve tüketicilerin korunması amacıdır.

Pazarda arz ve talebi dengelemek için tarımsal üretimin çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Bazı özelliklere sahip ürünlerin satışlarının teşvik edilmesi kırsal kalkınmanın gerçekleşmesine yardımcı olabileceğinden 510/2006 sayılı Tarım Ürünleri ve Gıda Maddelerinde Coğrafi İşaretlerin ve Menşe Adlarının Korunması Hakkında Tüzük yürürlüğe girmiştir.

Tüzüğün rekabet politikası amacı ise Tüzüğün yürürlüğe girmesi ile birlikte Birlik içinde coğrafi işaret ve menşe adı tescilli ürünleri üreten üreticiler arasında adil bir rekabet ortamı oluşacaktır.

Tüketiciler tükettikleri gıdalarda gıda ürünlerinin niceliğinden çok kalitesine ve niteliklerine önem vermektedirler. Tüzüğün tüketicilerin korunması amacı ile tüketicilere pazarda bulunan ürünlerin coğrafi kökenleri hakkında doğru ve açık bilgi verilerek tüketiciler alacakları ürünler hakkında daha doğru seçim yapabilecekler ve ürünlerin kaynağı konusunda yanılmayacaklardır.

510/2006 sayılı Tarım Ürünleri ve Gıda Maddelerinde Coğrafi İşaretlerin ve Menşe Adlarının Korunması Hakkında Tüzük'ün yürürlüğe girmesinin en önemli nedeni Amerika Birleşik Devletleri ve Avustralya'nın Avrupa Birliği'ne karşı Dünya Ticaret Örgütünde 2081/92 sayılı Tüzük aleyhine açtığı davanın sonucudur.

⁵⁰³European Union Consolidated Versions of The Treaty on European Union and of The Treaty Establishing The European Community, OJ C 321, 29.12.2006, E/1.

⁵⁰⁴ Tüzüğün Dibacesi

Haziran 1999 tarihinde ABD⁵⁰⁵ ve Nisan 2003 tarihinde Avustralya⁵⁰⁶ AB'den 2081/92 sayılı Tüzük ile ilgili görüş istemiştir. ABD, AB'nin yürürlükte olan 2081/92 sayılı Tüzüğün TRIPs Sözleşmesi'ne ve GATT Sözleşmesi'ne aykırı olduğunu iddia etmiştir. ABD ve Avustralya iddialarında Birlik sınırları dışından kaynaklanan ürünler üzerindeki menşe adları ve coğrafi işaretlerin korunması, denetimi, uygulanan tescil ve itiraz süreci kurallarının Birlik sınırları içinden kaynaklanan ürünler üzerindeki menşe adları ve coğrafi işaretlerle ilgili kurallardan farklı olduğunu ve tescilli menşe adları ve coğrafi işaretlerle önceden iyi niyetle tescil edilmiş markaların bir arada yer almasının TRIPs Sözleşme'sinin 16/1. maddesine aykırı olduğunu iddia etmiştir.⁵⁰⁷ 2003 yılında yapılan görüşmelere bazı ülkeler de katılmıştır.⁵⁰⁸ Yapılan görüşmeler sonucu taraflar konuyla ilgili herhangi bir uzlaşmaya gidememişlerdir ve sonuç olarak Ağustos 2003 tarihinde ABD⁵⁰⁹ ve Avustralya⁵¹⁰ Dünya Ticaret Örgütü Uyuşmazlıkları Çözme Kurumun'a konuyla ilgili Panel oluşturmasını istemişlerdir. Her ne kadar Avustralya ve ABD panelin oluşturulması ile ilgili farklı taleplerde bulunsalar da Uyuşmazlıkları Çözüm Organı 2 Ekim 2003 tarihinde ABD ve Avustralya'nın iddialarını dinlemek için tek bir Panel oluşturmuştur.⁵¹¹ Panel'in verdiği karar taraflara Mart 2005 tarihinde tebliğ edilmiştir

⁵⁰⁵ WTO, European Communities – Protection of Trademarks and Geographical Indications For Agricultural Products and Foodstuffs Request for Consultations by the United States, WT/DS174/1, IP/D/19, 7 June 1999, <http://docsonline.wto.org>, (16.04.2010).

⁵⁰⁶ WTO, European Communities – Protection of Trademarks and Geographical Indications For Agricultural Products and Foodstuffs, Request for Consultations by Australia, WT/DS290/1, G/L/623 IP/D/25, G/TBT/D/27, 23 April 2003, <http://docsonline.wto.org>, (16.04.2010).

⁵⁰⁷ HANDLER Michael, The WTO Geographical Indications Dispute, The Modern Law Review Limited, Volume 69, Issue 1, 2006, s. 74.

⁵⁰⁸ Arjantin, Bulgaristan, Kıbrıs Rum Kesimi, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Hindistan, Malta, Meksika, Yeni Zelanda, Romanya, Slovakya, Slovenya, Sri Lanka ve Türkiye bu görüşmelere katılan ülkelerdir.

⁵⁰⁹ WTO, European Communities – Protection of Trademarks and Geographical Indications For Agricultural Products and Foodstuffs, Request for the Establishment of a Panel by the United States, WT/DS174/20, 19 August 2003, <http://docsonline.wto.org>, (16.04.2010).

⁵¹⁰ WTO, European Communities – Protection of Trademarks and Geographical Indications For Agricultural Products and Foodstuffs, Request for the Establishment of a Panel by Australia, WT/DS290/18, 19 August 2003, <http://docsonline.wto.org>, (16.04.2010).

⁵¹¹ WTO, European Communities – Protection of Trademarks and Geographical Indications For Agricultural Products and Foodstuffs, Constitution of the Panel Established at the Requests of the United States and Australia, WT/DS174/21, WT/DS290/19, 24 February 2007, <http://docsonline.wto.org>, (16.04.2010).

Echols, s. 206.

ve taraflar bu karara itiraz etmemişlerdir. Uyuşmazlıkları Çözüm Organı, Panel'in verdiği kararı 20 Nisan 2005 tarihinde onaylamıştır.

Panel verdiği kararda 2081/92 sayılı Tüzüğün, menşei Birlik sınırları dışında olan coğrafi bölge olan ürünler üzerindeki menşe adı ve coğrafi işaretlerin korunması, tescil edilmesi, itiraz edilmesi, denetime tabi olması kurallarının TRIPs Sözleşmesi'nin 3/1 maddesinde ve GATT Sözleşmesi'nin III:4 maddesinde belirtilen 'milli muamele ilkesine' aykırı olduğunu belirterek ABD ve Avustralya'nın konuyla ilgili iddialarını kabul etmiştir. Sadece AB'nin Birlik dışında bulunan coğrafi yerlerden kaynaklanan ürünlere uyguladığı etiketleme ile ilgili kuralı ve coğrafi işaretlerle, menşe adlarının, coğrafi işaret veya menşe adı tescil edilmeden önce iyi niyetle tescil edilmiş markaların bir arada var olabileceğini düzenleyen Tüzüğün 14/2. maddesini TRIPs'in 17. maddesine göre hukuka aykırı bulmamıştır.⁵¹²

Avrupa Birliği, 2081/92 sayılı Tüzüğü TRIPs ile uyumlu olması için yürürlükten kaldırmış 510/2006 sayılı Tarım Ürünleri ve Gıda Maddeleri Üzerindeki Coğrafi İşaretlerin ve Menşe Adlarının Korunması Hakkında Tüzüğü yürürlüğe koymuştur.⁵¹³

2. 510/2006 sayılı Tarım Ürünleri ve Gıda Maddeleri Üzerindeki Coğrafi İşaretlerin ve Menşe Adlarının Korunması Hakkında Tüzüğün Kapsamı:

Tüzük'te sadece belirli tarım ürünleri ve gıda maddeleri üzerindeki adlar koruma altına alınmıştır. Tüzük uyarınca sadece,

- Topluluk Kurucu Anlaşması'nın 1 numaralı Ekinde⁵¹⁴ belirtilen ve insan tüketimi için öngörülmüş olan tarım ürünleri⁵¹⁵,

⁵¹² WTO, European Communities – Protection of Trademarks and Geographical Indications For Agricultural Products and Foodstuffs, Complaint by the United States, Report of The Panel, WT/DS174/21, WT/DS174/R, 15 March 2005, <http://docsonline.wto.org>, (16.04.2010).

⁵¹³ Lynne Beresford, Justin Hughes, Annette Kur, Kenneth Plevan, Susan Scafidi, 'Panel II: That is a Fine Chablis You're Not Drinking: The Proper Place for Geographical Indications in Trademark Law', **Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal**, Volume XVII, Book 4: Summer 2007, s. 943.

⁵¹⁴ http://europa.eu.int/eur-lex/en/treaties/dat/C_2002325EN.015701.html, (20.8.2007)

- Tüzüğün 1 numaralı Ekinde⁵¹⁶ yer alan gıda maddeleri⁵¹⁷ ve
- Tüzüğün 2 numaralı Ekinde⁵¹⁸ yer alan tarım ürünleri⁵¹⁹ üzerindeki menşe adlarını ve coğrafi işaretleri düzenlemektedir.

3. 510/2006 Sayılı Tüzük'te Tarım Ürünleri ve Gıda Maddeleri Üzerindeki Menşe Adının, Coğrafi İşaretin Kapsamı ve Tanımı:

a)Genel Olarak:

510/2006 sayılı Tüzük coğrafi köken belirten işaretlerden menşe adı ve coğrafi işaret kavramlarını temel almıştır. Coğrafi köken belirten işaretlerden menşe adı veya coğrafi işaret olma şartlarını karşılayamayan işaretler 510/2006 sayılı Tüzüğün kapsamı dışında kalmaktadırlar. Tüzük doğrudan ve dolaylı kaynak işaretlerinin korunmasıyla ilgili düzenlemeleri içermemektedir. 510/2006 sayılı Tüzük'ten önce yürürlükte olan 2081/92 sayılı Tüzük'te de kaynak işaretleri Tüzük kapsamında korunan işaretlerden değildi.⁵²⁰ 2081/92 sayılı Tüzük yürürlükte iken bazı ABAD kararlarında Tüzüğün kaynak işaretlerinin aldatıcı kullanımını önlemeye yönelik ulusal düzenlemelerin Tüzük tarafından yasaklanıp yasaklanmadığı tartışılmıştır. ABAD'ın konuyla ilgili olan Warsteiner kararında ABAD, Tüzüğün üye ülkelerin kaynak işaretlerinin aldatıcı kullanımını önlemeye yönelik ulusal düzenlemeler kabul etmelerini yasaklamadığını belirtmiştir. Böylece üye ülkeler 2081/92 sayılı Tüzük kapsamında korunmayan kaynak işaretlerini kendi ulusal düzenlemeleriyle koruma altına alabilecekleri belirtilmiştir.⁵²¹

⁵¹⁵ Anlaşmanın 1 numaralı ekinde sayılan tarım ürünlerinden insan tüketimine uygun olanlara örnek olarak, et, balık, doğal bal, mandıra ürünleri, yenilebilir sebze ve meyveler, kahve, çay, baharatlar, tahıl-huhubat, pekmek, yağlar, şeker, kakao vs. gösterilebilir.

⁵¹⁶ Annex I, Foodstuffs Referred to in Article 1(1), OJ L 93, 31.03.2006, s. 22.

⁵¹⁷ Bu tarım ürünleri bira, bitki özünden yapılan içecekler, ekmek, pasta, kek, şekerleme ve diğer unlu mamuller, doğal sakızlar ve reçineler, hardal ezmesi ile makarnadır.

⁵¹⁸ Annex II, Agricultural Products Referred to in Article 1(1), OJ L93, 31.03.2006, s. 23.

⁵¹⁹ Bu tarım ürünleri kurutulmuş otlar, yağ esansları, şişe mantarı, kırmızı böceği boyası, çiçekler, süs bitkileri, yün, hasır ve dövülmüş ketendir.

⁵²⁰ 2081/92 sayılı Tüzük'te kaynak işaretlerinin Tüzük kapsamında korunmaması eleştirilmiş özellikle ABAD'ın verdiği Exportur kararında belirli bir üne sahip kaynak işaretlerinin korunabileceği yönünde verilen karara rağmen yürürlüğe giren 2081/92 sayılı Tüzük'ün kaynak işaretlerini kapsamaması çelişkili bir durum olduğu belirtilmiştir. Beier, Knaak, s. 30-32.

⁵²¹ C-312/98, Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft eV v Warsteiner Brauerei Haus Cramer GmbH & Co. KG.,

Kaynak işaretleriyle bir diğer dava ise Budvar davasıdır.⁵²² Davada ABAD Avusturya ile Çek Cumhuriyeti arasında kaynak işaretlerinin ve coğrafi işaretlerin karşılıklı korunması ile ilgili 11 Haziran 1976 tarihinde imzalanan ikili anlaşmanın AB Hukuku kurallarına uygun olduğunu ve Avusturya’da ‘Bud’ dolaylı kaynak işaretinin jenerik ad haline gelmediği sürece korunabileceğine karar vermiştir. Fakat ABAD verdiği kararda tüm kaynak işaretlerinin mi yoksa sadece belirli bir üne sahip kaynak işaretlerinin mi korunabileceği hususuna açıklık getirmemiştir.⁵²³

Bu kararlardan da anlaşıldığı gibi AB’de Üye Ülkeler zorunlu olmamakla birlikte isterlerse kendi iç mevzuatlarında menşe adı veya coğrafi işaret seviyesine ulaşmayan kaynak işaretlerini koruyabilmektedirler.

b)Menşe Adı Kavramı:

Menşe adı Tüzüğün 2/1(a) maddesinde tanımlanmıştır. Bu tanıma göre menşe adı doğal ve beşeri faktörler dahil olmak üzere, kalitesi veya karakteristik özellikleri tamamen veya esasen coğrafi sınırları belirlenmiş bir bölge, yöre veya istisnai durumlarda bir ülkeden kaynaklanan; üretimi işlenmesi ve hazırlanması işlemlerinin tamamen belirlenen coğrafyada yapıldığı bir tarım ürününü veya gıda maddesini belirten bir bölge, spesifik bir yer veya istisnai durumlarda bir ülkenin adıdır.

Menşe adının unsurlarını incelediğimizde menşe adı, ürünün kaynaklandığı coğrafi alanı yani ürünün coğrafi kaynağını göstermelidir. Ürünün coğrafi kaynağı olarak bir bölgenin veya spesifik bir yerin adı istisnai durumlarda bir ülkenin adı olmaktadır. Menşe adı kural olarak ürünün kaynaklandığı coğrafi yerin adını mutlaka içermelidir. Coğrafi yerin adının yerini tutan diğer işaretler, semboller menşe adı olarak nitelendirilemezler.

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61998J0312:EN:HTML>, (12.03.2010).

⁵²² C-216/01, Budějovický Budvar, národní podnik v. Rudolf Ammersin GmbH, <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62001J0216:EN:HTML>, (12.03.2010).

⁵²³ Jerem Reed, ‘ECJ Protects Simple Geographical Indications for Their Bud-dy’, **EIPR**, Volume 27, No.1, 2005, s. 25-30, Monika Hirsch, Peter Poch, ‘Austria:Trade Marks – Protection of Geographical Indications’, **EIPR**, Volume 22, No. 7, 2000, s. 93.

Tüzüğün 2/2 maddesi bu kuralla istisna getirerek coğrafi yer adı içermeyen adlar ve geleneksel adlar Tüzük'ün 2/1(a) hükmünde belirtilen şartlara sahip olurlarsa menşe adı olabilmektedirler.

Bir adın menşe adı olabilmesi için sahip olması gereken diğer bir özellik ise tarım ürünü veya gıda maddesinin tüm veya esas nitelik veya özellikleri, belirli coğrafi çevreye özgü doğal ve beşeri unsurlardan kaynaklanması gerekmektedir.

Tüzük 'nitelik'⁵²⁴ ve 'özellik' kavramlarını açıklamamıştır. Tüzük ürünün coğrafi işaretlerde olduğu gibi ünlü olması gerektiğini belirtmemiş⁵²⁵ sadece ürünün tüm veya esas nitelik veya özelliklerinin belirli coğrafi çevreye özgü doğal ve beşeri unsurlardan kaynaklanmasını yeterli görmüştür.

Bir ürünün menşe adını alması için ürünün üretimi, işlenmesi ve hazırlanması işlemlerinin tümüyle belirtilen coğrafi alan sınırları içinde yapılması gerekmektedir.

Tüzük bir ürünün menşe adı özelliğine sahip olabilmesi için ürünün üretimi, işlenmesi ve hazırlanması işlemlerinin tamamının belirtilen coğrafi alan içinde yapılmasının gerektiğini belirtmiştir. Belirtilen coğrafi alan ürünün şartnamesinde belirtilen coğrafi alandır.

⁵²⁴Nitelik kavramı AB'ne üye ülkelerde farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Örneğin Kuzey ülkelerinde nitelik kavramı ürünün sağlık ve hijyen standartlarına uygun olarak üretildiğini belirtirken güney ülkelerinde ürünün duyumsal kalitesini yani ürünün kaynaklandığı bölgeden aldığı karakteristik özellikleri belirtmektedir bu durum Tüzüğün farklı ülkelerde farklı şekillerde algılanmasına neden olmaktadır. Dominique Barjolle, Bertil Sylvander, 'Protected Designations of Origin and Protected Geographical Indications in Europe: Regulation or Policy?', Recommendations, European Commission, PDO (Protected Designation of Origin), and PGI (Protected Geographical Indication), Products: Market, Supply Chains and Institutions', **Final Report**, June 2000, <http://www.origin-food.org/pdf/pdo-pgi.pdf>, (02.02.2008)

⁵²⁵ 2081/92 sayılı Tüzük'de de ürünün ünlü olması gerektiği konusunda bir açıklama yapılmadığından Gevers, 'özellik' kavramının içinde ün kavramının olduğunu belirterek ün kavramının menşe adı tanımında belirtilmemiş olmasının herhangi bir eksiklik oluşturmayacağını belirtmiştir. GEVERS Florent, Topical Issues of The Protection of Geographical Indications, Symposium on The Protection of Geographical Indications In The Worldwide Context, Organized by The World Intellectual Property Organization (WIPO) in Cooperation With The Hungarian Patent Office, Eger (Hungary), October 24 and 25, 1997, WIPO Publication, Geneva, 1999, s. 151.

Morbier peynirinin menşei Fransa'nın Jura Bölgesinde İsviçre sınırına yakın olan Morbier kasabasıdır. Morbier peyniri ayrıca Fransa'nın Masif Central ve Breton Bölgelerinde de üretilmektedir. Haziran 1990 tarihinde Jura Bölgesinden üreticiler Morbier peyniri için menşe adı tescil talebinde bulunmuşlardır. Yapılan başvuru sırasında ürünün üretim yeri Morbier kasabasından 110 km'lik bölgeyi kapsamaktadır. Menşe adları ile ilgili Fransız Ulusal Enstitüsü, Institut National des Appellations d'Origine (INAO) başvuru ile ilgili olarak ürünün üretim yeri ile ilgili olarak birçok itiraz almıştır. Aralık 2000 tarihinde INAO başvuru sırasında gösterilen bölgeden farklı bölgeyi üretim yeri olarak kabul etmiştir. Üretim bölgesinin dışında kalan üreticilere Tüzük ile uyum göstermeleri için 5 yıllık bir geçiş süresi tanınmıştır. Bazı firmalar üretimlerini ürünün şartnamesinde belirtilen yere taşımışlar bazıları ise belirtilen coğrafi alanın dışında üretim yapmayı tercih etmişlerdir.⁵²⁶ Morbier peyniri 10 Temmuz 2002 tarihinde AB'de menşe adı olarak tescil edilmiştir.

Bu nedenle menşe adı tescil başvurularında başvuruyu yapanlar başvuru aşamasında verecekleri ürünün şartnamesinde belirtilen coğrafi alanı çok iyi belirtmeleri gerekmektedir aksi halde aynı özellikte ürünü üreten üreticiler sırt şartnamede belirtilen bölgede üretim yapmadıkları için ürünleri için menşe adı işaretini kullanamayacaklardır.

Tüzük istisnaen, hammaddesinin⁵²⁷ kaynaklandığı yer ile işlendiği yer farklı olan bazı ürünler üzerindeki adlara belirli şartları karşıladıkları zaman menşe adı niteliği tanımaktadır. Bu istisnanın uygulanabilmesi için ürünün hammaddesinin kaynaklandığı yer, ürünün işlendiği yerden daha geniş veya farklı olması gerekmektedir. Ayrıca,

- Hammaddesinin üretildiği alan, sınırları belirli bir alan olmalı ,
- Hammaddenin üretiminde özel koşullar bulunmalı,

⁵²⁶ Evaluation of The Common Agricultural Policy (CAP) on The Protected Designations of Origin (PDO) and Protected Geographical Indications (PGI), Final Report, London Economics, November 2008, http://ec.europa.eu/agriculture/eval/reports/pdopgi/report_en.pdf, (12.04.2009).

⁵²⁷ Ürünün hammaddesinin sadece canlı hayvan, et ve süt ürünleri olması gerekmektedir.

- Belirtilen özel koşullara uyulduğuna ilişkin denetim düzenlemeleri bulunmalıdır.

Hammaddesi ile işleyişi farklı yerlerde olan ürünler üzerindeki adların menşe adı sayılabilmeleri için, ayrıca bu menşe adlarının kaynaklandıkları ülkede 1 Mayıs 2004 tarihinden önce menşe adı olarak tanınmaları gerekmektedir.⁵²⁸

c) Coğrafi İşaret Kavramı:

510/2006 sayılı Avrupa Birliği Tüzüğünde ise bir tarım ürünü veya gıda maddesini tanımlamak üzere kullanılan bölge adı, belirgin bir yerin adı veya istisnai durumlarda bir ülkenin adı, bu tarım ürünü veya gıda maddesinin 510/2006 sayılı Tüzüğün 2/1(b) hükmünde belirtilen şartlara sahip olması durumunda coğrafi işaret niteliği kazanmaktadır. 510/2006 sayılı Tüzüğün 2/1(b) hükmünde belirtilen şartlar;

- Tarım ürünü ya da gıda maddesi bu bölgeden, spesifik yerden ya da ülkeden kaynaklanmalıdır.

- Tarım ürünü ya da gıda maddesi bu coğrafi kökene göndermede bulunan spesifik bir özelliğe ya da üne ya da diğer özelliklere sahip olmalıdır.

- Tarım ürününün ya da gıda maddesinin üretimi ve/veya işlenmesi ve/veya hazırlanması işlemlerinin belirtilen coğrafi alan içinde yapılması gerekmektedir.

⁵²⁸ Rovamo, s. 60, Bu ürünlere örnek olarak Parma Jambonu'nu gösterebiliriz. Parma Jambonu, Kuzey İtalya'nın 11 farklı bölgesinde yetiştirilen domuzun etinden üretilmektedir. Hammaddesi ile işleyişi farklı yerlerde olan ürünler üzerindeki adların menşe adı sayılabilmeleri için, ayrıca bu menşe adlarının kaynaklandıkları ülkede 1 Mayıs 2004 tarihinden önce menşe adı olarak tanınmaları gerekmesinin Tüzük'ün şart koşmasının 1 Mayıs 2004 tarihinden önce ülkesinde menşe adlarının korunması ile ilgili düzenleme olmayan ülkeler lehine ayrımcılık teşkil ettiği belirtilmiştir. Özellikle Birlik üyesi olmayan ülkeler açısından konuyu ele aldığımızda birçok ülkenin 1 Mayıs 2004 tarihinden önce menşe adlarının korunması ile ilgili ulusal düzenlemesi bulunmamaktadır. Bu durumda Tüzük yapmış olduğu bu yeni düzenleme ile birlikte 1 Mayıs 2004 tarihinden önce ulusal mevzutalarında menşe adlarının korunması bulunan ülkeler ile böyle bir düzenlemeye sahip olmayan ülkeler arasında ayrımcılık yaratmıştır. Adriano Profeta, Richard Balling, Volker Schoene, Alexander Wirsig, 'The Protection of Origins for Agricultural Products and Foods in Europe: Status Quo, Problems and Policy Recommendations For The Green Book', **The Journal of World Intellectual Property**, Volume 12, Issue 6, 2009, s. 631-632.

Menş e adında olduğu gibi coğrafi iş arette de mutlaka coğrafi bölgenin, spesifik yerin ya da bazı istisnai durumlarda bir ülkenin adı tarım ürününü ya da gıda maddesinin kaynağı gösterilirken belirtilmelidir.

Tüzüğün 2/2 maddesi bu kuralla istisna getirerek coğrafi yer adı içermeyen adlar ve geleneksel adlar Tüzük'ün 2/1(b) hükmünde belirtilen şartlara sahip olurlarsa coğrafi iş aret olabilmektedirler.

Tüzüğün 2.1/b maddesindeki tanıma göre, coğrafi iş aret tanımı için, coğrafi iş arete konu olan ürünün belirgin bir niteliğı, ünü ya da diğ er özellikleri itibarıyla coğrafi kökenine göndermede bulunması gerekmektedir. Bu ifadeden, ürünün belirgin bir niteliğı veya ünü ya da diğ er özelliklerinden sadece birinin bulunmasının yeterli olduğu anlaşılmaktadır.

Tüzük'te 'nitelik', 'ün' ve 'diğ er özellikleri' kavramları açıklanmamıştır. 'Nitelik' kavramı ürünün şartnamesinde belirtilen ürünle ilgili özellikler ve ürün üretilirken kullanılan yöntemdir. Ürünün sahip olduğu ün o ürünü pazarda diğ er ürünlerden ayıran özelliğ idir. Bir ürünün coğrafi iş aret olarak korunabilmesi için o ürünün yerel üne sahip olması yeterlidir. Bir ürüne reklam yoluyla ün kazandırılabilir. Fakat ürün sahip olduğu ününü sahip olduğu özelliklerden almaktadır. 'Diğ er özellikler' ise ürün ile coğrafi köken arasında bulunan bağı belirleyen doğ al ve beş eri faktörlerdir.⁵²⁹

Tarım ürününün ya da gıda maddesinin üretimi, iş lenmesi, hazırlanması iş lemlerinin en az birinin belirtilen coğrafi alan içinde yapılması gerekmektedir.

Melton Mowbray Böreğ i Davasında ürünle ilgili belirtilen coğrafi alanın ürünün şartnamesinde belirtilen coğrafi alan olduğu belirtilmiştir. Davaya konu olan olayda İngiltere'de Melton Mowbray Böreğ i Derneğ i, Melton Mowbray Böreğ ini için coğrafi iş aret tescili başvurusunda bulunmuştur. Yapılan başvuruya Northern

⁵²⁹ SCT/10/4, s.6-9.

Foods şirketi itiraz etmiştir. Yapmış oldukları itirazda Melton Mowbray Böreği'nin üretim yerinin tescil başvurusunda belirtilen coğrafi yer olmadığını, Melton Mowbray, böreğin üretim yerinin belirtilen coğrafi alanın dışında yapıldığını, Melton Mowbray Böreği'nin standart bir tarifinin olmadığını ve jenerik bir ad olduğunu belirtmişlerdir. İngiltere'de menşe adları ve coğrafi işaret tescil başvurularını değerlendirip AB Komisyonu'na iletmek ile görevli olan İngiliz Çevre, Gıda, Kırsal Kalkınma Kurumu, Department for Environment Food and Rural Affairs, (DEFRA) yapılan itirazları haksız bularak başvuruyu AB Komisyonu'na göndermiştir. Nothern Foods şirketi AB Komisyonu'na iletilen başvuruya tekrar itiraz ederek İngiliz Yüksek İdare Mahkeme'sinde dava açmışlardır. Yapmış oldukları itirazda ürünün üretim yerinin yani ürünün coğrafi alanının, ürünün adını aldığı Melton Mowbray Bölgesi olduğunu iddia etmişlerdir. Yapılan itiraza karşılık olarak İngiliz Yüksek İdare Mahkeme'si 21 Aralık 2005 tarihinde vermiş olduğu kararda ürünün coğrafi alanının, ürünün coğrafi kökeni teriminden daha geniş kapsamlı bir tanıma sahip olduğunu belirtmiştir. Daha önce yapılan başvurularda örneğin 'Parma Jambonu' ve 'Bayonne Jambonu' ürünlerinin şartnamelerinde ürünlerin üretim yerlerinin, ürünlerin adını aldığı coğrafi alanlarından daha geniş bölgeler olduğunu belirtmiştir. Mahkeme verdiği kararda ürünün üretimi, işlenmesi ve hazırlanması işlemlerine ilişkin olarak tescilli adda belirtilen 'belirgin yer' kıstasının değil, şartnamede 'belirtilen coğrafi alan' kıstasının temel alınması gerektiğini belirtmiştir.⁵³⁰

Melton Mowbray Böreği 29 Haziran 2009 tarihinde Birlik içinde coğrafi işaret olarak tescil edilmiştir. AB Komisyonu, Melton Mowbray Böreği'ni ürünün şartnamesinde belirtilen coğrafi alanın dışında üretim yapan üreticilere beş yıllık geçiş süresi tanıyarak, ürünün tescil edildiği 29 Haziran 2009 tarihinden itibaren beş yıl süre içerisinde 'Melton Mowbray Böreği' ismini kullanarak üretim yapmalarına

⁵³⁰Dev Gangjee, 'Melton Mowbray and The GI Pie In The Sky: Exploring Cartographies of Protection', **Intellectual Property Quarterly**, 2006, Volume 3, s. 291-300, Mike Lynd, 'Porky&Best, PGI's and The Need To Be On The Right Side of The Fence', **Trademark World**, 2006, Volume 158, s.12-14; Erik Thevenod Mottet, SINER-GI (Strengthening International Research on Geographical Indications: From Research Foundation to Consistent Policy) Project, Funded By European Union 6th Framework Programme, 'Work Programme 1 Report', Legal and Institutional Issues Related To Geographical Indications, Final Version, October 2006, <http://www.origin-food.org/2005/upload/SIN-WP1-report-131006.pdf>, s.59-64, (12.10.2007)

izin vermiştir ama bu üreticiler belirtilen beş yılın sonunda yani 29 Haziran 2014 tarihinden sonra bu ismi kullanarak üretim yapamayacaklardır.

4. Menşe Adı ve Coğrafi İşaret Olarak Tescil Edilemeyecek Adlar:

a) Jenerik Adlar:

Tüzüğün 3. maddesine göre jenerik adlar coğrafi işaret veya menşe adı olarak tescil edilemezler. Bir tarım ürünü veya bir gıda maddesinin adı her ne kadar bu tarım ürününün veya gıda maddesinin üretildiği veya pazarlandığı yer veya bölge ile ilgili olsa da eğer bu tarım ürünü veya gıda maddesinin adı Birlik içinde ortak ad haline geldiyse yani artık bu tarım ürünü veya gıda maddesinin adı ürünlerin coğrafi kökenini göstermiyor, ayırt edici nitelik taşımıyorsa o zaman bu adlar jenerik ad seviyesine dönüşmüş olmaktadır.

Bir adın jenerik ad seviyesine dönüşmüş olup olmadığının belirlenmesinde bazı faktörlerin dikkate alınması gerekmektedir. Bunlar;

- Ürünün üye ülkelerdeki ve tüketildiği yerlerdeki mevcut durumu ile
- İlgili Birlik veya ulusal hukuk kurallarıdır.

Bir adın jenerik ad seviyesine dönüşüp dönüşmediğinin saptanmasında kullanılan kıstasların belirtilmesiyle ilgili bazı yargı kararları bulunmaktadır. Bu kararların en ünlüsü ve önemlisi Feta Kararıdır.

21 Ocak 1994 tarihinde Yunanistan ‘feta’ adını Avrupa Birliği 2081/92 sayılı Tarım Ürünleri ve Gıda Maddelerinde Coğrafi İşaretlerin ve Menşe Adlarının Korunması Hakkında Tüzüğün 17. maddesinde belirtilen basitleştirilmiş usule göre⁵³¹ menşe adı olarak tescil edilmesi için AB Komisyonu’na başvuruda bulunmuştur.⁵³²

⁵³¹ 2081/92 Sayılı Tarım Ürünleri ve Gıda Maddelerinde Coğrafi İşaretlerin ve Menşe Adlarının Korunması Hakkında Tüzük’ün 17. maddesinde belirtilen basitleştirilmiş usule göre Tüzük’ün yürürlüğe girdiği 26 Temmuz 1993 tarihinden itibaren üye ülkeler altı ay içinde kendi ülkelerinde

AB Komisyon'u yapılan başvuruya istinaden 'feta' adının jenerik ad seviyesine düşüp düşmediğini belirlemek amacıyla Nisan 1994 tarihinde üye ülke vatandaşlarına bir anket düzenlemiştir. Anket çalışması Eurobarometer tarafından 12 üye ülkede bulunan 12.800 kişiye yapılmıştır. Yapılan anket çalışmasının sonucunda Birlik vatandaşlarının % 50'si 'feta' adının belirli bir bölgeyi işaret ettiğini belirtirken % 47'si 'feta' adının jenerik ad olduğunu belirtmiştir. Ayrıca AB vatandaşlarının önemli bir kısmı 'feta' adının Yunanistan'ı çağrıştırdığını belirtmişlerdir.⁵³³ AB Komisyonu ayrıca 'feta' ile ilgili görüş almak için 'feta' dosyasını Bilimsel Komiteye⁵³⁴ göndermiştir. Bilimsel Komite verdiği kararda feta peynirinin üretim ve tüketiminin Yunanistan'da yoğunlaştığını, diğer üye ülkelerde özellikle Danimarka, Almanya ve Fransa'da üretilen feta peynirinin farklı teknikler kullanılarak inek sütünden üretildiğini ve üye olmayan ülkelere ihraç edildiğini belirtmiştir. Bu nedenlerden dolayı Bilimsel Kurul verdiği kararda 'feta' adının jenerik ad olmadığını belirlemiştir.⁵³⁵

Komisyon anket sonuçları ve Bilimsel Kurulun verdiği karara istinaden 'feta' adının jenerik ad olmadığı yönünde karar vermiştir ve 'feta' adını menşe adı olarak tescil etmiştir.

korunmakta olan menşe adlarını veya coğrafi işaretleri Birlik içinde korunabilmeleri için AB Komisyonu'na isterlerse bildirebilirlerdi. Bu altı aylık süre 26 Ocak 1994 tarihinde dolmuştur. Bertold Schwab, 'The Protection of Geographical Indications In The European Economic Community', Symposium on The International Protection of Geographical Indications, Funchal (Madeira, Portugal), October 13 and 14, 1993, Organized By The World Intellectual Property Organisation (WIPO) in Cooperation With The Ministry of Industry and Energy of Portugal, **WIPO Publication**, Geneva, 1994, s. 71-72, Chryssa K. Xourafa, 'Protection of Designations of Origin and Geographical Indications under The Law of the European Union', <http://www.marques.org/LGMS/Downloada/2000%Winner.pdf> (15.04.2008), s. 31, G.E. Evans, Michael Blakeney, 'The Protection of Geographical Indications After Doha: Quo Vadis?', **Journal of International Economic Law**, Volume 9, Issue 3, 2006, s. 580.

⁵³² Bernard O'Connor, Irina Kireeva, 'What Is In a Name? The 'Feta' Cheese Saga,' **International Trade Law and Regulation**, Cilt 9, Sayı 4, 2003, s. 111.

⁵³³ Caoimhin MacMaolain, 'Reforming European Community Food Law: Putting Quality Back on The Agenda', **58 Food and Drug Law Journal**, 2003, s. 559.

⁵³⁴ Bilimsel Komite 93/53/EEC Sayılı Komiston Kararı ile kurulmuştur. Bilimsel Kurulum görevi coğrafi işaretler, menşe adlarıyla ilgili teknik konularda görüşü istendiğinde Komisyon'a destek olmaktır. 93/53/EEC: Commission Decision of 21 December 1992 Setting Up A Scientific Committee For Designations of Origin, Geographical Indications and Certificates of Specific Character, Official Journal L 013 , 21/01/1993 P. 0016 – 0017.

⁵³⁵ Caoimhin MacMaolain, 'Eligibility Criteria For Protected Geographical Food Names', **European Law Review**, Volume 31/4, 2006, s. 585.

Yapılan bu tescile Alman, Fransız ve Danimarka hükümetleri itiraz ederek AB Komisyonu'na dava açmışlardır.⁵³⁶ Yapmış oldukları itirazda 'feta' adının menşe adı olarak tescil edilemeyeceğini çünkü ürünün tüm veya esaslı nitelik veya özellikleri, belirli coğrafi çevreye özgü doğal veya beşeri unsurlardan kaynaklanmadığını ve 'feta' adının jenerik ad olduğunu iddia etmişlerdir. 'Feta' adının İtalyanca kökenli olduğunu ve 'dilim' anlamına geldiğini belirtmişlerdir. Fransa Hükümeti Feta peynirinin Yunanistan'da spesifik bir bölgede üretilmediğini, ülkenin birçok bölgesinde üretildiğini iddia etmiştir. Her üç ülke de Komisyon'un yaptığı anket çalışması ve Bilimsel Kurulun verdiği karar sonucu 'feta' adının jenerik ad olmadığı yönünde karar vermesini eleştirmiştir. Yapmış oldukları eleştiride yapılan anket çalışmasının yeni üye ülkeleri, ticari grupları, feta peynirinin üretildiği ve tüketildiği diğer bölgeleri kapsamadığını belirtmişlerdir.

AB Komisyon'u ve Yunan Hükümeti ise feta peynirinin Yunanistan'da eski çağlardan beri üretildiğini ve 'feta' adının Yunanistanda 17. yüzyıldan beri kullanıldığını belirtmişlerdir. Komisyon 'feta' adının jenerik ad olup olmadığının belirlenmesinde feta peynirinin tüketim oranlarının dikkate alınması gerektiğini belirterek peynirin Yunan pazarında yıllık olarak kişi başı 10 kilogram tüketilirken diğer üye ülkelerde kişi başı 0.1 kilogram tüketildiğini belirtmiştir. Komisyon ve Yunan Hükümeti feta peynirinin diğer ülkelerde kullanılmasının 'feta' adının jenerik ad olduğu anlamına gelmeyeceğini iddia etmişlerdir.

Adalet Divanı verdiği kararda Komisyon'un diğer üye ülkelerdeki mevcut durumu ve ilgili ulusal veya Birlik Hukuku kurallarını incelemediği gerekçesi ile feta peynirinin jenerik ad olduğuna karar vermiştir. Komisyon mahkemenin verdiği karara istinaden 'feta' adını sicilden terkin etmiştir.

⁵³⁶ Judgment of the Court of 16 March 1999. - Kingdom of Denmark, Federal Republic of Germany and French Republic v Commission of the European Communities. - Council Regulation (EEC) 2081/92 - Commission Regulation (EC) No 1107/96 - Registration of geographical indications and designations of origin - 'Feta'. - Joined cases C-289/96, C-293/96 and C-299/96, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61996J0289:EN:HTML>, (12.03.2010).

Yunanistan'ın 'feta' adını menşe adı olarak tescil ettirmek için yaptıkları başvuruları hala geçerli olduğundan ve ABAD vermiş olduğu kararda 'feta' adını menşe adı olarak tescil edilmesini engellemediğinden Komisyon 'feta' adı ile ilgili yapılan tescil başvurusunun tekrar incelenmesine karar vermiştir. 15 Ekim 1999 tarihinde Komisyon tüm üye ülkelere 'feta' adı ile ilgili anket göndermiştir. Ankette verilen cevaplar Bilimsel Komite'ye gönderilmiştir. Bilimsel Komite yaptığı incelemede feta peynirinin Yunanistan'da üretildiğini, diğer üye ülkelerde (Danimarka, Fransa ve Almanya) üretilen ve 'feta' adını taşıyan peynirlerin inek sütünden ve farklı teknoloji kullanılarak üretildiğini belirtmiştir. Ayrıca ilgili ulusal mevzuatlar dikkate alındığında sadece Yunanistan ve Danimarka'da 'feta' adını koruyan düzenlemeler olduğunu belirterek 'feta' adının jenerik ad olmadığı sonucuna varmıştır.⁵³⁷

Komisyon yapılan anket çalışmasından çıkan sonuç ve Bilimsel Kurul'un verdiği karara dayanarak 'feta' adını menşe adı olarak tekrar 14 Ekim 2002 tarihinde tescil etmiştir.

Yapılan bu tescile Almanya ve Danimarka ABAD'a dava açarak yapılan tescil başvurusuna itiraz etmişlerdir.⁵³⁸ Fransa ve İngiltere ise davaya müdahil olmuşlardır. Almanya yapmış olduğu itirazda, 'feta' adının İtalyanca dilim anlamına geldiğini, 'feta' adının sadece Yunanistan'da değil Balkanlar'da ve Orta Doğu'da üretilen peynir çeşitlerinin adı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Yunanistan'da üretilen feta peynirinin tüm veya esas nitelik veya özellikleri, belirli coğrafi çevreye özgü doğal ve beşeri unsurlardan kaynaklanmadığını iddia etmiştir.

⁵³⁷ Rui Yuan, The Protection of Geographical Indications in the EU and in China And Possible Lessons To Be Learnt, Master in European Intellectual Property Law, Stockholm University, Sweden, 2006, s. 10.

⁵³⁸ Joined Cases C-465/02 and C-466/02 Federal Republic of Germany and Kingdom of Denmark v Commission of the European Communities, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62002J0465:EN:HTML>, (12.03.2010).

Danimarka ise ‘feta’ adının geleneksel ad kavramına uymadığını, feta peynirinin kaynağının Yunanistan değil tüm Balkanlar olduğunu, feta peynirin sahip olduğu ünün sadece Yunanistan’da üretilen peynirlerden değil, Danimarka gibi başka ülkelerde üretilen peynirlerden kaynaklandığını belirtmiştir. Almanya ve Danimarka ‘feta’ adının jenerik ad olduğunu iddia ederek feta peynirinin Yunanistan dışında birçok Balkan ülkesinde üretildiğini belirtmiştir.

Adalet Divanı verdiği kararda feta peynirinin kaynaklandığı coğrafi alanın tüm Yunanistan değil sadece ürünün sicilinde belirtilen Yunanistan’ın bazı bölgelerinin olduğunu ve ürünün yapımında kullanılan sütün sicilinde belirtilen bölgelerde yetiştirilen koyunun ve keçinin sütünden üretildiğini belirtmiştir. Adın jenerik ad olduğu ile ilgili iddialara karşılık olarak ise mahkeme Balkan ülkelerinde üretilen peynirlerin ‘feta’ adını kullanmadıklarını belirtmiştir.

Mahkeme Bilimsel Kurulun verdiği kararı referans göstererek feta peynirinin üretiminin büyük ölçüde Yunanistan’da gerçekleştiğini ve feta peynirinin Birlik içinde %85 oranında Yunanistan’da tüketildiğini iddia etmiştir. Ayrıca Bilimsel Kurulun verdiği kararı gerekçe olarak göstererek diğer ülkelerde üretilen peynirlerde kullanılan amblem ve etiketlerin Yunanistan’ı çağrıştırdığını belirtmiştir. Mahkeme bu gerekçelerden dolayı ‘feta’ adının jenerik ad olmadığı yönünde karar vererek yapılan tescili hukuka uygun bulmuştur.⁵³⁹ Mahkemenin verdiği karar sonucu ‘feta’ adı menşe adı olarak sicile tescil edilmiştir ve ürünün şartnamesinde belirtilmeyen coğrafi bölgelerde feta üretimini yapan üreticilere beş yıllık geçiş süresi verilerek bu sürenin sonunda ya ürettikleri peynirlerde kullandıkları ismi değiştirmelerini ya da sicilinde belirtilen bölgelerde üretim yapmaları istenmiştir.

⁵³⁹ Dev Gangjee, ‘Say Cheese! A Sharper Image of Generic Use Through The Lens of Feta’, **EIPR**, Cilt 29, No 5, 2007. s. 176.

b) İltibas Yaratan Tüketicileri Yanıltan Bitki Çeşidi veya Hayvan Soyu Adları:

Tüzük bitki çeşitleri veya hayvan adları ile iltibas yaratan adların menşe adı veya coğrafi işaret olarak tescil edemeyeceğini düzenlemiştir. Yapılan tescil başvurusunun geçersiz olması için tescili talep edilen adın üzerinde yer aldıkları ürünün gerçek coğrafi kaynağı konusunda tüketicileri yanıltması gerekmektedir.⁵⁴⁰

c)Eşsesli Adlar:

Tescilli bir ad ile kısmen veya tamamen eşsesli olan bir ad tescil edilirken adın bölgesel ve yerel kullanımına ve tüketicileri yanıltıp yanıltmadığı hususları dikkate alınarak tescil edilmelidir.

Eşsesli ad tüketicileri ürünün kaynağı konusunda yanıltıyorsa kullanılan eşsesli ad ürünün gerçek kaynağını gösterse bile tescili reddedilmektedir.

Tüketicileri yanıltmamak ve ilgili üreticilere adil davranmak için önceden tescil edilmiş eşsesli ad ile tescili talep edilen eşsesli adın kullanımında aralarında bulunan fark yeterince belirtilmelidir.

d)Ünlü, Tanınmış ve Uzun Süredir Kullanılmakta Olan Bir Marka Nedeniyle Tüketicileri Yanıltabilecek Adlar:

Tüzüğün 3/4. maddesine göre bir menşe adının veya coğrafi işaretin tescil edilmesi eskiden tescil edilmiş ünlü, tanınmış ve uzun süredir kullanılmakta olan marka nedeniyle eğer tüketicileri malın kimliği konusunda yanıltabilecek nitelikte ise o zaman bu ad, menşe adı veya coğrafi işaret olarak tescil edilmez.⁵⁴¹

⁵⁴⁰ Burçak Yıldız, ‘510/2006 Sayılı Tüzük’teki Düzenlemeler Işığında Avrupa Birliği Hukukunda Tarım Ürünleri ve Gıda Maddeleri Üzerindeki Menşe Adları İle Coğrafi İşaretlerin Korunması’, **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, Yıl 8, Cilt 8, Sayı 2, 2008, s. 39. (Avrupa Birliği Hukukunda Coğrafi İşaretlerin Korunması).

⁵⁴¹ Tüzük 3/4. madde

Bir markanın menşe adı veya coğrafi işaret olarak tescilinin önlenebilmesi için ünlü, tanınmış ve uzun süredir kullanılıyor olmalıdır ve tüketicileri malın kimliği konusunda yanıltabilecek nitelikte olmalıdır.

5. Tarım Ürünleri ve Gıda Maddeleri Üzerindeki Menşe Adlarının ve Coğrafi İşaretlerin Tescil Edilmesi:

a)Tescil Başvurusunu Yapabilecek Kişiler:

Bir menşe adının veya coğrafi işaretin tescil başvurusunu sadece gruplar yapabilmektedir. Grup, başvuru konusu menşe adının veya coğrafi işaretin ilgili olduğu tarım ürünü veya gıda maddesinin üretiminde veya işlenmesinde çalışan kişilerden oluşmaktadır. Grubun oluşumuyla ilgili herhangi bir herhangi bir hukuki şekil veya nitelik bulunmamaktadır. Diğer ilgili taraflar gruba katılabilmektedirler. Grup sadece ürettiği veya işlediği tarım ürünleri veya gıda maddeleri için tescil başvurusunda bulunabilmektedir.

510/2006 sayılı tarım ürünleri ve gıda maddeleri üzerindeki adların menşe adı ve coğrafi işaret olarak tescil edilmesi ile ilgili Tüzüğün uygulamasını Düzenleyen 1898/2006 sayılı Tüzük'ün 2. maddesine göre eğer belirtilen coğrafi alanda üretim yapan tek bir üretici varsa ve bu üretici başvuruya istekli ise veya belirtilen coğrafi alanın, ürüne, komşu alanlardan farklı bir nitelik kazandırdığı veya ürünün niteliğinin, komşu alanlarda üretilen ürünlerden farklı olduğu durumlarda gerçek veya tüzel kişiler grup olarak nitelendirilmekte ve tescil başvurusu yapabilmektedirler.

Birden çok devletin veya idari birimin ortak sınırında bulunan, her bir parçası ayrı bir coğrafi alanda bulunan coğrafi yerlerden kaynaklanan ürünler de menşe adı veya coğrafi işaret olarak tescil edilebilmektedirler. Böyle durumlarda birden çok grup birlikte hareket ederek ortak başvuru yapılabilmektedirler.

Birlik dışında ikamet eden veya yerleşik olan kişiler de grup oluşturarak tescil başvurusunda bulunabilmektedirler.

b)Tescili Talep Edilen Coğrafi İşaretin veya Menşe Adının İlişkin Olduğu Tarım Ürünü veya Gıda Maddesinin Kaynağı Bir Birlik Üyesi İse Yapılacak Olan Tescil Başvurusu:

Tescili talep edilen coğrafi işaretin veya menşe adının ilişkin olduğu tarım ürünü veya gıda maddesinin kaynağı bir Avrupa Birliği üye ülkesi ise o zaman tescil başvurusu üye ülke tarafından yapılmaktadır.

Tescil başvurusu sırasında menşe adları ve coğrafi işaretler için bir dosya hazırlanması gerekmektedir.

Bu dosyada aşağıda belirtilen unsurların bulunması zorunludur.

- a)Tescil başvurusunda bulunan grubun adı ve adresi,
- b)Ürünün şartnamesi,
- c)Ürünün şartnamesini içeren tek belge⁵⁴²

Şartname bir ürünün menşe adı veya coğrafi işaret korumasına sahip olabilmesi için hangi şartlara sahip olması gerektiğini ayrıntılı şekilde açıklayan belgedir.

Şartname aşağıda belirtilen hususları içermelidir. Bunlar;

- Tescili talep edilen tarım ürünü veya gıda maddesinin adı,
- Tarım ürünü veya gıda maddesinin ham maddesi ve eğer uygunsal ürünün temel fiziksel, kimyasal, mikrobiyolojik veya duyuşal özelliklerinin tanımı,
- Ürünün kaynaklandığı coğrafi bölgenin tanımı,
- Tarım ürünü veya gıda maddesinin belirtilen coğrafi bölgeden kaynaklandığını gösteren deliller

⁵⁴² Tek metin belgesinde bazı unsurların belirtilmesi zorunludur. Öncelikle Tek Metin 1898/2006 sayılı Tüzük'ün 1 numaralı ekine uygun olarak hazırlanmalıdır. Tarım ürünü veya gıda maddesinin çeşidi 1898/2006 sayılı Tüzük'ün 2 numaralı ekinde belirtildiği şekilde sınıflandırılmalıdır, ayrıca ürünün Tek Metin belgesindeki tanımı ürünle ilgili olan özel teknik verileri, bilgileri içermelidir.

- Tarım ürünü veya gıda maddesinin üretiminde kullanılan tekniklerin tanımı, ayrıca ürünün paketlenmesinin neden belirtilen bölgede yapılmasının gerektiğini açıklayan ifadeler,
- Menşe adlarıyla ilgili yapılan tescil başvurusunda ürünün kalitesi ve özellikleri ile ürünün kaynaklandığı coğrafi bölge ile arasında bulunan bağ, coğrafi, işaretlerle ilgili yapılan tescil başvurusunda ise ürünün belirli bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri ile ürünün kaynaklandığı coğrafi bölge ile arasında bulunan bağ,⁵⁴³
- Ürünün teknik şartnameye uygun olup olmadığını denetleyen otoritelerin veya organların isimleri, adresleri ve görevleri,
- İlgili tarım ürünü veya gıda maddesiyle ilgili herhangi bir özel etiketleme kuralı,

Birlik veya ulusal düzenlemeler tarafından getirilen kuralları içermelidir.

Şartnamenin içeriği sonradan değiştirilebilmektedir.⁵⁴⁴ Bu değişiklikler özellikle bilimsel ve teknik gelişmelerin dikkate alınması amacıyla ve şartnamede belirtilen coğrafi alanın sınırlarının yeniden tarif edilmesi için yapılmaktadır. Şartnamede değişiklik yapma talebini hukuki menfaati bulunan ve Tüzüğün 5/1 ve 5/2.maddelerinde belirtilen şartları taşıyan yani tescil başvurusunu yapabilen gruplar yapabilmektedir. Talebi yapan grup yapılması istenen değişikliklerin nedenini açıklamak zorundadır.

Yapılacak olan değişiklikler tek metinde belirtilen birkaç konuyla ilgili ise yapılacak olan değişiklik başvurusu için Tüzük'te tescil başvuruları için izlenen usul uygulanır. Fakat yapılacak olan değişiklikler eğer az ise o zaman Komisyon Tüzüğün 6/2. ve 7. maddelerinde belirtilen usulü uygulamadan yapılan değişiklik başvurusunu

⁵⁴³ 1898/2006 Sayılı Tüzüğün 7/2. maddesine göre menşe adı ile ilgili tescil başvurularında ürünün şartnamesinde ürünün kaynaklandığı coğrafi bölgenin ayrıntıları, tarım ürünü veya gıda maddesinin esasen veya münhasıran belirtilen coğrafi çevreden kaynaklanan nitelik ve ya özelliklerinin ayrıntıları ve ürünün kaynaklandığı coğrafi bölge ile ürünün sahip olduğu nitelik ve özellikleri arasında bulunan nedensel etkileşimin tanımı bulunmalıdır. 1898/2006 Sayılı Tüzüğün 7/3. maddesine göre coğrafi işaretlerle ilgili tescil başvurularında ürünün şartnamesinde ürünün kaynaklandığı coğrafi alanın tanımı, ürünün coğrafi kökenine atfedilebilen tarım ürünü veya gıda maddesinin belirli niteliği, ünü veya diğer özelliklerinin ayrıntısı ve ürünün kaynaklandığı coğrafi bölge ile ürünün sahip olduğu belirgin niteliği, ünü ve diğer özellikleri arasında bulunan nedensel etkileşimin tanımı bulunmalıdır.

⁵⁴⁴ 1898/2006 Sayılı Tüzüğün 16. maddesi.

onaylayıp onaylamayacağına karar verir. Eğer Komisyon yapılan bu değişiklik başvurusunu onaylarsa o zaman Tüzüğün 6/2. maddesinde belirtildiği gibi bu değişikliği Avrupa Birliği Resmi Gazetesinde yayımlar.

Yapılacak olan değişiklik talebi eğer tek metin belgesinde herhangi bir değişikliği içermiyorsa o zaman farklı bir süreç uygulanmaktadır. Bu süreçte eğer şartnamede belirtilen coğrafi bölge eğer Birlik içinde ise o zaman üye ülke yapılan be değişiklik talebini onayladığını belirtmeli ayrıca şartnamede yapılan değişikliği yayımlayarak, Komisyon'a neden şartnamede istenen değişikliliği onayladığını açıklamalıdır. Eğer şartnamede belirtilen coğrafi bölge eğer üye olamayan bir ülkede ise o zaman Komisyon yapılan değişiklik talebini onaylayıp onaylamayacağına karar verir.

Komisyon eğer yapılan değişiklik talebini kabul ederse ve bu değişiklik talebi ürünün şartnamesinde esaslı değişiklikleri içeriyorsa o zaman Komisyon sicilde bulunan eski şartnameyi kaldırarak onayladığı yeni şartnameyi sicile eklemektedir.

Şartnamede ürünle ilgili bulunan özelliklerin Birlik içinde malların serbest dolaşım ilkesine aykırı olup olmadığı verilen mahkeme kararlarında tartışılmıştır. Konuyla ilgili olan iki önemli ABAD kararı öne çıkmaktadır.

Bu kararlardan ilki Grana Padano Peyniri kararıdır.⁵⁴⁵ İtalya ile Fransa 1964 yılında ikili anlaşma imzalayarak ülkeler karşılıklı olarak kendi ülkelerinde korunmakta olan menşe adlarını ve coğrafi işaretleri kendi ülkelerinde koruyacaklarını taahhüt etmişlerdir. Bu ürünlerin arasında Grana Padano Peyniri de bulunmaktadır. Sözleşmenin imzalandığı tarihte Grana Padano Peyniri rendelenmiş peynir statüsünde bulunmamaktaydı. 1991 İtalyan Kanunlarında yapılan değişiklikle

⁵⁴⁵ C-469/00, Ravil Sarl v Bellon Import Sarl and Biraghi SpA, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62000J0469:EN:HTML>, (12.03.2010).

Grana Padano Peyniri rendelenmiş peynir statüsüne getirilerek peynirin üretildiği bölgede rendelenmesini şart kılmıştır.⁵⁴⁶

Grana Padano peyniri 21 Haziran 1996 tarihinde yürürlükte olan 2081/92 sayılı AB Tüzüğü'ne istinaden sicile menşe adı olarak tescil edilmiştir.

Fransa'da ikamet eden Ravil firması 1990 tarihinden itibaren İtalya'dan Grana Padano Peynirini ithal etmekte ve peyniri Fransa'da rendeleyerek 'Grana Padano râpé frais' adı altında satmaktadır. 1996 yılında Grana Padano Peynirinin üreticisi olan Biraghi firması ile Bellon firması Ravil firmasına dava açarak peynirin üretildiği bölgede rendelenmediğini iddia ederek uğradıkları zararın tazmin edilmesini istemişlerdir. Davada Ravil firmasının faaliyetinin haksız olduğunu ispatlamak için İtalya ve Fransa arasında yürürlükte olan ikili anlaşmayı ve 1991'de yürürlüğe giren Grana Padano peynirinin üretildiği bölgede rendelenip paketlenmesini düzenleyen İtalyan Kanunu'nu göstermişlerdir.

Marsilya Ticaret Mahkemesi 5 Kasım 1997 tarihinde Ravil firmasının aleyhine karar vermiştir. Havil firması karara itiraz etmiştir. Temyiz mahkemesi davayı ön karar için ABAD'a göndererek İtalyan Kanunları'nın Grana Padano Peynirinin üretildiği bölgede rendelenmesini şart koşmasının AT Sözleşmesi'nin 29. maddesine aykırı olup olmadığını sormuştur.

Adalet Divanı verdiği kararda Grana Padano Peynirinin üretildiği bölgede rendelenmesinin miktar kısıtlaması ve eş etkili önlem olduğunu belirterek AT Sözleşmesi'nin 29. maddesine aykırı olduğunu belirtmiştir. Ancak Grana Padano peynirinin üretildiği bölgede rendelenmemesinin ürünün kalitesini ve ününü etkileyeceğini gerekçe olarak göstererek, Grana Padano Peynirinin üretildiği bölgede rendelenmesini AT Sözleşmesi'nin 30. maddesine uygun bularak İtalya'nın Grana

⁵⁴⁶ Bernard O'Connor, 'Overview of The EC Case Law Protecting Geographical Indications, The Slicing of Parma Ham and The Grating of Grana Padano Cheese', **EIPR**, Volume 26, No 7, 2004, s. 313.

Padano peynirinin üretildiği bölgede rendelenmesini istemesini AB Hukukuna uygun bulmuştur.⁵⁴⁷

Adalet Divanı'nın konuyla ilgili diğer önemli kararlarından biri ise Parma Jambonu kararıdır.⁵⁴⁸ Davaya konu olan olayda İngiliz Asda Firması İngiltere'de Hygrade Foods Firması tarafından İtalya'dan ithal edilen Parma Jambonunu satmaktaydı. 21 Haziran 1996 tarihinde Prosciutto di Parma yani Parma Jambonu menşe adı olarak sicile tescil edilmiştir.

Jambon Hygrade Firması tarafından dilimlenmekteydi. Jambonların paketinde 'Asda-İtalya'dan Bir Tat-Parma Jambonu-Gerçek İtalyan Parma Jambonu' ifadesi yer almaktaydı. Jambonların arka paketinde ise 'İtalya'da üretilmiş, Asda Limited Firması İçin ambalajlanmıştır' ifadesi yer almaktaydı. Kasım 1997 tarihinde İtalyan Consorzio, Parma Jambonu üreticileri birliği İngiltere'de Asda ve Hygrade firmalarına ürünün şartnamesine uymadıkları gerekçesi ile dava açmıştır. Consorzio'nun açtığı dava Yüksek Mahkemede reddedilmiştir. Consorzio bu kararı temyiz etmiştir. Temyiz Mahkemesi davayı reddetmiştir. Consorzio Temyiz Mahkemesi'nin verdiği kararı Lordlar Kamarasına temyize götürmüştür. Lordlar Kamarası ise davanın sonucunun 2081/92 sayılı ve 1107/96 sayılı Tüzük'lerin yorumlanmasıyla karara bağlanacağını belirterek davayı ön karar için ABAD'na göndermiştir. Lordlar Kamarası davada 2081/92 sayılı ve 1107/96 sayılı Tüzük'lerin ve Parma Jambonu'nun şartnamesinin üye ülke mahkemelerinde dava edilip edilemeyeceği sorusuna ABAD'nın cevap vermesini istenmiştir. Prosciutto di Parma'nın şartnamesinde ürünün üretildiği bölgede dilimlenmesi ve paketlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Mahkemede şartnamede belirtilen bu şartın miktar kısıtlaması ve eş etkili önlem olup olmadığı tartışılmıştır.⁵⁴⁹

⁵⁴⁷ Nguyen Thi Tuyet, **A Study of Legal Protection of Geographical Indications in The European Community and in Vietnam**, Master of European Affairs Programme, Faculty of Law, University of Lund, Spring 2007, s. 35, <http://www.lu.se/o.o.i.s?id=19464&postid=1555155>, (16.06.2007).

⁵⁴⁸ C-108/02, Consorzio del Prosciutto di Parma and Salumificio S. Rita SpA v Asda Stores Ltd and Hygrade Foods Ltd, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62001J0108:EN:HTML>, (10.03.2010)

⁵⁴⁹ Britton Seal, 'Consorzio del Prosciutto di Parma & Salumificio S. Rita SpA. V. Asda Stores Ltd. & Hygrade Foods Ltd.: Classic Protectionism –Thin Ham Provides Thick Protection for Member State

Davada Birleşik Krallık, Asda ve Hygrade Firmaları Parma Jambonu'nun ürünün üretildiği bölgede dilimlenmesi ve paketlenmesinin ürünün ününe ve kalitesine herhangi bir etkide bulunmadığını belirterek bu işlemlerin ürünün şartnamesinde belirtilen yerlerin dışında da yapılabileceğini belirtmişlerdir.

İspanya, İtalya, Komisyon, Consorzio ve Salumificio Firmaları ise ürünün üretildiği bölgede dilimlenip paketlenmesinin, ürünün kalitesini ve özelliğini etkilediğini belirterek bu işlemlerin mutlaka ürünün şartnamesinde belirtilen şekilde gerçekleşmesinin gerektiğini savunmuşlardır.

Adalet Divanı ise verdiği kararda ürünün üretildiği bölgede dilimlenip, ambalajlanmasının miktar kısıtlaması ve eş etkili önlem olduğunu belirterek AT Sözleşmesi'nin 29. maddesine aykırı olduğunu belirtmiştir. Parma Jambonu'nun üretildiği bölgede dilimlenip, paketlenmesinin ürünün kalitesini ve ününü etkileyeceğini gerekçe olarak göstererek, ürünün üretildiği bölgede dilimlenip, ambalajlanmasının AT Sözleşmesi'nin 30. maddesine uygun bulmuştur.⁵⁵⁰

Üye ülke yapılan başvurunun Tüzük'te belirtilen şartları taşıyıp taşımadığını inceler.⁵⁵¹ Üye ülke yaptığı inceleme sonucu başvuruyu Tüzük'te belirtilen şartlara uygun bulursa ulusal itiraz sürecine geçilir.

Ulusal itiraz sürecinde üye ülke yapılan başvuruyu yayımlayarak ve yeterli süre tanıyarak hukuki yararı bulunan ve ilgili üye ülkede yerleşik olan gerçek kişilere ve tüzel kişilere yapılan başvuru ile ilgili olarak itiraz etme hakkı tanınmalıdır. Üye ülkelerin ulusal itiraz sürecinde ne kadarlık bir süre tanıyacakları hususu Tüzük'te

Domestic Goods at The Expense of The European Common Market', **Tulane Journal of International and Comparative Law**, Spring, 2004, s. 546.

⁵⁵⁰ Irene Papadopoulos, 'An Economic Analysis of The Welfare Implications of Geographical Indications', Master Thesis, World Trade Institute, September 2003, s. 51.

⁵⁵¹ Belçika, Kıbrıs Rum Kesimi, Macaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Hollanda, Polonya, Portekiz, Slovenya ve Slovakya'da yapılan başvuruları değerlendirmek ile görevli özel kurullar oluşturulmaktadır. Bu kurullarda ilgili ülkenin paten ofisinden, ilgili kamu kurumlarından uzman kişiler yer almakla beraber bağımsız uzmanlar da yer almaktadır. Belçika, Kıbrıs Rum Kesimi ve Macaristan'da yapılan başvuruları değerlendirmek ile görevlendirilen uzman kuruluşları ilgili ülkenin bakanlığı tarafından atanmaktadır. Diğer üye ülkelerde ise yapılan başvuruyu, başvuruyu alan kurumlar incelemektedir.

düzenlenmemiştir. Bu nedenden dolayı itiraz süresi ile ilgili olarak üye ülkelerin uygulamalarında farklılıklar bulunmaktadır. Bazı ülkelerde bu süre bir ay iken bazı ülkelerde bu süre beş aya kadar çıkabilmektedir.

Tüzük'te ulusal itiraz sürecindeki itirazın yöneltilebileceği makam açıkça belirtilmemiştir. İtiraz, üye ülkenin, kendisine tescil için başvuru yapılmış olan yetkili makamına yöneltilmelidir.⁵⁵²

Tüzük ulusal itiraz sürecinde ileri sürülebilecek itirazları düzenlememiş, uluslararası itiraz sürecinde ileri sürülebilecek itiraz gerekçelerine göndermede bulunmuştur. Bu nedenle her iki sürecin itiraz gerekçeleri aynıdır.

Tüzük itiraz gerekçelerini sınırlandırarak sadece dört hususun itiraz gerekçesi olabileceğini düzenlemiştir. Bu gerekçeler;

a)Tescili talep edilen adın Tüzük'ün 2. maddesinde belirtilen menşe adı veya coğrafi işaret tanımı kapsamına girmedi ileri sürülebilir,⁵⁵³

b)Tescili talep edilen adın, Tüzük'ün 3/2. 3/3 ve 3/4 maddelerinde belirtilen menşe adı ve coğrafi işaret olarak tescil edilemeyecek adlardan olduğu ileri sürülebilir,⁵⁵⁴

c)Tescili talep edilen adın tescilinin,

-bu adla tamamen veya kısmen aynı olması şartıyla bir başka adın veya

- bir markanın veya

- başvurunun yayımlandığı tarihten önce en az beş yıldır hukuka uygun şekilde piyasada bulunan ürünlerin varlığını tehdit etmekte olduğu gerekçe olarak gösterilebilmektedir.⁵⁵⁵

d)Tescili talep edilen adın jenerik ad haline geldiği ileri sürülebilmektedir.⁵⁵⁶

⁵⁵² Yıldız, Avrupa Birliği Hukukunda Coğrafi İşaretlerin Korunması, s. 47.

⁵⁵³ Tüzüğün 5/5. ve 7/3(a) maddeleri

⁵⁵⁴ Tüzüğün 5/5. ve 7/3(b) maddeleri. Bu kapsamda tescili talep edilen adın, bitki çeşidi veya hayvan soyu adları ile iltibas yaratacağı ve bu nedenle yanıltıcı olabileceği, daha önce tescil edilmiş olan bir menşe adı veya coğrafi işaretle eşesli nitelik taşıdığı ve bu nedenle aldatıcı olabileceği veya ünlü, tanınmış ve uzun süredir kullanılmakta olan bir marka nedeniyle tüketicileri yanıltabileceği hususu itiraz gerekçesi olarak ileri sürülebilir.

⁵⁵⁵ Tüzüğün 5/5. ve 7/3(c) maddeleri

⁵⁵⁶ Tüzüğün 5/5. ve 7/3(d) maddeleri

Üye ülke yapılan itirazları inceler eğer üye ülke yapılan itirazları geçerli bulursa yapılan tescil başvurusunu reddeder. Üye ülke yapılan itirazları geçerli bulmaz ise yapılan tescil başvurusunu uygun bulur ve yapılan başvuruyu karar vermesi için AB Komisyonu'na gönderir.⁵⁵⁷

Üye ülke verdiği olumlu kararı halka duyurmalı ve hukuki yararı olan gerçek veya tüzel kişilerin bu kararı temyiz edebilmelerine olanak sağlamalıdır. Üye ülke ayrıca ürünün şartnamesini yayımlanmasını ve bu şartnamenin elektronik ortamda ulaşılabilir olmasını sağlamalıdır.

Üye ülke, başvuruyu Komisyon'a gönderdikleri tarihten itibaren hüküm ifade etmek üzere başvurusu yapılmış fakat henüz Birlik içinde tescil edilmemiş menşe adlarına veya coğrafi işaretlere Birlik içinde Komisyon tarafından tescil edilinceye kadar geçici koruma sağlayabilmeli ve eğer gerekirse geçiş süresi tanınmalıdır. Tanına geçici koruma süresi Komisyon'un menşe adı veya coğrafi işaretin tescili ile ilgili karar çıktığı zaman bitmektedir. Geçici koruma sağlanan menşe adın veya coğrafi işaretin Komisyon tarafından tescil edilmemesi durumunda doğacak hukuki sonuçlara ilgili üye ülke katlanacaktır. Bu durumda tescil başvurusu Komisyon tarafından reddedilen menşe adları veya coğrafi işaretler artık ulusal düzeyde de korunamayacaklardır.

c)Tescili Talep Edilen Coğrafi İşaretin veya Menşe Adının İlişkin Olduğu Tarım Ürünü veya Gıda Maddesinin Kaynağı Birlik Dışında Bulunan Bir Ülkede İse Yapılacak Olan Tescil Başvurusu:

Tescili talep edilen coğrafi işaretin veya menşe adının ilişkin olduğu tarım ürünü veya gıda maddesinin kaynağı Birlik dışında bulunan bir ülkede ise yapılacak olan başvuru sırasında, başvuran grubun adı ve adresi, ürünün şartnamesi, Tek metin

⁵⁵⁷ Üye ülke, başvuru yapan grubun adını ve adresini, tek metin belgesini, üye ülkenin yapılan tescil başvurusu ile ilgili verdiği olumlu kararı ve bu kararın duyurusunu Komisyon'a gönderir.

belgesi ve tescili istenen adın kaynaklandığı ülkede korunmakta olduğunu gösteren belgenin ibraz edilmesi gerekmektedir.⁵⁵⁸

Yapılan tescil başvurusu ya doğrudan⁵⁵⁹ Komisyon’a yapılmakta ya da ilgili üçüncü ülkenin yetkili kurumları tarafından Komisyon’a gönderilmektedir.⁵⁶⁰

Komisyon’a tescil için başvurusu yapılan bazı Birlik üyesi olmayan ülkelerin ürünleri bulunmaktadır. Kolombiya Kahvesi 13.09.2007 tarihinde Komisyon tarafından Sicil’e coğrafi işaret olarak tescil edilmiştir. Kolombiya Kahvesi Birlik üyesi olmayan ülkenin ilk tescil edilen ürünüdür. Menşei Çin olan ‘Longkou Fen Si’ nişastasının coğrafi işaret olarak tescil edilmesi için 16.07.2007 tarihinde

⁵⁵⁸ Tescili istenen adın kaynaklandığı ülkede nasıl korunduğunun önemi yoktur. Tescili istenen ad kaynaklandığı ülkede, onay markası, coğrafi işaret veya haksız rekabet hukuku kurallarına göre korunabilmektedir. Frank Fay, EU System For Geographical Indications For Agricultural Products and Foodstuffs, Worldwide Symposium and Geographical Indications, Jointly Organized By The World Intellectual Property Organization (WIPO) and The Patent Office of The Republic of Bulgaria Sofia, 10-12 June 2009,

http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/wipo_geo_sof_09/wipo_geo_sof_09_www_124276.pdf, s. 10, (14.10.2009).

⁵⁵⁹ Fay, s.5, Tescil başvurusu DOOR veritabanı kullanılarak internet ortamında yapılabilmektedir.

⁵⁶⁰ 2081/92 Sayılı Tüzük’ün 12a/2 maddesine göre tescili talep edilen coğrafi işaretin veya menşe adının ilişkin olduğu tarım ürünü veya gıda maddesinin kaynağı Birlik dışında bulunan bir ülkeden ise başvuru ürünün kaynaklandığı ilgili ülkenin yetkili kurumlarına yapılmaktadır. Yetkili kurum yapılan başvurunun Tüzük’de belirtilen şartları karşıladığına karar verirse o zaman yapılan başvuruyu Komisyon’a iletirdi. Yetkili kurum bu başvuruyu Komisyon’a iletirken tescili istenen ürünün kendi ülkesinde 2081/92 Sayılı Tüzük’te coğrafi işaretler ve menşe adlara tanınan korumanın benzerinin veya aynısının olduğunu, ürünlerin denetimiyle ilgili istenen altyapıya sahip olduğunu ayrıca belirtmeliydi. Bu durum Dünya Ticaret Örgütü Uyuşmazlıkları Çözüm Organı tarafından oluşturulan Panel’in 2081/92 Sayılı Tüzük ile ilgili verdiği karar sonucu değişmiştir. Panel verdiği kararda 2081/92 Sayılı Tüzük’ün Birlik dışından kaynaklanan ürünler için yapılan tescil başvurusunda istediği bu şartların TRIPs ve GATT Sözleşmeleri’nin ‘milli muamele’ ilkesine aykırı olduğuna karar vermiştir. Stéphan Marette, ‘Can Foreign Producers Benefit From Geographical Indications Under The New European Regulation?’, **The Estey Centre Journal of International Law and Trade Policy**, Volume 10, Number 1, 2009, s.65-76,

<http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/48793/2/marette10-1.pdf>, (14.04.2010), Christophe Charlier, Mai Anh Ngo, ‘An Analysis of The European Communities: Protection of Trademarks and Geographical Indications for Agricultural Products and Foodstuffs Dispute’, **The Journal of World Intellectual Property**, Volume 10, Issue 3-4, July 2007, s. 171-176, Seppo Puustinen, ‘Geographical Indications, Trademarks and The World Trade Organisation Dispute’, **International Trade Law and Regulation**, Volume 9, Issue 6, November 2003, s.167-171, Tim Josling, ‘Presidential Address The War on Terroir: Geographical Indications as a Transatlantic Trade Conflict’, **Journal of Agricultural Economics**, Volume 57, No. 3, 2006, s. 352-354, Raimonda Serra, European Union Policy For High Quality Agricultural Products, International Synposium on Geographical Indications Jointly Organized By The World Intellectual Property Organization (WIPO) and The State Administration for Industry and Commerce (SAIC) of The People’s Republic of China, Beijing, 26-28 June 2007,

http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/wipo_geo_bei_07/wipo_geo_bei_07_www_81757.doc s. 15, (22.10.2007).

Komisyon'a başvuru yapılmıştır. Yapılan başvuru 20.02.2010 tarihinde AB Resmi Gazetesinde yayımlanarak ürün ile ilgili uluslararası itiraz süreci başlamıştır.⁵⁶¹ 20.02.2010 tarihinden altı ay içinde üye ülkeler, üye olmayan ülkeler ve hukuki yararı bulunan gerçek veya tüzel kişiler yapılan bu başvuruya itiraz edebileceklerdir. Menşei Hindistan olan Darjeeling Çayı ise coğrafi işaret olarak tescil edilmesi için 12.11.2007 tarihinde Komisyon'a başvurusu iletilmiştir. Başvuru ise 14.10.2009 tarihinde AB Resmi Gazetesi'nde yayımlanarak ürün ile ilgili uluslararası itiraz süreci başlamıştır.⁵⁶² Eğer bu ürünlere belirtilen altı aylık süre sonunda herhangi bir itiraz olmaz veya yapılan itirazlar geçersiz olursa o zaman Darjeeling Çayı ve 'Longkou Fen Si' nişastası korunan coğrafi işaret olarak Sicil'e tescil edileceklerdir.

Türkiye ise 10.07.2009 tarihinde Antep Baklavası'nın coğrafi işaret olarak Birlik içinde tescil edilmesi için başvurusunu Komisyon'a göndermiştir.⁵⁶³ Aydın İnciri ise menşe adı olarak Birlik içinde tescil edilmesi için 24.08.2010 tarihinde başvurusu Komisyon'a gönderilmiştir.⁵⁶⁴ Kaynağı İsviçre olan Gruyère peynirinin Birlik içinde menşe adı olarak tescil edilmesi için 16.07.2007 tarihinde Komisyon'a tescil başvurusu gönderilmiştir.⁵⁶⁵

d) Tescili Talep Edilen Coğrafi İşaretin veya Menşe Adının İlişkin Olduğu Tarım Ürünü veya Gıda Maddesinin Kaynağı Birden Çok Ülkenin Ortak Sınırında İse Yapılacak Olan Tescil Başvurusu:

Eğer tescili talep edilen coğrafi işaretin veya menşe adının ilişkin olduğu tarım ürünü veya gıda maddesinin kaynağı birden çok ülkenin ortak sınırında ise o zaman başvuru talebi Üye Ülkelerce birlikte yapıldıysa 1898/2006 sayılı Tüzüğün 12 (i) maddesinde belirtilen ulusal itiraz süreci bütün üye ülkeler tarafından yerine

⁵⁶¹ <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/publishedName.html?denominationId=2113>, (16.04.2010).

⁵⁶² <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/publishedName.html?denominationId=1900>, (16.04.2010).

⁵⁶³ <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/appliedName.html?denominationId=1856>, (16.04.2010).

⁵⁶⁴ <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/appliedName.html?denominationId=2700>, (10.10.2010).

⁵⁶⁵ <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/appliedName.html?denominationId=10124>, (16.04.2010).

getirilmelidir. Bir üye ülke diğer üye ülkelerin adına tescil başvurusunda bulunabilmektedir.

Eğer ortak başvuru Birlik üyesi olmayan ülkeler tarafından yapılacaksa o zaman 510/2006 sayılı Tüzüğün 5/9. maddesinde belirtilen şartların hepsini ortak başvuruda bulunan tüm Birlik üyesi olmayan ülkelerin yerine getirmiş olması gerekmektedir. Tescil talebini diğer ülkelerin adına Birlik dışında bulunan grup tarafından ilgili ülkenin yetkili kurumları tarafından veya doğrudan Komisyon'a iletilmektedir. Yapılan başvuru talebinde her ülkede tescili talep edilen adın korunduğunun belirtilmesi gerekmektedir.

Eğer ortak başvuru en az bir üye ülke ve en az Birlik dışından bir ülke ile birlikte yapılacaksa 510/2006 sayılı Tüzüğün ulusal itiraz süreci bütün üye ülkelerde yerine getirilmelidir. Tescil başvurusunu ilgili üye ülke tarafından veya Birlik üyesi olmayan ülkede bulunan ilgili gruplar tarafından ya doğrudan doğruya veya ilgili ülkenin yetkili makamlarınca Komisyon'a iletilir.

e)Yapılan Tescil Başvurusunun Komisyon Tarafından İncelenmesi:

Komisyon yapılan tescil başvurusunun Tüzük'te belirtilen şartları taşıyıp taşımadığını inceler. Komisyon'un yapacağı inceleme 12 ayı geçmemelidir.

Komisyon tescili talep edilen adların listesini ve bu adların Komisyon'a iletildikleri tarihleri her ay halka duyurmalıdır.

Komisyon yaptığı inceleme sırasında teknik yardım almak amacı ile Bilim Kuruluna danışabilmektedir. Bilim Kurulu, coğrafi işaretler ve geleneksel özellikli ürünler konusunda uzman kişilerden oluşmaktadır. Bilim Kurulu Tüzük'te düzenlenmemiştir. 20.12.2006 tarih ve 2007/71 sayılı Komisyon Kararı ile oluşmuştur.⁵⁶⁶ Kurul, tescili talep edilen adlarla coğrafi alan arasındaki bağlantının

⁵⁶⁶ Commission Decision of 20 December 2006 Setting Up A Scientific Group of Experts for Designations of Origin,Geographical Indications Up A Scientific Group of Experts For Designations

tespiti, bu adların jenerik ad olup olmadıklarını, tüketicilerin ürünün gerçek kaynağı konusunda yanıltıp yanılmadığı gibi teknik konularda Komisyon'a yardımcı olmaktadır.

Komisyon yaptığı incelemenin sonucunda yapılan tescil başvurusunun Tüzük'te belirtilen şartları taşımadığına karar verirse yapılan başvuruyu reddeder. Komisyon yapılan başvuruyu uygun bulursa o zaman yapılan başvuruyu AB Resmi Gazetesi'nde yayımlar. Bu başvuru ile birlikte ürünün tek metin belgesi, ürünün AB Resmi Gazetesi'nde yayımlanır. Başvurunun yayımlanması ile birlikte uluslararası itiraz süreci başlamış olur.

Başvurunun AB Resmi Gazetesi'nde yayımlanmasından itibaren altı ay içinde üye ülkeler, üye olmayan ülkeler ve hukuki yararı bulunan gerçek veya tüzel kişiler yapılan bu başvuruya itiraz edebilmektedirler. Hukuki yararı bulunan gerçek veya tüzel kişilerin itiraz edebilmeleri için tescil başvurusunu yapan ülkenin dışında yerleşik veya kurulmuş olmaları gerekmektedir.

Üye ülkede yerleşik veya kurulmuş olan gerçek veya tüzel kişilerin yapmış oldukları itiraz bulundukları üye ülke tarafından Komisyon'a altı ay içinde iletilmelidir. Üye olmayan ülkede yerleşik veya kurulmuş olan gerçek veya tüzel kişilerin yapmış oldukları itiraz ise ya doğrudan doğruya Komisyon'a ya da ilgili ülkenin yetkili makamlarınca Komisyon'a iletilmektedir.

Uluslararası itiraz sürecinde itiraz eden taraf sadece Tüzük'ün 7/3. maddesinde belirtilen itiraz gerekçelerini ileri sürebilir. Yapılan itirazda tescili talep edilen adın

- a) menşe adı veya coğrafi işaret tanımına uymadığı,
- b) bitki çeşitleri veya hayvan adları ile iktibas yarattığı,
- c) eşsesli ad olduğu ve tüketicileri ürünün kaynağı konusunda yanılttığı,
- d) tescilinin ünlü, tanınmış ve uzun süredir kullanılmakta olan markanın varlığı nedeniyle tüketicilerin ürünün kimliği konusunda yanıltılabileceği,

of Origin, Geographical Indications and Traditional Specialities Guaranteed, 2007/71/EC, OJ L 32, 06.02.2007

e)tescilinin, bir markanın veya bu adla tamamen veya kısmen aynı olan bir başka adın veya en az beş yıldır hukuka uygun şekilde piyasada bulunan ürünlerin varlığını tehdit etmekte olduğu jenerik ad olduğunu iddiaları ileri sürülebilmektedir.

Komisyon yapılan itirazın geçerli olup olmadığını inceler. Komisyon yapılan itirazın geçerli olduğuna karar verirse o zaman tarafları itirazı ortadan kaldırmaya yönelik olarak görüşmeye davet eder. Taraflar yaptıkları görüşme sonucu altı ay içinde bir karara varırlarsa bu kararı AB Komisyonu'na bildirmelidirler.

Yapılan görüşmeler sonucunda Komisyon tarafından yayımlanan başvuru metninde herhangi bir değişiklik yapılmamış veya esasa ilişkin olmayan küçük değişiklikler yapılmışsa başvuru Komisyon tarafından kabul edilir. Bu durumda Komisyon menşe adını veya coğrafi işareti sicile tescil eder ve tescili AB Resmi Gazetesi'nde yayınlar.

Yapılan görüşmeler sonucunda Komisyon tarafından yayımlanan başvuru metninde büyük değişiklikler yapılırsa bu durumda Komisyon değişmiş metni dikkate alır ve Tüzüğün 6/1. maddesine göre başvuru ilk kez yapılmış gibi değişen metnin Tüzük'te belirtilen şartları taşıyıp taşımadığını inceler.

Yapılan görüşmeler sonucu taraflar herhangi bir karara varamazlarsa o zaman Komisyon konuyla ilgili karar verir. Komisyon kararını verirken, başvuru konusu adın haklı ve geleneksel kullanımı ile mevcut karıştırma ihtimalini dikkate almaktadır.⁵⁶⁷ Komisyon verdiği kararı AB Resmi Gazetesi'nde yayımlar.

Komisyon'a herhangi bir itiraz yöneltilmediyse, itiraz yöneltilmiş olup Komisyon yapılan itirazı reddederse o zaman Komisyon yapılan başvuruyu kabul eder ve sicile tescil eder. Tutulmakta olan menşe adları ve coğrafi işaretlerle ilgili bu sicilin adı DOOR veritabanıdır.⁵⁶⁸ Komisyon tutuğu bu sicili güncel tutmak

⁵⁶⁷ Bu durumda Tüzük'ün 15/2. maddesinde belirtilen usul uygulanır.

⁵⁶⁸ Fay, s.4-6.

zorundadır. Tescil edilen menşe adları ve coğrafi işaretler AB Resmi Gazetesi'nde yayımlanır.⁵⁶⁹

6.Tescil Edilen Tarım Ürünleri ve Gıda Maddeleri Üzerindeki Menşe Adlarının ve Coğrafi İşaretlerin Ulusal Mevzuata Etkisi:

Bir menşe adının veya coğrafi işaretin ilgili Tüzük'e göre korunabilmesi için tescil edilmesi gerekmektedir. Tescilli coğrafi işaretlerin ve menşe adlarının koruma süresi bu adların Sicile tescil edildikleri tarihten itibaren başlar. Tescil ile birlikte menşe adları ve coğrafi işaretler tüm üye ülkelerde korunmaya başlar. Tescil ile birlikte kaynağı Birlik içinde bulunan coğrafi bölgeden kaynaklanan ürünlerin üzerinde bulunan tescilli menşe adları ve coğrafi işaretler ulusal hukuk kurallarına değil AB Hukuku kurallarına tabi olacaklardır.

Tescil ile birlikte ürünler üye ülkelerin mevzuatına değil AB Hukuku'nun mevzuatına göre korunacaklardır. AB mevzuatında coğrafi işaretlerin ve menşe adlarının korunması ile ilgili üye ülkelerin ulusal koruma sistemi bulunmamaktadır. Tüzük'te belirtilen şartları taşımayan ürünler ülkelerin mevzuatlarına göre ayrıca korunamayacaklardır.⁵⁷⁰

Kaynağı Birlik dışında bulunan bir coğrafi bölgeden kaynaklanan ürünler üzerindeki menşe adları ve coğrafi işaretler eğer Komisyon tarafından tescil edilirse bu ürünler de Birlik sınırları içinde korunacaktır ama Birlik üyesi olmayan ülkelerin coğrafi işaret ve menşe adları ile ilgili yürürlükte olan ulusal mevzuatları geçerli olmaya devam edecek ve tescil edilen ürünler iç hukuk kurallarına göre korunmaya devam edecektir.

Kaynağı Birlik dışında buluna bir coğrafi bölgeden kaynaklanan ürünler üzerindeki menşe adları ve coğrafi işaretler eğer Komisyon tarafından tescil

⁵⁶⁹ Tüzük 7/4. madde

⁵⁷⁰ Andreas Auer, 'Legal Implications of Accession To The European Union On Geographical Indications And Designations of Origin For Agricultural Products and Foodstuffs', **Croatian Year Book of European Law and Policy**, Volume 2, No 2, 2006, s. 141-142.

edilmezlerse ilgili ülkenin ulusal mevzuatı ürünü ulusal düzeyde korumaya devam edecektir. Komisyon'un verdiği olumsuz karar ürünün kaynaklandığı ülkede korunması engellemeyecektir.

Bu durumda Türkiye eğer AB üyesi olursa ulusal mevzuatına uygun olarak koruduğu ürünler eğer Tüzük'te belirtilen şartlara uygun olmazsa bu ürünler artık Türkiye'de korunamayacağı gibi Birlik içinde de korunamayacaktır.

7. Tescil Edilen Menşe Adının ve Coğrafi İşaretlerin Korunması:

Tescil edilmiş olan menşe adını veya coğrafi işareti kullanma hakkı sadece tescil başvurusunda bulunan gruplara ait değildir. Ürünün şartnamesinde belirtilen şartlara uyan tarım ürününü veya gıda maddesini pazarlayan herkes bu adları kullanabilmektedirler.

Tüzüğün 13/1(a) maddesine göre şartnamede belirtilen şartlara uygun olarak üretilen ve tescil edilen coğrafi işaretleri ve menşe adlarını kullanan tarım ürünü ve gıda maddesi şartnamede belirtilen özellikleri taşımayan karşılaştırılabilir ürünlerin doğrudan veya dolaylı ticari kullanımlarına karşı korunmaktadır ayrıca bu ürünlerin doğrudan veya dolaylı olarak kullanımı ticari hayatta tescilli coğrafi işaretin veya menşe adının ününü zedeliyorsa bu kullanımlar da önlenebilmektedir.

Berlin Yerel Mahkemesi salata soslarının yapımında kullanılan Spreewald salatalıkları Komisyon tarafından coğrafi işaret olarak tescil edilen ve korunan Spreewald salatalıkları için belirlenen şartnameye uygun olarak üretilmediğini belirterek bu türden kullanımın tescilli coğrafi işaretin ününü zedeledi sonucuna varmıştır. Mahkeme bu tür kullanımın Tüzüğün 13/1(a) maddesine aykırılık oluşturduğuna hükmetmiştir.⁵⁷¹

Tüzüğün 13/1(b) maddesine göre tescilli menşe adının veya coğrafi işaretin gerçek kaynağı belirtilse bile her türlü kötü kullanımı, taklidi veya hatırlatıcı şekilde

⁵⁷¹ Malte Hartmann, 'Reference To A Protected Geographical Indication On A Composite Food Product', **Journal of Intellectual Property Law And Practice**, Volume 1, No 5, 2006, s. 306-307.

kullanılması veya coğrafi işaretin kendisinin değil tercümesinin kullanılması veya ‘stil’, ‘tip’, ‘metot’, ‘taklit’ gibi benzer terimlerle birlikte kullanılması yasaklanmıştır. Bu kapsamda Tüzük tescilli menşe adının veya coğrafi işaretinin gerçek kaynağı gösterilse bile bu adları kullanmaya yetkili olamayan kişiler tarafından kullanılması yasaklanmıştır.⁵⁷² Örneğin Fransa adına tescilli olan ‘Morbier’ menşe adını kullanma yetkisi bulunmayan peynir üreticileri tarafından ‘Morbier peyniri tipinde peynir’ gibi ifadelerin kullanılması yasaklanmıştır.

Yetkisiz kişilerin tescilli bir menşe adının veya coğrafi işaretin tescilli halini kullanmaları yasaktır ayrıca bu adların tercümelerinin kullanımları da yasaklanmıştır. Bu durum Adalet Divanı’nın verdiği kararlarda da belirtilmiştir. 2008 yılında Adalet Divanı’nın vermiş olduğu kararda Almanya’daki peynirlerde kullanılan ‘Parmesan’ adının İtalya’da üretilen ‘Parmigiano Reggiano’ menşe adının İngilizce tercümesi olduğu belirtilerek davada 2081/92 sayılı Tüzüğün 13/1(b) hükmünün ihlal edildiği belirtilmiştir.⁵⁷³

Tüzüğün 13/1(c) maddesine göre ürünün kökeni, menşei, mahiyeti veya esaslı nitelikleri ile ilgili olarak sahte veya aldatıcı işaretlerin paketlerin içinde veya dışında, ürün ile ilgili reklam materyallerinde veya belgelerinde kullanılması ve ürünün kaynağına ilişkin olarak yanlış izlenim uyandıracak şekilde paketlenmesi yasaklanmıştır.

Son olarak ise tüketicinin ürünün gerçek kaynağı konusunda yanıltabilecek her türlü uygulama yasaklanmıştır.

Tüzük’te sadece yasaklanan hususlar belirtilmiş olup bu hususlar gerçekleştiği takdirde alınabilecek önlemler belirtilmemiştir. Üye ülkeler kendi

⁵⁷² Jim Chen, ‘Articles: A Sober Second Look At Appellations of Origin: How The United States Will Crash France’s Wine and Cheese Party’, **Minnesota Journal of Global Trade**, Winter, 1996, s. 39

⁵⁷³ Case C-132/05, Commission of The European Communities v Federal Republic of Germany, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62005J0132:EN:HTML>, (02.13.2010), Daniela Ampollini, Edith Van De Eede, ‘Cheese Verdict With Holes’, **Journal of Intellectual Property Law and Practice**, Volume 3, No:10, 2008, s. 630-632.

ülkelerinde korunmakta olan menşe adlarının ve coğrafi işaretlerin korunmasından sorurlar ve kendi ulusal kurallarına göre yaptırım uygulayabileceklerdir.⁵⁷⁴

Tüzük'te ihlallere karşı kimlerin dava açacağı belirtilmemiştir. Tescilli menşe adını veya coğrafi işareti kullanan her üretici ve işletmeci dava açabilmelidir.

8. Tescilli Menşe Adı ve Coğrafi İşaret ile Coğrafi Yeri Gösteren Tescil Edilmemiş Adların Bir Arada Olabilecekleri Durumlar:

Tüzük belirtilen şartların sağlanması durumunda Birlik içinde veya dışında tescilli menşe adı veya coğrafi işaret ile birlikte tescilli menşe adı veya coğrafi işaret ile benzer olan coğrafi yeri gösteren tescil edilmemiş adların bir arada olabilecekleri durumları düzenlemiştir.⁵⁷⁵ Bu şartlar,

- a) Tescilli menşe ada veya coğrafi işarete benzeyen tescil edilmemiş ad 24 Temmuz 1993 tarihi itibarıyla en az 25 yıldır hukuka uygun bir şekilde kesintisiz kullanılıyor olmalıdır.
- b) Tescil edilmemiş adın kullanımının amacı hiçbir zaman tescilli menşe adının veya coğrafi işaretin ününden yararlanmak için kullanılmamış ve tüketicilerin ürünün gerçek menşei konusunda yanıltılmamış veya yanıltılabilecek durumda olmaması gerekmektedir.
- c) Tescilli menşe adı veya coğrafi işaret ile tescil edilmemiş ad arasındaki benzerlikten doğan sorun, menşe adının veya coğrafi işaretin tescilinden önce ortaya çıkmalıdır.

Tescil edilmemiş ad belirtilen bu şartların hepsini karşılamalıdır. Tescilli menşe adı ve coğrafi İşaret ile coğrafi yeri gösteren tescil edilmemiş adların bir arada kullanılmasına Komisyon karar vermektedir.⁵⁷⁶ Komisyon eğer tescilli menşe adı veya coğrafi işaret ile coğrafi yeri gösteren tescil edilmemiş adın bir arada olabileceğine karar verirse her iki ad en fazla on beş yıl birlikte varlıklarını

⁵⁷⁴ Heath,s.128

⁵⁷⁵ Tüzük 13/4. madde

⁵⁷⁶ Komisyon kararını Tüzük'ün 15/2. maddesinde belirtilen usule göre vermektedir.

sürdürebilmektedirler. Ancak bu kullanım sırasında tescilsiz adın kaynak ülkesinin, ürünün etiketi üzerinde açıkça ve görünür şekilde gösterilmesi gerekmektedir. Belirtilen on beş yılın sonunda tescilsiz adın kullanımı son bulmaktadır.

9. Tescilli Menşe Adı ve Coğrafi İşaretlerin Kullanmak Zorunda Olduğu Semboller:

Menşe adları Komisyon tarafından Sicil'e tescil edildikten sonra korunmakta olan menşe adı (Protected Designation of Origin:PDO)niteliğini kazanmaktadır.. Coğrafi işaretler ise Komisyon tarafından Sicil'e tescil edildikten sonra korunmakta olan coğrafi işaret (Protected Geographical Indication:PGI) niteliğini kazanmaktadırlar.

Tescil edilen ve korunmakta olan menşe adı ve coğrafi işaret niteliğini kazanan menşe adlarının ve coğrafi işaretlerin ilişkin oldukları ürünler üzerinde bu niteliklerini belirten sembollerin 1 Mayıs 2009 tarihinden itibaren Birlik sınırları içerisinde kullanılması zorunludur.⁵⁷⁷

Kaynağı üye ülke olmayan ürünler üzerinde belirtilen sembollerin bulunması zorunlu değildir.⁵⁷⁸

Şekil:4 Korunmakta Olan Menşe Adı Sembolü Korunmakta Olan Coğrafi İşaret Sembolü

⁵⁷⁷ Tüzük 8/2. madde, SERRA, s. 14.

⁵⁷⁸ Tüzük 8/3. madde

10. Tescil Edilen Menşe Adlarının ve Coğrafi İşaretlerin Denetimi:

Üye ülkeler 882/2004 sayılı Tüzük'te⁵⁷⁹ belirtilen kurallara uygun şekilde denetim yapacak yetkili otoriteleri belirlemelidirler.

Komisyon üye ülkeler tarafından belirlenen yetkili otoritelerin ad ve adreslerini kamuya açıklamak ve bu bilgileri güncellemek zorundadır.⁵⁸⁰

Üye ülkeler 510/2006 sayılı Tüzük kapsamına giren her işletmecinin resmi kontrol sistemi kapsamında olmasını sağlayacak düzenlemeleri kabul etmeleri gerekmektedir.⁵⁸¹

Tescilli menşe adını veya coğrafi işareti taşıyan ürün piyasaya sunulmadan önce Sicil'de belirtilen şartnameye uygun olarak üretilip üretilmediğinin kontrol edilmesi gerekmektedir.

Eğer ürün Birlik sınırlarında bulunan bir coğrafi alandan kaynaklanıyorsa ürün piyasaya sunulmadan önce Tüzük'ün 10. maddesinde düzenlenen resmi kontrole ilişkin makamlardan biri veya birkaçı tarafından veya 882/2004 sayılı Tüzük'ün 2. maddesinde belirtilen ürün sertifikasyonu ile ilgili görev yapan bir veya birden çok kuruluş tarafından denetlenmelidir.⁵⁸²

Eğer ürün Birlik sınırları dışında bulunan bir coğrafi bölgeden kaynaklanıyorsa o zaman ürün piyasaya sunulmadan önce ürünün kaynaklandığı ülke tarafından belirtilen bir veya birden çok kamu otoritesi tarafından veya ürün

⁵⁷⁹ Regulation EC No 882/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on Official Controls Performed to Ensure the Verification of Compliance with Feed and Food Law, Animal Health and Animal Welfare Rules, OJ L 191, 28.05.2004.

⁵⁸⁰ Komisyon'un üye ülkeler tarafından belirlenen yetkili otoritelerin ad ve adres bilgilerine <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:317:0001:0110:EN:PDF> adresinden ulaşılabilir.

⁵⁸¹ Tüzük 10/2. madde

⁵⁸² Tüzük 11/1. madde

sertifikasyonu ile ilgili görev yapan bir veya birden çok kuruluş tarafından denetlenmelidir.⁵⁸³

Birlik içinde veya dışında bulunan ürün sertifikasyonu ile ilgilen kurumlar ürün belgelendirmesi yapan belgelendirme kuruluşları için genel şartlar ile ilgili EN 45011 sayılı Avrupa standardına veya ISO/EIC Guide 65 standardına uymak ve 1 Mayıs 2010 tarihinden itibaren bu standartlara akredite olmak zorundadırlar.⁵⁸⁴

Denetime tabi olan işletmeler denetim masraflarını kendileri karşılamalıdır.

Denetimlerle ilgili olarak Birlik içinde üye ülkelerin farklı uygulamaları bulunmaktadır.

Çek Cumhuriyeti, Litvanya, Kıbrıs Rum Kesimin’de denetimlerle ilgili olarak kamu kurumları yetkilendirilmiştir. Slovenya ve İngiltere’de ise denetimler ile ilgili yetkilendirilen kurumlar ürün sertifikasyonu ile ilgili görev yapan özel kurumlardır. Belçika, Slovenya’da ürünler yılda bir kere denetlenirken Almanya, İngiltere, Çek Cumhuriyeti ve İrlanda’da ürünler yılda birden fazla denetime tabi olmaktadır.⁵⁸⁵

Birlik üyesi olmayan ülkeler de kendi ülkelerinde bulunan ürün sertifikasyonu ile ilgilen kurumlar ürün belgelendirmesi yapan belgelendirme kuruluşları için genel şartlar ile ilgili EN 45011 sayılı Avrupa standardına veya ISO/EIC Guide 65 standardına uymak ve 1 Mayıs 2010 tarihinden itibaren bu standartlara akredite olmak zorundadırlar. Bu durum özellikle gelişmekte olan ülkelerde sorun olabilir. Özellikle ürünlerini Sicil’e tescil ettiren ülkeler ürünlerin piyasaya arzından önce kendi ülkelerinde denetim ile ilgili altyapıyı oluşturması gerekmektedir. Yeterli

⁵⁸³ Tüzük 11/2. madde

⁵⁸⁴ Tüzük 11/3. madde

⁵⁸⁵ Evaluation of The Common Agricultural Policy (CAP) on The Protected Designations of Origin (PDO) and Protected Geographical Indications (PGI), Final Report, London Economics, November 2008, http://ec.europa.eu/agriculture/eval/reports/pdopgi/report_en.pdf, s. 73-75 (12.04.2009).

kapasiteye ve mali altyapıya sahip olmayan üçüncü ülkeler için Tüzük'ün getirdiği şart gelişmekte olan ülkeleri mali ve idari açıdan zorlayacaktır.⁵⁸⁶

Türkiye Antep Baklavası ve Malatya Kayısı ile ilgili yapmış olduğu başvurular sonuçlanır ve Antep Baklavası, Malatya Kayısı coğrafi işaret olarak tescil edilirlse o zaman Türkiye denetim ile ilgili olarak bir kamu otoritesini görevlendirecek ya da ürün sertifikasyonu ile ilgili görev yapan bir veya birden çok kuruluşu denetim ile ilgili görevlendirecektir. Ürün sertifikasyonu ile ilgili görev yapan kuruluşlar ise ürün belgelendirmesi yapan belgelendirme kuruluşları için genel şartlar ile ilgili EN 45011 sayılı Avrupa standardına veya ISO/EIC Gudde 65 standardına uymak ve bu standartlara akredite olmak zorunda olacaklardır. Bu nedenle Türkiye coğrafi işaretlerle ilgili denetim yapacak olan kurumların altyapısını şimdiden oluşturmaya başlamalıdır.

Ürünlerin şartnameye uygun olarak üretilip üretilmediğini denetleyen kurumlar verdikleri kararda objektif ve tarafsız olmalıdırlar. Kurumlar ayrıca görevlerini ifa ederlerken nitelikli personele ve kaynaklara sahip olmalıdır.⁵⁸⁷

11. Menşe Adı, Coğrafi İşaret İle Marka İlişkisi:

a)Önceden Tescil Edilmiş Menşe Adı, Coğrafi İşaret ile Sonradan Tescili Talep Edilen Marka Arasındaki İlişki:

Tüzüğün 14/1. maddesine göre bir markanın tescili, öncelen tescil edilen bir menşe adına veya coğrafi işarete Tüzüğün 13. maddesine göre tecavüz teşkil edecekse marka tescil başvurusu reddedilmektedir. Marka tescil başvurusunun bu madde hükmüne göre reddedilebilmesi için tescili talep edilen markanın, tescil edilmiş menşe adı veya coğrafi işaret ile aynı tür ürün olması gerekmektedir.

⁵⁸⁶ Stephan Marette, Roxanne Clemens, Bruce A. Babcock, 'The Recent International and Regulatory Decisions About Geographical Indications', MATRIC Working Paper 07-MWP 10, January 2007, <http://www.card.iastate.edu/publications/DBS/PDFFiles/07mwp10.pdf>, s.22, (20.04.2008).

⁵⁸⁷ Tüzük 11/4. madde.

Marka tescil başvurusu mutlaka menşe adı veya coğrafi işaret tescil başvurusundan sonra yapılmalıdır. Belirtilen bu şartlar gerçekleşirse marka tescil başvurusu Tüzüğün 14/1. maddesine göre reddedilmektedir.

Daha önceden Tüzüğün 14/1. maddesinde belirtilen şartların gerçekleşmesine rağmen marka tescil edilmişse bu markanın hükümsüz kılınması zorunludur.⁵⁸⁸

b) Önceden Tescil Edilmiş Marka İle Sonradan Tescil Başvurusu Yapılan/Tescil Edilen Menşe Adı, Coğrafi İşaret Arasındaki İlişki:

Tüzüğün 3/4. maddesine göre ünlü, tanınmış ve uzun süredir kullanılmakta olan marka eğer tüketicileri malın kimliği konusunda yanıltabilecek nitelikteyse o zaman bu ad, menşe adı veya coğrafi işaret olarak tescil edilmez.

Bir markanın menşe adı veya coğrafi işaret olarak tescilinin önlenebilmesi için ünlü, tanınmış ve uzun süredir kullanılıyor olması gerekmektedir ve ayrıca tüketicileri malın kimliği konusunda yanıltabilecek nitelikte olmalıdır.

Tüzüğün 14/2. maddesine göre bazı durumlarda gerçekleşmesi durumunda tescilli menşe adı veya coğrafi işaret ile birlikte markanın bir arada bulunabileceğine düzenlemiştir. Buna göre eğer,

- Markanın kullanımı Tüzüğün 13. maddesinde belirtilen durumlardan birine giriyorsa,

- Marka Birlik içinde, coğrafi işaret veya menşe adı kaynaklandıkları ülkede tescil edilmeden önce veya 1 Ocak 1996 tarihinde önce⁵⁸⁹ iyi niyetle tescil edilmişse, tescil başvurusu yapılmışsa veya kullanım yoluyla hak kazanmışsa ve

- Üye ülkelerin marka konusundaki düzenlemelerinin uyumlaştırılmasına ilişkin 89/104 sayılı Yönetmelik ile Topluluk Markasına İle İlgili 40/94 sayılı Tüzük'te belirtilen marka ile ilgili hükümsüzlük veya fesih şartları gerçekleşmediyse

⁵⁸⁸ Tüzük 14/1. madde fıkra 1.

⁵⁸⁹ Tüzüğün belirlediği 1 Ocak 1996 tarihinden sonra iyi niyetle tescil edilen markalar menşe adları veya coğrafi işaretlerle birlikte yer alamayacaklardır. Tüzük'ün getirdiği bu yeni düzenleme marka sahiplerinin haklarını olumsuz şekilde etkilemektedir. Resnek, s. 453.

o zaman marka ile coğrafi işaretler veya menşe adları Birlik içinde bir arada bulunabileceklerdir.⁵⁹⁰

12. Tescil Edilen Menşe Adının ve Coğrafi İşaretin Hükümsüzlüğü:

Komisyon tescilli olan menşe adını veya coğrafi işareti taşıyan bir tarım ürünün veya gıda maddesinin ilgili olduğu şartnamede belirtilen şartları artık karşılamadığına karar verirse, Tüzüğün 15/2. maddesinde belirtilen usule göre tescilli menşe adının veya coğrafi işaretin hükümsüzlüğüne karar verebilir.⁵⁹¹ Komisyon'un tescilli menşe adını veya coğrafi işareti ile ilgili hükümsüzlük sürecini başlattığı haberi ise AB Resmi Gazetesi'nde yayımlanır.

Ayrıca hukuki menfaati bulunan gerçek veya tüzel kişiler de gerekçe belirtmek şartıyla tescilli menşe adının veya coğrafi işaretin hükümsüzlüğüne karar verilmesini isteyebilirler.

Tescilli menşe adı veya coğrafi işaretin hükümsüzlüğüne karar verilirse o zaman bu adlar sicilden terkin edilmektedir.

13. Tarım Ürünleri ve Gıda Maddeleri Üzerindeki Menşe Adları ile Coğrafi İşaretlerin Korunması ile ilgili 510/2006 Sayılı Tüzük'ün Değerlendirilmesi:

20 Mart 2006 tarihinde yürürlüğe gire 510/2006 Sayılı tüzük içerdiği yeni düzenlemelerle birlikte coğrafi işaretlerin ve menşe adlarının Birlik içinde etkin olarak korunmalarını sağlamıştır. Özellikle Dünya Ticaret Örgütü'nün oluşturduğu

⁵⁹⁰ ABD ve Avustralya'nın 2081/92 sayılı Tüzük alehine açmış oldukları davada Tüzük'ün tescilli menşe adları ve coğrafi işaretlerle önceden iyi niyetle tescil edilmiş markaların bir arada yer almasının TRIPs Sözleşme'sinin 16/1. maddesine aykırı olduğunu iddia etmiştir. Panel dava ile ilgili verdiği kararda ise tescilli menşe adları ve coğrafi işaretlerle önceden iyi niyetle tescil edilmiş markaların bir arada yer almasının düzenleyen Tüzüğün 14/2. maddesini TRIPs Sözleşmesi'nin 17. maddesine göre hukuka aykırı olmadığı sonucuna varmıştır. European Communities – Protection of Trademarks and Geographical Indications For Agricultural Products and Foodstuffs, Complaint by the United States, Report of The Panel, WT/DS174/21, WT/DS174/R, 15 March 2005.

⁵⁹¹ Komisyon tescilli menşe adının veya coğrafi işaretin hükümsüzlüğüne karar verirken Tüzük'ün 5, 6. ve 7. maddeleri mutatis mutandis uygulanır.

Panel'in verdiği karar sonucu kaynağı Birlik dışında bulunan tarım ürünlerinin veya gıda maddelerinin tescil edilmesi ile ilgili olarak Birlik dışından yapılacak başvuruların doğrudan Komisyon'a yapılabilme imkânını getirmesi olumlu bir gelişmedir.

Coğrafi yer adı olmayan adların yeni Tüzük kapsamında coğrafi işaret olarak tescil edilebilmeleri, tescil edilen ve korunmakta olan menş e adı ve coğrafi işaret niteliğini kazanan menş e adlarının ve coğrafi işaretlerin ilişkin oldukları ürünler üzerinde bu niteliklerini belirten sembollerin 1 Mayıs 2009 tarihinden itibaren Birlik sınırları içerisinde kullanılması zorunlu olması, birden çok devletin veya idari birimin ortak sınırında bulunan, her bir parçası ayrı bir coğrafi alanda bulunan coğrafi yerlerden kaynaklanan ürünlerin menş e adı veya coğrafi işaret olarak tescil edilebilmeleri ile ilgili ortak başvuru yapılabilmesi ve Komisyon'un tescil başvurusunu aldığı tarihten itibaren bir yıl içinde bu başvuruyu incelemesi Tüzük'ün düzenlediğı eski Tüzük'te bulunmayan olumlu düzenlemelerdir.

Tüzüğün içerdiği olumlu düzenlemelere rağmen Tüzüğün düzenlemediğı veya eksik düzenlediğı bazı hükümler bulunmaktadır.

Öncelikle 1 Ocak 1996 tarihinden sonra iyi niyetle tescil edilen menş e adları veya coğrafi işaretlerle birlikte yer alamayacaklardır. Bu düzenleme marka sahiplerinin haklarını olumsuz etkilemektedir. Yapılacak yeni düzenleme ile birlikte Tüzük'ün getirdiğı bu tarih ortadan kaldırılmalıdır.

Tescilli menş e adlarının ve coğrafi işaretlerin denetimleriyle ilgili olarak Birlik içinde veya dışında herhangi bir standart yoktur. Bazı ülkelerde denetimleri ilgili yetkili kurumlar yaparken bazılarında 882/2004 sayılı Tüzüğün 2. maddesinde belirtilen ürün sertifikasyonu ile ilgili görev yapan kurumlar yetkilidir. Ülkeler arasında yapılacak denetimlerin sıklığı ve nasıl yapılacağı konusunda herhangi bir standart yoktur. Ayrıca yapılan denetimler sonucu ürünün şartnamesinde belirtilen şartlara göre üretim yapmayan üreticilere hangi yaptırımın uygulanacağı Tüzük'te düzenlenmemiş konu üye ülkelerin ulusal mevzuatlarına bırakılmıştır. Denetimlerle

ilgili Birlik içinde veya dışında herhangi bir standardın olmaması tescilli menşe adlarının bazı ülkelerde sıkı bir denetimden geçmesine neden olurken bazılarında yapılan denetimlerin daha serbest yapılmasına neden olmaktadır.⁵⁹²

Yapılan denetimlerin masraflarını işletmeciler ödemek ile yükümlüdürler. Bu durum özellikle küçük ve orta boy işletmeler için sorun olabilmektedir. Birlik üyesi olmayan ülkeler ise kendi ülkelerinden kaynaklanan bir ürün Komisyon tarafından sicile tescil edilince bu ürünleri Tüzük'te belirtilen kurallara göre denetlemek ile yükümlü olacaklardır. Gelişmekte olan ülkeler açısından denetim ile ilgili altyapının oluşturulması ilgili ülkeler için masraflı ve zaman alıcı olabilir. Komisyon bu ülkelere teknik açıdan ve sağlayacağı fonlarla mali açıdan destek olmalıdır.

⁵⁹² Yunanistan'da düzenli olarak üreticiler denetlendiği gibi rasgele de denetlenebilmektedirler. Polanya'da yılda bir veya birkaç kez denetim yapılmaktadır. Belçika, Slovenya'da ürünler yılda bir kere denetlenirken Almanya, İngiltere, Çek Cumhuriyeti ve İrlanda'da ürünler yıldan birden fazla denetime tabi olmaktadır. İsveç ve Danimarka'da ise denetimler genel gıda kontrolleri yapılırken yapılmaktadır. Evaluation of The Common Agricultural Policy (CAP) on The Protected Designations of Origin (PDO) and Protected Geographical Indications (PGI), Final Report, London Economics, November 2008, http://ec.europa.eu/agriculture/eval/reports/pdopgi/report_en.pdf, s.73-74 (12.04.2009).

III. TÜRK HUKUKUNDA COĞRAFI İŞARETLERİN KORUNMASI:

A. Türk Hukukunda Coğrafi İşaretlerin Korunmasının Tarihçesi:

Türk Hukukunda coğrafi işaretlerin korunmasına yönelik ilk çalışma 30.01.1930 tarihli ve 6/367 sayılı T.C. Başvekâlet Muamelat Müdürlüğü'nün yazısıdır. İsmet Paşa tarafından imzalanan bu yazıda Madrit Sözleşmesi'nin 1925 tarihli La Haye metnini kabul etmenin faydalı olacağı görüşü bildirilmiştir.⁵⁹³

Türkiye 'Sahte veya Hileli Mahreç İşaretlerinin Men'i Hususunda Madrit Anlaşması'nı 30.01.1957 tarihinde kabul etmiştir.⁵⁹⁴

10 Eylül 1962 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 'Markalar ve Menşe İşaretleri Hakkında Kanun' teklifi sunulmuştur. Kanun teklifi iki bölümden oluşmaktaydı. Kanun teklifinin birinci bölümü markalarla ilgili iken ikinci bölümü menşe adları ile ilgilidir. Buna göre 'Bir mamul veya mahsulün şöhretini temin eden bir memleket, bölge, vilayet ve kaza, şehir, remiz, alamet gibi menşe işaretleri, mahsulün yetiştirildiği yere taalluk ettikleri takdirde istihsal işareti, mamulün imal yerine taalluk ettiği takdirde imal işareti sayılmaktadır. Burada istihsal işareti menşe adını, imal işareti ise coğrafi işareti ima etmektedir.⁵⁹⁵

Emtianın gerçek menşei hakkında halkı yanıltacak şekilde sahte menşe işaretlerinin kullanılması, bu tür malların ticaret sahasına çıkarılması yasaktı. Bunun istisnası ise, bir ürünün kendi cinsine verilen bir ad haline gelmiş olması ve ticaret hayatında malın imal yerini değil, mahiyetini gösteren bir yer adı ile anılmasıydı.

Kanun teklifi 03.03.1965 tarihinde 551 sayı ile kabul edilmiştir. Teklif görüşülürken, 11.06.1963 tarihli Sanayi Komisyon raporunda, menşe adlarının markalardan farklı olduğu ve bu nedenle ilgili hükümlerin 1705 sayılı Ticarete Tağşişin Meni ve İhracatın Murakabesi ve Korunması Hakkındaki Kanun'da yer

⁵⁹³ Ilgaz, s. 136.

⁵⁹⁴ Ilgaz, s. 136.

⁵⁹⁵ Ilgaz, s. 136-137.

almasının daha uygun olacağı belirtilmiştir.⁵⁹⁶ Bu nedenle teklif yasalaşırken menşe adlarıyla ilgili olan ikinci bölüm kabul edilmemiştir.

1705 sayılı Kanun'dan sonra coğrafi işaretler ve menşe adlarıyla ilgili herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

27.06.1995 tarihinde ise Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname yürürlüğe girmiştir.⁵⁹⁷ Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin Uygulama Şeklini Gösterir Yönetmelik⁵⁹⁸ ise 01.11.1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

B. Türk Hukukunda Menşe Adlarının ve Coğrafi İşaretlerin Tanımı:

Türk Hukukunda coğrafi işaretler, menşe adları ve mahreç işaretleri ile ilgili tanımlar için bakınız Birinci Bölüm III.A.Coğrafi İşaret Kavramı.

C. Coğrafi İşaret Korumasından Yararlanacak Ürünler:

CoğİşKHK 1. maddesinde hangi ürünlerin coğrafi işaret korumasından yararlanabileceği belirtilmiştir. Bu hükme göre doğal ürünler, tarım, maden ve el sanatları ürünleri ile sanayi, ürünlerinden bu Kanun Hükmünde Kararnamede yer alan tanımlara ve koşullara uygun her türlü ürün coğrafi işaret korumasından yararlanabilir.

⁵⁹⁶ Ilgaz,s. 138

⁵⁹⁷Karar Sayısı:KHK/555,RG.27.07.1995,22326.Coğrafi işaretlerin Korunması hakkında düzenlemeler yapılması,08.06.1995 tarihli ve 4113 Sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak Bakanlar Kurulınca 24.06.1995 tarihinde kararlaştırılmıştır.

⁵⁹⁸ RG. 5.11.1995,22454.

D. Menşe Adı ve Coğrafi İşaret Olarak Tescil Edilemeyecek Adlar:

1.CoğışKHK’de 3. Maddede Belirtilen Tanımlara Uymayan Adlar:

CoğışKHK 3. maddede coğrafi işaretin, menşe adının ve mahreç işaretlerinin tanımları yapılmıştır. Bu tanımlara uymayan adlar coğrafi işaret olarak tescil edilemezler.⁵⁹⁹

2.Ürünlerin Öz Adı Olmuş Ad ve İşaretler (Jenerik Adlar):

CoğışKHK’nin 5/b. maddesine göre ‘*Bu Kanun Hükmünde Kararname anlamında ürünlerin öz adı, bu ürünün ilk üretildiği veya pazarlandığı bölge veya yöre ile ilgili olsa da bir ürün genel adı haline gelmiş addır. Ürünün öz adı olup olmadığının tespitinde o adın kaynaklandığı bölge ve tüketim alanlarında halkın bu adı kullanımı göz önüne alınır.*’ Bu maddeden anlaşılacağı üzere tür adı haline gelen adlar coğrafi işaret ve menşe adı olarak tescil edilemeyeceklerdir.⁶⁰⁰

3. Ürünün Gerçek Menşei Hakkında Halkı Yanıltabilecek Ad ve İşaretler:

CoğışKHK’nin 5/c. maddesine göre, ‘*ürünün gerçek kaynağı konusunda halkı yanıltabilecek olan bitki türleri, hayvan soyları ve benzeri adlar*’ coğrafi işaret olarak tescil edilemeyeceklerdir. Aynı hüküm 510/2006 sayılı AB Tüzüğü’nün 3/2. maddesinde bulunmaktadır.⁶⁰¹

⁵⁹⁹ CoğışKHK 5/a. madde

⁶⁰⁰ Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, (15.04.2010).

Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısında tür adı ‘*Diğer özelliklerinden dolayı menşe adı, mahreç işareti veya geleneksel özellikli ürün adı tanımına uygun olsa dahi, adın kaynaklandığı yöre,alan, bölge veya tüketildiği coğrafya itibarıyla bir ürün çeşidinin genel adlandırması haline gelmiş olan adlardır*’.Tasarının 6/a (2). maddesinde tür adı haline gelmiş ürün isimlerinin coğrafi işaret ve geleneksel özellikli ürün adı olarak tescil edilemezler. Tasarıda ürünün öz ad olup olmadığının nasıl tespit edileceği belirtilmemiştir, s. 3.

⁶⁰¹ Tasarının 6/a(3) maddesinde ‘*İnsani tüketim amacıyla kullanılan nihai ürünlerde hammadde olarak kullanılan bitki veya hayvanlara ait olup da, üretime,işlenmeye ve diğer işlemlerden geçirilmeye müsait bulunan ürünlerin adlarının içinde hammadde ismi olarak yer alan ibareler hariç, başlı başına bir bitkinin tür özelliklerini veya bir hayvanın ırk özelliklerini ifade eden*

4.Kamu Düzeni ve Genel Ahlaka Aykırı İşaretler:

CoğİşKHK'nin 5/d. maddesine göre, kamu düzeni ve genel ahlaka aykırı ad ve işaretler coğrafi işaret olarak tescil edilememektedir. Böylece kamu düzeni ve genel ahlaka aykırı olan işaretler menşe adı veya mahreç işarete olarak bir ürünün üzerinde yer alamayacaklardır. Müstehcen bir işaret veya terör örgütlerinin kullandığı işaretler coğrafi işaret olarak tescil edilemezler.⁶⁰²

5.CoğİşKHK 2. Maddesinde Belirtilen Ülkelerde Korunmayan veya Korunması Sona Ermiş veya Kullanılmayan Ad ve İşaretler:

CoğİşKHK'nin 5/e. maddesine göre CoğİşKHK 2. maddesinde belirtilen ülkelerde korunmayan veya korunması sona ermiş veya kullanılmayan ad ve işaretler coğrafi işaret olarak tescil edilemeyeceklerdir. Bu hükme göre Paris Sözleşmesi veya Dünya Ticaret Örgütü'nü kuran anlaşmaya taraf olan ülkelerde veya karşılıklılık ilkesine göre Türkiye Cumhuriyeti uyruğundaki kişilere kanunen veya fiilen coğrafi işaret koruması tanıyan ülkelerde korunmayan veya koruması sona ermiş veya kullanılmayan ad ve işaretler ilgili bu hükme göre coğrafi işaret olarak tescil edilemezler.⁶⁰³

adlandırmalardır. ', Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.3, (15.04.2010).

⁶⁰² Tasarının 6/a(4) maddesine göre de kamu düzeni ve genel ahlaka aykırı adların tescil edilemeyeceği belirtilmiştir. Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.3, (15.04.2010).

⁶⁰³ Tasarının 6/a(5) maddesine göre 5. maddede belirtilen şartları taşıdığı halde kendi ülkesinde korunmayan, korunması sona eren veya kullanılmayan adlar coğrafi işaret olarak tescil edilememektedirler. Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.3, (15.04.2010).

E. Coğrafi İşaretlerin Tescil Edilmesi:

1.Tescil Başvurusunu Yapabilecek Kişiler:

CoğİşKHK'nin 7. maddesinde kimlerin tescil başvurusunda bulunabileceğini belirtmiştir. Bu madde hükmüne göre ilgili ürünün üreticisi olan gerçek veya tüzel kişiler, tüketici dernekleri ve konu ve coğrafi yöre ile ilgili kamu kuruluşları tescil başvurusunda bulunabilen taraflardır.

a) Üreticiler:

CoğİşKHK'nin 7/a maddesinde göre ilgili ürünün üreticisi olan gerçek veya tüzel kişiler tescil başvurusu yapabilen kişilerdir. Üretici kavramı ise CoğİşKHK'nin 3/6-d bendinde tanımlanmıştır. Bu tanıma göre 'üretici, tarım ürünleri, el sanatları ve sanayi ürünlerini üretenler veya doğal ürünleri kullanıma hazır hale getirenler veya yukarıda sayılanların ticaretini yapanlardır.'⁶⁰⁴ Bu maddeden anlaşılacağı üzere tüzel kişiliğe sahip olmayan kurumlar coğrafi işaret başvurusunda bulunamayacaklardır.⁶⁰⁵

CoğİşKHK'ne göre coğrafi işaret korumasından yararlanabilecek ürünlerden biri de madenlerdir. Fakat üreticiler CoğİşKHK'nin 3/6-d bendinde tanımlanırken

⁶⁰⁴ Tasarıda üretici kavramı 2-r maddesinde tanımlanmıştır. Bu tanıma göre üretici '*tarım ürünlerini, madenleri, el sanatları ve sanayi ürünlerini üreten veya işleyen, ayrıca tedarik zincirinde yer alıp da ürünün tesciline konu özelliklerini etkileyen bir işlem yapan gerçek veya tüzel kişidir*'. Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.3, (15.04.2010).

Tasarıda maden ürünlerinin kapsama alınması olumludur. Fakat taslakta coğrafi işaret korumasından yararlanacak ürünler bazında herhangi bir ayrıma gidilmediğinden, üretici kavramında ürün bazında kategori yapılmasının bir önemi kalmamıştır. Bu nedenle taslakta ilgili hükümde ürün bazında ayırım yapılmaması gerekmektedir. Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 86.

⁶⁰⁵ Tasarının 12/a maddesinde 'Kanuni oluşumuna veya bileşimine bakılmaksızın 2. maddesinin (i) bendi uyarınca ürünün üreticilerinden oluşan birlik yahut gruplardır'. Bu maddeden anlaşıldığı gibi taslak tüzel kişiliğe sahip olmayan kurumların da tescil başvurusu yapabilmelerine imkan vermiştir. Tasarının 12/b maddesinde ise 'ürünün yalnızca tek bir üreticisi olduğunun ispatı halinde ise, 2. maddenin (r) bendi uyarınca ürünün üreticisi sayılan gerçek veya tüzel kişiler tescil başvurusunu yapabilmektedirler.' Bu hükme göre eğer üretici ürünün tek üreticisi ise ve bu üretici gerçek veya tüzel kişiliğe sahip ise bu üreticiler de tescil başvurusunda bulunabilmektedirler. Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.5, (15.04.2010).

madenleri çıkaran, işleyen ve ticaretini yapanları üretici olarak tanımlamaması eksikliklerdir.⁶⁰⁶

b)Tüketici Dernekleri:

CoğİşKHK'nin 7/b maddesinde göre tüketici dernekleri de coğrafi işaret tescil başvurusunda bulunabilmektedirler. Tüketici derneği Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un⁶⁰⁷ 3(p) bendinde tanımlanmıştır. Bu tanıma göre 'tüketici örgütleri: tüketicinin korunması amacıyla kurulan dernek, vakıf veya bunların üst kuruluşlarını' ifade etmektedir.⁶⁰⁸

c) Konu ve Coğrafi Yöre ile İlgili Kamu Kuruluşları:

CoğİşKHK'nin 7/c maddesinde göre konu ve coğrafi yöre ile ilgili kamu kuruluşları tescil başvurusunda bulunabilmektedirler.

İlgili hükümde 'kamu kuruluşu' kavramı kullanıldığı için bu kavram hem 'kamu idarelerini' hem 'kamu kurumlarını' hem de ' kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını' kapsamaktadır.⁶⁰⁹

⁶⁰⁶ Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 86, Zekeriya Arı, 'Coğrafi İşaret Kavramı ve Coğrafi İşaretlerin Tescili', **Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı**, Cilt.I,İstanbul, 2002, s. 58, (Kavram).

⁶⁰⁷ 4077 sayılı ve 23.02.1995 tarihli Tüketicilerin Korunması Hakkında Kanun (R.G. 08.02.1995, S. 22221)

⁶⁰⁸ Tasarıda tescil başvurusunu yapabilecek kişiler arasında tüketici dernekleri bulunmamaktadır. Bu madde hükmü yerine taslağın 12/c maddesine göre '*ürünle ilgili olarak kamu yararına çalışan veya üyelerinin ekonomik çıkarlarını korumaya yetkili bulunan dernekler tescil başvurusu yapabileceklerdir*'. Bu hükme göre sadece ürünle ilgili olarak kamu yararına çalışan veya üyelerinin ekonomik çıkarlarını koruyan dernekler tescil başvurusunda bulunabilmektedirler. Tasarıda belirtilen bu şartlar sahip olmayan dernekler kapsam dışındadır. Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.5, (15.04.2010).

Kamu yarına çalışan dernek ise 5253 Sayılı, 04.11.2004 tarihli Dernekler Kanunu'da tanımlanmıştır. '*Kamu yararına çalışan dernekler, ilgili bakanlıkların ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine, İçişleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararıyla tespit edilir. Bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için, en az bir yıldan beri faaliyette bulunması ve derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek üzere giriştiği faaliyetlerin topluma yararlı sonuçlar verecek nitelikte ve ölçüde olması şarttır.*'

⁶⁰⁹ Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s.88. Tasarının 12/ç hükmünde '*ürün veya ürünün kaynaklandığı coğrafi alan ile ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları tescil başvurusunda bulunabilmektedirler.*' Coğrafi İşaretlerin ve

Kamu kuruluşlarının başvuru yapabilmesi için ya korunmak istenen ürünle ya da ilgili coğrafi yöre ile ilgili olması gerekmektedir. Örneğin Ticaret ve Sanayi Odaları, Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü ilgili kamu kurumları olabilirler.

2.Tescil Başvurusunun Şartları:

Coğrafi işaret başvurusu yapılırken bazı bilgi ve belgelerin Türk Patent Enstitüsüne verilmesi gerekmektedir. Bu ilgi ve belgelerin neler olduğu CoğİşKHK'nin 8. maddesinde belirtilmiştir. Bu bilgi ve belgeler aşağıdaki gibidir;⁶¹⁰

- a) Başvuru sahibinin kimliğine ve 7. maddede belirtilen başvuru gruplarından hangisine dahil olduğuna ilişkin bilgileri de içeren başvuru dilekçesi,
- b) Tescili istenen menşe adı veya mahreç işareti ve ilgili ürünün adı,
- c) Ürünün tanımı; ürünün ve gerekiyorsa hammaddenin fiziksel, kimyasal, mikrobiyolojik ve benzeri ilgili özelliklerini açıklayıcı teknik bilgiler belgeler,
- d) Yöre, alan veya bölgenin coğrafi sınırlarını açıkça tanımlayan ve belirleyen bilgiler ve belgeler,

Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.6.

⁶¹⁰ Tasarıda coğrafi işaretlerin tescili için gereken bilgi ve belgelerin neler olması gerektiği 13/1. maddede belirtilmiştir. İlgili maddede, başvuru sahibi; gerçek kişiler için kimlik bilgileri ile adreslerini, tüzel kişiler için ise ticaret unvanları ve adreslerini içeren ve yönetmelikte belirtilen şekle uygun olarak hazırlanmış başvuru dilekçesi, coğrafi işaretin kullanım türü ve biçimini açıklayan bilgi ve belgeler ile başvurunun vekil aracılığıyla yapılması halinde vekaletname, kullanım biçimi olarak etiketleme yönteminin seçilmesi halinde, 2. maddenin (e) bendinde belirtilen ve ayrıntıları yönetmelikte düzenlenen özelliklere uygun biçimde hazırlanmış etiket örneği, başvuru sahibi gerçek ve tüzel kişinin ürünün tek üreticisi olması halinde, bu hususu ispatlayan bilgi ve belgeler, tescili istenen coğrafi işaretin adı, ürün içeriğinde yer alan hammadde listesi ile varsa ürünün fiziksel, kimyasal, mikrobiyolojik veya duyuşsal özelliklerini açıklayıcı teknik bilgi ve belgeleri içeren ürün tanımı, ürünün kaynaklandığı coğrafi alanı tanımlayan toprak, jeolojik ortam, iklim ve topoğrafyanın farklılaşma derecesini ve ürünün yöre sınırlarının değişmesiyle gösterdiği farklılıkları kanıtlamak suretiyle ürünün coğrafi sınırlarını gösteren bilgi ve belgeler, menşe adı için yapılan başvurularda, eğer hammadde tescile konu ürünün coğrafi sınırlarından daha geniş bir alandan elde ediliyorsa, bu hammaddenin üretim alanı ve özel üretim şartlarını kanıtlayıcı nitelikte bilgi ve belgeler, üretim metoduna ve varsa söz konusu ürüne özelliğini veren yerel üretim teknikleri ile usul ve adetlere ilişkin bilgi ve belgeler, ürünün kaynaklandığı coğrafi alanda ambalajlanmasının şart koşulduğu durumlarda, ambalajlamanın söz konusu landa yapılmasını zorunlu kılan nedenlere ilişkin bilgi ve belgeler, 2. madde hükümleri kapsamında coğrafi işaret tesciline konu olan ürünün niteliğinin, ürünün veya diğer özelliklerinin söz konusu coğrafi alan ile bağlantısını kanıtlayıcı teknik bilgi ve belgeler, ürünün söz konusu coğrafi alandaki tarihsel geçmişine ilişkin bilgi ve belgeler, 23. madde hükümlerine uygun olarak denetleme usul ve esaslarını ayrıntılı olarak açıklayan bilgi ve belgeler, başvuru ücretinin ödendiğini gösterir belge eklenmelidir. Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.6, (15.04.2010).

e) Ürünün üretim tekniğine ve varsa yerel özel üretim teknik ve koşullarına ilişkin bilgiler,

f) Ürünün, tescili talep edilen işaretle 3. madde hükümlerine göre uygunluğunu kanıtlayıcı bilgiler,

g) 20. madde hükümlerine uygun olarak denetleme biçimini ayrıntılı olarak açıklayan bilgiler,

h) Tescilli menşe adı veya mahreç işaretinin kullanım biçimi, markalama, işaretleme veya etiketleme şekillerini ayrıntılarıyla açıklayan bilgiler,

i) Başvuru ücretinin ödendiğine ilişkin belge,

j) Yönetmelikte öngörülen diğer hususlar

CoğışKHK'nin Uygulama Şekli Gösterir Yönetmeliğin 5. maddesinde başvuru için gereken belgeler ve bilgiler belirtilmiştir. Bu maddeye göre CoğışKHK'de belirtilmeyen başvuru dilekçesine ayrıca eklenecek belgeler;

- Tescili istenen menşe adı veya mahreç işaretine ait 15 adet örnek (8x8 cm),
- Başvuru ücretinin ödendiğini gösteren belgenin aslı,
- Denetim biçimi ayrıntılı olarak açıklayan bilgiler,
- İlan ücretinin ödendiğini gösteren belge

Coğrafi işaret başvurusu yapılan ürün başka bir ülke kaynaklı ise, o zaman CoğışKHK'nin 8/2. maddesinde belirtilen şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. İlgili maddede belirtilen şartlar şöyledir,

- Uluslararası Sözleşmeler saklı kalmak kaydıyla başka bir ülkeden kaynaklanan coğrafi işaretlerde, ürünün kaynaklandığı ülkede, CoğışKHK'nin 8/2. maddesinde belirtilen şartlar olmalıdır,

- Ürünün kaynaklandığı ülkede CoğışKHK'nin 20. maddesinde belirtilen denetim imkânları bulunmalıdır,

- Ayrıca, Coğrafi işaretin kaynaklandığı ülke Türkiye'den yapılacak coğrafi işaret tescili başvurularına eşit bir koruma getirmelidir.

Başka bir ülkede korunan bir coğrafi işaret Türkiye’de korunan bir coğrafi işaret ile aynı ise tescil, bölgesel ve geleneksel kullanım ve karıştırma riski göz önüne alınarak yapılmalıdır. Tescil edilen coğrafi işaretin kullanımına, ürünün kaynaklandığı ülkenin açık ve görülebilir bir şekilde etikette belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.⁶¹¹

3.Tescil Başvurusunun İncelenmesi:

Türk Patent Enstitüsü (TPE) yapılan başvuruyu inceler. TPE yapmış olduğu incelemede başvurunun CoğışKHK’nin 3. maddesinde belirtilen tanımlara uyup uymadığını, coğrafi işaret olarak tescil edilemeyecek ad veya işaretlerden olup olmadığını, tescil başvurusunun başvuru yapma hakkına sahip kişiler veya kurumlar tarafından yapılıp yapılmadığını ve CoğışKHK’nin 8. maddesinde belirtilen başvuru şartlarına uygun olup olmadığını inceler.⁶¹²

TPE yaptığı incelemede gerekli gördüğü durumlarda üç ay içinde yerine getirilmek üzere başvuru yapandan eksikliklerin giderilmesini ve ek bilgi ve belgenin verilmesini ister.⁶¹³ Üç ay içinde eksiklikler giderilmezse yapılan başvuru TPE

⁶¹¹ Tasarının 14/2. maddesinde ürünün yabancı ülkeden kaynaklanması durumunda tescil başvurusunda istenen şartlar belirtilmiştir. İlgili maddede istenen şartlar yürürlükte olan 556 Sayılı CoğışKHK’de belirtilen şartlarla aynıdır. Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.7, (15.04.2010).

⁶¹²Tasarının 14. maddesi TPE tarafından yapılacak olan incelemenin nasıl yapılacağını düzenlemektedir. Tasarının 14/1. maddesine göre ‘Enstitü, coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adı tescil başvurusunun bu Kanunda ve yönetmelikte belirtilen şartlara uygunluğunu inceler. Tescil taleplerinden 2’nci, 3’üncü, 6’nci,12’nci ve 13’üncü maddelerde belirtilen şartları taşıyanlar hakkında 16’ıncı madde hükümleri uygulanır.’ Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.7, (15.04.2010).

⁶¹³ Tasarının 15. maddesi konuyla ilgili hükümdür. İlgili maddeye göre ‘Başvuru ücretinin ödendiğini gösterir belge ile başvuru dilekçesindeki başvuru sahibinin kimliğine ilişkin bilgiler hariç, bir başvuruda 13. maddede belirtilen başvuru şartlarının yerine getirilmediği tespit edilirse, Enstitü başvuru sahibine bildirimde bulunarak söz konusu eksikliklerin giderilmesi için üç ay süre verir. Üç aylık süre içerisinde belirtilen eksiklikler giderilmezse, coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adı tescil başvurusu reddedilir. Başvuru ücretinin ödendiğini gösterir belge veya başvuru dilekçesinde başvuru sahibinin kimliğine ilişkin bilgilerin bulunmaması halinde ise başvuru yapılmaması sayılır. Bu durumda, tescil başvurusunun yapılmaması sayılmasına ilişkin karar Enstitünün nihai kararı olup, 17. madde kapsamında itiraza konu olmaz.’ Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.7-8.

tarafından reddedilir. CoğışKHK’de TPE verdiği ret kararına karşı ilgililere itiraz imkânı tanınmamıştır.⁶¹⁴

TPE gerektiğinde başvuru ile ilgili teknik bilgilerin kanıtlanması için başvurunun konuda uzman bir veya birden fazla kamu kuruluşu, üniversite veya tarafsız özel kuruluş tarafından incelenmesini talep edebilir. Bu durumda ilgili kurum veya kuruluşa ödenecek inceleme ücreti ve TPE’nin yapacağı hizmetler karşılığı alacağı ücretin başvuru sahibi tarafından ödenmesi için, durum başvuru sahibine bildirilir. Üç ay içinde ücretlerin ödenmesi başvuru sahibinden istenir. Üç aylık süre içerisinde belirtilen ücretler ödenmez ise başvuru geri çekilmiş sayılır.⁶¹⁵

CoğışKHK’nin 3., 5., 7. ve 8. maddelerinde belirtilen şartları karşılayan başvurular, ürün menşe adı olarak tescili talep edildiğinde, TPE tarafından Resmi Gazete ile ürünün üretim alanını kapsayan ilde yayımlanan bir yerel gazetede yayımlanır. Ürünün üretim alanının birden fazla ili kapsamaması durumunda ise ürünün üretildiği bütün illerde yayımlanmak şartıyla, bu illerde yayımlanan yerel gazetelerden birinde başvuru ilan yoluyla yayımlanır. Ürünün mahreç işareti olarak tescili talep edildiği durumlarda, menşe adlar için geçerli olan, Resmi Gazete ve yerel gazete ilanına ek olarak başvurunun Resmi Gazete’de ilan edildiğine ilişkin bilgi ilanı, yurt çapında dağıtımı olan en yüksek tirajlı günlük iki gazeteden birinde ilan yoluyla yayımlanır. Yayına ilişkin her türlü masraf başvuru sahibinden karşılanır.⁶¹⁶

⁶¹⁴ Tasarının 17/1. maddesine göre ‘ Kanun 14’üncü ve 15’inci maddesi çerçevesinde Enstitünün ilgili dairesi tarafından reddedilen başvurularla ilgili olarak başvuru sahibi itirazda bulunabilir. İtiraz kararın bildiriminden itibaren iki ay içerisinde yazılı olarak yapılır.’ Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.8, (15.04.2010).

⁶¹⁵ CoğışKHK’nin Uygulama Şeklini Gösterir Yönetmelik 6/2. madde.

⁶¹⁶ Tasarıda 16. maddesi başvurunun yayımlanması ile ilgili hükümdür. Bu hükme göre ‘Enstitü tarafından incelenerek uygun bulunan başvurular Bülteinde yayımlanır.’ Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.8, (15.04.2010). Tasarıda Bülten ifadesi, yayın ortamının türüne bakılmaksızın, coğrafi işaret ve geleneksel özellikli ürün adı başvurularının yayımlandığı Resmi Marka Bülteni’dir. Yürürlükte olan CoğışKHK’den farklı olarak tasarıda yapılan başvuruların Marka Bülteninde yayımlanacağı düzenlenmiştir.

CoğışKHK'nin Uygulama Şeklini Gösterir Yönetmeliğin 7. maddesine göre Resmi Gazete ve yerel gazetede ilanda başvuru sahibinin kimlik bilgileri, ürün adı, tescili talep edilen menşe adı veya mahreç işareti, menşe adı veya mahreç işaretine ilişkin bilgiler, ürünün tanımı, üretim tekniği, ayırt edici özellikleri, üretim alanı, coğrafi işaretin kullanım koşulları ile ilgili bilgiler yer alır.⁶¹⁷

Bilgi ilanında ise tescili talep edilen coğrafi işaretin, Resmi Gazete'deki ilan tarihi ve itiraz süresine ait bilgiler yer alır.

Yayınlanan başvuru geçici olarak sicile kayıt edilir. Bu kayıt geçici niteliktedir ve CoğışKHK'nin 12. maddesinde belirtilen şartların gerçekleşmesi durumunda kesinlik kazanır.

Başvurunun Resmi Gazetede ilan tarihinden itibaren altı ay içinde ilgili herkes⁶¹⁸ CoğışKHK'nin 3, 5, 7 ve 8'inci maddelerindeki hükümlere uygunluk açısından tescil talebinin geçersizliğine ilişkin olarak TPE'ne itirazda bulunabilir.⁶¹⁹

⁶¹⁷ Tasarının 16/2. maddesine göre 'coğrafi işaretin yayımında; başvuru sahibi gerçek kişi ise kimlik bilgileri, başvuru sahibi tüzel kişi ise ticaret unvanı, ürünün adı, coğrafi işaretin adı, korunması talep edilen menşe adı veya mahreç işaretine ilişkin bilgi, ürünün kaynaklandığı coğrafi alanın sınırları, ürün içeriğinde yer alan hammadde listesi ile varsa ürünün fiziksel, kimyasal, mikrobiyolojik veya duysal özelliklerini açıklayıcı teknik bilgileri içeren ürün tanımı, üretim metodu ve varsa söz konusu ürüne özelliğini veren yerel üretim teknikleri ile usul ve adetler, ürünün kaynaklandığı coğrafi alanda ambalajlanmasının şart koşulduğu durumlarda ambalajlamanın söz konusu alanda yapılmasını zorunlu kılan nedenlere ilişkin özet bilgiler, ürünün niteliğinin, ününün veya diğer özelliklerinin kaynaklandığı coğrafi alan ile bağlantısını ortaya koyan ve ürünün söz konusu coğrafi alandaki tarihsel geçmişine ilişkin bilgiler, coğrafi işaretin ürün üzerindeki kullanım biçimi ve buna ilişkin ayrıntılar ile denetim usul ve esaslarına ilişkin bilgiler yer alır.' Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.8, (15.04.2010).

⁶¹⁸ İlgili maddede belirtilen 'ilgili herkes' ifadesinin kimleri içerdiği açık değildir. İlgili kişiler olarak tescil başvurusu hakkına sahip kişiler ile tescilli coğrafi işareti kullanma hakkına sahip kimseler bu kapsama gireceği belirtilmiştir. Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 95, Coğrafi işaretler kolektif hak olduklarından dolayı itiraz hakkı sadece ilgililere değil diğer üçüncü kişilere de tanınmalıdır.

⁶¹⁹ CoğışKHK'nin 11/1. madde ve CoğışKHK'nin Uygulama Şeklini Gösterir Yönetmeliğin 8/1. maddesi. Taslağın 17/2. maddesine göre '16'ncı madde uyarınca yayımlanmış başvurular hakkında; tescil talebinin 2'nci, 2'üncü, 6'nci, 12'nci ve 13'üncü maddelere uygun olmadığı iddiasıyla üçüncü kişiler tarafından veya 22'nci madde kapsamında önceki tarihli herhangi bir hak sahibi tarafından, başvurunun Bülte'de yayım tarihinden itibaren altı ay içinde gerekçelerini açıkça belirtmek şartıyla itirazda bulunulabilir. Enstitü, itiraz sahibinden ek bilgi ve belge sunulmasını isteyebilir. İstenilen ek bilgi ve belgelerin bildirim tarihinden itibaren bir ay içinde verilmemesi halinde itiraz, mevcut bilgi ve belgeler kapsamında değerlendirilir.' Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.8, (15.04.2010).

Yapılan itiraz üzerine TPE başvuru sahibinin de görüşüne başvurarak⁶²⁰, başvurunun ve itirazın konuda uzman bir veya birden fazla kamu kuruluşu, üniversite veya tarafsız özel kuruluş tarafından incelenmesini talep eder. Bu durumda ilgili kurum veya kuruluşa ödenecek inceleme ücreti ve TPE'nin yapacağı hizmetler karşılığı alacağı ücret itiraz sahibi tarafından üç aylık süre içerisinde⁶²¹ TPE'ne ödenir. Kamu kuruluşlarının itirazından ücret alınmaz.⁶²²

Yapılan itiraz sonucu itiraz uygun görülürse tescil talebi ret edilir bu tescil talebinin rededildiği Resmi Gazete'de yayımlanır ve coğrafi işaret siciline kayıt edilir.⁶²³

⁶²⁰ Tasarının 17/3. maddesine göre '17/2. maddesi kapsamında yapılan itiraz, kendi görüşünü açıklayabilmesi için başvuru sahibine iletilir. Başvuru sahibi görüşünü bildirim tarihinden itibaren iki ay içinde Enstitüye bildirir. Başvuru sahibinin bu süre içinde görüşünü bildirmemesi halinde itiraz mevcut bilgi ve belgeler kapsamında değerlendirilir.' Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.8, (15.04.2010).

⁶²¹ CoğİŞKHK'nin Uygulama Şekli Gösterir Yönetmeliğin 8/1. maddesi. Tasarının 17/4. maddesine göre 'Birinci ve ikinci fıkralara göre yapılan itirazlar değerlendirilmek üzere Kurula iletilir. İtiraz değerlendirilmesi için, itiraz inceleme ücretinin birinci ve ikinci fıkralarda belirtilen süre içinde ödenmesi ve ödemeyi gösterir belge ile yönetmelikte belirtilen diğer belgelerin aynı süre içinde Enstitüye teslim edilmesi gerekir. Aksi takdirde itiraz yapılmamış sayılır ve ödenen ücret Enstitüye gelir kaydedilir.' Tasarının 17/5. maddesine göre 'Kurul, gerekli gördüğü takdirde, itirazda ileri sürülen hususların bu konuda uzman bir veya birden fazla kamu kurum ve kuruluşu, üniversite veya tarafsız özel kuruluş tarafından 14. maddenin dördüncü fıkrası kapsamında yeniden incelenmesini talep edebilir. Bu durumda talep edilmesi halinde ilgili kurum ve kuruluşa gönderilme ücreti, itiraz sahibi tarafından bu konudaki bildirimin yapıldığı tarihten itibaren iki ay içinde Enstitüye ödenir. Aksi takdirde değerlendirme mevcut bilgi ve belgelere göre yapılır.' Tasarının 17/6. maddesi 'Kurul, tarafların ibraz ettiği bilgi ve belgeler ile beşinci fıkra uyarınca uzman kuruluş tarafından yapılan incelemenin sonucunu birlikte değerlendirerek itiraz hakkında Enstitünün nihai kararını verir. Kurul, uzman kuruluş tarafından yapılan incelemenin sonucu ile bağlı olmaksızın karar verir.' Tasarının 17/7. maddesi 'Kurulun itirazlar ile ilgili olarak verdiği kararlar Enstitünün nihai kararları olup, bunlara karşı kararın bildirim tarihinden itibaren iki ay içinde Ankara Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesinde dava açılabilir. Kurul kararlarının iptaline ilişkin mahkeme kararları, kesinleşmedikçe Enstitü tarafından yerine getirilmez.' Yürürlükte olan CoğİŞKHK'den farklı olarak Kurulun itirazlarla ilgili olarak verdiği kararlara karşı dava açılma imkanının verilmesi olumlu gelişmedir. Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.8-9, (15.04.2010).

⁶²² CoğİŞKHK'nin 11/2. madde. Tasarının 17/9. maddesinde aynı hüküm bulunmaktadır. Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.9, (15.04.2010).

⁶²³ Tasarının 18/5. maddesi başvurunun itiraz sonucunda tamamen reddedilmesi halinde, söz konusu ret kararı Bülte'de yayımlanacağını düzenlemiştir. Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.9, (15.04.2010).

CoğışKHK'nin Uygulama Şeklini Gösteren Yönetmeliğın 9/1. maddesine ve CoğışKHK'nin 12/1. maddesine göre Resmi Gazete'de ilan tarihinden itibaren altı ay içinde hakkında herhangi bir itiraz olmayan coğrafi işareť başvuru ları, Resmi Gazete'de yayınlanma tarihi itibarıyla kesinlik kazanır. Kesinlik kazanan başvuru coğrafi işareť siciline kayıt ve tescil edilir.⁶²⁴

Coğrafi işareť sicilinde aşağıda belirtilen hususlar yer alır.

- Başvuru tarihi ve numarası,
- Tescil tarihi ve numarası,
- Coğrafi işareť sahibinin kimliğı, adresi,
- Coğrafi işareťin kullanım koşulları,

İtirazın incelenmesi sonunda biçim veya kapsam itibarıyla değışikliğe uğramış talepler, değışikliğe uğramış şekliyle ve kapsamı açıkça belirtilerek CoğışKHK'nin 9. maddesine göre yeniden yayımlanır ve tescil yayım tarihi itibarıyla kesinlik kazanır. Bu durum coğrafi işareť siciline kaydedilir. İtiraz sonunda gerçekleştirilen bu ikinci yayım, biçimi ve kapsamı değıştirilmiş coğrafi işareť ile ilgili kamuyu bilgilendirmek amacını taşımaktadır. Bu nedenden dolayı ikinci yayına herhangi bir itiraz söz konusu değıdir.⁶²⁵ İtiraz üzerinde değışiklik yapılan başvurunun ikinci ilanında herhangi bir süre verilmemesi, üçüncü kişilerin görüşlerine izin vermediğı için yanlış bir uygulamadır. AB mevzuatında itirazın incelenmesi sonunda biçim veya kapsam itibarıyla değışikliğe uğramış talepler tekrar süre verilerek ilgili taraflara itiraz hakkı tanınmıştır. Fakat bu tür bir itiraz imkânı yürürlükte olan CoğışKHK'de mevcut değıdir. Taslakta ise konuyla ilgili değışiklik yapılarak taslağın 18/3. maddesi *'İtirazın incelenmesi sonucunda başvurunun biçim ve kapsamında değışiklik yapılması halinde, sadece söz konusu değışiklik 16. maddeye göre yayımlanır ve bu değışiklikler 17. madde uyarınca itiraza açılır.*

⁶²⁴ Tasarının 18/1. maddesine göre *'Bu Kanun ve yönetmelik hükümlerine göre eksiksiz yapılan veya eksiklikleri giderilen ve Bülte de yayımlandığı tarihten itibaren altı ay içinde hakkında herhangi bir itiraz yapılmayan ya da yapılan itiraz 17. madde uyarınca reddedilen ve tescil belgesi düzenleme ücretinin ödendiğini gösterir belgenin Enstitüye teslim edilmesiyle bütün safhaları tamamlanan başvuru tescil edilerek yönetmelikte belirlenen bilgileri içerecek şekilde Sicile kaydedilir. Başvuru sahibine verilmek üzere tescil belgesi düzenlenir.'* Sicile kaydedilen coğrafi işareťler Resmi Marka Gazetesinde yayımlanır. Coğrafi İşareťlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.9, (15.04.2010).

⁶²⁵ Coşkun, s. 116, Kızıltepe, s 38.

Değişikliğe Bültende yayımlandığı tarihten itibaren altı ay içinde herhangi bir itiraz yapılmaması halinde, coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adına ilişkin değişiklik Sicile kaydedilir’ şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenleme yerinde düzenlemedir.

F. Tescil Edilen Coğrafi İşaretlerin Korunması:

Tescilli coğrafi işaretlerin korunması CoğİşKHK’nin 15. maddesi coğrafi işaretlerin korunmasını düzenlemiştir. İlgili maddeye göre ‘*Coğrafi işaret başvurusu yapma hakkına sahip kişiler ile tescil edilmiş coğrafi işareti kullanım hakkına sahip kişiler, üçüncü kişiler tarafından CoğİşKHK’de belirtilen kullanımları önleme hakkına sahiptirler.*’

Tescil edilen coğrafi işaretler CoğİşKHK’nin 15/a maddesine göre ‘*Tescilli adın ününden herhangi bir biçimde yarar sağlayacak kullanımlar veya tescil kapsamındaki ürünleri andıran ya da çağrıştıran ürünlerle ilgili olarak tescilli adın dolaylı veya dolaysız olarak ticari amaçlı kullanımı*’ yasaklanmıştır.⁶²⁶

Bu madde hükmüne göre tescilli adın ününden herhangi bir biçimde yarar sağlayan kullanımlar önlenebilmektedir. Tescilli adın ününden nasıl yarar sağlanacağını önemi bulunmamaktadır. Bu tür kullanımlar hangi şekilde olursa olsun CoğİşKHK kapsamında önlenebilmektedir.

Coğrafi işaretler üzerinde tescil edilen ürünler için kullanılabilirler. Bir ürün coğrafi işaret olarak tescil edilmediyse o ürün coğrafi işaret korumasından yararlanamaz. CoğİşKHK 15/a maddesinde belirtilen ‘tescil kapsamındaki ürünleri andıran ya da çağrıştıran ürün’ ifadesi muğlak bir ifadedir. Bu ürünleri andıran veya

⁶²⁶ Tasarının 8/a maddesi konuyla ilgilidir. Bu maddeye göre ‘*Coğrafi işaret ile garanti edilen ürün özelliklerini taşımadığı halde tescilli ürün adıyla aynı olan bir adın veya tescilli ürün adı için 19’uncu madde uyarınca kullanılması öngörülen amblemin, ürünün ürününden yarar sağlayacak kullanımı veya tescil kapsamındaki ürünleri andıran ürünlerle ilgili olarak tescilli ürün adının veya amblemin ticari amaçlı kullanımı*’. Tasarıda kullanımın dolaylı kullanım olup olmadığı belirtilmemiştir. Bu nedenle dolaylı kullanımlar bu madde hükmüne göre koruma kapsamında değildir. Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.4, (15.04.2010).

çağrıştıran ifadesi ile hangi tür ürünlerin belirtilmek istendiği belli değildir. Ayrıca bu ürünleri andıran ürünler belirlenirken hangi kriterlerin dikkate alınması gerektiği CoğİşKHK’inde belirtilmemiştir.⁶²⁷

Tescil kapsamındaki ürünleri andıran ya da çağrıştırabilen ürünlerle ilgili olarak tescilli adın dolaylı veya dolaysız olarak ticari amaçlı kullanımı CoğİşKHK’nin 15/a maddesine göre korunmaktadır. Böylece ticari amaçlı olmayan kullanımlar bu madde hükmüne göre korunmayacaklardır.

CoğİşKHK’nin 15/b maddesine göre ‘*Sözcük olarak gerçek coğrafi yeri ifade etmekle birlikte halkta haksız biçimde ürünün başka yer kaynaklı olduğu izlenimini bırakan kullanımı; veya korunan adın tercümesinin kullanımı; veya ‘stilinde’, ‘tarzında’, ‘tipinde’, ‘türünde’, ‘yöntemiyle’, ‘orada üretildiği biçimde’ veya benzeri diğer açıklama veya terimleriyle birlikte kullanımı*’ korunmaktadır. Bu hükme göre ürünün gerçek coğrafi kaynağı belirtilse bile bu kullanım halkı ürünün gerçek menşei konusunda yanıltıyorsa bu tür kullanımlar yasaklanmıştır.⁶²⁸

CoğİşKHK’nin 15/c maddesine göre ‘Ürünün iç veya dış ambalajında, tanıtım ve reklamında veya ürünle ilgili herhangi bir yazılı belgede doğal veya esas nitelik ve özellikleri ile menşei konusunda yanlış veya yanıltıcı herhangi bir açıklama veya belirtiyeye yer verilmesi’ yasaklanmıştır. Bu madde hükmü 5010/2006 sayılı AB Tüzüğü ile benzer hükümdür.⁶²⁹

⁶²⁷ Gündoğdu, ‘tescil kapsamındaki ürünleri andıran ya da çağrıştıran ürün’ ifadesiyle işlenmiş ürünlerden ziyade, bal, pamuk veya şarap için tescil edilen bir iştretin reçel, yün veya bira için kullanılması gibi şekli benzerliklerin kastedilmiş olabileceğini belirtmiştir.’ Böylece, reçel için ‘Anzer’ veya bira için ‘Papazkarası’ ifadelerinin kullanılmasının bu kapsamda değerlendirilebileceğini belirtmiştir. Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı** s. 126.

⁶²⁸ Tasarının 8/b maddesine göre ‘*Ürünün gerçek menşei veya niteliğini belirten açıklamalar yahut ‘stilinde’, ‘tarzında’, ‘tipinde’, ‘türünde’, ‘yöntemiyle’, ‘orada üretildiği biçimde’ gibi terimler içerse veya başka bir dile tercüme edilmiş olsa dahi, tescilli coğrafi işaretin, tescil kapsamındaki özelliklerini taşımayan ya da çağrışım yapacak şekilde benzeri olan bir ürün üzerindeki yanıltıcı kullanımı veya taklidini*’ kullanılması yasaklanmıştır. Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.4.

⁶²⁹ Tasarının 8/c maddesine göre ‘*Tescilli ürün adını üzerinde taşıyan ürünün iç veya dış ambalajında, tanıtım ve reklamında veya ürünle ilgili herhangi bir yazılı belgede, ürünün tescil edilmiş doğal veya esas nitelik ve özellikleri ile menşeiine ilişkin olarak yanlış veya yanıltıcı herhangi bir açıklama veya belirtiyeye yer verilmesi*’ ifadesi kullanılmıştır. Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.4, (15.04.2010). Bu hükme göre yürürlükte olan CoğİşKHK’den farklı olarak ürünün tescil edilmiş

CoğışKHK'nin 15/d maddesine göre ise ürünün menşei konusunda halkı yanıltabilecek biçimde ambalajlanması veya yanılgı yanıltabilecek diğer herhangi bir biçimde sunulması yasaklanmıştır. Bu madde hükmüne göre sicilde belirtilen şekilde üretilmeyen peynirlere Ezine peyniri olarak etiketlenerek piyasaya sunulması yasaklanmıştır.⁶³⁰

G.Tescil Edilen Coğrafi İşaretin Kullanımı:

Tescil edilen coğrafi işaretlerin kullanımı CoğışKHK'nin 17. maddesinde düzenlenmiştir. Coğrafi işaretler CoğışKHK'de belirtilen ürünler için kullanılabilirlerdir. Bu ürünler ise CoğışKHK'nin 1. maddesinde belirtilen doğal ürünler, tarım, maden ve el sanatları ürünleri ile sanayi ürünleridir.

Coğrafi işaretlerin nasıl kullanılacağı CoğışKHK'nin 17/2. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre coğrafi işaretlerden menşe adları, sicilde belirtilen coğrafi bölgede faaliyet gösteren üreticiler tarafından, sicilde belirtilen ürünlerin üzerlerinde veya ambalajlarında, bu ürünlerin sicilde gösterilen kalite, ün ve diğer özellikleri taşıması koşuluyla ticari olarak kullanılabilirler.⁶³¹

Mahreç işaretlerinin kullanımı menşe adlarına göre daha esnek kurallara tabidir. Mahreç işaretlerinin kullanılması, sicilde belirtilen coğrafyada faaliyet gösteren üreticilerle sınırlandırılmamıştır. Mahreç işaretlerinin kullanımı için ürünün

doğal veya esas nitelik ve özellikleri korunmaktadır. Yürürlükte olan CoğışKHK ise bu şart aranmamıştır. Coğrafi işaretlerin korunabilmeleri için tescil edilmeleri gerektiğinden tasarıda yapılan bu değişiklik yerinde olmuştur. Aynı görüş için bakınız Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 130.

⁶³⁰ Tasarının CoğışKHK'nin 15/d maddesi alınmamıştır. CoğışKHK'nin 15/d maddesi ürünün menşei konusunda halkı yanıltabilecek biçimde ambalajlanması veya yanılgı yanıltabilecek diğer herhangi bir biçimde sunulmasını yasaklamıştır oysa tasarının 8/c maddesinde ürünün ambalajlanması veya sunulması ile ilgili herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Bu nedenle tasarıya CoğışKHK'nin 15/d maddesi'nin alınması daha uygun olurdu.

⁶³¹ Tasarının 19/2. maddesine göre '*Menşe adları, Sicilde belirtilen coğrafi bölgede faaliyet gösteren üreticiler tarafından, Sicilde belirtilen ürünün üretimi, işlenmesi ve hazırlanması işlemlerinin tamamının söz konusu coğrafi bölgede gerçekleştirilmesi ve bu ürünün Sicilde gösterilen kalite ve diğer özellikleri taşıması şartıyla, Sicilde belirtilen ürünlerin üzerlerinde veya ambalajlarında, Sicilde öngörülen kullanım biçimine uygun olarak, ticari amaçla kullanılır.*' Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.10, (15.04.2010).

üretimi, işlenmesi ve diğer işlemlerinden en az birinin sicilde belirtilen yöre, alan veya coğrafi bölge sınırları içinde yapılmış olması ve ürünün sicilde gösterilen kalite, ün ve diğer özellikleri taşıması gerekmektedir.⁶³²

Coğrafi işaretlerin nasıl kullanılacağı CoğİşKHK'nin 20. maddesinde dolaylı olarak belirtilmiştir. Bu madde hükmüne göre coğrafi işaretlerin ticari amaçlı kullanımı üç şekilde olmaktadır. Bunlar; markalama, etiketleme ve işaretlemedir. Markalama yönteminde, coğrafi işaret üzerinde bulunduğu ürününde tescilli marka ile birlikte kullanılmaktadır. Etiketleme yönteminde ise coğrafi işaret, ilgili kurum tarafından özel olarak hazırlanan ve coğrafi işareti belirten etiketlerin coğrafi işaret olarak korunan ürünlerin üzerine veya ambalajlarına yapıştırılarak kullanılmaktadır. İşaretleme yönteminde ise ilgili kurum tarafından belirlenen işaret veya logo tescil edilip korunan ürünlerin üzerinde kullanılmaktadır.⁶³³

⁶³² Tasarının 19/2. maddesinde mahreç işaretlerinin kullanımı düzenlenmiştir. Bu maddeye göre *'Mahreç işaretlerinin kullanımında, ürünün üretimi, işlenmesi ve hazırlanması işlemlerinden en az birinin Sicilde belirtilen coğrafi bölge sınırları içinde gerçekleşmiş olması yeterli olup, ayrıca ürünün Sicilde gösterilen kalite ve diğer özellikleri taşıması şartı aranmaktadır.'* Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.10, (15.04.2010).

⁶³³ Coşkun, s. 119, Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı** s. 104. Tasarının 19/3. maddesinde *'tescil edilmiş coğrafi işaretin kullanım hakkına sahip kişiler, söz konusu coğrafi işareti, ayrıntıları yönetmelikte belirtilen ve Enstitü tarafından oluşturulan amblem ile birlikte ürün veya ambalajı üzerinde kullanabileceklerdir. Coğrafi işaretlerin amblemsiz kullanımı, bu Kanun hükümlerine tabidir.'* Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.10. Amblemin tanımı ise tasarının 2/1 (a) maddesinde tanımlanmıştır. Bu tanıma göre amblem *'kullanılan coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adlarının bu Kanun hükümlerine uygun olarak tescil edilmiş olduğunu belirten ve Enstitü tarafından oluşturulan; tescilli adla birlikte ürün veya ambalajı üzerinde yahut ürünün niteliği gereği ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde kullanılmadığı durumlarda ise yönetmelikte belirtilen esaslar dahilinde hak sahibi kullanıcılar tarafından işletmede kolayca görülebilecek bir şekilde bulundurulması zorunlu olmayan işarettir.'* Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.1. Tasarının 19/4. maddesi *'Ürünün niteliği gereği, amblemin ve coğrafi işaretin ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde kullanılmadığı durumlarda, amblem ve coğrafi işaret, tescilli coğrafi işareti kullanım hakkına sahip olan kişiler tarafından, yönetmelikte belirtilen esaslar dahilinde işletmede kolayca görülebilecek bir şekilde bulundurulur.'* Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.10, (15.04.2010).

H. Coğrafi İşaretlerin İyi Niyetli Kullanımı:

Coğrafi işaretlerin iyi niyetli kullanımı CoğİşKHK'nin 19. maddesinde belirtilmiştir. CoğİşKHK'nin 19/1. maddesine göre '*Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşmasının imzalanma tarihi olan 15 Nisan 1994 tarihinden önce sürekli olarak en az on yıl süreyle kullanılmış veya anılan tarihten önce iyi niyetli bir şekilde kullanılmış olan coğrafi işaretlere 15. madde hükümleri uygulanmaz*'. Bu madde hükmüne göre 15 Nisan 1994 tarihinden önce en az on yıldır ve sürekli olarak kullanılan veya bu tarihten önce iyi niyetle kullanılan coğrafi işaretlere 15. maddede belirtilen önlemler uygulanmayacaktır. Maddede iyi niyetin nasıl tespit edileceği belirtilmemiştir.

CoğİşKHK'nin 19/1. maddesi TRIPs Sözleşmesi'nin 24/4 maddesine bazı yönden benzemektedir. TRIPs Sözleşmesi'nin 24/4 maddesine göre '*Bu bölümde yer alan hiçbir husus bir üyenin, bir başka üyenin şarap veya alkollü içecekleri tanıtan belli bir coğrafi işaretinin, bu coğrafi işaretin bu üyenin ülkesinde aynı veya ilgili mal veya hizmetlerle ilgili olarak sürekli biçimde (a) 15 Nisan 1994 tarihinden önce en az 10 yıl süre ile veya (b) bu tarihten önce iyi niyetle kullanılmış olan kendi vatandaşları veya kendi ülkesinde ikamet edenler tarafından mal veya hizmetlerle ilgili olarak sürekli ve benzer şekilde kullanımı engellemesini gerektirmeyecektir.*'

CoğİşKHK'nin 19/1. maddesi TRIPs Sözleşmesi'nin 24/4 maddesine benzerlik gösterse de aralarında bazı farklar bulunmaktadır. Öncelikle TRIPs Sözleşmesi şaraplar ve alkollü sert içkilerle ilgili olmasına rağmen CoğİşKHK'nin 19/1. maddesi ürün bazında herhangi bir ayrıma gitmemiştir. TRIPs Sözleşmesi 15 Nisan 1994 tarihinden önce en az 10 yıl süre ile kullanım da ve bu tarihten önce iyi niyetle kullanımda, kullanımın sürekli olması gerektiğini belirtmiştir. Oysa CoğİşKHK'de böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır.

CoğİşKHK'nin 19/2. maddesi iyi niyetli kullanım ile ilgili olarak '*Herhangi bir işaretin halkı yanıltacak şekilde kullanılmamış olması şartıyla haleflerinin veya kendisinin adının ticari açıdan iş ilişkilerinde kullanılması 15. maddenin ihlali*

sayılmaz.’ Bu madde hükmüne göre herhangi bir işaretin kullanımı halkı yanıltmıyorsa o zaman bu işareti kullanan kişinin haleflerinin veya kendi adının ticari iş ilişkilerinde kullanılması CoğİşKHK’nin 15. maddesinin ihlali olmamaktadır.

CoğİşKHK’nin 19/3. maddesi eşsesli coğrafi işaretlerin iyi niyetli kullanımı ile ilgilidir. İlgili maddeye göre sözcük olarak gerçek coğrafi yeri ifade etmekle birlikte halkta haksız biçimde ürünün başka yer kaynaklı olduğu izlenimini bırakan biçimde kullanımı durumunda Türk Patent Enstitüsü, her bir işaretin, tüketicinin aldanmasını önleyecek ve üreticiye hakkaniyete uygun kullanım sağlayacak biçimde düzenlenmesini talep eder.

I.Tescilli Coğrafi İşaretin Denetimi:

Coğrafi işaretlerin kullanımının denetimi CoğİşKHK’nin 20. maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükme göre *‘Bu Kanun Hükmünde Kararname kapsamında coğrafi işareti tescil ettiren, söz konusu ürünün üretimi, işlenmesi ve diğer işlemleri ile uğraşan kişilerden oluşan ve yasal kuruluş biçimine bakılmaksızın herhangi bir dernek, birlik veya benzeri örgüt, coğrafi işarete konu olan ürünün üretimi, pazarlanması, tescilli menşe adı veya mahreç işaretinin kullanım biçimi, markalanması, ürünün üzerinde belirtilmesi, işaretleme veya etiketleme şekillerini ayrıntılı olarak denetlemek üzere yeterli personel, ekipman ve diğer olanaklara sahip olacak ve söz konusu ürünün üretim durumlarını sürekli kontrol edecektir. Denetim işlemi konu ile ilgili uzman ve tarafsız kurum veya kuruluşlarla işbirliği yapılabilir.’* CoğİşKHK’nin Uygulama Şekli Gösterir Yönetmeliğin 14/1. maddesine göre *‘Kullanımın denetimine ilişkin olarak coğrafi işareti tescil ettirenlerin yapacağı/yaptıracağı denetime ait raporlar her 10 yılda bir Enstitü’ye ibraz edilir.’*

CoğİşKHK’nin Uygulama Şekli Gösterir Yönetmeliğin 14/1. maddesine belirtilen on yıllık süre oldukça uzun bir süredir bu sürenin uzun olması yapılan denetimlerin amacına ulaşmasını engellemektedir. Ayrıca coğrafi işareti tescil ettiren ve ilgili ürünü üretenlerin kendi kendilerini denetlemeleri yapılan denetimlerin

tarafsız olarak yapılmasını engellemektedir. Bu nedenle yapılacak denetimler mutlaka gerekli altyapıya ve bilgiye sahip bağımsız kurumlar tarafından yapılmalıdır.

CoğışKHK'nin Uygulama Şeklini Gösterir Yönetmeliğin 14/2. maddesine göre *'Enstitü'ye gönderilen raporlar, ilk müracaatta bu Yönetmeliğin 5. maddesinin (i) bendine göre, başvuru sırasında belirtilen bilgilerle uyumlu olup olmadığı hususunda değerlendirilir. Denetim işlemlerinin yeterince ve gereği gibi yerine getirilmemesi ve başvuru esnasındaki bilgileri doğrulamaması halinde coğrafi işaret tesciline ilişkin sicil kaydı silinir.'* CoğışKHK'nin Uygulama Şeklini Gösterir Yönetmeliğin 14/2. maddesinde herhangi bir mahkeme kararına atıfta bulunulmasa da verilecek olan sicilden terkin kararını mahkeme vermektedir. CoğışKHK'nin 21/1-c maddesinde denetim işlemlerinin yerine getirilmemesi hükümsüzlük hali olarak düzenlenmiştir.⁶³⁴

⁶³⁴ Tasarının düzenlediği en önemli konulardan biri de coğrafi işaretlerin denetlenmesidir. Tasarının 23. maddesi coğrafi işaretlerin denetimi ile ilgilidir. Tasarının 23/1. maddesine göre *'Coğrafi işaret ve geleneksel özellikli ürün adlarının denetimi; bu Kanun hükümleri uyarınca tescil edilen coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adlarının, ürünlerin üretimi, piyasaya arzı veya dağıtım aşamalarında veya ürün piyasada iken kullanımının tescilde belirtilen özelliklere uygunluğunun denetlenmesine ilişkin her türlü faaliyeti kapsamaktadır.'* Tasarının 23/2. maddesinde ise başvuru sahibi eğer tasarının 12. maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde belirtilen kişi, grup veya birliklerden olması halinde, coğrafi işaret ürün adının kullanımının tescilde belirtilen özelliklere uygunluğunun denetimi, başvuru sahibinin önerdiği ve Enstitü tarafından yeterliliği onaylanan kamu kurum ve kuruluşu veya tarafsız bir özel kuruluş tarafından yerine getirilir. Mevzu olan 510/2006 sayılı AB Tüzük'ünün 11/1. maddesinde ürün eğer Birlik sınırları dışından kaynaklanıyorsa o zaman ürün piyasaya sunulmadan önce ürünün kaynaklandığı ülke tarafından belirtilen bir veya birden çok kamu otoritesi tarafından veya ürün sertifikasyonu ile ilgili görev yapan bir veya birden çok kuruluş tarafından denetlenmelidir. Ürün sertifikasyonu ile ilgili görev yapan kuruluşlar ise 1 Mayıs 2010 tarihinden itibaren EN 45011 sayılı Avrupa standartlarına veya ISO/EIC Guide 65 standartlarına uymak zorundadırlar. Enstitü denetimi yapacak olan kurumların yeterliliklerini onaylarken EN 45011 sayılı Avrupa standartlarına veya ISO/EIC Guide 65 standartlarında belirtilen şartlara uygun olarak kurumların yeterliliklerini onaylamalıdır. Tasarının 23/3. maddesinde başvuru sahibi eğer 12/1 (c) ve (ç) bentlerinde belirtilen dernek, kamu kurum ve kuruluşu veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu olması halinde ise coğrafi işaret adının kullanımının tescilde belirtilen özelliklere uygunluğunun denetimi, 2. fıkra da belirtilen hükümlere uygun olarak yapılabileceği gibi, Enstitü tarafından yeterliliği onaylanan kamu kurum ve kuruluşu veya tarafsız bir özel kuruluş ile işbirliği yapılmak suretiyle veya bizzat başvuru sahibi tarafından da yerine getirilebilir. Madde hükmünden eğer yapılan başvuru dernek, kamu kurum ve kuruluşu veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu tarafından yapılırsa o zaman yapılacak denetimler ya 23/2. maddesinde belirtilen şekilde ya da Enstitü tarafından yeterliliği onaylanan kamu kurum ve kuruluşu veya tarafsız bir özel kuruluş ile işbirliği yapılmak suretiyle veya başvuru sahibi tarafından denetim yapılacaktır. Bu madde hükmüne göre eğer başvuruyu Tarım ve Köyişleri Bakanlığı yaparsa o zaman Tarım ve Köyişleri Bakanlığı denetimleri bizzat tek başına yapabilecektir. Denetimin başvuruyu yapan kurum tarafından yapılabileceğinin belirtilmesi denetimin yapısına aykırıdır. Yürürlükte olan CoğışKHK'de denetimlerin başvuruyu yapan kurum tarafından yapılmasının sakıncaları belirtilmesine rağmen bu hükme benzer bir hükmün tasarıya alınması doğru olmamıştır. Tasarının 23/5. maddesine göre *'Denetime yetkili kuruluşlar, tescil edilen coğrafi işaretlerin veya geleneksel özellikli ürün adlarının*

bu Kanun hükümlerine uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını tespit etmek üzere, ürünlerin üretildiği işyerlerinde ya da depolama ve satış yerlerinde düzenli aralıklarla veya şikayet üzerine denetim yapar. Denetimlerin olağan raporlama süresi içinde, her bir tescilli coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adına ilişkin olarak ilgili ürün piyasasında yer alan işletme sayısının en az sekizde birini kapsamayan denetimlerin etkin gerçekleştirilmediği kabul edilir.’ İlgili hümdeürünlerin üretildiği işyerlerinde ifadenin yerine ürünlerin ürettiği yer ifadesinin kullanılması daha doğru olurdu çünkü ürünler her zaman işyerlerinde üretilmemektedir. Tasarının 23/6. maddesine göre ‘Denetim sırasında yetkili kuruluş, tescilli coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adını kullananlardan, kullanımın 19’uncu ve 20’nci maddelere uygunluğunu gösteren her türlü bilgi ve belgeyi isteyebilir’. Tasarının 23/7. maddesine göre ‘Denetime yetkili kuruluş, üretim metodunu yerinde inceleyerek gerekli gördüğü hallerde üründen veya hammaddesinden numune alır ve ürün tarifnamesine uygun olup olmadığının tesğini yapar veya yaptırır. Denetim işlemlerinin yürütülmesine ilişkin masrafların ne şekilde karşılanacağı, başvuru anında Enstitüye bildirilir.’ İlgili hükümde denetim masraflarının denetimi yaptıran üreticiler tarafından mı karşılanıp karşılanmayacağı açık değildir. 510/2006 Sayılı AB Tüzük’ünde denetim masrafları denetimi yaptıran üreticilere aittir. Denetim masraflarının nasıl karşılanacağı tasarıda açıkça belirtilmemiştir. Bu durumun tasarıda netleşmesi gerekmektedir. Tasarının 23/8. maddesinde ‘Denetime yetkili kuruluş, bu Kanunda gösterilen ad, işaret ve amblemlerin kullanımının tescile uygunluğunu kontrol eder ve gerekli önlemleri alır.’ Tasarının 23/9. maddesi ‘Coğrafi işaret ve geleneksel özellikli ürün adının tescil sahipleri, denetim sonuçlarına göre bu Kanun hükümleri uyarınca açılabilir davalara açmakla ve hak sahiplerinin menfaatlerini gözeterek diğer tedbileri almakla yükümlüdür.’İlgili hükme göre coğrafi işareti tescil ettirenler değil bu coğrafi işareti kullanmaya yetkili olanlar ürünü tarifnamede belirtilen şartlara uygun olmadan üretim yapanlara karşı dava açmalıdır.

Tasarının 23/10. maddesinde ‘Tescil sahipleri, denetim kapsamında yaptıkları faaliyetlere dair iki yılda bir hazırladıkları olağan raporları, takip eden üçüncü yılın en geç ikinci ayının sonuna kadar Enstitüye sunmak zorundadır. Enstitü ayrıca üçüncü kişilerin şikayeti üzerine tescil sahibinden denetim raporunu hazırlayarak Enstitüye gönderilmesini isteyebilir.’ İlgili hükümde denetim raporlarının tescil sahipleri tarafından hazırlanacağı belirtilmiştir fakat bu durumda raporları denetlenen başvuru sahipleri hazırlayacaktır. Başvuru sahiplerinin denetim raporlarını hazırlamaları ise yapılan denetimlerin tarafsızlığına zarar verecektir. Bu durumda denetimi hangi kurum yaptıysa ilgili denetim raporlarını da onlar hazırlamalıdır. Bu nedenle ilgili hükümde raporları hazırlama yükümlülüğü başvuru sahiplerine değil denetimi yapan kuruluşlara verilmeliydi. Tasarıda ise denetim raporlarının iki yılda bir hazırlanıp Enstitüye verilmesi se olumlu bir gelişmedir zira yürürlükte olan CoğışKHK’de bu süre 10 yıl olup çok uzun bir süredir. Gerçi tasarıda bu süre iki yıl olarak düzenlense de ilgili sürenin iki yıl değil de yıllık olması yapılacak denetimlerin daha sıklıkla yapılmasını sağlayacaktır. Her ne kadar raporların Enstitüye verilmesi süresi iki yıla düşürölse de bu süre her yıl şeklinde düzenlenseydi daha doğru olurdu.

Tasarının 23/11. maddesinde ‘Enstitü, kendisine ibraz edilen olağan raporları, raporun içerdiği tespitlerin Sicildeki bilgilere uygunluğu ile raporun bu maddede ve yönetmelikte belirtilen diğer şartlara uygun olup olmadığını yönünden inceler’. Enstitü kendisine verilen raporlarda belirtilen bilgilerin ürünün şartnamesinde belirtilen bilgilerle uyumlu olup olmadığını, ürünün coğrafi işaret olma özelliğini devam ettirip ettirmediğini, jenerik ad haline gelip gelmediğini ve raporun çıkarılacak yönetmelikte belirtilen şartlara uygun olup olmadığını inceler. İlgili maddede ‘bu maddede ve yönetmelikte belirtilen diğer şartlara uygun olup olmadığı yönünden inceler’ ifadesinde bu maddede ifadesi yanlış bir ifadedir. Bu ifadenin yerine bu Kanunda belirtilen diğer şartlara ifadesinin kullanılması daha doğru olurdu.

Tasarının 23/12. maddesinde ‘Rapor içeriğinde, 32’nci maddenin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentleri ile 33’üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde belirtildiği şekilde amblemin kullanımı ile ilgili olarak herhangi bir hak ihlalinin tespiti ve bu tespitle ilgili olarak dokuzuncu fıkarda belirtilen dava açma yükümlülüğünün tescil sahibi tarafından yerine getirilmemiş olması halinde Enstitü, fiilden ve failden haberdar olduğu tarihten itibaren iki yıl içinde şikayet yoluna başvurur.’ İlgili hükümde raporun içeriğinden tescil edilen coğrafi işarete tecavüz edildiği ve tescili yapan başvuru sahibince ihlal edenlere karşı dava açılmadığı zaman Enstitü tecavüzü ve tecavüzü yapanı öğrendiği tarihten itibaren iki yıl içinde şikayet yoluna gider. Bu hükümde Enstitü başvuru

İ. Coğrafi İşaretle Ticari Marka Arasındaki İlişki:

Coğrafi işaretle ticari marka arasındaki ilişki CoğİşKHK'nin 18. maddesinde düzenlenmiştir. CoğİşKHK'nin 18/1. maddesinde *'Bu Kanun Hükümünde Kararname hükümlerine göre tescil için başvurusu yapılmış bir coğrafi işaret, 15. madde hükümlerine giren biçimde veya aynı ürünle ilgili olarak kullanılmak üzere marka olarak tescil edilmez.'* Bu hükümde tescil başvurusu yapılmış bir coğrafi işaret marka olarak tescil edilemeyeceği belirtilmiştir. Bu madde hükmünün uygulanabilmesi için markanın kullanımı CoğİşKHK'nin 15. maddesinde belirtilen durumlardan birine girmeli veya coğrafi işaretle aynı ürünle ilgili olarak kullanılmalıdır.⁶³⁵

sahibinin tescilli ürününü korumaya yönelik herhangi olarak dava açmadığı zaman Enstitü'nün bu duruma müdahalede bulunacağı belirtilmiştir. Hükümde belirtilen iki yıllık süre uzun bir süredir. Enstitü'nün yapacağı şikayeti nereye yapacağı hükümde belirtilmemiştir. Ayrıca hükümde belirtilen şikayet ifadesiyle Enstitü'nün dava açacağı mı anlaşılmalıdır. Hükümde belirtilen şikayet ifadesi açık değildir.

Tasarının 23/13. maddesinde *'İnceleme sonucunda, denetim işlemlerinin bu madde ve yönetmelik hükümleri doğrultusunda etkin bir şekilde yerine getirilmediği tespit edilirse, tescil sahibine denetime ilişkin eksiklikler bildirilir ve söz konusu eksikliklerin altı ay içerisinde giderilmesi istenir. Denetim faaliyetlerine ilişkin olarak şikayet üzerine tespit edilen eksiklik ve hataların giderilmesi ise yönetmelikte öngörülen süre içerisinde gerçekleştirilir. Söz konusu eksikliklerin giderilmesi amacıyla tescil sahibi, denetim kuruluşunda gerekli gördüğü değişiklikleri Enstitü'nün onayını alarak yapabilir.'* Tasarının 23/14. maddesinde *'Enstitü, kendisine gönderilen yeni denetleme raporunda da önceki değerlendirmede belirlenen eksikliğin giderilmediğini tespit ederse, tescil sahibine coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adını 27'nci madde hükmüne göre devretmesini teklif eder. Devir gerçekleşmezse 31'inci madde hükmü uygulanır'*. Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.11-12, (15.04.2010). Hükümde denetleme raporunda belirtilen eksikliklerin giderilmemesi nedeniyle coğrafi işaret başvurusunu yapana tescil başvurusunu yaptığı coğrafi işareti devretmesinin istenmesi hukuka aykırı değildir. Coğrafi işaretler diğer sınai mülkiyet haklarından farklı olarak devredilemezler, coğrafi işaretlerin sahip olduğu bu özelliğe rağmen bu işaretlerin devrinin istenmesi uygun olmamıştır. Devir gerçekleşmez ise coğrafi işaret tescilinin sağladığı hak ve sorumluluktan tescil başvurusunu yapanın vazgeçebileceği belirtilmiştir. Fakat tasarının 31. maddesinde düzenlenen tescilli coğrafi işaretin sağladığı hak ve sorumluluktan vazgeçmek coğrafi işaretler hukukunun mantığına aykırıdır. Bir kere tescilli coğrafi işareti kullanmaya yetkili olan kişiler coğrafi işaretin şartnamesinde belirtilen şartlara göre üretim yapan ve şartnamede belirtilen coğrafi bölgede bulunan üreticilerdir. Ürünün şartnamesinde belirtilen kurallara uygun olarak üretim yapan herkes coğrafi işaretin sağladığı hak ve sorumluluklara haiz olur. Eğer bu üreticiler bu hak ve yükümlülüklerle tabi olmak istemiyorlarsa ürünlerini coğrafi işaret olarak tescil ettirmeyecekler veya ürünlerini tescil ettirdikten sonra tescil sonucu sahip oldukları hak ve yükümlülükleri yerine getireceklerdir.

⁶³⁵ Tasarıda coğrafi işaretlerle ticari markalar arasındaki ilişki 22. maddede düzenlenmiştir. Bu madde hükmüne göre *'Bu Kanun hükümlerine göre başvurusu yapılan bir coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adı, 8'inci ve 9'uncu maddelerde belirtilen biçimlerde veya tescile konu ürün adıyla ilgili mal veya hizmetler için kullanılmak üzere marka olarak tescil edilemez. Bu fıkra hükmüne aykırı olarak tescil edilmiş markalar aleyhine, yetkili mahkemede hükümsüzlük talebiyle dava açılabilir.'* Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.11, (15.04.2010).

CoğışKHK'nin 18/2. maddesi coğrafi işaretlerle ihtilaf halinde olan markalara karşı ileri sürülebilen taleplerin süresini düzenlemiştir. İlgili madde hükmüne göre *'Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin 15. maddesinde belirtilen taleplerin herhangi bir markanın tescil başvurusu için ileri sürülmesi, korunan coğrafi işaretin haksız kullanımının Türkiye'de genel olarak bilinmesinden itibaren beş yıl içinde mümkündür. Aynı taleplerin tescil edilmiş bir markaya karşı ileri sürülebilmesi korunan coğrafi işaretin haksız kullanımının genel olarak bilinmesi tarihinin, markanın yayın tarihinden önce olması koşuluyla tescilden itibaren beş yıl içinde mümkündür.'* CoğışKHK'nin 18/2. maddesinde belirtilen talepler, ancak tescilinde iyi niyet olan geçerli bir coğrafi işaret için ileri sürülebilir.

CoğışKHK'nin 18/2. maddesinde belirtilen 'genel olarak bilinme' ifadesiyle neyin anlaşılması gerektiği net değildir. Ayrıca CoğışKHK'nin 18/2. maddesinde belirtilen 'haksız kullanım' ifadesi ile markanın CoğışKHK'nin 18/1. maddesine aykırı olarak kullanılması anlaşılmalıdır.

CoğışKHK'nin 18/5. maddesinde marka ve coğrafi işaretlerin bir arada var olması durumu düzenlenmiştir. Bu madde hükmüne göre *' Bir markanın tescili için iyi niyetle başvuru yapılmış ve tescil edilmiş ise veya iyi niyetli kullanım hakkı kazanılmış ise ve tüm bunlar bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihten önce veya coğrafi işaretin kendi menşe ülkesinde korunmasından önce olmuş ise coğrafi işaretin hak sahibine verdiği yetkiler, marka başvurusunun tesciline ve iyi niyetli kullanımına zarar vermez.'* İlgili hükme göre marka ile coğrafi işaretin bir arada var olabilmesi için markanın tescil başvurusu iyi niyetle yapılmış ve tescil edilmiş olmalı veya marka iyi niyetli kullanım hakkı kazanmalı veya marka tescili 555 sayılı KHK'nin yürürlüğe girdiği tarih olan 27 Haziran 1995 tarihinden önce veya coğrafi işaretin kendi menşe ülkesinde korunmasından önce gerçekleşmiş olmalıdır.⁶³⁶

⁶³⁶ Tasarının 22/2. maddesinde *'Bir coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adı, 8'inci ve 9'uncu maddelerde belirtilen biçimlerde veya tescile konu ürün adıyla ilgili mal veya hizmetler için kullanılmak üzere marka olarak tescil edilmiş olsa dahi, eğer söz konusu marka, coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adı başvurusundan önce ve iyi niyetli olarak tescil edilmiş ya da marka tescili yabancı coğrafi işaretin veya geleneksel özellikli ürün adının kaynak ülkesinde korumaya alınmasından önce gerçekleşmiş ise yahut marka sahipliği iyi niyetli bir kullanıma dayanıyorsa,*

Daha önce tescil edilen marka ile sonradan tescili talep edilen coğrafi işaret arasındaki ilişkiyi CoğİşKHK'nin 18/6. madde düzenlemektedir. Bu hükme göre daha önce tescil edilen ticari marka ürünün gerçek niteliği konusunda tüketicide kuşku uyandırabilecek özellikler taşıyorsa bu marka coğrafi işaret olarak tescil edilemeyecektir. Bu hüküm 510/2006 sayılı AB Tüzük'ünün 3/4. maddesine benzemektedir. İlgili hükme göre ünlü, tanınmış ve uzun süredir kullanılmakta olan marka eğer tüketicileri malın kimliği konusunda yanıltabilecek nitelikteyse o zaman bu ad, menşe adı veya coğrafi işaret olarak tescil edilmez.⁶³⁷

Bir markanın menşe adı veya coğrafi işaret olarak tescilinin önlenmesi için ünlü, tanınmış ve uzun süredir kullanılıyor olması gerekmektedir ve ayrıca tüketicileri ürünün gerçek kimliği konusunda yanıltabilecek nitelikte olmalıdır.

J. Coğrafi İşaret Hakkına Tecavüz Halleri ve Davalar:

Coğrafi işaret hakkına tecavüz sayılan fiiller CoğİşKHK'nin 24. maddesinde düzenlenmiştir. 24. maddenin ilk dört bendinde sayılan fiiller CoğİşKHK'nin 15. maddesinde belirtilen fiillerin aynısı olduğundan bu fiiller tekrar ele alınmayacaktır.^{638 639}

birinci fıkra hükmü uygulanmaz'. İlgili hükümde marka tescili 555 sayılı KHK'nin yürürlüğe girdiği tarih olan 27 Haziran 1995 tarihinden önce yapılması şartı belirtilmemiştir. Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.11, (15.04.2010).

⁶³⁷ Tasarının 22/3. maddesi konuyla ilgili düzenlemeyi içermektedir. İlgili hükme göre '*Tescilli bir markanın sahip olduğu itibar, ün ve kullanım süresi de göz önünde bulundurularak, bu marka ile aynı veya benzer olması sebebiyle markanın varlığına zarar verici veya ürünün gerçek kaynağı konusunda yanıltıcı olacak nitelikteki adların coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adı olarak tesciline izin verilmez.*' Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.11, (15.04.2010). Yürürlükte olan CoğİşKHK'den farklı olarak tasarıda tescilsiz olarak kullanılan ve 555 sayılı CoğİşKHK'nin yürürlük tarihinden en az on yıl öncesine (27 Haziran 1985 tarihinden önce) dayanan sürekli kullanılan markanın varlığına zarar verecek olan adların coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adı olarak tescil edilmelerine izin verilmemektedir. Bu hüküm ile tescil edilmeyen ve uzun süredir kullanılmakta olan markalara zarar verecek adların coğrafi işaret olarak tescil edilmeleri engellenmiş olmaktadır.

⁶³⁸ Ayrıntılı bilgileri için Tescil Edilen Coğrafi İşaretlerin Korunması.

⁶³⁹ Tasarının 32. maddesi coğrafi işaretin sağladığı haklara tecavüz sayılan fiilleri düzenlemiştir. Tasarının 32/1. maddesine göre '*Tescil edilmiş coğrafi işaretin, kullanım hakkına sahip olmayan kişiler tarafından aşağıda belirtilen biçimdeki kullanımları, coğrafi işaretin sağladığı haklara tecavüz sayılır.*

CoğışKHK'nin 24/1-e maddesine göre '*Bu maddenin önceki a, b, c ve d bentlerinde yazılı fiillere iştirak veya yardım veya bunları teşvik etmek veya hangi şekil ve şartlarda olursa olsun bu fiillerin yapılmasını kolaylaştırmak*'. İlgili maddede coğrafi işaretin haksız kullanımına iştirak eden, yardım yapanların veya ne şekil ve şartta olursa olsun bu haksız fiillerin yapılmasını kolaylaştıranların coğrafi işaret hakkına tecavüz ettiklerini düzenlemiştir. Bu fiilleri gerçekleştirenler yapmış oldukları bu fiillerinden sorumlu olacaklardır. Bu durumda Ezine peynirini şartnamede belirtilen şartlara uygun olman üreten üreticilerin yanında çalışan işçilerde yapmış oldukları bu fiillerinden sorumlu olacaklardır. Maddede sorumsuzluk kaydı belirtilmemiştir örneğin ilgili ürünün coğrafi işaret tescili ile korunduğunu bilmeyen kişiler yapmış oldukları fiillerinden dolayı sorumsuz olabilecekleri belirtilmemiştir. Bu nedenle coğrafi işaret hakkına tecavüz niteliğinde faaliyetlere iştirak edenler, yardım edenler, teşvik edenler ve bu fiillerin yapılmasını kolaylaştıran kişiler yapmış oldukları faaliyetlerinden sorumlu olacaklardır.

CoğışKHK'nin 24/1-f maddesine ise '*Kendisinde bulunan ve haksız olarak üretilen veya ticaret alanına çıkarılan coğrafi işarete sahip malın nereden alındığını veya nasıl sağlandığını bildirmekten kaçınmak*' da coğrafi işaret hakkına tecavüz

a) Coğrafi işaret ile garanti edilen ürün özelliklerini taşımadığı halde, tescilli ürün adı ile aynı olan bir adın veya tescilli ürün adı için 19'uncu madde uyarınca kullanılması öngörülen amblem ile aynı olan bir amblemin kullanılması suratiyle, ürünün ününden herhangi bir biçimde yarar sağlayacak kullanımı veya tescil kapsamındaki ürünleri andıran ürünlerle ilgili olarak, tescilli ürün adına tahsis edilen amblemin ticari amaçlı kullanımı.

b) Ürünün gerçek menşeyi veya niteliğini belirten açıklamalar içermesine veya 'sitilinde', 'tarzında', 'tipinde', 'türünde', 'yöntemiyle', 'orada üretildiği biçimde' ve benzeri açıklama veya terimler içermesine rağmen, coğrafi işaretin kötü amaçlı kullanımı ile taklidinin, çağrışım yapacak şekilde benzerinin veya tercümesinin kullanımı,

c) Tescilli ürün adını üzerinde taşıyan ürünün iç veya dış ambalajında, tanıtım ve reklamında veya ürünle ilgili herhangi bir yazılı belgede, ürünün tescil edilmiş doğal veya esas nitelik ve özellikleri ile menşeyine ilişkin olarak yanlış veya yanıltıcı herhangi bir açıklama ya da belirtiyeye yer verilmesi.

ç) 47'nci maddenin birinci fıkrası uyarınca mahkemece talep edilen bilgiyi vermekten kaçınılması.' Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.16, (15.04.2010).

Yürürlükte olan mevzuttan farklı olarak tasarıda CoğışKHK'nunun 24/1(e) ve (f) maddeleri düzenlenmemiştir. Bu nedenle coğrafi işarete tecavüz sayılan fiillere iştirak, yardım veya teşvik edenler veya hangi şekilde olursa olsun bu fiillerin yapılmasını kolaylaştıranların yapmış olanların eylemler coğrafi işaret hakkına tecavüz sayılmaz. Ayrıca kendisinde bulunan ve haksız olarak üretilen veya ticaret alanına çıkarılan coğrafi işarete sahip malın nereden alındığını bildirmekten kaçınanların eylemleri de tasarıya göre coğrafi işaret hakkına tecavüz sayılmayacaktır.

sayılmaktadır. Bu hükme göre bir kişi haksız olarak üretilen malı ticari amacı olmadan elinde bulundursa bile, ilgili kişi malın nereden alındığını veya nasıl sağlandığını bildirmek ile yükümlüdür aksi halde coğrafi işaret hakkına tecavüz etmiş olur.

CoğİşKHK'nin 24/2. maddesine göre '*Coğrafi işaret başvurusu bu Kanun Hükmünde Kararnamenin 9'uncu maddesine göre yayınlandığı takdirde, başvuru sahibi, coğrafi işarete vaki tecavüzlerden dolayı hukuk ve ceza davası açmaya yetkilidir.*' İlgili hükümde '*.... başvuru sahibi, coğrafi işarete vaki tecavüzlerden dolayı hukuk ve ceza davası açmaya yetkilidir.*' Denmiştir fakat coğrafi işareti kullanmaya yetkili kişiler sadece başvuruyu yapanlar ile sınırlı değildir, ilgili hüküm '*coğrafi işareti kullanmaya yetkili kişiler*' olarak değiştirilmelidir.⁶⁴⁰

Coğrafi işaret hakkına tecavüz edilmesi durumunda verilecek cezalar CoğİşKHK'nin 24/A maddesinde düzenlenmiştir.⁶⁴¹ CoğİşKHK'nin 24/A

⁶⁴⁰ Tasarının 32/2. maddesine göre '*Bu Kanun hükümleri uyarınca, haklara tecavüz edildiğinin coğrafi işareti kullanma hakkına sahip olanlar tarafından tespit edilmesi halinde, tecavüz bu kişiler tarafından tescil sahibine noter vasıtasıyla bildirilerek gereken davanın açılması talep edilebilir. Ancak tescil sahibinin talebi kabul etmemesi veya bildirim aldığı tarihten itibaren üç ay içinde gerekli davayı açmaması halinde, kullanma hakkına sahip kişi veya kişiler, yapılan bildirim de dosyaya ekleyerek dava açabilir. Açılan dava tescil sahibine ihbar olunur.*' Tasarının 32/3. maddesine göre '*Kullanma hakkına sahip kişi veya kişiler, ciddi bir zarar tehlikesi karşısında, ikinci fıkra da belirtilen sürenin bitiminden önce ihtiyati tedbire karar verilmesini mahkemeden talep edebilir. İhtiyati tedbire karar verilmesi durumunda, ikinci fıkra da belirtilen sürenin dolmasının beklenmesine gerek yoktur.*' Tasarının 32/5. maddesine göre '*Coğrafi işaret tescil başvurusu 16'ncı maddeye göre yayımlandığı takdirde, başvuru sahibi, coğrafi işarete yönelik bu maddede sayılan ihlallerden dolayı hukuk ve ceza davası açmaya yetkilidir*' İlgili hükümde dava açmaya yetkili kişiler olarak ilk coğrafi işaret başvurusunu yapanlar yetkilendirilmişlerdir fakat coğrafi işareti kullanma hakkına sahip kişiler de dava açmaya ilk önce yetkilendirilenler olmalıydılar. Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.16, (15.04.2010).

⁶⁴¹ Tasarının 49. maddesi cezai hükümler ile ilgilidir. Tasarının 49/1. maddesine göre '*Coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adının sağladığı haklara tecavüz ederek mal üreten kişi, iki yıldan üç yıla kadar hapis ve binbeşyüz günden üçbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.*' Tasarının 49/2. maddesi '*Coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adının sağladığı haklara tecavüz suretiyle üreten malı satan, satışa suan, gümrük bölgesinde yerleştiren, gümrükçe onaylanmış bir işlem ya da kullanıma tabi tutan veya her ne şekilde olursa olsun ticari amaçla elinde bulunduran kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis veya ikiyüzelli günden ikibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Ancak, bu fıkra da belirtilen eylemleri işleyen kişi, kovuşturma başlamadan önce bu malı nereden temin ettiğini bildirerek, üretenlerin ortaya çıkarılmasını ve üretilmiş mallara el konulmasını sağlarsa hakkında cezaya hükmolunmaz.*' Tasarının 49/3. maddesi '*Bir eşya veya ambalajı üzerine konulmuş yahut işletmede görülebilecek şekilde bulunduran ve coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adı koruması olduğunu belirten amblemi yetkisi olmadan kaldıran kişi, iki aydan bir yıla kadar hapis veya sekizyüz günden binbeşyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.*' Tasarının 49/4. maddesi ise '*Tescilli bir ürün adı olmadığı halde, tescilli bir coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adı*

maddesinin a bendinde ‘Coğrafi işaret hakkı sahibi olarak belirtilmesi gereken kimlik bildirimini gerçeğe aykırı olarak yapanlar, coğrafi işaret koruması olan bir eşya veya ambalajı üzerine konulmuş, coğrafi işaret koruması olduğunu belirten işareti yetkisi olmadan kaldıranlar, kendisini haksız olarak coğrafi işaret başvurusu veya coğrafi işaret marka hakkı sahibi olarak gösterenler hakkında, bir yıldan iki yıla kadar hapis veya ondörtmilyar liradan yirmiyedi milyar liraya kadar ağır para cezasına veya her ikisine’ birden hükmolunacaktır.

Hükümde ‘coğrafi işaret hakkı sahibinin kimlik bildirimini gerçeğe aykırı olarak yapanlar’ ifadesi kullanılsa da böyle bir durum coğrafi işaret hukuku açısından mümkün değildir çünkü şartnameye uygun olarak üretim yapan her üretici coğrafi işaret tescilli ürünü kullanmaya yetkilidir. Böyle bir kullanım hakkı için önceden izin almaya veya bir yere bildirimde bulunmaya gerek yoktur. Bu nedenle bu ifade ilgili hükümden çıkarılmalıdır. Hükümde düzenlenen ‘coğrafi işaret koruması olan bir eşya veya ambalajı üzerine konulmuş, coğrafi işaret koruması olduğunu belirten işareti yetkisiz olarak kaldıranlar’ ifadesi de yanlış düzenlenmiştir çünkü yürürlükte olan CoğİşKHK’ne göre tescilli ürünlerin üzerinde ürünün coğrafi işaret tesciline göre korunduğunu gösteren herhangi bir işaretin kullanılması zorunlu değildir. Bu nedenle ürünlerin üzerinde olmayan bir işaretin kaldırılması mümkün olmayacağından hükümde geçen bu ifadenin ilgili maddeden çıkarılması gerekmektedir.

CoğİşKHK’nin 24/A maddesinin b bendine göre ‘Korunan bir coğrafi işaret hakkının sahibi olmadığı, herhangi bir sebeple coğrafi işaret hakkının hükümsüzlüğü, coğrafi işaret korumasından doğan hakkının sona ermesi durumlarında, kendisinin veya başkasının imal ettiği veya satışa çıkardığı eşyaya veya ambalajlarına veya ticari evrakına veya ilanlarına, hukuken korunan bir coğrafi işaret hakkı ile ilgili olduğu kanısını uyandıracak şekilde işaretler koyan veya bu amaçla ilan ve reklamlarda, bu tarzda yazı, işaret veya ifadeleri kullananlar

sahibi olduğu anlamına gelecek yazı, işaret veya ifadeleri kullanan kişi, bir yıldan iki yıla kadar hapis ve binbeşyüz günden üçbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.’ Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.22, (15.04.2010).

hakkında iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasına veya yirmiyedimilyar liradan kırkaltımilyar liraya kadar ağır para cezasına veya her ikisine' çarptırılırlar.

CoğİşKHK'nin 24/A maddesinin c bendinde ise ' 24'üncü maddede yazılı fillerden birini işleyenler hakkında, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasına veya yirmiyedimilyar liradan kırkaltımilyar liraya kadar ağır para cezasına veya her ikisine, ayrıca işyerlerinin bir yıldan az olmamak üzere kapatılmasına ve aynı süre ticaretten men edilmelerine hükmolunur.'

CoğİşKHK'nin 24/A maddesinin ikinci fıkrasına göre ' (a), (b) ve (c) bentlerinde sayılan suçlar, hizmetlerini yaptıkları sırada bir işletmenin çalışanları tarafından doğrudan doğruya veya emir üzerine işlenmişse, çalışanlar ve suçun işlenmesine mani olmayan işletme sahibi, müdür veya temsilcisi ve hangi unvan ve sıfatla olursa olsun işletmeyi fiilen yöneten kişi de aynı surette cezalandırılır. Bir tüzel kişinin işleri yürütülürken, 24'üncü maddede sayılan suçlardan biri işlenirse, tüzel kişi, masraflar ve para cezasından müteselsilen sorumlu olur. Fiile iştirak edenler hakkında olayın mahiyetine göre 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 64, 65, 66 ve 67'nci maddeleri hükümleri uygulanır. Yukarıda sayılan suçlardan dolayı kovuşturma şikayete bağlıdır.' Maddede belirtilen Türk Ceza Kanunu 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'dur. Fakat bu kanun yürürlükte olmadığından bu kanunun yerine 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun⁶⁴² ilgili 38., 39. ve 40. maddeleri dikkate alınmalıdır.

CoğİşKHK'nin 24/A maddesinin üçüncü fıkrasına göre 'Bu madde hükümlerinin uygulanmasında 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 344'üncü maddesinin birinci fıkrasının 8 numaralı bendi uygulanmaz. Coğrafi işaret korumasından doğan hakları tecavüze uğrayandan başka, 24'üncü maddede sayılanlar dışında kalan suçlarda Enstitü; coğrafi işaret hakkı sahibi olarak belirtilmesi gereken kimlik bildiriminin gerçeğe aykırı olarak yapılması ile korunan bir coğrafi işaret hakkının sahibi olmadığı veya herhangi bir sebeple coğrafi işaret hakkının hükümsüzlüğü veya coğrafi işaret korumasından doğan hakkının sona ermesi durumlarında; kendisinin veya başkasının imal ettiği veya satışa çıkardığı

⁶⁴² R.G. 12.10.2004, S. 25611.

*eşyaya veya ambalajlarına veya ticari evrakına veya ilanlarına, hukuken korunan bir coğrafi işaret hakkı ile ilgili olduğu kanısını uyandıracak şekilde, işaretler koyma veya bu amaçla yazılı ve görsel basındaki ilan ve reklâmlarda bu tarzda yazı, işaret veya ifadelerin kullanılması durumlarında, 8.3.1950 tarihli ve 5590 sayılı Kanun veya 17.7.1964 tarihli ve 507 sayılı Kanuna tabi kuruluşlar ve tüketici dernekleri de şikâyet hakkına sahiptir. Şikâyetin fiil ve failden haberdar olma tarihinden itibaren iki yıl içinde yapılması gerekir.*⁶⁴³

Hükümde 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'na atıf yapılsa da bu kanun 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunun⁶⁴⁴ yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkmıştır. Ayrıca hükümde şahsi davaya atıf yapılmıştır oysa yürürlükte olan 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda şahsi dava düzenlenmemiştir.⁶⁴⁵ 5590 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları", "Ticaret Odaları", "Sanayi Odaları", "Deniz Ticaret Odaları", "Ticaret Borsaları" ve "Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği" kanunu 18.5.2004 tarihli 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkmıştır.⁶⁴⁶ 17.7.1964 tarihli ve 507 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Kanunu, 07.06.2005 tarihli ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkar Meslek Kuruluşları Hakkında Kanun'un⁶⁴⁷ yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkmıştır. Bu nedenle ilgili hüküm yürürlükte olan kanunlar dikkate alınarak tekrar düzenlenmelidir.

CoğışKHK'nin 24/A maddesinin son fıkrasına göre '*Bu kapsamdaki suçlarla ilgili şikayetler acele işlerden sayılır. Bu kanun hükümlerine göre coğrafi işaret*

⁶⁴³ Tasarının 49/6. maddesine göre '*Yukarıdaki fıkralarda sayılan suçların soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlıdır. Hükümün kesinleşmesinden sonra şikayetten vazgeçilmesi durumunda ceza infaz edilmez. Şikayeten vazgeçme nedeniyle davanın düşmesi halinde, şikayetçi yargılama giderlerinden sorumlu olur.*' Tasarının 49/8. maddesine göre '*Birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarda belirtilen suçlarla ilgili olarak coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adı sahibi, dördüncü fıkra da belirtilen suçlarla ilgili olarak ise Enstitü, 18/5/2004 tarihli ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununa veya 7/6/2005 tarihli ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanununa tabi kuruluşlar, ana işiğal konusu taklitte mücadele olan dernekler ve tüketici dernekleri şikayet hakkına sahiptir.*' Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.22, (15.04.2010).

⁶⁴⁴ R.G. 17.12.2004, S. 25673.

⁶⁴⁵ Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 164.

⁶⁴⁶ R.G. 01.06.2004, S.25479

⁶⁴⁷ R.G. 21.06.2005, S.25862.

hakkı başvurusu veya coğrafi işaret korumasından doğan haklara tecavüz dolayısıyla üretilmesi cezayı gerektiren eşya ile bu eşyaları üretmeye yarayan araç, gereç, cihaz, makine gibi vasıtaların zapdedilmesi veya elkoyulması veya yok edilmesinde 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 36'ncı maddesi hükmü ile 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun ilgili hükümleri uygulanır.'

Hükümde belirtilen 765 sayılı Türk Ceza Kanunu yürürlükte olmadığı için bu kanun 36'ncı maddesine yapılan atfın yerine 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 54. maddesi dikkate alınmalıdır. 1412 sayılı Kanun 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Usulü Kanununun⁶⁴⁸ yürürlüğe girmesi ile mülga olduğundan 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu dikkate alınmalıdır.

Coğrafi işaret hakkına tecavüz edilen coğrafi işaret hakkı sahibi, mahkemeden aşağıda belirtilen taleplerde bulunabilir.⁶⁴⁹

- Fiilin tecavüz olup olmadığının tespiti,
- Coğrafi işaretten doğan haklara tecavüz fiillerinin durdurulması ve önlenmesi talebi,
- Tecavüzün giderilmesi ve maddi zararın tazmini talebi,
- Coğrafi işaretten doğan haklara tecavüz suretiyle üretilen veya pazarlanan ürünlere, bunların üretiminde doğrudan doğruya kullanılan araçlara el konulması talebi,
- Coğrafi işaretten doğan haklara tecavüzün devamını önlemek üzere tedbirlerin alınması, özellikle CoğİşKHK'nin 25. maddesinin c bendine göre el konulan

⁶⁴⁸ R.G. 17.12.2004, S. 25673.

⁶⁴⁹ Tasarının 34. maddesi coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adının sağladığı hakları tecavüze uğrayan hak sahibi kişilerin mahkemeden hangi taleplerde bulunabileceğini düzenlemiştir. Tasarının 34. maddesine göre 'Fiilin tecavüz olmadığına tespiti, coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adının sağladığı haklara tecavüz olduğu tespit edilen fiillerin önlenmesi, coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adının sağladığı haklara tecavüzün kaldırılması kapsamında; tecavüz sayılan fiillere konu olan ürünler ile münhasıran bunların üretiminde kullanılan cihaz, makine gibi araçlara el konulması ve tecavüzün devamını önlemek üzere tedbirlerin alınması, masraflar tecavüz edene ait olmak üzere, tecavüzün önlenmesi için kaçınılmazsa el konulan ürünlerin imhası, kusur varsa maddi ve manevi zararın tazmini, coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adının sağladığı haklara tecavüz eden kişi aleyhine verilen mahkeme kararının, masrafları tecavüz eden tarafından karşılanmak üzere ilgililere tebliğ edilmesi ve kamuya ilan yoluyla duyurulması' mahkemeden talep edilebilir. Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s. 17.

ürünlerin ve araçların şekillerinin değiştirilmesi veya coğrafi işaretten doğan haklara tecavüzün önlenmesi için, kaçınılmaz ise, imhası talebi;

- Coğrafi işaretten doğan haklara tecavüz eden kişi aleyhine verilen mahkeme kararının, masrafları tecavüz eden tarafından karşılanarak, ilgililere tebliğ edilmesi ve kamuya ilan yoluyla duyurulması talebi.

K. Tazminat Davaları:

CoğışKHK'nin 26. maddesinde '25'inci maddede sayılan fiilleri işleyen kusurlu kişiler coğrafi işaret hakkı sahibinin zararını tazmin etmekle yükümlüdür.' Hükümde her ne kadar 25. maddeye atıf yapılsa da yapılan atıfın 24. maddeye yapıldığı var saymak gerekir çünkü tazminatı gerektirecek fiiller madde 25'de değil 24. maddede düzenlenmiştir.^{650 651}

CoğışKHK'nin 26. maddesinde zararın tazmin edileceği belirtilmiş fakat bu tazminatın maddi mi yoksa manevi tazminat olacağı belirtilmemiştir. CoğışKHK'nin 25/1-c maddesinde sadece maddi zararın tazmin edileceği belirtilmiş, CoğışKHK'da manevi tazminattan söz edilmemiştir. CoğışKHK'da açıkça manevi tazminat talebinin düzenlenmemiş olması kanun koyucunun manevi tazminat talebinin CoğışKHK kapsamında talep edilmesini istemediğini göstermektedir bu nedenle yürürlükte olan CoğışKHK kapsamında manevi tazminat talebi düzenlenmemiştir.⁶⁵²

⁶⁵⁰ Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 173.

⁶⁵¹ Tazminat Tasarının 35. maddesinde düzenlenmiştir. 35/1. maddesine göre 'Coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adı sahibinin izni olmaksızın, coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adını taklit ederek ürünü üreten, satan, dağıtan veya başka bir şekilde ticaret alanına çıkaran ya da bu amaçlar için gümrük bölgesine yerleştiren, gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutan ya da ticari amaçla elde bulunduran kişi, kusurluysa neden olduğu zararı tazmin etmekle yükümlü olur.' 35/2. maddesi 'Taklit edilen coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adını herhangi bir şekilde kullanan kişi, coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adı tescil sahibi tarafından coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adının varlığından ve tecavüzden haberdar edilerek kendisinden tecavüzün durdurulması istenilmesine rağmen tecavüzü durdurmaması halinde, neden olduğu zararı tazmin etmekle yükümlüdür.' Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s. 18, (15.04.2010).

⁶⁵² Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 173, Zekeriyya Arı açılacak olan tazminat davasının maddi tazminat davası olabileceği gibi manevi tazminat davası da olabileceğini belirtmiştir. Zekeriyya Arı, 'Coğrafi İşaretlerin Korunması', **Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan**, Cilt II, İstanbul, 2003, s. 176. Tasarıda da manevi tazminat düzenlenmemiştir.

Tazminat davasının açılabilmesi için öncelikte ortada hukuka aykırı bir fiilin olması gerekmektedir. Bu fiiller olumlu davranış olabileceği gibi (örneğin 24/1-a maddesinde olduğu gibi) olumsuz davranış da olabilir (örneğin 24/1-f maddesi gibi).

Hukuka aykırı bir fiilde bulunan kişinin tazminatla sorumlu olabilmesi için kusurlu olması ve yapmış olduğu bu kusurlu eylemden dolayı ortada bir zararın olması gerekmektedir.⁶⁵³

Kusurlu eylemin neden olduğu zarar fiili zarar olabileceği gibi yoksun kalınan kar da olabilmektedir.⁶⁵⁴ Fiili zarar, hak sahibinin malvarlığındaki bir azalmayı, yoksun kalınan kar ise tecavüz nedeniyle hak sahibinin elde edemediği muhtemel kazanç demektir.⁶⁵⁵

Zararın nasıl hesaplanacağı ile ilgili olarak CoğışKHK'da herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Fiili zararın belirlenmesi ile ilgili olarak Borçlar Kanunu 42. maddesi ve devamındaki hükümler uygulanacaktır.⁶⁵⁶ Yoksun kalınan karla ilgili olarak da CoğışKHK'da herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.

Zararın belirlenmesi ile ilgili olarak CoğışKHK'nin 27. maddesinde '*Coğrafi işaret hakkı sahibinin, coğrafi işaretin haksız kullanımı sonucunda uğramış olduğu zarar miktarının belirlenmesi için tazminat yükümlüsünden coğrafi işaretin kullanılması ile ilgili belgeleri vermesini talep etme hakkı vardır.*'⁶⁵⁷ Hükümde 'zarar

⁶⁵³ Tasarının 38. maddesinde coğrafi işaret tesciline konu olan ürünün itibarı kötü şekilde üretim veya uygun olmayan bir tarzda piyasaya sürülmesi sonucunda zarara uğrarsa, coğrafi işaret hakkı sahibi ürünün itibarı bozulduğu için ayrıca tazminat isteyebilmektedir. Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s. 18, (15.04.2010).

⁶⁵⁴ Tasarının 37. maddesinde yoksun kalınan kazanç düzenlenmiştir. 37/1. maddeye göre '*Coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adı sahibinin uğradığı zarar, sadece fiili kaybın değil, coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adının sağladığı haklara tecavüz dolayısıyla yoksun kalınan kazancı da kapsar.*' Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.18, (15.04.2010).

⁶⁵⁵ Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 174.

⁶⁵⁶ Tekinalp, s. 465, Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı** s. 175.

⁶⁵⁷ Tasarıda zararı kanıtlayan belgeler 36. maddede düzenlenmiştir. 36/1. maddesine göre '*Coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adı sahibi, hakkın ihlali iddiasına dayalı tazminat davası açmadan önce delillerin tespiti çerçevesinde ya da açılmış olan tazminat davasında uğramış olduğu zarar miktarının belirlenebilmesi için, ticari sır niteliğindeki bilgi ve belgeler hariç olmak üzere, coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adının kullanılması ile ilgili belgelerin, tazminat*

miktarının belirlenmesi' ifadesi kullanılsa da hükmünde zararın nasıl hesaplanacağı belirtilmemiştir.⁶⁵⁸ Fiili zararın belirlenmesinde Borçlar Kanunu'nun 42. maddesi vd. hükümleri uygulanacaktır.⁶⁵⁹

L. Görevli ve Yetkili Mahkeme, Zamanaşımı ve Hükümün İlanı:

CoğışKHK'nin 30. maddesi bu kanun Hükümünde Kararname'de öngörülen davalarda görevli mahkemelerin ihtisas mahkemeleri olduğunu düzenlemiştir. İlgili hükme göre '*Bu Kanun Hükümünde Kararnamede öngörülen davalarda, görevli mahkeme ihtisas mahkemeleridir.*'

*Asliye hukuk ve asliye ceza mahkemelerinden hangilerinin ihtisas mahkemesi olarak görevlendirileceği ve bu mahkemelerin yargı çevresini, Adalet Bakanlığı'nın teklifi üzerine Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu belirler.*⁶⁶⁰

Enstitü'nün bu Kanun Hükümünde Kararname hükümlerine göre aldığı bütün kararlara karşı açılacak davalarda ve Enstitü'nün kararlarından zarar gören üçüncü kişilerin Enstitü aleyhine açacakları davalarda görevli ve yetkili mahkeme, bu

yükümlüsü tarafından mahkemeye sunulması konusunda karar verilmesini mahkemeden talep edebilir. Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.18, (15.04.2010). 'Yürürlükte olan CoğışKHK'dan farklı olarak ilgili hükümde coğrafi işaret sahibi denmiştir. Oysa coğrafi işaret hakkı sahibi denmeliydi. Ayrıca CoğışKHK'den farklı olarak ilgili zararı kanıtlayan belgelerin mahkemeye sunulması için davacı taraf mahkemeye talepte bulunmaktadır.

⁶⁵⁸ Tasarıda sadece yoksun kalınan kazancın nasıl hesaplanacağı düzenlenmiştir. Fiili zararın ise nasıl hesaplanacağı düzenlenmemiştir. Bu nedenle fiili zararın belirlenmesi ile ilgili olarak Borçlar Kanunu 42. maddesi ve devamındaki hükümler uygulanacaktır.

⁶⁵⁹ Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı** s. 175, Tekinalp, 465.

⁶⁶⁰ Tasarıda görevli ve yetkili mahkemeler 48. maddede düzenlenmiştir. 48/2. maddesi '*Bu Kanunda belirtilen hukuk davalarında fikri ve sınai haklar hukuk mahkemeleri, caza davalarında ise soruşturma evresinde sulh ceza mahkemeleri, kovuşturma evresinde ise fikri ve sınai haklar ceza mahkemeleri görevli ve yetkilidir.*' 48/2. madde '*Fikri ve sınai haklar hukuk ve ceza mahkemelerinin bulunmadığı yerlerde asliye hukuk ve asliye ceza mahkemelerinden hangilerinin ihtisas mahkemesi olarak görevlendirileceğini ve bu mahkemeler ile fikri ve sınai haklar hukuk ve ceza mahkemelerinin yargı çevresini, Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu belirler.*' Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.21, (15.04.2010).

maddenin birinci fıkrasında belirtilen mahkemelerden Ankara ihtisas mahkemeleridir.'⁶⁶¹

İhtisas mahkemelerinin yargı alanlarının belirlenmesi ve ihtisas mahkemeleri kurulmayan yerlerde hangi mahkemelerin fikri ve sınai mülkiyet davaları ile ilgileneceği ile ilgili olarak Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu 24.03.2005 tarih ve 188 sayılı kararı almıştır. Kararda İstanbul, Ankara ve İzmir'de kurulup faaliyete geçirilen fikri ve sınai haklar ceza mahkemelerinin, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile 551 sayılı Patent Haklarının Korunması, 554 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması, 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmündeki Kararnamelerinden kaynaklanan ceza davaları için ihtisas mahkemeleri olarak belirlenmesine ve yargı çevrelerinin de kuruldukları yer mülki hudutları olarak tespit edilmesine karar verilmiştir.

Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesi kurulmayan yerlerde, ise bir asliye ceza mahkemesi olan yerlerde bu mahkemenin, iki asliye ceza mahkemesi bulunan yerlerde 1 numaralı asliye ceza mahkemesinin, ikiden fazla asliye ceza mahkemesi bulunan yerlerde ise 3 numaralı asliye ceza mahkemesi yetkilendirilmiştir.

Coğrafi işaret hakkı sahibi tarafından, 25'inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen taleplerin ileri sürüldüğü merci, yetkili mahkemelerdir. 'Coğrafi işaret hakkı sahibi tarafından üçüncü kişiler aleyhine açılacak bu hukuk davalarında yetkili mahkeme, coğrafi işaretin ilgili olduğu yer mahkemeleri veya davacının ikametgâhının olduğu veya suçun işlendiği veya tecavüz fiilinin etkilerinin görüldüğü yerdeki mahkemedir.'⁶⁶²

⁶⁶¹ 48/4. madde 'Enstitünün bu Kanun hükümlerine göre aldığı bütün kararlara karşı açılacak davalarda ve Enstitünün kararlaraından zarar gören üçüncü kişilerin Enstitü aleyhine açacakları davalarda görevli ve yetkili mahkeme, Ankara Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesidir.'

⁶⁶² Tasarının 48/5. maddesi yetkili mahkemelerle ilgilidir.48/5. maddesine göre ' Coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adı başvuru veya tescil sahibi tarafından üçüncü kişiler aleyhine açılacak hukuk davalarında yetkili mahkeme, davacının ya da davalının yerleşim yeri veya tecavüz fiilinin gerçekleştiği ya da tecavüz fiilinin etkilerinin görüldüğü yer mahkemesidir'. Tasarıda coğrafi işaretin ilgili olduğu yer mahkemeleri yetkili mahkeme olarak düzenlenmemiştir. Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>,s. 21, (15.04.2010).

Davacının Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaması durumunda, yetkili mahkeme, sicilde kayıtlı vekilin iş yerinin bulunduğu yerdeki ve eğer vekillik kaydı silinmiş ise, Enstitü merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemedir.⁶⁶³

Üçüncü kişiler tarafından coğrafi işaret başvurusu veya coğrafi işaret belgesi sahibi aleyhine açılacak davalarda yetkili mahkeme, davalının ikametgâhının bulunduğu yerdeki mahkemedir. Coğrafi işaret başvurusu veya coğrafi işaret hakkı sahibinin Türkiye’de ikamet etmemesi durumunda, 25. maddenin üçüncü fıkrası hükmü uygulanır.⁶⁶⁴

Birden fazla mahkemenin yetkili olduğu durumlarda, yetkili mahkeme, ilk davanın açıldığı mahkemeleri yetkilidir.’⁶⁶⁵

Coğrafi işaret haklarına tecavüzden doğan, özel hukuka ilişkin taleplerde, zamanaşımı süresi için Borçlar Kanununda düzenlenen zaman aşımına ilişkin hükümler uygulanır. Bu süre ise Borçlar Kanunu’nun 60. maddesinde düzenlenen bir ve on yıllık sürelerdir.⁶⁶⁶

CoğİŞKHK’nin 31. maddesi hükmün ilanını düzenlemiştir. Bu hükmü göre ‘Dava sonucunda haklı çıkan taraf, haklı bir sebebin veya menfaatinin bulunması halinde, masrafları karşı tarafa ait olmak üzere, kesinleşmiş kararın günlük gazete,

⁶⁶³ Tasarı 48/6. madde ‘Davacının Türkiye’de yerleşim yerinin olmaması halinde yetkili mahkeme; Marka Vekilleri Siciline kayıtlı vekilinin işyerinin bulunduğu yer mahkemesi, eğer vekillik kaydı silinmişse Ankara Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesidir.’ Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s. 22, (15.04.2010). Tasarıda Türkiye’de ikametgahı bulunan yabancılara Tasarı’nın 48/4. maddesi uygulanır.

⁶⁶⁴ Tasarı 48/7. madde ‘Üçüncü kişiler veya coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adını kullanım hakkına sahip kişiler tarafından, coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adı hakkına sahip başka kişiler aleyhine açılacak davalarda yetkili mahkeme, davalının yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesidir. Coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adı hakkı sahibinin Türkiye’de yerleşim yerinin olmaması halinde, altıncı fıkra hükmü uygulanır.’ Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s. 22, (15.04.2010).

⁶⁶⁵ Tasarının 48/8. maddesi ‘Birden fazla mahkemenin yetkili olduğu durumlarda yetkili mahkeme, ilk davanın açıldığı yer mahkemesidir.’ Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s. 22, (15.04.2010).

⁶⁶⁶ Tasarının 40. maddesinde de Borçlar Kanunu’nun 60. maddesine atıfta bulunulmuştur.

yerel gazete veya benzeri vasıtalarla tamamen veya özet olarak ilan edilmesini talep etmek hakkına sahiptir.’⁶⁶⁷

İlanın şekli ve kapsamı kararda tespit edilir. İlan hakkı, kararın kesinleşmesinden sonra üç ay içinde talep edilmezse düşer.’

M. İhtiyati Tedbirler, Gümrüklerde El Koyma:

CoğışKHK’nin 34/1.maddesine göre ‘*Bu Kanun Hükmünde Kararnamede öngörülen türde dava açana veya açacak olan kişilerin, davanın etkinliğini temin etmek üzere ihtiyati tedbire karar verilmesini talep etme hakkı vardır.*’

İhtiyati tedbir talebi, dava açılmadan önce veya dava ile birlikte veya daha sonrada istenebilir. İhtiyati tedbir talebi, davadan ayrı olarak incelenir.⁶⁶⁸

İhtiyati tedbirler, mahkeme tarafından verilecek hükmün etkinliğini tamamen sağlayacak nitelikte olmalı ve aşağıda belirtilen tedbirleri kapsamalıdır.⁶⁶⁹

⁶⁶⁷ Hükmün ilanı Tasarının 50. maddesinde düzenlenmiştir. İlgili hüküm CoğışKHK’nun 31. maddesi ile aynıdır.

⁶⁶⁸ Tasarıda ihtiyati tedbir 43. maddede düzenlenmiştir. 43/1. maddesinde ‘*Coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adının sağladığı hakları ileri sürmeye yetkili kişiler, coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adı hakkına tecavüz edecek şekilde bu adların kullanılmakta olduğunu veya kullanılması için ciddi ve etkin çalışmalar yapıldığını kanıtlamaya yeterli, kendileri tarafından temini makul olan delilleri sunmaları şartıyla, dava sonucunda verilecek hükmün etkinliğini sağlamak üzere, ihtiyati tedbire karar verilmesini yetkili mahkemeden talep edebilir.*’ 43/2. madde ‘*İhtiyati tedbir talebi, dava açılmadan önce veya dava ile birlikte veya daha sonra yapılabilir. İhtiyati tedbir talebi, davadan ayrı olarak incelenir.*’ Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s. 20, (15.04.2010).

⁶⁶⁹ Tasarının 44. maddesi ihtiyati tedbirin niteliği ile ilgilidir. İlgili hükme göre, ihtiyati tedbir verilecek hükmün etkinliğini tamamen sağlayacak nitelikte olmalı ve özellikle aşağıda belirtilen tedbirleri kapsamalıdır. Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s. 20, (15.04.2010).

- a) *Coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adının sağladığı haklara tecavüz teşkil edecek şekilde bu adların kullanılması için yapılan ciddi ve etkin çalışmaların durdurulması.*
- b) *Coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adının sağladığı haklara karşı mevcut veya muhtemel tecavüz fiillerinin durdurulması.*
- c) *Coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adının sağladığı haklara tecavüz edilerek üretilen, pazarlanan, gümrük bölgesine giren, gümrükçe onaylanmış bir işlem ya da kullanıma tabi tutulan ürünlere veya münhasıran bunların üretiminde kullanılan araçlara, Türkiye sınırları içinde veya gümrük ve serbest bölge gibi yerler dahil bulundukları her yerde el konulması ve bunların muhafazası.*

a) Davacının coğrafi işaretten doğan haklarına tecavüz teşkil eden fiillerin durdurulması,

b) Coğrafi işaretten doğan haklara tecavüz edilerek üretilen, pazarlanan veya ithal edilen şeylere veya coğrafi işarete konu ürünün üretiminde kullanılan vasıtalar, Türkiye sınırları içinde veya gümrük ve serbest liman veya bölge gibi alanlar dahil, bulundukları her yerde el konulması ve bunların muhafazası,

c) Herhangi bir zararın tazmini bakımından teminat verilmesi.

Hükmün (a) bendinde tecavüz teşkil eden fiillerin durdurulması düzenlenmiştir. Coğrafi işaret hakkına tecavüz oluşturabilecek, durdurulması istenebilecek fiiller farklı şekilde ortaya çıkabilir. Örneğin dava konusu işareti taşıyan mal veya hizmetlerin, üretimi, ambalajlanması, stoklanması, satılması, dağıtılması, sipariş alınması, ithali, ihracı, ilanlara ve reklâmlara konu yapılması ile bu eylemlere hazırlık yapılmasıdır. Durdurma kararı için tecavüzün başlamış olması gerekli değildir. Tecavüz sonucunu doğurabilecek hazırlıklar ilk aşamada olsa bile durdurma kararı verilebilir.⁶⁷⁰

Hükümün (b) bendinde el koyma suretiyle ihtiyadi tedbir kararında ise coğrafi işaret hakkına tecavüz teşkil eden mallara her yerde el konulabileceği gibi, gümrüklerde, serbest bölgelerde de el konulabilmektedir.

CoğİşKHK'nin 37. maddesi gümrüklerde el koymayı düzenlemiştir. İlgili hükme göre '*Aynının üretilmesi hak sahibinin yetkilerine tecavüz oluşturması nedeniyle cezayı gerektiren taklit mallara, ithalat veya ihracat sırasında hak sahibinin talebi üzerine, gümrük idareleri tarafından ihtiyati tedbir niteliğinde el konulabilir.*'

ç) Herhangi bir zararın doğması ihtimaline karşılık, somut olayın şartlarına göre taraflardan birinden teminat istenmesi.

d) Coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adının sağladığı haklara tecavüz olduğuna karar verilmesi halinde hak sahibinin zararının tazminini güvence altına almak amacıyla, davalının taşınır mallarına el konulması, taşınmaz mallarının tapu kayıtlarına şerh düşülmesi ve banka hesaplarının bloke edilmesi.

⁶⁷⁰ Tekinalp, s. 479.

El koyma ile ilgili uygulama bu konuda çıkarılacak mevzuatta düzenlenir.

Gümrük İdarelerindeki tedbir, el koyma kararının tebliğinden itibaren on gün içinde esas hakkında ihtisas mahkemesine dava açılmaz veya mahkemeden tedbir niteliğinde karar alınmazsa idarenin el koyma kararı ortadan kalkar.⁶⁷¹

N. Coğrafi İşaretin Hükümsüzlüğü:

Coğrafi işaretin hükümsüzlüğü CoğİşKHK'nin 21, 22 ve 23'üncü maddeleri ile 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin Uygulama Şekli Gösterir Yönetmeliğin 15'inci maddesinde düzenlenmiştir.

CoğİşKHK'nin 21/a maddesine göre tescilli coğrafi işaretin CoğİşKHK'nin 3., 5. ve 8'inci maddelerinde belirtilen koruma şartlarına sahip olmadığı ispat edilmişse o zaman ilgili tescilli coğrafi işaretin hükümsüzlüğüne karar verilir.⁶⁷²

CoğİşKHK'nin 3. maddesi menşe adı ve mahreç işaretinin tanımını yapmıştır. Eğer tescil edilen coğrafi işaret bu tanımlara uymuyorsa tescil edilen coğrafi işaretin hükümsüzlüğü istenebilir.

CoğİşKHK'nin 5. maddesi coğrafi işaret olarak tescil edilemeyecek adları belirtmiştir. Böylece CoğİşKHK'nin 3. maddesindeki tanımlara uymayan ad ve

⁶⁷¹ Tasarıda gümrüklerde el koyma 46. maddede düzenlenmiştir. 46. maddeye göre 'Coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adının sağladığı haklara tecavüz oluşturan ürünlerin ve münhasıran bunların üretiminde kullanılan araçların gümrükçe onaylanmış bir işlem ya da kullanıma tabi tutulması halinde 27/10/1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanununun 57'nci maddesi hükümleri uygulanır.' Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s. 21, (15.04.2010).

⁶⁷² Tasarının 28. maddesi hükümsüzlük nedenleri ile ilgilidir.

İlgili hükme göre ' Yetkili mahkeme aşağıda belirtilen durumlarda, tescilli coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adının hükümsüz sayılmasına karar verir.

- a) Tescilin 2'nci, 3'üncü, 6'ncı ve 13'üncü maddelerde belirtilen tanım, kapsam ve şartlardan birine uygun olmaması,
- b) Tescilin 12'nci madde uyarınca başvuru hakkına sahip olmayankar adına yapılması,
- c) 23'üncü maddede belirtilen denetim işlemlerinin etkin biçimde yerine getirilmemesi.'

işaretler, jenerik ad olan ad ve işaretler, kamu düzeni ve genel ahlaka aykırı işaretler, ürünün gerçek kaynağı konusunda halkı yanıltabilecek olan bitki türleri, hayvan soyları ve benzeri adlar eğer tescil edilmişse tescil edilen bu işaretlerin hükümsüzlüğü istenir.

CoğİşKHK'nin 8. maddesi coğrafi işaretlerin başvuru şartlarını düzenlemiştir. Tescil edilen coğrafi işaret eğer 8. maddede belirtilen başvuru şartlarına uymadan tescil edildiyse tescil edilen bu coğrafi işaretin hükümsüzlüğü istenebilecektir.

CoğİşKHK'nin 21/b maddesine göre CoğİşKHK'nin 7. maddesinde belirtilen şartlara uyulmadan coğrafi işaret tescili yapmaya yetkili olmayan kişiler tarafından tescil başvurusu yapıldıysa ve bu coğrafi işaretin hükümsüzlüğü istenebilecektir.

CoğİşKHK'nin 21/c maddesine göre CoğİşKHK'nin 20. maddesinde belirtilen denetim işlemlerini yeterince yerine getirilmediği ispat edilirse bu coğrafi işaretin de hükümsüzlüğü istenebilmektedir.

Tescilli coğrafi işaretin hükümsüzlüğünü CoğİşKHK'nin 22. maddesine göre herkes tarafından istenebileceği belirtilmiştir. Fakat hükümsüzlük nedeni, başvuru hakkının başka kişi veya kişilere ait olması esasına dayanıyorsa, bu durumda hükümsüzlük davasını CoğİşKHK'nin 21/2. maddesine göre sadece 7. maddede belirtilen hak sahipleri tarafından açılabilecektir.⁶⁷³

⁶⁷³ Tasarının 29. maddesine göre coğrafi işaretin veya geleneksel özellikli ürün adının hükümsüzlük talebi ile ilgilidir. 'Hükümsüzlük talebi *Tasarının 28'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentlerinde belirtilen nedenlerle herkes tarafından, 28'inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen nedenle, sadece 12'nci madde hükmü uyarınca başvuru hakkına sahip olanlar tarafından mahkemeden istenebilir.*' 29/2. maddeye göre 'Coğrafi işaretin ve geleneksel özellikli ürün adının hükümsüzlüğüne ilişkin dava, Sicilde coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adı tescil sahibi olarak kayıtlı kişiye karşı açılır. Bu davalarda Enstitü taraf gösterilmez.' 29/3. madde ise 'Coğrafi işaretin veya geleneksel özellikli ürün adının hükümsüzlüğüne ilişkin davanın 28'inci maddenin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentlerinde belirtilen nedenlerle açılması; coğrafi işaretin veya geleneksel özellikli ürün adının Bülte'de yayımlandığı tarihten itibaren beş yıllık hak düşürücü süreye tabidir. Ancak 28'inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen halde, dava açılması herhangi bir hak düşürücü süreye tabi değildir.' Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s.15, (15.04.2010).

Tescilli bir coğrafi işaretin hükümsüzlüğüne ilişkin mahkemenin verdiği karar, geçmişe etkili olarak sonuç doğmaktadır. Bu nedenle, coğrafi işaretin tescili ile hukuki bakımdan CoğİşKHK ile sağlanan koruma, hükümsüzlük kapsamında doğmamış sayılır.⁶⁷⁴ Coğrafi işaretin hükümsüzlüğüne ilişkin kesinleşmiş karar herkese karşı hüküm doğurur.⁶⁷⁵

Coğrafi işaretin hükümsüzlüğünün geriye dönük etkisine CoğİşKHK 23/2. maddesine göre iki istisna getirilmiştir.⁶⁷⁶ Böylece;

a) Coğrafi işaretin hükümsüz sayılmasından önce, coğrafi işarete doğan haklara tecavüz sebebiyle verilen kesinleşmiş ve uygulanmış kararlar;

b) Coğrafi işaretin hükümsüzlüğüne karar verilmeden önce, yapılmış ve uygulanmış sözleşmeler. Ancak hal ve şartlara göre, hakkaniyet düşüncesinin gerekli kıldığı durumlarda sözleşme uyarınca ödenmiş bedelin kısmen veya tamamen iadesi talep edilebilir.

Tasarıda yürürlükte olan Kanun Hükmünde Kararname'den farklı olarak açılacak olan 28'inci maddenin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentlerinde belirtilen nedenlerle açılan dava hak düşürücü süreye tabi olmuştur.

⁶⁷⁴ CoğİşKHK 23/1. madde

⁶⁷⁵ Tasarının 30. maddesi hükümsüzlük kararının etkisi ile ilgilidir. Bu maddeye göre '*Mahkeme tarafından coğrafi işaretin veya geleneksel özellikli ürün adının hükümsüzlüğüne karar verilmesi halinde, tescil edilen coğrafi işarete ve geleneksel özellikli ürün adına bu Kanunla sağlanan koruma hiç doğmamış sayılır.*' Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s. 15, (15.04.2010).

⁶⁷⁶ Tasarının 30/2. maddesine göre '*Coğrafi işaretin veya geleneksel özellikli ürün adı kullanım hakkı sahiplerinin kötü niyetli hareket etmesinden zarar görenlerin tazminat talepleri saklı kalmak üzere, coğrafi işaretin veya geleneksel özellikli ürün adının hükümsüzlüğü;*

- a) *Tescilin hükümsüzlüğüne karar verilmeden önce tescilin sağladığı haklara tecavüz sebebiyle verilen kesinleşmiş ve uygulanmış kararları,*
- b) *Tescilin hükümsüzlüğüne karar verilmeden önce yapılmış ve uygulanmış sözleşmeleri geriye dönük olarak etkilemez. Ancak sözleşme uyarınca ödenmiş bedelin hakkaniyet gereğince kısmen veya tamamen iadesi talep edilebilir.*'

Tasarıda yürürlükte olan Kanun Hükmünde Kararname'den farklı olarak coğrafi işaret kullanım hakkı sahiplerinin kötü niyetli hareket etmesinden zarar görenlerin tazminat talepleri hükümsüzlük kararından etkilenmeyecektir. Böylece zarar görenler görmüş oldukları zararın tazminini hükümsüzlük kararı verilse bile isteyebileceklerdir. Ayrıca yürürlükte olan Kanun Hükmünde Kararname'de olduğu gibi tescilin hükümsüzlüğüne karar verilmeden önce yapılmış ve uygulanmış sözleşmelerin hükümsüzlük kararından etkilenmeyeceği belirtilmiştir. Bu hükmün daha önceden belirtilen nedenlerden dolayı tasarıya alınmaması gerekirdi.

İlgili hükme göre hükümsüzlük kararından önce, coğrafi işaret hakkına tecavüz dolayısıyla verilmiş ve uygulanmış kararların geçerliliği verilen hükümsüzlük kararından etkilenmemektedir. Hükümsüzlük kararından etkilenmeyecek olan kararlar uygulanmış kararlardır. Karar hukuken kesinleşmiş olsa bile daha uygulamadıysa bu karar hükümsüzlük kararından etkilenecektir.⁶⁷⁷ Uygulanan haciz ve tedbir kararları da hükümsüzlük kararından etkilenmeyecektir.⁶⁷⁸

Hükümsüzlük kararı verilmeden önce yapılan ve uygulan sözleşmeler de hükümsüzlük kararından etkilenmemektedir. Hükümde belirtilen sözleşmelerin neler olduğu belirtilmemiştir. Yapılan sözleşmelerin neler olacağı 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'yi dikkate alarak değerlendirildiğinde bu sözleşmelerin lisans, teminat, devir, franchising sözleşmeleri olduğu anlaşılmaktadır.⁶⁷⁹

Coğrafi işaretler diğer haklardan farklı olarak bu tür sözleşmelerin konusu olamamaktadırlar bu nedenle CoğİşKHK 23/2/b maddesinde bu tür bir düzenleme yapılması hukuken doğru değildir.

CoğİşKHK 23/3. maddesi ve Yönetmeliğin 15. maddesine göre coğrafi işaretin hükümsüzlüğüne ilişkin mahkemece verilen kesinleşmiş karar herkese karşı hüküm doğurur. Enstitü, mahkemenin gönderdiği ilamı sicile işler ve 3 aylık süre içinde yayın yolu ile ilan eder.⁶⁸⁰

⁶⁷⁷ Karahan, s. 151, Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı** s. 192.

⁶⁷⁸ Tekinalp, s. 452

⁶⁷⁹ Tekinalp, s. 452, Karahan, s. 151, Gündoğdu, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı**, s. 192.

⁶⁸⁰ Tasarının 30/3. maddesine göre '*Kesinleşmiş mahkeme kararı ile hükümsüz kılınan coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adı tescili, kararın ibrazından sonra Enstitü tarafından Sicilden terkin edilir.*' Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, s. 15, (15.04.2010).

Hükümsüzlük kararı Kanun Hükmünde Kararname'den farklı olarak yayın yolu ile ilan edilmemektedir. Oysa tasarıda da hükümsüzlük kararının yayın yolu ile ilan edileceği belirtilmeliydi.

SONUÇ

Coğrafi işaret sisteminin etkin bir şekilde uygulanması ile yerel değerlerin korunduğunun, ulusal kimliğin yeniden yaratıldığının, ülke ekonomisinin geliştiğinin farkına varan ülkeler her geçen gün coğrafi işaretlerin ulusal ve uluslararası alanda korunması ile ilgili çalışmalar yapmaktadırlar.

Coğrafi işaretlerle ilgili yürürlükte olan uluslararası sözleşmeler ve AB Tüzükleri incelendiğinde Türk mevzuatının uluslararası sözleşmelerle ve AB mevzuatı ile birçok yönü ile uyumlu olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak hukuki yapının olması Türkiye’de etkin ve yaygın bir coğrafi işaret korumasına ulaşıldığı anlamına gelmemektedir. Özellikle Ekim 2010 tarihine kadar toplam 135 coğrafi işaret tescilli ürün bulunmakta⁶⁸¹ 128 adet tescil başvurusu bulunmaktadır.⁶⁸² Ülkemizin potansiyeli düşünüldüğünde tescilli ürün sayısının azlığı oldukça düşündürücüdür.

Coğrafi işaret tescili ile ilgili olarak sadece Türk Patent Enstitüsünde Markalar Dairesi görevlendirilmiştir. Türkiye gibi ürün çeşitliliğinin fazla olduğu bir ülkede tescil başvuruları ile ilgili olarak sadece Türk Patent Enstitüsünde Markalar Dairesinde konuyla ilgili birkaç uzmanın çalışması yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle yeni bir yapılanmaya gidilmeli ve Türk Patent Enstitüsü içinde coğrafi işaretlerle ilgili ayrı bir birim oluşturulmalıdır.

Avrupa Birliği’nde şaraplar ve gıda ürünleri coğrafi işaret veya menşe adı olarak tescil edildikten sonra üye ülkelerin bu ürünler üzerindeki ulusal koruma sistemleri sona ermektedir. Bu nedenle Türkiye eğer Avrupa Birliği üyesi olursa yürürlükte olan mevcut Avrupa Birliği mevzuatına göre Avrupa Birliği tarafından tescil edilen şaraplar ve gıda ürünleri üzerindeki coğrafi işaret veya menşe adları

⁶⁸¹ Türk Patent Enstitüsü tarafından tescil edilen coğrafi işaretler
<http://www.turkpatent.gov.tr/portal/default2.jsp?sayfa=431> (30.10.2010).

⁶⁸² Türk Patent Enstitüsü’ne başvurusu yapılan coğrafi işaretler
<http://www.turkpatent.gov.tr/portal/default2.jsp?sayfa=432> (30.10.2010).

üzerindeki ulusal koruma sistemi ortadan kalkacak bu ürünler Avrupa Birliği mevzuatına göre korunmaya başlayacaktır.

Türkiye Avrupa Birliği üyesi olmadığından üye olmayan ülke olarak Avrupa Birliği'ne coğrafi işaret veya menşe adı olarak ürünlerini tescil ettirmek için başvurabilmektedir. Bu imkânı Türkiye sonuna kadar kullanmalı ve Türkiye'de tescil edilen ürünler Avrupa Birliği Tüzüklerinde belirtilen şartları taşıyorlarsa bu ürünlerin Avrupa Birliği Komisyonu'na tescil başvuruları yapılmalıdır. Türkiye ayrıca kendi ürünlerini uluslararası ortamda daha etkin bir şekilde korumak için Lizbon Sözleşmesi'ne üye olmalı, diğer ülkelerle ikili sözleşmeler yaparak sözleşme yaptığı ülkelerde Türk ürünlerinin korunmasını sağlamalıdır.

2009 yılında yayımlanan ilerleme raporunda tarım ve kırsal kalkınma ile ilgili fasılda kalite politikasıyla ilgili olarak Türkiye'nin coğrafi işaretlerin korunmasına ilişkin yasal düzenlemenin revize edilmesi amacıyla çalışmalarını sürdürdüğünü, bu alandaki mevcut mevzuat ile ilgili AB müktesebatı arasında kilit farklılıkların olduğu, daha fazla uyumlaştırma gerektiği belirtilmiştir.⁶⁸³ Tarım ve kırsal kalkınma faslı ise 11 Aralık 2006 tarihinde (Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi'nin) 11 Aralık 2006 tarihinde aldığı karar çerçevesinde 'Ek Protokolün tam uygulanması şartına bağlı olarak' askıya alınan sekiz fasıldan biridir. Bu nedenle Güney Kıbrıs Rum Yönetiminde olan gemiler ve uçaklar tarafından taşınan malların serbest dolaşımına yönelik kısıtlamalar yürürlükte kaldığı sürece, Türkiye bu fasla ilişkin AB müktesebatını tam olarak uygulama konumunda olamayacaktır.⁶⁸⁴

Her ne kadar 11 Aralık 2006 tarihinde tarım ve kırsal kalkınma faslı ile birlikte diğer yedi fasıl başlığı ile ilgili böyle bir karar alınsa da Türkiye sadece AB'ne aday olan bir ülke olduğu için değil mevcut düzenlemelerini uluslararası düzenlemelere uyumlu hale getirmek için ve uygulamada görünen aksaklıkları

⁶⁸³ 2009 Yılı Türkiye İlerleme Raporu, http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2009.pdf, s.55, (12.08.2010).

⁶⁸⁴ İktisadi Kalkınma Vakfı, Katılım Müzakereleri, <http://www.ikv.org.tr/icerik.asp?konu=katilimmuzakereleri&baslik=Kat%FDI%FDm%20M%FCzakereleri> (12.08.2010).

düzeltilmek için hazırlanan Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı Meclis tarafından en kısa sürede onaylanmalıdır. Gerçi hazırlanan tasarıda da bir takım yanlış düzenlemeler bulunsa da içerdiği bazı hükümler bakımında coğrafi işaretlerin ülkemizde daha etkin bir şekilde korunacağı aşikârdır.

Hazırlanan Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, geleneksel özellikli ürün adları ile birlikte coğrafi işaretlerin korunması amacıyla hazırlanmıştır. Tasarı 31 Aralık 2009 tarihinde Meclis'e onaylanması için gönderilmiştir. Oysa geleneksel özellikli ürünlerin sahip olduğu özellikler coğrafi işaret tescilli ürünlerin özelliklerinden farklıdır. Öncelikle tasarıda yapılan tanıma göre geleneksel özellikli ürün 'geleneksel hammaddeler kullanılarak üretilmesi veya geleneksel bir bileşimle tanımlanması yahut üretim veya işleme biçiminin geleneksel bir üretim veya işleme biçimini yansımasıyla aynı kategorideki benzer ürünlerden açıkça ayrılabilen ürün'dür. Geleneksel özellikli ürün adı ise 'Menşe adı veya mahreç işareti tanımına girmeyen, geleneksel ve ürünle ilgili mevzuatla uyumlu, ürünün geleneksel özelliğini ifade eden ve diğer isimlerden açıkça ayırt edilebilen, ifade ettiği özellik itibarıyla ürün tarifnamesine uygun ve tüketiciyi yanıltıcı niteliği bulunmayan ad'dır. Bu nedenle geleneksel özellikli ürün adlarının coğrafi işaretlerle birlikte aynı kanunda yer alması sahip oldukları özellikler bakımından üretici ve tüketicilerin akıllarını karıştırabilir. Bu nedenle geleneksel özellikli ürünlerin korunması ile ilgili olarak ayrı bir kanun tasarısının hazırlanması daha uygun olurdu.

Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında 555 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin yerine coğrafi işaretlerin korunması hakkında kanun tasarısının hazırlanması olumlu bir gelişmedir çünkü sınai hak türü olan coğrafi işaretlerin kanun hükümleri ile korunması daha uygun olacaktır.

Coğrafi işaretler içerdikleri hak niteliği nedeniyle devre konu olamazlar. Yürürlükte olan Kanun Hükmünde Kararname'de coğrafi işaretlerin devri ile ilgili herhangi bir hüküm bulunmamasına rağmen tasarının 27. maddesinde coğrafi işaretin

ve geleneksel özellikli ürün adının devri ile ilgili hüküm bulunmaktadır. Oysa coğrafi işaretlerin niteliği gereği, coğrafi işaret hakkının devri mümkün olmamaktadır. Bu nedenle tasarıda yer alan bu düzenlemenin Meclis tarafından onaylanmaması gerekir.

Kanun Hükmünde Kararname’de yer alan en önemli sorunlardan biri de coğrafi işaretlerin denetimlerle ilgilidir. Gerek yapılan denetimlerin sürelerinin 10 yıl gibi uzun bir süreye tabi olması gerek yapılan denetimlerin tescil ettiren kurum tarafından yapılması uygulamada coğrafi işaret tescilli ürünlerin etkin bir şekilde korunmasını engellemektedir. Tasarıda yer alan denetimle ilgili düzenlemede ise yürürlükte olan mevzuattan farklı olarak denetimlerin süresi iki yıla indirilmiş ve denetim yapan kurumlara daha fazla yetki verilmiştir. Bu düzenlemelere rağmen tasarının 23/3. maddesine göre denetimlerin başvuru sahipleri tarafından da yapılabilmesi denetimlerin etkin ve tarafsız şekilde yapılmasını zorlaştıracaktır.

Tasarıda böyle bir hükmün bulunması denetimin yapısına aykırıdır. Yürürlükte olan Kanun Hükmünde Kararnamede denetimlerin başvuruyu yapan kurum tarafından yapılmasının sakıncaları belirtilmesine rağmen benzer bir hükmün tasarıya alınması doğru olmamıştır.

Tasarıda tescil edilen coğrafi işaretli ürünlerin üzerinde tescil sahibi tarafından, üzerinde kullanılacağı ürünün cins, kalite, üretim yeri, üretim miktarı, üretim tarihi ve benzeri özelliklerini belirten etiketlerin bastırılarak, tescil sahibi veya denetim kuruluşu tarafından ilgili üretici ile kullanıcılara verilmesini veya söz konusu unsurları içeren etiketlerin üreticiler tarafından bastırılmasını ve tescil edilen coğrafi işaret veya geleneksel özellikli ürün adının bu etiket üzerinde kullanımı belirtileceği düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile birlikte coğrafi işaret tescilli ürünlerin üzerinde ürünün tescil edilerek korunduğu etiket ile belli olacaktır. Bu durum tescilli ürünleri diğer ürünlerden pazarda ayıracak ve tüketicilerin coğrafi işaretti ürünlerle ilgili olarak daha bilinçli olmasını sağlayacaktır. Özellikle 1 Mayıs 2009 tarihinden itibaren Avrupa Birliği’nde coğrafi işaret veya menşe adı logolarının tescilli ürünler üzerinde yer almasının zorunluluk olduğu dikkate alındığında tasarıda böyle bir düzenlemeye gidilmesi yerinde olmuştur.

Ülkemizde jenerik ad seviyesine düşen adlar tespit edilmeli ve bu adların menşe adı veya mahreç işareti olarak tescil edilmeleri engellenmelidir. Ayrıca ülkemizde tespit edilen jenerik ad seviyesine düşen adlar Türk Patent Enstitüsü'nün internet sitesinde yayımlanarak halkımız bu adlarla ilgili olarak bilinçlendirilmelidir.

Tescil başvurusu yapılan adların gerçekten menşe adı veya mahreç işareti olarak korunup korunamayacağının tespit edilebilmesi için Türk Patent Enstitüsü konuda uzman bir veya birden fazla kamu kuruluşu veya üniversite veya tarafsız özel kuruluşun bu yapılan başvuruyu incelemesini ister. Yapılan inceleme sonucunda Enstitü kendisine iletilen bilgiler doğrultusunda yapılan başvuruyu onaylar veya reddeder. Kurumlar tarafından yapılan inceleme ve değerlendirmelerin tarafsız ve bilimsel olması gerekmektedir. Özellikle bazı ürünlerin kaynağını belirlemek teknik olarak zor olabilir. Bu nedenle konunun uzmanı kurumlar gerekli alt yapıya ve bilgiye sahip olmalıdır. Üniversitelerde ve ilgili kurumlarda konuyla ilgili uzmanların yetiştirilmesine önem verilmelidir.

Ürünlerle ilgili hazırlanan şartnamelerde ürünlerin karakteristik özellikleri ürünün sahip olduğu özelliklerle ürünün kaynaklandığı coğrafi bölge arasındaki bağ ve ürün kaynaklandığı coğrafi alanın sınırları, coğrafi alanın özellikleri ve ürüne verdiği hususiyet açıkça belirtilmelidir.

Avrupa Birliği Komisyonu'nun yayımladığı tescil başvurusu yapılan coğrafi işaret veya menşe adlarıyla ilgili ürünlerin bilgilerinin yer aldığı veri tabanları devamlı ilgili kurumlarca takip edilmeli Türk vatandaşlarının haklarına zarar verecek bir tescil başvurusu yayımlanırsa bu başvuruya zamanında itiraz edilmeli ve haklarımız korunmalıdır.

Ülkemizin sahip olduğu potansiyelin farkına varılması gerekmektedir. Bu nedenle ülkemizde coğrafi işaret olarak tescil edilebilecek özellikte olan ürünlerin tespit edilmesi ve bu özelliklere sahip ürünlerin tescil başvuruları ilgili kurumlarca yapılması gerekmektedir.

Ülkemizde tescilli ürün sayısının ülkemizin sahip olduğu potansiyel düşünüldüğünde yetersiz olması ve coğrafi işaretlerin korunması ile ilgili yetersizliklerin önüne geçebilmek için ülkemizde özellikle ‘yönetişim’ konusu üzerinde durulmalı; diğer bir deyişle coğrafi işaretler ve ekonomiye katkısı konusunda, piyasadaki her bir aktörün (üretici birlikleri, sanayi ve ticaret odaları, kamu otoriteleri, denetleyiciler, tüketici temsilcileri) ve konuyla ilgilenen araştırmacıların birbirleriyle etkileşim içinde çalışması; araştırma, tanıtım ve özendirme faaliyetleri ile bilinç oluşturulması; bu örgütlenme içerisinde de özellikle üretici birlikleri ve ilgili odaların veya borsaların daha etkin rol üstlenmeleri sağlanmalıdır. Coğrafi işaretlerin sadece hukuken korunması yeterli olmamakta, bu ürünlerin ulusal ve uluslararası pazarlarda daha çok yer alması ve tanıtılması gerekmektedir.

Sonuç olarak, bölgesel ve kırsal kalkınmanın potansiyel araçları olan coğrafi işaretlerin ülkemizde öneminin farkına varılarak yerel aktörler tarafından sahiplenmeleri sağlanmalı; coğrafi işaret tescili, kullanımı, denetimiyle düzenli ve sistemli işleyen, her aktörün etkin rol üstlendiği, eşgüdüme dayanan bir politika oluşturulmalıdır.

KAYNAKLAR:

2009 Yılı Türkiye İlerleme Raporu,

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2009.pdf, (12.08.2010).

ADDOR, Felix, Alexandra Grazioli. ‘Geographical Indications Beyond Wines and Spirits A Roadmap for a Better Protection for Geographical Indications in the WTO/TRIPS Agreement’, **The Journal of World Intellectual Property**, Volume 5, No. 6, 2002, s. 865-896.

AGDOMAR, Michelle. ‘Removing The Greek From Feta and Adding Korbel to Champagne: The Paradox of Geographical Indications in International Law’, **Fordham Intellectual Property Media and Entertainment Law Journal**, Volume 18, Book 2, Winter 2008, s. 541- 608.

AIPPI (Association Internationale Pour La Protection de la Propriété Intellectuelle) Resolution Q191 Relationship Between Trademarks and Geographical Indications, <https://www.aippi.org/download/comitees/191/RS191English.pdf>, (12.06.2009).

ALMEIDA, Alberto Francisco Ribeiro de. ‘Key Differences Between Trade Marks and Geographical Indications’, **EIPR**, Volume 30, No 10, 2008, s. 406-411.

ALMEIDA, de Ribeiro de F. Alberto. ‘The TRIPs Agreement, The Bilateral Agreements Concerning Geographical Indications and The Philosophy of The WTO’, **EIPR**, Volume 27/4, 2005, s. 150-153.

AMPOLLINI, Daniela, Edith Van De Eede. ‘Cheese Verdict With Holes’, **Journal of Intellectual Property Law and Practice**, Volume 3, No:10, 2008, s. 630-632.

ARI, Zekeriya. ‘Coğrafi İşaret Kavramı ve Coğrafi İşaretlerin Tescili’, **Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağani**, C.I,İstanbul, 2002, s. 45-68.

ARI, Zekeriyya. ‘Coğrafi İşaretlerin Korunması’, **Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp’e Armağan**, Cilt II, İstanbul, 2003, s.159-187.

ARKAN, Sabih. **Marka Hukuku**, Cilt I. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No:520, 1997.

ARMISTEAD, Jeffrey. ‘Whose Cheese Is It Anyway? Correctly Slicing The European Regulation Concerning Protections For Geographic Indications’, **Transnational Law and Contemporary Problems**, Spring 2000, s. 303-324.

ASHTON, Polson Toni. ‘The Canadian Prohibition Against Registrability of Words Clearly Descriptive of Origin’, **Journal of Intellectual Property Law And Practice**, Volume 3, No.7, 2008, s. 427-428.

AUDIER, Jacques. **TRIPs Agreement: Geographical Indications**, European Commission, Directorate-General for Trade, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 2000.

AUER, Andreas. ‘Legal Implications of Accession To The European Union On Geographical Indications And Designations of Origin For Agricultural Products and Foodstuffs’, **Croatian Year Book of European Law and Policy**, Volume 2 No 2, 2006, s. 137-172.

BABCOCK, Bruce A, Roxanne Clemens. ‘Geographical Indications and Property Rights: Protecting Value Added Agricultural Products’, **MATRIC (Iowa State University Midwest Agribusiness Trade Research and Information Center), Briefing Paper**, Midwest Agribusiness Trade Research and Information Center, May 2004,<http://www.card.iastate.edu/publications/DBS/PDFFiles/04mbp7.pdf>, (06.08.2008)

BAEUMER, Ludwig. 'International Treaties Relating to Appellations of Origin and Indications of Source', Symposium on Appellations of Origin and Indications of Source, Organized By The World Intellectual Property Organization (WIPO) in Cooperation with the National Institute of Industrial Property (INPI) of France, Santenay, November 3-5, 1988, **WIPO Publication**, Geneva, Switzerland 1989, s. 21-37.

BAEUMER, Ludwig. 'Protection of Geographical Indications Under WIPO Treaties and Questions Concerning The Relationship Between Those Treaties and The TRIPS Agreement', Symposium on the Protection of Geographical Indications in the Worldwide Context, Organized by WIPO in Cooperation with the Hungarian Patent Office, Eger (Hungary), 24-25 October 1997, **WIPO Publication**, Geneva, 1999, s. 9-38.

BAEUMER, Ludwig. 'The International Protection of Geographical Indications', Symposium on the International Protection of Geographical Indications, Wiesbaden, Germany, October 17-18, 1991, Organized by The World Intellectual Property Organisation (WIPO) in Cooperation With The Government of the Federal Republic of Germany, **WIPO Publication**, Geneva, 1992, s. 3-17.

BAEUMER, Ludwig. 'Various Forms of Protection of Geographical Indications and Possible Consequences For An International Treaty', Symposium on The International Protection of Geographical Indications organized by World Intellectual Property Organisation (WIPO) in Cooperation with The Ministry of Industry and Energy of Portugal, Funchal (Maderia, Portugal), October 13-14 1993, **WIPO Publication**, Geneva, 1994, s. 27-51.

BAEUMER, Ludwig. 'Considerations Concerning a Definition of Geographical Indications', Symposium on the International Protection of Geographical Indications, Organized by the World Intellectual Property Organisation (WIPO) in Cooperation

with the National Institute of Industrial Property (INPI) of France, Santenay, November 9 and 10, 1989, **WIPO Publication**, Geneva 1990, s.15-29.

BARHAM, Elizabeth. 'Translating Terroir: The Global Challenge of French AOC Labeling', **19 Journal of Rural Studies**, 2003, s. 127-138.

BARJOLLE, Dominique, Jean Marc Chappuis, Martine Dufour. **The Protected Denomination of Origin And Geographical Indication Legislation In Switzerland: Institutional Aspects**, Swiss Federal Institute of Technology Zurich, November 1998.

BORJOLLE ,Dominique, Bernard Lehmann, Jean Marc Chappuis, Martine Dufour. 'Protected Designation of Origin and Institutions (France, Spain and Italy), Typical and Traditional Productions: Rural Effect and Agro- Industrial Problems', 52nd EAAE Seminar-Parma, June 19-21 1997, http://www.origin-food.org/pdf/eaae97/28_dufor.pdf, (12.06.2007).

BARJOLLE, Dominique, Bertil Sylvander. 'Protected Designations of Origin and Protected Geographical Indications in Europe: Regulation or Policy? Recommendations, European Commission, PDO and PGI Products: Market, Supply Chains and Institutions', Final Report, June 2000, <http://www.origin-food.org/pdf/pdo-pgi.pdf> , (02.02.2008).

BAVENDAMM, Harte Henning. 'Geographical Indications and Trademarks: Harmony or Conflict?', Symposium on the International Protection of Geographical Indications, Somerwest West, Cape Province, South Africa, 1-2 September 1999, Organized by WIPO in coopretation with The South African Patents and Trade Marks Office (SAPTO), **WIPO Publication**, Geneva, s.59-68.

BEIER, Karl Friedrich, Roland Knaak. 'The Protection of Direct and Indirect Geographical Indications of Source in Germany and the European Community', **IIC**, Volume 25, No.1/1994, s. 1-38.

BEIR, Karl Friedrich. 'The Need For Protection of Indications of Source And Appellations of Origin In The Common Market: The Sekt/Weinbrand Decision of The European Court of Justice of 20 February 1975', **Protection of Geographic Denominations of Goods and Services**, Edited By Herman Cohen Jehoram Monographs on Industrial Property and Copyright Law 3, Sijthoff & Noordhoff 1980, Alphen aan den Rijn, The Netherlands Germantown, Maryland, USA, s.183-205.

BERARD, Laurence, Philippe Marchenay. 'Local Products and Geographical Indications: Taking Account of Local Knowledge and Biodiversity', **International Social Science Journal**, March 2006, s.109-116.

BERARD, Laurence, Philippe Marchenay. 'From Localized Products To Geographical Indications. Awareness and Action',
<http://www.foodquality-origin.org/documents/LocalizedProductstoGlenglish.pdf>,
(12.04.2009)

BERESFORD, Lynne. 'The Protection of Geographical Indications in the United States of America', Symposium on The International Protection of Geographical Indications, Somerset West, Cape Province, South Africa, 1- 2 September 1999, Organized by WIPO in Cooperation With The South African Patents and Trade Marks Office (SAPTO), **WIPO Publication**, Geneva, s.39-48.

BERESFORD, Lynne, Justin Hughes, Annette Kur, Kenneth Plevan, Susan Scafidi. 'Panel II: That is a Fine Chablis You're Not Drinking: The Proper Place for Geographical Indications in Trademark Law', **Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal**, Volume XVII, Book 4: Summer 2007, s. 933-978.

BLAKENEY, Michael. 'Proposals for the International Regulation of Geographical Indications', **Journal of World Intellectual Property**, Volume 4, Issue 5, 2001, s. 629-652.

BOWEN, Sarah. 'Localizing Production: Geographical Indications and Their Impact on Rural Development', Meeting of PhD Researchers Geneva, 3-4 June 2007, http://www.originfood.org/2005/upload/Sarah_Bowen_SIN_PhD_Researchers_Meeting_Bowen.pdf, (12.08.2008)

BOWEN, Sarah, Anna Valenzuela Zapata. 'Geographical Indications, Terroir, and Socioeconomic and Ecological Sustainability: The Case of Tequila', **Journal of Rural Studies**, Volume 25, 2009, s. 108-119.

BOWERS, S. Steven. 'Location, Location, Location: The Case Against Extending Geographical Indication Protection Under The TRIPS Agreement', **American Intellectual Property Law Association Quarterly Journal**, Volume 31, Number 2, Spring 2003, s. 129-164.

BROUDE, Tomer. 'Taking Trade and Culture Seriously: Geographical Indications and Cultural Protection in WTO Law', <http://ssrn.com/abstract:714981>, (14.02.2009).

BROWN L, Vanessa. 'The French Wine Industry in Crisis: Is It A Case of Intellectual Property Rights Gone To Far?' Faculty of Graduate School of the State University of New York at Buffalo, Master Thesis in Political Science, ABD, 2006. <http://wwwlib.umi.com/dissertations/fullcit/1434199>, (12.06.2007).

BULLBROOK, Jane. 'Geographical Indications Within GATT', **The Journal of World Intellectual Property**, Volume 7, Issue 4, July 2004, s. 501-522.

BUNDI, Marco. 'Swiss Trade Marks Practice on Misleading Geographical Indications', **Journal of Intellectual Property Law and Practice**, Volume 3, No.4, 2008, s. 262-268.

CALBONI, Irene. 'Expanding The Protection of Geographical Indications of Origin Under TRIPS: 'Old' Debate or 'New' Opportunity?', **Marquette Intellectual Property Law Review Volume 10**, 2006, s. 181- 204.

CANEGEM, Van William. 'Registered Geographical Indications: Between Intellectual Property and Rural Policy: Part II', **The Journal of World Intellectual Property**, Volume 6, No 6, 2003, s. 861-874.

CAREY, Victoria, Eber Archer, D. Saayman. 'Natural Terroir Units: What are They? How Can They Help The Wine Farmer?',
<http://www.wynboer.co.za/recentarticles/0202terroir.php3>, (12.06.2008).

CARRASCO, Martinez Laura, Margarita Brugarolas, Africa Martines Poveda. 'Quality Wines and Wines Protected By A Designation Of Origin: Identifying Their Consumption Determinants', **Journal Of Wine Research**, Volume 16, No 3, 2005, s. 213-232.

CARVALHO, De Nuno Pires. **The TRIPS Regime of Trademarks and Designs**, Kluwer Law International, The Hague, 2006.

CHARLIER, Christophe, Mai-Anh Ngo. 'Agro Food's Quality Signs and Free Movement of Goods. What Strategies for The European Operators?',
<http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/44316/2/482.pdf>, (12.06.2009).

CHARLIER, Christophe, Mai-Anh Ngo. 'An Analysis of The European Communities: Protection of Trademarks and Geographical Indications for Agricultural Products and Foodstuffs Dispute', **The Journal of World Intellectual Property**, Volume 10, Issue 3-4, July 2007, s. 171-186.

CHEN, Jim. ‘A Sober Second Look At Appellations of Origin: How The United States Will Crash France’s Wine and Cheese Party’, **Minnesota Journal of Global Trade**, Winter, 1996, s.29-64.

Coğrafi İşaretlerin ve Geleneksel Özellikli Ürün Adlarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0798.pdf>, (15.04.2010).

Commission of The European Communities A Future For Community Agriculture Commission Guidelines Following The Consultations in Connection With The Green Paper, Communication OF The Commission to The Council and to The European Parliament, COM (85), 750 Final, Brussels 18 December 1985, http://aei.pitt.edu/930/01/perspective_for_cap_gp_follow_COM_85_750.pdf, (15.03.2010)

Communication From The Commission To The Council And The European Parliament Towards A Sustainable European Wine Sector, COM(2006) 319 Final, Brussels, 22.06.2006, http://ec.europa.eu/agriculture/capreform/wine/com2006_319_en.pdf, (26.03.2010).

CONRAD, Albert. ‘The Protection of Geographical Indications In The TRIPS Agreement’, **The Trademark Reporter**, Volume 86, 1996, s.11-46.

CORREA, Carlos M. **Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights A Commentary on The TRIPS Agreement**, Oxford University Press, 2007.

COTTON, P.Amy. ‘123 Years At The Negotiating Table And Still No Dessert? The Case In Support of TRIPS Geographical Indication Protections’, **Chicago Kent Law Review**, Volume 82, No 3, 2007, s. 1295-1316.

CREDITT, C. Emily. ‘Terroir vs. Trademarks: The Debate Over Geographical Indications and Expansions to The TRIPS Agreement’, **Vanderbilt Journal of Entertainment and Technology Law**, Volume 11, No 2, 2009, s.425-459.

DAL, Seniha. 'Geographical Indications in the European Union and Turkey', (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü, İstanbul 2001.

DAWSON, Norma. 'Locating Geographical Indications: Perspectives from English Law', **Trademark Reporter**, Volume 90, s. 590-614.

DERİCİOĞLU, M. Kaan. 'Coğrafi İşaretler', **Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi**, Yıl 1, sayı 3, İstanbul, 2005, s.662-669.

DİRİKKAN, Hanife. **Tanınmış Markanın Korunması**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2003.

DİRİKKAN, Hanife. 'Tescilli Markayı Kullanma Külfeti', **Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Armağan**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, No: 715, 1998, İstanbul, s.219-279.

DOMINE, Andre. **Wine**, 2004, Könerman, Germany.

DOSTER, Ivy. 'A Cheese By Other Name: A Palatable Compromise to the Conflict Over Geographical Indications', **Vanderbilt Law Review**, April 2006, Volume 59, Issue 3, s.873-904.

ECHOLS, A. Marsha. **Geographical Indications For Food Products International Legal and Regulatory Perspectives**, Kluwer Law International, 2008.

ESCUDERO, Sergio. **International Protection of Geographical Indications and Developing Countries**, Trade-Related Agenda, Development and Equity Working Papers, South Centre, 2001.

EU Commission, Trade Issues; “Intellectual Property: Why do Geographical Indications Matter to Us?” Brussels, July, 2003, http://ec.europa.eu/trade/issues/sectoral/intell_property/argu_en.htm, (06.02.2008).

Evaluation of The Common Agricultural Policy (CAP) on The Protected Designations of Origin (PDO) and Protected Geographical Indications (PGI), Final Report, London Economics, November 2008, http://ec.europa.eu/agriculture/eval/reports/pdopgi/report_en.pdf, (12.04.2009).

EVANS, G.E., Michael Blakeney. ‘The Protection of Geographical Indications After Doha: Quo Vadis?’, **Journal of International Economic Law**, Volume 9, Issue 3, 2006, s. 575-614.

FAULHABER, V. Lilian. ‘Cured Meat and Idaho Potatoes: A Comparative Analysis of European and American Protection and Enforcement of Geographical Indications and Foodstuffs’, **Columbia Journal of European Law**, Summer, 2005, s. 623-663.

FAY, Frank. ‘EU System For Geographical Indications For Agricultural Products and Foodstuffs’, Worldwide Symposium and Geographical Indications, Jointly Organized By The World Intellectual Property Organization (WIPO) and The Patent Office of The Republic of Bulgaria Sofia, 10-12 June 2009, http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/wipo_geo_sof_09/wipo_geo_sof_09_ww_124276.pdf, (14.10.2009).

FERRARI, Matteo. ‘The Regulation of Geographical Indications In The Wine Sector’, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1465378, (12.04.2010).

FISCOR, Mihaly. ‘Challenges To The Lisbon System, Forum on Geographical Indications and Appellations of Origin’, Jointly Organized By The World Intellectual Property Organization (WIPO) and The National Institute of Industrial Property (INPI) of Portugal, Lisbon, 30-31 October 2008,

http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/wipo_geo_lis_08/wipo_geo_lis_08_the_mel_ficsor.doc, (25.04.2009).

FOLKESON, Carina. Geographical Indications and Rural Development in the EU, Lund University, School of Economics and Management, Lund, Sweden, 2005.

FOULKES, Christoper. **Larousse Encyclopedia of Wine**, Italy, 2001.

FRANZOSI, Mario. 'Made In...' 'Made In Ruritania' 'Made in Italy', **EIPR**, 1996, Volume 18, No. 11, s.613-617.

FUSCO, Stefania. 'Geographical Indications: A Discussion on The TRIPS Regulation After The Ministerial Conference of Hong Kong', **12 Marquette Intellectual Property Law Review**, 2008, s. 199- 261.

GAMBLE, R. Paul, Jean Claude Taddei. 'Restructing The French Wine Industry: The Case of The Loire', **Journal of Wine Research**, Volume 18; No: 3, 2007, s. 125-145.

GANGJEE, Dev. 'Say Cheese! A Sharper Image of Generic Use Through The Lens of Feta,' **EIPR**, Volume 29, No 5, s. 172-179.

GANGJEE, Dev. 'Melton Mowbray and The GI Pie In The Sky: Exploring Cartographies of Protection', **Intellectual Property Quarterly**, 2006, Volume 3, s. 291-309.

GANJEE, Dev. 'Quibbling Siblings:Conflicts Between Trademarks and Geographical Indications', **Chicago Kent Law Review**, Volume 82, No 3, 2007, s. 1253- 1288.

GERGAUD, Olivier, Victor Ginsburg. 'Natural Endowments, Production Technologies and The Quality of Wines in Bordeaux. Does Terroir Matter?', **The Economic Journal**, Volume 118, Issue 529, June 2008, s. 142-157.

GERVAIS, Daniel. **The TRIPs Agreement, Drafting History and Analysis**, Second Edition, Sweet&Maxwell London, 2003.

GEVERS, Florent. 'Conflicts Between Trademarks and Geographical Indications The Point of View of The International Association For The Protection of Industrial Property (AIPPI)', Symposium On The International Protection of Geographical Indications, Organized By WIPO in Cooperation With The Government of Australia and The Victorian Wine Industry Association, Melbourne, Australia, 5-6 April 1995, **WIPO Publication**, Geneva 1995, s. 143-173.

GEVERS, Florent. 'Geographical Names and Signs Used As Trade Marks', **EIPR**, Volume 12, No 8, 1990, s. 285-291.

GEVERS, Florent. 'Topical Issues of The Protection of Geographical Indications', Symposium on The Protection of Geographical Indications In The Worlwide Context, Organized by The World Intellectual Property Organization (WIPO) in Cooperation With The Hungarian Patent Office, Eger (Hungary), October 24 and 25, 1997, **WIPO Publication**, Geneva, 1999, s. 145-162.

GIOVANNUCCI, Daniele, Tim Josting, William Kerr, Bernard O'Connor, May T. Yeung. 'Guide TO Geographical Indications, Linking Products and Their Origins, International Trade Centre', Geneva, 2009, http://www.intracen.org/publications/Freepublications/Geographical_Indications.pdf, (16.06.2010).

GIRARDEAU, Jean-Marc. 'The Use of Geographical Indications in a Collective Marketing Strategy The Example of Cognac', Symposium On The International Protection of Geographical Indications, Somerset West, Cape Province, South

Africa, September 1 and 2, 1999 Organized By The World Intellectual Property Organization (WIPO) In Cooperation With The South African Patents and Trade Marks Office (SAPTO), No: 764, Somerset West, 1999, **WIPO Publication**, Geneva 2000, s. 69-78.

GOEBEL, Burkhard. 'Geographical Indications and Trademarks in Europe', **The Trademark Reporter**, November December 2005, s. 1165-1196.

GOEBEL, Burkhard. 'Geographical Indications and Trademarks The Road From Doha', **The Trademark Reporter**, Volume 93, July August 2003, s. 964-995.

GOEBEL, Burkhard. 'Geographical Indications and Trademarks: The Road From Doha', Worldwide Symposium on Geographical Indications Organized By WIPO and United States Patent and Trademark Office (USPO), San Francisco, California, 9-11.07.2003,

http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/wipo_geo_sfo_03/wipo_geo_sfo_03_11-main1.doc, (14.02.2008).

GOFFIC LE, Caroline. 'Cancellation of A Trade Mark Based On A Prior Foreign Geographical Indication Related To Different Products', **Journal of Intellectual Property Law And Practice**, Volume 3, No.3, 2008, s. 152-154.

GOLDBERG, Stacy. 'Who Will Raise The White Flag? The Battle Between The United States and The European Union Over Protection of Geographical Indications', **University of Pennsylvania Journal of International Economic Law**, Volume 22, No 1, 2001, s. 107-151.

GOPALAKRISHNAN, N.S., NAIR S. Prabha S.Nair, BABU K. Aravind K. Babu, 'Exploring The Relationship Between Geographical Indications and Traditional Knowledge An Analysis of The Legal Tools For The Protection of Geographical Indications in Asia', ICTSD Programme on IPRs and Sustainable Development, August 2007, <http://www.iprsonline.org/ictsd/docs/Gopaletal%20-%20GIs&TK.pdf>,

(20.12.208).

GÖKOVALI, Ümmühan. ‘Coğrafi İşaretler ve Ekonomik Etkileri: Türkiye Örneği’, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Sayı:2, Cilt:21, 2007, s. 141-160.

GRAHAM, Becki. ‘TRIPS: Ten Years Later:Comprimise or Conflict Over Geographical Indications’, **Syracuse Science and Technology Law Reporter**, Spring 2005, s. 1-34.

GUTIERREZ, Eva. ‘Geographical Indicators: A Unique European Perspective on Intellectual Property’, **29 Hastings International and Comparative Law Review**, Fall, 2005, s.29-50.

GÜNDOĞDU, Gökmen. ‘555 Sayılı CoğİŞKHK’nın Uygulanmasında ‘Ürün’ Kavramı ve Bazı Sorunlar’, **İÜHFİM**, C.LXIII, Sayı 1-2, 2005, s. 213-238.

GÜNDOĞDU, Gökmen. **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı ve Korunması**, Beta, İstanbul, 2006.

HANDLER, Michael. ‘The WTO Geographical Indications Dispute’, **The Modern Law Review Limited**, Volume 69, Issue 1, 2006, s. 70-80.

HARTMANN, Malte. ‘Reference To A Protected Geographical Indication On A Composite Food Product’, **Journal of Intellectual Property Law And Practice**, Volume 1, No 5, 2006, s. 306-307.

HEATH, Christopher. **Geographical Indications: International, Bilateral and Regional Agreements**, New Frontiers of Intellectual Property Law:IP and Cultural Heritage, Geographical Indications, Enforcement and Overprotection, (Editors: Health Christoper, Kamperman Sanders Anselm), Hart Publishing, Oxford, Portland, Oregon, 2005.

HELBLING, Thomas. 'The Term Swiss on Trade Goods: A Denomination of Origin and Its Legal Protection in The United Kingdom', **EIPR**, 1997, Volume 19, No 2, s. 51- 58.

HIRSCH, Monika. 'POCH Peter, Austria:Trade Marks – Protection of Geographical Indications', **EIPR**, Volume 22, No. 7, 2000, s.113-114.

HÖPPERGER, Marcus. 'Introduction To Geographical Indications and Recent Developments in The World Intellectual Property Organization', Worldwide Symposium on Geographical Indications Organized by World Intellectual Property Organization (WIPO) and The United States Patent and Trademark Office (USPO), San Francisco, California, July 9-11, 2003, USA, http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/wipo_geo_sfo_03/wipo_geo_sfo_03_1_annex1.doc, (12.06.2008).

HÖPPERGER, Marcus. 'International Protection of Geographical Indications The Present Situation and Prospects for Future Developments', Symposium on the International Protection of Geographical Indications, Somerwest West, Cape Province, South Africa, September 1-2 1999, Organized by WIPO in Cooperation with the South African Patents and Trade Marks Office (SAPTO), **WIPO Publication**, Geneva 2000, s. 11-17.

HUGHES, Justin. 'Champagne, Feta, and Bourbon: The Spirited Debate Over Geographical Indications', Cardozo Legal Studies Research Paper No. 168, **Hastings Law Journal**, 2006-2007, Volume 58, No. 2, s. 299-386.

ILGAZ, Deniz. 'Coğrafi İşaretlerin Korunması, Dünyada ve Türkiye'de Durum', **Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü, Avrupa Araştırmaları Dergisi Marmara Journal of European Studies**, Cilt:4, Sayı:2 No:1-2, 1995-1996, s. 117-141.

Intellectual Property Needs And Expectations of Traditional Knowledge, WIPO Report on Fact-Finding Missions on Intellectual Property and Traditional Knowledge (1998-1999), Geneva, 2001.

International Trademark Association (INTA) Issue Brief Lisbon Agreement For The Protection of Appellations of Origin, Violation of The TRIPS Agreement, Prepared By The Issue Advocacy Subcommittee of The External Affairs Committee, June 2000, http://www.inta.org/downloads/tap_ftaacomments2001_appendixA.pdf, (16.04.2008).

IPR-Helpdesk: Geographical Indications, <http://seed.agron.ntu.edu.tw/ipr/GI/ipr-helpdesk-gi.pdf>, (12.04.2008).

İktisadi Kalkınma Vakfı, Katılım Müzakereleri, <http://www.ikv.org.tr/icerik.asp?konu=katilimmuzakereleri&baslik=Kat%FDI%FDm%20M%FCzakereleri> (12.08.2010).

JARVAIS, A Malcom. ‘Case C-325/00, Commission v. Germany, Judgement of The Court of Justice of 5 November 2002 Full Court’, **Common Market Law Review**, Volume 40, Issue 3, June 2003, s. 715-728.

JOHNSON, Hugh. **The Story of Wine**, Mitchell Beazley, United Kingdom, 2004.

JOKUTI, Andras. ‘Where Is The What If The What Is In Why? A Rough Guide To The Maze of Geographical Indications’, **EIPR**, Volume 31, No 3, s.118-123.

JONES V. Gregory, Michael A. White, Owen R. Cooper, STORCHMANN Karl, ‘Climate Change and Global Wine Quality’, **Climate Change, Earth and Environmental Science**, Volume 73, Number 3, December 2005, s. 319-343.

JOSLING, Tim. 'Presidential Address The War on Terroir: Geographical Indications as a Transatlantic Trade Conflict', **Journal of Agricultural Economics**, Volume 57, No. 3, 2006, s. 337-363.

JOSLING, Tim. 'What is In A Name? The Economics, Law and Politics of Geographical Indications for Foods and Beverages', **Institute For International Integration Studies Discussion Paper No 109**, January 2006, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=922267, (12.06.2007).

KARAHAN, Sami. **Marka Hukukunda Hükümsüzlük Davaları**, Konya, 2002.

KEMP, J. Deborah, Lynn M. Forsythe. 'Trademarks and Geographical Indications: A Case of California Champagne', **Chapman Law Review**, Winter 2006, s. 260-295.

KERR, A. William, 'Enjoying A Good Port With A Clear Conscience: Geographic Indicators, Rent Seeking and Development', **The Estey Centre Journal of International Law and Trade Policy**, Volume 7, Number 1, 2006, ss. 1-14, http://www.esteyjournal.com/j_pdfs/kerr7-1.pdf, (16.10.2009).

KIREEVA, Irina, Bernard O'Connor. 'Geographical Indications and The TRIPS Agreement: What Protection is Provided to Geographical Indications in WTO Members?', **The Journal of World Intellectual Property**, Volume 13, No 2, 2010, s. 275-303.

KIZILTEPE, Hakan. **Türkiye'de Coğrafi İşaret Uygulaması ve Avrupa Birliği Hukuku ile Mukayesesi**, TPE Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara, 2005.

KNAAK, Roland. **The Protection of Geographical Indications According to The TRIPs Agreement**, IIC Studies, Studies in Industrial Property and Copyright Law, Volume 18, From GATT to TRIPS The Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, Max Plank Institute for Foreign and International Patent Copyright Competition Laws, Munich, Germany, 1996.

KOLIA, Marina. 'Monopolising Names: EEC Proposals On The Protection of Trade Descriptions of Foodstuffs', **EIPR**, Volume 14, No 7, 1992, s. 233-238.

KONGOLO, Tshimango. 'Trademarks and Geographical Indications Within The Frameworks of The African Intellectual Property Agreement and the TRIPS Agreement', **The Journal of World Intellectual Property**, Volume 2, No 5, September 1999, s. 833-845.

KOP, van de Petra., Denis Sautier. Origin Based Products Lessons for Pro-Poor Market Development, Bulletin 372,
http://www.kit.nl/net/KIT_Publicaties_output/ShowFile2.aspx?e=921, (15.10.2007).

LAND, Nanci Jacqueline. Global Intellectual Property Protection AS Viewed Through The European Community's Treatment of Geographical Indications: What Lessons Can TRIPS Learn?, **11 Cardozo Journal of International and Comparative Law**, Spring, 2004, s. 1007-1036.

LARSON, Jorge. 'Relevance of Geographical Indications and Designations of Origin for The Sustainable Use of Genetic Resources', Rome, Italy, 2007,
http://www.underutilizedspecies.org/Documents/PUBLICATIONS/gi_larson_lr.pdf,
(16.06.2008).

LEEuwEN, van Cornelis, Gerard Seguin. 'The Concept of Terroir In Viticulture', **Journal of Wine Research**, Volume 17, No 1, 2006, s. 1-10.

LIDGARD, Ingrid. 'Geographical Indications: A Result of European Protectionism?' Master Thesis, European Community Law Intellectual Property Law, University of Lund Faculty of Law, Spring 2009,
<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1559567&fileId=1565027>, (12.04.2010).

LOGEAIS, Elisabeth. 'Case Comment France Appellations of Origin Scope of Protection of Appellations of Origin', **EIPR**, Volume 16, No 4, 1994, s.74-75.

LOSEMBY, Margaret. 'Quality Certification for Traditional Products: A Comparison Between ISO and EU Systems, Typical and Traditional Productions: Rural Effect and Agro-Industrial Problems', 52nd EAAE Seminar, Parma, Italy, 19-21 June 1997, [http://www. origin-food.org/pdf/eaee97/07_loseby.pdf](http://www.origin-food.org/pdf/eaee97/07_loseby.pdf), (12.06.2008).

LUDWING, Baeumer. 'Protection of Geographical Indications Under WIPO Treaties and Questions Concerning The Relationship Between Those Treaties and The TRIPS Agreement', Symposium on the Protection of Geographical Indications in the Worldwide Context, Organized by WIPO in Cooperation with the Hungarian Patent Office, Eger (Hungary), 24-25 October, 1997, **WIPO Publication**, Geneva, 1999, s.9-38.

LUNARDO, Renaud, Richard Guerinet. 'The Influence of Label On Wine Consumption:Its Effects On Young Consumers Perception of Authenticity and Purchasing Behavior', 105th The European Association of Agricultural Economists (EAAE) Seminar 'International Marketing and International Trade of Quality Food Products' Bologna, Italy, 8-10 March 2007, <http://econpapers.repec.org/paper/agseaa105/7847.htm>, (12.02.2010).

LUTH, Maren, SPILLER Achim Spiller. 'Brands as Quality Signals in The Meat Market: Lessons From The Poultry Sector', **Paper Presented in 92nd EAAE (European Association of Agricultural Economists)**, Seminar on Quality Management and Quality Assurance in Food Chains, 2-4 March 2005, Göttingen, Germany, <http://www.eaae.uni-goettingen.de>, (12.10.2008).

LYND, Mike. 'Porky&Best, PGI's and The Need To Be On The Right Side of The Fence', **Trademark World**, 2006, Volume 158, s. 12-14.

MACMAOLAIN Caoimhin, Eligibility Criteria For Protected Geographical Food Names, *European Law Review*, Volume 31/4, 2006, s. 579-591.

MacMaolain, Caoimhin. 'Reforming European Community Food Law: Putting Quality Back on The Agenda', **58 Food and Drug Law Journal**, 2003, s. 549-564.

MAIA, Mota Jose. 'The Protection of Geographical Indications in Portugal', Symposium on The International Protection of Geographical Indications, Funchal Madeira, Portugal, October 1993, **WIPO Publication**, s. 53-58.

MARETT, Paul. **Information Law and Practice**, 2nd Edition, Asgate, Cornwall, 2002.

MARETTE, Stéphan. 'Can Foreign Producers Benefit From Geographical Indications Under The New European Regulation?', **The Estey Centre Journal of International Law and Trade Policy**, Volume 10, Number 1, 2009, s.65-76, <http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/48793/2/marette10-1.pdf>, (14.04.2010).

MARETTE, Stephan, Roxanne Clemens, Bruce A. Babcock. 'The Recent International and Regulatory Decisions About Geographical Indications', **MATRIC Working Paper 07-MWP 10**, January 2007, <http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/18697/1/wp070010.pdf>, (20.04.2008).

MARTIN, Jose Manuel Cortes. 'The WTO TRIPS Agreement – The Battle Between The Old and The New World Over The Protection of Geographical Indications', **Journal of World Intellectual Property**, Volume 7, 2004, s. 287-326.

MELKONIAN, Raffi. 'The History and Future of Geographical Indications in Europe and the United States', <http://leda.law.harvard.edu/leda/data/689/Melkonian05.html#fn1>, (16.08.2007).

MONTEN, Lina. 'Geographical Indications of Origin: Should They Be Protected and Why? – An Analysis of The Issue From The U.S. and EU Perspectives', **Santa Clara Computer and High Technology Law Journal**, Volume 22, January 2006, s. 315-349.

MOSCA, Jenny. 'The Battle Between The Cheeses Signifies The Ongoing Struggle To Protect Designations of Origin Within The European Community and In The United States In *Consorzio per la Tutela del Formaggio Gorgonzola v. Kaserei Champignon Hofmeister GmbH & Co. KG*', **Tulane Journal of International and Comparative Law**, Spring 2000, s. 559-599.

MOSTERT, Frederick. 'Unauthorized Use Of Geographical Indications On Non-Competing Goods', Symposium On The International Protection of Geographical Indications, Organized By WIPO in Cooperation With The Government of Australia and The Victorian Wine Industry Association, Melbourne, Australia, 5-6 April 1995, **WIPO Publication**, Geneva 1995, s. 199-212.

MOTTET, THEVENOD Erik. SINER-GI (Strengthening International Research on Geographical Indications: From Research Foundation to Consistent Policy) Project, Funded By European Union 6th Framework Programme, Work Programme 1 Report, Legal and Institutional Issues Related To Geographical Indications, Final Version, October 2006, <http://www.origin-food.org/2005/upload/SIN-WP1-report-131006.pdf>, (12.10.2007).

MUNSIE, A. Jeffrey. 'A Brief History of The International Regulation of Wine Production', <http://leda.law.harvard.edu/leda/data/310/Munsie.pdf>, (12.04.2010).

MURPHY, M. Kevin. 'Conflict, Confusion, and Bias Under TRIPs Articles 22-24', **19 American University International Law Review**, 2004, s. 1182-1230.

NGUYEN, Xuan Thao. 'Nationalizing Trademarks: A New International Trademark Jurisprudence?', **Wake Forest Law Review**, Winter, 2004, s. 729-782.

NORRJÖ, Göransson Lena. 'Indications of Geographical Origin As Part of The Intellectual Property Law', Master in European Intellectual Property Law, Stockholm University, Sweden.

O'CONNOR, Bernard, Irina Kireeva. 'What is in The Name? The Feta Cheese Saga', **International Trade Law and Regulation**, Volume 9, No 4, 2003, s.110-120.

O'CONNOR, Bernard. **Geographical Indications in National and International Law**, Monographs in Trade Law, O'Connor and Company, No: 6, 2003, Brussels.

O'CONNOR, Bernard. 'Overview of The EC Case Law Protecting Geographical Indications, The Slicing of Parma Ham and The Grating of Grana Padano Cheese', **EIPR**, Volume 26 No 7, 2004, s. 312- 317.

O'CONNOR, Bernard. 'Protecting Traditional Knowledge: An Overview of A Developing Area of Intellectual Property Law', **The Journal of World Intellectual Property**, Volume 6, Issue. 5, September 2003, s. 677-698.

O'CONNOR, Bernard. **The Law of Geographical Indications**, Comeron May, 2004, United Kingdom.

OECD (Organisation for Economic Co-Operation and Development), Directorate for Food, Agriculture And Fisheries Trade Directorate, Working Party on Agricultural Policies and Markets of The Committee for Agriculture Joint Working Party on Agricultural Policies and Markets of The Committee for Agriculture Joint Working Party Of The Committee For Agriculture and The Trade Committee, <http://www.oecd.org/dataoecd/59/51/23526073.doc>, (16.02.2008).

Ouzaki's not Ouzo—and it's not Greek Either,
http://www.marques.org/class46/Default.asp?D_A=20100114&XID=BHA1619#1619, (16.02.2010)

OZOG, Marcin. 'Stalinskaya: The Uneasy Case of Offensive Trade Mark Registration', **Journal of Intellectual Property Law and Practice**, Volume 4, No.5, 2009, s. 360-364.

ÖZDAL, Şule. **556 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 5. Maddesi Çerçevesinde Marka Olarak Tescil Edilebilecek İşaretler**, Beta Yayınları, İstanbul, 2005.

PANIZZON, Marion. 'Traditional Knowledge and Geographical Indications: Foundations, Interests and Negotiating Positions', **NCCR Trade Working Paper**, Swiss National Centre of Competence In Research, Working Paper NO:2005/01, October 2006, <http://ssrn.com/abstract=1090861>, (25.10.2008).

PAPADOPOULOS, Irene. An Economic Analysis of The Welfare Implications of Geographical Indications, Master Thesis, World Trade Institute, Bern, September 2003.

PASCHOAL, Carolina Hungria de San Juan. 'Geography, Source and Origin: The Legal Framework', **Trademark World**, 2002, No: 152, s.38-45.

PESSEY, Christian. **The Little Book of Champagne**, Flammarion, 2002.

PROFETA, Adriano, Richard Balling, Volker Schoene, Alexander Wirsig. 'The Protection of Origins for Agricultural Products and Foods in Europe: Status Quo, Problems and Policy Recommendations For The Green Book', **The Journal of World Intellectual Property**, Volume 12, Issue 6, 2009, s. 622-648.

Protection of Geographical Indications and Trademarks,
http://www.inta.org/index.php?option=com_content&task=view&id=242&Itemid=153&getcontent=3, (12.06.2009).

PUUSTINEN, Seppo. 'Geographical Indications, Trademarks and The World Trade Organisation Dispute', **International Trade Law and Regulation**, Volume 9, Issue 6, November 2003, s.167-171.

RANGNEKAR, Dwijen. **Demanding Stronger Protection for Geographical Indications: The Relationship Between Local Knowledge, Information and Reputation**, United Nations University Institute for New Technologies Discussion Paper Series, The Netherlands, April, 2004.

RANGNEKAR, Dwijen. **Geographical Indications-A Review of Proposals at the TRIPS Council: Extending Article 23 to Products Other Than Wines and Spirits**, UNCTAD-ICTSD Project on IPRs and Sustainable Development, Issue Paper No: 4, France, 2003,
http://www.ictsd.org/pubs/ictsd_series/iprs/CS_ranghekar.pdf (12.08.2008).

RANGNEKAR, Dwijen. **The Socio Economics of Geographical Indications A Review of Empirical Evidence From Europe**, UNCTAD-ICTSD Project on Intellectual Property Rights and Sustainable Development, Issue Paper No 8, May 2004.

RAUSTIALA, Kal, Stephen R. Munzer, 'The Global Struggle Over Geographical Indications', **The European Journal of International Law**, Volume 18, No 2, 2007, s. 337-365.

REED, Jeremy 'ECJ Protects Simple Geographical Indications for Their Bud-dy', **EIPR**, Volume 27, No.1, 2005, s. 25-30.

RESINEK, Nina. 'Geographical Indications and Trademarks: Coexistence or First in Time, First in Right Principle', **EIPR**, Cilt 29, No: 11, 2007, s. 446-455.

RIBEIRO, Cadima Josè, Josè Freitas Santos. 'Portuguese Quality Wine and The Region o Origin Effect Consumers' Retailers' **Perceptions**, NIPE WP 11/2008, http://www3.eeg.uminho.pt/economia/nipe/docs/2008/NIPE_WP_11_2008.pdf, (26.04.2010).

RICHERI, Mariano, Benjamin Görlach, Stephanie Schlegel, Helen Keefe, Anna Leipprand. 'Assessing the Applicability of Geographical Indications as A Means To Improve Enviromental Quality in Affected Ecosystems and The Competitiveness of Agricultural Products', Impact of the Intellectual Property Rules On Sustainable Development Project, Workpackage 3 Final Report, http://ecologic.eu/download/projekte/1800-1849/1802/wp3_final_report.pdf, (12.08.2007).

ROBINSON, Jancis. **The Oxford Companion To Wine**, Second Edition, Oxford University Press, 1999.

Rokfor Peyniri <http://www.bilgininadresi.net/Madde/43430/Rokfor-Peyniri> (12.12.2008).

ROVAMO, Oskari. 'Monopolising Names? The Protection of Geographical Indications in the European Community', Helsinki University Faculty of Law Department of Public Law, Project: Globalisation, International Law and IPR, Helsinki, Finlandiya, 2006 <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/oik/julki/pg/rovamo/>, (06.06.2007).

SCHWAB, Bertold. 'The Protection of Geographical Indications In The European Economic Community' Symposium on The International Protection of Geographical Indications, Finchal (Madeira, Portugal), October 13 and 14, 1993, Organized By The World Intellectual Property Organisation (WIPO) in Cooperation With The Ministry of Industry and Energy of Portugal, **WIPO Publication**, Geneva, 1994, s. 545-564.

SCHWAB, Bertold. 'The Protection of Geographical Indications in The European Economic Community', **EIPR**, Volume 17, 1995, s. 242- 246.

SEAL, Britton. 'Recent Development:Consorzio del Prosciutto di Parma & Salumificio S. Rita SpA. V. Asda Stores Ltd. & Hygrade Foods Ltd.: Classic Protectionism –Thin Ham Provides Thick Protection for Member State Domestic Goods at The Expense of The European Common Market', **Tulane Journal of International and Comparative Law**, Spring, 2004, s. 545-564.

SERRA, Raimonda. 'European Union Policy For High Quality Agricultural Products', International Synposium on Geographical Indications Jointly Organized By The World Intellectual Proprety Organization (WIPO) and The State Administration for Industry and Commerce (SAIC) of The People's Republic of China, Beijing, 26-28 June 2007,
http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/wipo_geo_bei_07/wipo_geo_bei_07_ww_81757.doc, (22.10.2007).

SERT, Selin. **Markanın Kullanılması Yükümlülüğü**, Seçkin Yayın Evi, 2007, Ankara.

SINGHAL, Shivani. 'Geographical Indications and Traditional Knowledge', **Journal of Intellectual Property Law and Practice**, Volume 3, No.11, 2008, s. 732-738.

SMITH, E. David, MITRY J. Darryl J Mitry. 'Cultural Concergence: Consumer Behavioral Changes In The European Wine Market', **Journal of Wine Research**, Volume 18, No:2, 2007, s.107-112.

SÖNMEZ, Olcay. **Şarap İle Doğayı Yudumlamak**, İnkilap Yayınevi, 2007.

STATEN, L. Tunisia. 'Geographical Indications Protection Under the TRIPS Agreement: Uniformity Not Extention', **87 Journal of The Patent and Trademark Office Society**, March 2005, s. 221-244.

STERN, Stephan. 'Are GIs IP?', **EIPR**, Issue 2, 2007, s. 40-42.

STERN, Stephan. 'Geographical Indications and Trade marks: Conflicts and Possible Resolutions', Worldwide Symposium on Geographical Indications, 9-11 July 2003, San Francisco, Organized By The World Intellectual Property Organization (WIPO) and the United States Patent and Trademark Office (USPO), WIPO/GEO/SFO/03/13, http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/wipo_geo_sfo_03/wipo_geo_sfo_03_13.pdf, (22.10.2007).

STUART, Elizabeth. 'Case Comment Passing Off- 'Swiss Chalet' For Chocolate-Class of Goods As Swiss Chocolate', **EIPR**, 20(2), 1998, s. 24-26.

SULUK, Cahit. Ali Orhan. **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku**, Cilt 2, Genel esaslar-Fikir ve Sanat Eserleri, İstanbul, 2005.

TEKİNALP, Ünal. **Fikri Mülkiyet Hukuku**, Dördüncü Basım, Aralık 2005, Beta Yayınevi.

TEPE, Serap. 'Coğrafi İşaretlerin Ekonomik Etkileri', Türk Patent Enstitüsü Uzmanlık Tezi, Ankara, 2008.

The Future of Rural Society Commission Communication Transmitted to The Councils and to The European Parliament on 29 July 1988, COM (88) 501, http://aei.pitt.edu/5214/01/001713_1.pdf, (15.03.2010).

The Seventh Ministerial Conference

http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min09_e/official_doc_e.htm, (12.12.2009).

TINLOT, Robert. 'Geographical Indications for Wine', Symposium on the International Protection of Geographical Indications', Wiesbaden (Germany), October 17-18, 1991, Organized by WIPO in Cooperation with the Government of the Federal Republic of Germany, **WIPO Publication**, Geneva 1992, s.1-6.

TODD, Malcom. 'The Protection of Geographical Indications In The United Kingdom', Symposium On The International Protection of Geographical Indications, Organized By WIPO in Cooperation With The Ministry of Industry and Energy of Portugal, Funchal Maderia, Portugal, 13-14 October 1993, **WIPO Publication**, Geneva 1994, s. 195-216.

TORSEN, Molly. 'Apples and Oranges: French and American Models of Geographic Indications Policies Demonstrate an International Lack of Consensus', **The Trademark Reporter**, November December 2005, s.1415-1445.

Towards A Sustainable European Wine Sector, June 2006, http://ec.europa.eu/agriculture/capreform/wine/infopack_en.pdf, (26.03.2010).

TUYET, Thi Nguyen. 'A Study of Legal Protection of Geographical Indications in The European Community and in Vietnam', Master of European Affairs Programme, Faculty of Law, University of Lund, Spring 2007, <http://lup.lub.lu.se/lup/download?func=downloadFile&recordId=1555155&fileId=1563565>, (16.06.2007).

UZUNALLI, Sevilay. **Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Markanın Köken Ayırt Etme İşlevi İle Bağlantılı Kavramların Yorumu**, Çağa Hukuk Vakfı Yayınları, 2007.

ÜLKÜ, Elif Seda. **Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası Reformları**, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları İKV:189, İstanbul, Nisan 2006.

VILLA, la Gianluca. **The Protection of Geographic Denominations in Italy, Protection of Geographic Denominations of Goods and Services**, Edited by Herman Cohen Jehoram, Monographs on Industrial Property and Copyright Law 3, Sijthoff & Noordhoff 1980, Alphen aan den Rijn, The Netherlands Germantown, Maryland, USA.

VIVAS, Eugui David. 'Negotiations on Geographical Indications in the TRIPS Council and their Effect on the WTO Agricultural Negotiations Implications for Developing Countries and The Case of Venezuela', **Journal of World Intellectual Property**, Volume:4, Issue 5, September, 2001, s. 703-728.

WAGGONER, M. Justin. 'Acquiring A European Taste For Geographical Indications', **33 Brooklyn Journal of International Law**, 2008, s. 569-595.

WASESCHA, Thu-Lang Tran. 'Geographical Indications In The International Area The Current Situation', International Symposium on Geographical Indications Jointly Organized by WIPO and The State Administration for Industry and Commerce of the People's Republic of China, Beijing, June 26-28 2007, http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/wipo_geo_bei_07/wipo_geo_bei_07_www_81754.doc, (12.04.2009).

WASESCHA, Tran Thu-Lang. 'Recent Developments in The Council For TRIPS (WTO)', Symposium on The International Protection of Geographical Indications, Somerset West, Cape Province, South Africa, September 1 and 2 1999, Organized By World Intellectual Property Organization (WIPO) in Cooperation With The South African Patents and Trade Marks Office (SAPTO), **WIPO Publication**, 1999, WIPO, Geneva, s.19-30.

WATAL, Jayashree. **Intellectual Property Rights in the WTO and Developing Countries**, Kluwer Law International, The Hague, 2001.

WAYE, Vicki. 'Assessing Multilateral vs. Bilateral Agreements and Geographic Indications Through International Food and Wine', **14 Currents: International Trade Law Journal**, Winter 2005, s.56-66.

WILLIAMS, M. Rachel. 'Do Geographical Indications Promote Sustainable Rural Development?', Two UK (United Kingdom) Case Studies And Implications For New Zealand Rural Development Policy', A Thesis Submitted In Partial Fulfillment For The Degree of Master of Natural Resource Management and Ecological Engineering, Lincoln and BOKU Universities, Lincoln University, 2007, http://reaseracarchive.lincoln.ac.nz./dspace/bitstream/10182/585/1/williams_mnrme.pdf, (20.02.2009).

[WIPO Geographical Indications, SCT/10/4, Standing Committee on the Law of Trademarks, Industrial Designs and Geographical Indications, Tenth Session, Geneva, April 28-May 2, 2003, http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/sct_10/sct_10_4.doc](http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/sct_10/sct_10_4.doc), (16.08.2007).

WIPO, Geographical Indications: Historical Background, Nature of Rights, Existing Systems For Protection and Obtaining Effective Protection In Other Countries, Standing Committee on The Law of Trademarks, Industrial Designs and Geographical Indications, Sixth Session, Geneva, March 12-16, 2001, SCT/6/3, http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/sct_6/sct_6_3.pdf, (12.04.2008).

WIPO, Intellectual Property and Traditional Knowledge Booklet No:2.

WIPO, Possible Solutions For Conflicts Between Trademarks and Geographical Indications and For Conflicts Between Homonymous Geographical Indications (SCT/5/3), http://www.wipo.int/sct/endocuments/session_5/doc/sct5_3.doc (15.06.2009).

WIPO: Definition of Geographical Indications, SCT/9/4, Standing Committee on the Law of Trademarks, Industrial Designs and Geographical Indications, Ninth Session,

Geneva, November 11 to 15, 2002,

http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/sct_9/sct_9_4.pdf (12.02.2008) .

WIPO: Intellectual Property Handbook: Policy, Law and Use, WIPO Publication No: 489, <http://www.wipo.int/export/sites/www/about-ip/en/iprm/pdf/ch2.pdf>, (12.12.2007).

WTO Ministerial Statement [WT/MIN(03)],

http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min03_e/min03_20_e.doc (12.04.2009)

WTO Ministerial Declaration WT/MIN(05)/DEC

http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min05_e/final_text_e.htm (12.04.2009).

WTO talks: EU steps up bid for better protection of regional quality products, 28/08/2003, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/03/1178> (16.06.2009).

WTO, European Communities – Protection of Trademarks and Geographical Indications For Agricultural Products and Foodstuffs, Request for the Establishment of a Panel by Australia, WT/DS290/18, 19 August 2003, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

WTO, Multilateral System of Notification and Registration of Geographical Indications, Geographical Indications, Communication from the European Communities, TN/IP/W/11, 14 June 2005, World Trade Organisation, General Council Trade Negotiations Committee Council for Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, Special Session, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

WTO, Revised Proposal by The European Communities and Their Member States, Establishment of A Multilateral System of Notification and Registration of Geographical Indications, Implementation of Article 23.4 of the TRIPS Agreement Relating to the Establishment of a Multilateral System of Notification and Registration of Geographical Indications, Communication from the European Communities and Their Member States, Revision, IP/C/W/107.Rev.1, 22 June 2000, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

WTO, Alternative Model For a Multilateral System of Notification and Registration of Geographical Indications Established Under Article 23.4 of The TRIPS Agreement, Communication from Hong Kong, China, Annex A, TN/IP/W/8, 23 April 2003, World Trade Organization, Council for Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, Special Session, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

WTO, Communication From Argentina, Australia, Canada, Chile, Guatemala, New Zealand, Paraguay and The United States, IP/C/W/289, 29 June 2001, World Trade Organisation, Council For Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

WTO, Communication From Australia, Canada, Guatemala, New Zealand, Paraguay, The Philippines, and The United States, IP/C/W/360, 26 July 2002, World Trade Organisation, Council For Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, <http://docsonline.wto.org>, (18.06.2009).

WTO, Communication From Bangladesh, Bulgaria, Cuba, The Czech Republic, Georgia, Hungary, Iceland, India, Jamaica, Kenya, The Kyrgyz Republic, Liechtenstein, Moldova, Nigeria, Pakistan, Slovenia, Sri Lanka, Switzerland and Turkey, IP/C/W/308/Rev.1, 02 October 2001, World Trade Organisation, Council For Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, <http://docsonline.wto.org>, (18.06.2009).

WTO, Communication From Bulgaria, The Czech Republic, Egypt, Iceland, India, Kenya, Liechtenstein, Pakistan, Slovenia, Sri Lanka, Switzerland and Turkey, IP/C/W/204/Rev.1,2 October 2000, World Trade Organisation, Council For Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

WTO, Draft Modalities For TRIPS Related Issues, Communication From Albania, China, Colombia, Ecuador, the European Communities, Iceland, India, Indonesia, the Kyrgyz Republic, Liechtenstein, the Former Yugoslav Republic of Macedonia, Pakistan, Peru, Sri Lanka, Switzerland, Thailand, Turkey the ACP Group and the African Group, TN/C/W/52, 19 July 2008, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

WTO, European Communities – Protection of Trademarks and Geographical Indications For Agricultural Products and Foodstuffs, Complaint by the United States, Report of The Panel, WT/DS174/21, WT/DS174/R, 15 March 2005, <http://docsonline.wto.org> (16.06.209).

WTO, European Communities – Protection of Trademarks and Geographical Indications For Agricultural Products and Foodstuffs, Constitution of the Panel Established at the Requests of the United States and Australia, WT/DS174/21, WT/DS290/19, 24 February 2007, <http://docsonline.wto.org> (16.06.2009).

WTO, European Communities – Protection of Trademarks and Geographical Indications For Agricultural Products and Foodstuffs, Request for the Establishment of a Panel by the United States, WT/DS174/20, 19 August 2003, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

WTO, European Communities – Protection of Trademarks and Geographical Indications For Agricultural Products and Foodstuffs Request for Consultations by the United States, WT/DS174/1, IP/D/19, 7 June 1999, <http://docsonline.wto.org> (16.06.2009).

WTO, Ministerial Declaration, WT/MIN(05)/DEC,
http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min05_e/final_text_e.doc
(12.04.2009).

WTO, Ministerial Statement, WT/MIN(03)20,
http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min03_e/min03_20_e.doc
(12.04.2009).

WTO, Ministerial Declaration, WT/MIN(01)/DEC/1
http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/mindecl_e.doc (12.04.2009)

WTO, Preparations For The 1999 Ministerial Conference, Agreement on TRIPS Extension of The Additional Protection For Geographical Indications to Other Products, Communication From Turkey, WT/GC/W/249, 13 July 1999, World Trade Organization, General Council, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

WTO, Preparations For The 1999 Ministerial Conference, Agreement on TRIPS Extension of The Additional Protection For Geographical Indications to Other Products, WT/GC/W/206, 14 June 1999, World Trade Organisation General Council, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

WTO, Proposal For A Multilateral Register of Geographical Indications for Wines and Spirits Based on Article 23.4 of the TRIPS Agreement, Communication from the European Communities and Their Member States, IP/C/W/107, 28 July 1998, World Trade Organisation, Council for Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, <http://docsonline.org>, (16.06.2009).

WTO, Proposal For a Multilateral System For Notification and Registration of Geographical Indications Based on Article 23.4 of The TRIPS Agreement, Revision, Communication from Canada, Chile, Japan and The United States, IP/C/W/133/Rev.1, 26 July 1999, World Trade Organization, Council For Trade

Related Aspects of Intellectual Property Rights,<http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

WTO, Proposal For a Multilateral System For Notification and Resitration of Geographical Indications For Wines and Spirits Based on Article 23.4 of The TRIPS Agreement, Communication From Japan and The United States, IP/C/W/133, 11 March 1999, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

WTO, Proposal From Bulgaria, Cuba, The Czech Republic, Egypt, Iceland, India, Jamaica, Kenya, Liechtenstein, Mauritius, Nigeria, Pakistan, Slovenia, Sri Lanka, Switzerland, Turkey and Venezuela, IP/C/W/247/Rev.1, 17 May 2001, World Trade Organisation, Council For Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

WTO, Proposal From Bulgaria, Cuba, The Czech Republic, Egypt, Iceland, India, Jamaica, Kenya, Liechtenstein, Mauritius, Nigeria, Pakistan, Slovenia, Sri Lanka, Switzerland, Turkey and Venezuela, IP/C/W/247/Rev.1, 17 May 2001, World Trade Organisation, Council For Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

WTO, Proposal From Bulgaria, Cuba, The Czech Republic, Egypt, Iceland, India, Jamaica, Kenya, Liechtenstein, Mauritius, Nigeria, Pakistan, Slovenia, Sri Lanka, Switzerland, Turkey and Venezuela, IP/C/W/247/Rev.1, 17 May 2001, World Trade Organisation, Council For Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

WTO, Proposed Draft TRIPS Council Decision on The Establishment of a Multilateral System of Notification and Registration of Geographical Indications for Wines and Spirits, Submission by Argentina, Australia, Canada, Chile, Costa Rica, Dominican Republic, Ecuador, El Salvador, Guatemala, Honduras, Japan, Korea, Mexico, New Zealand, Nicaragua, Paraguay, The Seperate Customs Territory of Taiwan, Penghu, Kinmen and Matsu, South Africa and the United States, Revision, TN/IP/W/10/Rev.2, 24 July 2008, World Trade Organization, Council for Trade

Related Aspects of Intellectual Property Rights, Special Session, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

WTO, Proposed Draft TRIPS Council Decision on The Establishment of a Multilateral System of Notification and Registration of Geographical Indications for Wines and Spirits, Submission by Argentina, Australia, Canada, Chile, Dominican Republic, Ecuador, El Salvador, Honduras, Mexico, New Zealand, Chinese Taipei and The United States, TN/IP/W/10, 1 April 2005, World Trade Organization, Council for Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, Special Session, <http://docsonline.wto.org>, (16.06.2009).

WTO, Communication From Bulgaria, Cuba, Cyprus, The Czech Republic, The European Communities and Their Member States, Georgia, Hungary, Iceland, India, Kenya, Liechtenstein, Malta, Mauritius, Pakistan, Romania, The Slovak Republic, Slovenia, Sri Lanka, Switzerland, Thailand and Turkey IP/C/W/353, 24 June 2002, World Trade Organisation, Council For Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, <http://docsonline.wto.org>, (18.06.2009).

Xourafa, Chryssa K. 'Protection of Designations of Origin and Geographical Indications under The Law of the European Union', <http://www.marques.org/LGMS/Downloada/2000%Winner.pdf> (15.04.2008).

YASAMAN, Hamdi, Sıtkı Anlam Altay, Tolga Ayoğlu, Fülürya Yusufoglu, Sinan Yüksel. **Marka Hukuku**, Cilt I, İstanbul, 2004.

YILDIZ, Burçak. '510/2006 Sayılı Tüzük'teki Düzenlemeler Işığında Avrupa Birliği Hukukunda Tarım Ürünleri ve Gıda Maddeleri Üzerindeki Menşe Adları İle Coğrafi İşaretlerin Korunması', **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, Yıl 8, Cilt 8, Sayı 2, 2008, s. 12-75.

YILDIZ, Burçak. ‘Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Sözleşmesi’nde (TRIPs’de) Coğrafi İşaretlere İlişkin Düzenlemeler’, **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, Cilt:8, Sayı: 3, 2008, s. 45-106.

YILDIZ, Burçak. ‘WIPO’nun Coğrafi İşaret Hukuku Alanındaki Faaliyetleri İle Paris, Madrid ve Lizbon Sözleşmelerinde Coğrafi Köken Gösteren İşaretlere İlişkin Düzenlemeler’, **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, Yıl:8, Cilt:8, Sayı:1, 2008, s. 35-98.

YILDIZ, Burçak. ‘Coğrafi İşaretlere ve Coğrafi Köken Gösteren Diğer İşaretlere İlişkin Olarak Uluslararası Sözleşmelerde ve Avrupa Birliği Hukukunda Kullanılan Kavramların Kapsamı ile Bu Kavramların Hukukumuza Uyarlanması Sorunu’, **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, Cilt 7, Sayı 4, 2007, s.33-95.

YILMAZ, Lerzan. **Marka Olabilecek İşaretler ve Mutlak Tescil Engelleri**, Beta Yayınları, İstanbul, 2008.

YUAN, Rui. ‘The Protection of GIS in the EU and in China And Possible Lessons To Be Learnt’, Master in European Intellectual Property Law, Stockholm University, Sweden, 2006.

Zacher G. Frances, ‘Pass The Parmesan: Geographical Indications In The United States and The European Union- Can There BE Compromise?’, **19 Emory International Law Review**, 2005, s. 427- 462.

ZOGRAFOS, Daphne. ‘Can Geographical Indications Be A Viable Alternative for The Protection of Traditional Cultural Expressions?’, **New Directions in Copyright Law**, Volume 3, Edited By Fiona Macmillan, Kathy Bowrey, 2006, Published By Edward Elgar Publishing Ltd. UK, s. 37-55.

ZOU, Jing Hua. 'Rice and Cheese, Anyone? The Fight Over TRIPS GIS Countries', **Brooklyn Journal of International Law**, Cilt: 30, No: 3, 2000, s. 1141-1174.

ZYLBERG, Philippe. 'Geographical Indications v. Trademarks: The Lisbon Agreement: A Violation of TRIPS?', **University of Baltimore Intellectual Property Law Journal**, Fall 2002/Spring 2003, s.1-69.